

1535

AELIANI
HISTORIA
NATVR.

IHS

Archivo de Loyola

Sección *D*. Serie *S*. N.º *64*.

Est. *33*.

Plut. *5*.

M. S. L.

1103

IHS

... Historica ...
... per Sebastianum Cyphellium ...
... Sibani XVI ...
... Sibani apud Sibani Symplicium ... 155

(Bibliotheca de Loyola)

Archivo de Loyola

Estante

Plúteo

I T-1 -3

~~DD~~

~~3-A~~

Celsus rhodiginus antigr. lect.
lib. 25. cap. 30

Fabulosa plane sunt quae primo de animalium
naturis scribit Aelianus, nec citra cuncta
tionem promenda:

1145
Ex Aeliani historia natura.
per Petrum Gillium. libri XVI.
Lugduni apud Seb. Gryphorum.
1585.
(Archivo de' dogli.)

T-11 2

EX AELIANI
HISTORIA PER PETRUM
GYLLIVM LATINI FACTI,
itemq; ex Porphyrio, Heliodoro, Oppiano, tum eo-
dem Gyllio luculentis accessionibus aucti
libri X V I. De vi & natura
animalium.

Eiusdem Gyllij Liber unus, De Gallicis & Lati-
nis nominibus piscium.

VIRTUTE DVCE,

COMITE FORTVNA.

LVGDVNI APVD SEB.
GRYPHIVM,
1535.

EX APELLIANI
HISTORIA PER RETRUM
LATINI FACTI
Oporio, cum co
dem Gallis hactenus acclerationibus aucti
libri X. V. I. De u. & natura
mutata
Hactenus Gallis liberrimus, De Gallis & I.
me nominibus plicium.

AMVTROR HTIMO

VIRI LII DAGE

LACDANI APVD SER.
GRYPHIVM
1222

GALLIARVM

REGI FRANCISCO, NON

MODO NOMINE PRIMO FRAN

corum regum, sed humanitate, cæterisq; re

gij's uirtutibus longè omnium gens

tium memoriæ nostræ prin

cipi, Petrus Gyllius

S.

VM ex sermone omnium præclas
re intelligerem, magnanime Rex, te
& præstati animi ingenio, & singu
lari omnium magnarum rerum scien
tia tantopere excellere, ut non me
diocres modo, sed & uaria, & mul

tiplici ingenuarum artium doctrina instructi, tuum
iudicium grauissimum subire uereantur: primo qui
dem me subpudebat bestiolarum exilitate tam erudi
tum principem audere appellare. Post autem cum o
mnem fere animalium historiam penitus perspicerem,
uel à regibus studiose animaduersam, uel ab ijs qui
hanc ipsam conscripserunt, iisdem religiose dicatam,
& consecratam esse: (Nam ut omittam alios nobilis
simos reges, non optimos solum, & diligentissimos
pecuarios habitos, uerum etiam curiosos in exquiren
dis animalium naturis fuisse: Iuba, Hieron, Attalus,
Philometer, Archelaus reges de u. naturaq; animalium

dilig a z dilig

diligenter perscripserūt) Tum sanè totam bestiarum tractationē regiae religioni habendam arbitrabar. Ac nimirum metuebam me profanam facturum esse, nisi hanc historiae confectionem quantumlibet nostro peradolescenti stylo inconditā, tuo quasi numini consecrarem: Verum quidem cum tanquam de integro iterum & saepius te non ex imperij amplitudine, id quod plerique faciunt, sed ex animi tui uiribus expenderem: & diligentius considerarem acrem, & praesentem, & acutam, & limatam uel uerborum maiestate, uel sententiarum, ingenij tui perspicaciam, qua potes omnium otiosorum, qui singuli omnem aetatem separatim in aliquam artem consumpserunt, scientiam facile uincere. Tum certe (etsi enim planè tuum nomen mihi semper sanctum fuit) non in hanc tantam, quam modò dixi, regiam religionem uenissem, huiusce nostrae industriae ut tenuitatem sub acumen ingenij tui limatissimum subiicere ausus essem, nisi partim Georgius Armeignacus, quem Rutenorum sacris praefecisti, dum omnem mentem in cogitatione obseruantiae, qua summa te colit, uehementius defigit, quam ullam meae mediocritatis memoriam recordari potuerit, ad hoc facinus tacito quodā rogatu, quae est hominis singularis modestia, me impulisset: Cum tamē uel iure, uel autoritate potuisset: siue quod ad eius liberalitatem studia nostra adniterentur, siue quia eiusdem hortatu in asperitatibus saxetorum Rutenensium, ne ue animi languore, ne ue laboris inertia omnino lapidei efficer

5
efficeremur, hoc quantum est cunctis operis conati essemus. Partim etiam nisi alio nullo neque labore, neque periculo illius praecleari facti fidem tibi facere possem, cuius te admonere iam pridem cupio, quam si quod tibi, si minus eruditum specimen ederem, attamen non abhorrens ab eo conatu, quem (quoniam hic est animi atque ingenij tui, quoniam etiam in isto honor tuus amplissimus agitur) abs te solo exhauriendum existimo. Te profecto è regia dignitate non praestantius quicquam efficere posse, quam si quibusdam neque indoctis, neque segnibus id dederis negotij, cum ut totius naturalis historiae nouam periclitationem, tum uel maxime bestiarum Galliae aquatilium, terrenarum, uolatilium, nomina, mores, & figuras scriptis persequantur: neque amplius tam ualde peregrina animalia ex nouo orbe deportata admiremur, ut nostrorum uim contemnamus. Enim uero quot egregij pisces in littoribus tuis errant, non in uulgus solum ignoti, sed ne scriptoribus quidem ulla notatione animaduersi: Quot item aues, quorum nomina in summa omnium ignorantia uersantur, in conspectu nostro lapsus exercent: Quot etiam terrestres bestiae, quarum spissè atque uix domesticarum nomina tenemus: Neque idcirco ab ista laudis gloria retardari debes, maxime Rex, quod Aristoteles, & Plinius, & post eos alij plerique Graeci homines, quorum omnia ferè quae extant, non à nobis modò conuersa, uerum nostro etiam & iudicio, & ordine distincta, iam nunc tibi repraesentamus, forsitan

tan tibi optime prædicabuntur omnem animalium naturam scriptis comprehendisse, à quibus sic longe uehementissime dissentio, ut ab eis præclare inchoatam multam animalium uim, non planè perfectam, audeam dicere. Cur enim tot, tantisque religiosissimis autoribus de ui & natura animalium extinctis, non amplum locum hominibus minime inertibus ad nouam commentationem relictum esse arbitremur? Cum sexcentis apud scriptoribus nondum perditis, Aristarchum Solensem constet duodequadraginta annos nihil aliud egisse, quàm earum mores tum obseruasse, tum scriptis mandasse. Equidem si uel ingenium, uel fortuna uoluntati par esset, non in unius solum apud explicanda uis ætatem contererem, neque solius Galliarum regionibus, sed solis quoque terrarum ultimis animalium studium circumscriberem. Ac si inter religionis hostes tuto uersari liceret, iam omnes Græcas gentes peragrarem, ut coram, tanquam in rem præsentem ueniens, pisces recognoscerem: quorum nomina ab ipsidem Græcis, siue piscatoriam, siue nauiculariam, siue pyraticam facientibus Venetijs, Ianuæ, & Massiliæ curiosè percunctatus essem. Atque immanem Africam, si fidum commercium ullum cum tam perfida Barbaria esse posset, pedibus & mari obissem. At enim ut hæc magna & difficilia priuatus quispiam me longe præstantior audeat conari, certe conata potest efficere solus Rex excellens, cuiusmodi es, cuiusmodi Alexander fuit: qui cum animalium studeret naturas

7
naturas cognoscere, aliquot uenatorum, aucupum, piscatorum milia, itemque omnium qui uiuaria, armenta, aluearia, piscinas, auaria haberent, in omnibus Asiæ Græciæque regionibus Aristoteli ad hanc de animalibus commutationem obedire iussit. Tu magnanime Rex, cum largitate, beneficentia, animi magnitudine, doctrinarum studio nulli præcorum regum inferior: dignitate uero, & robore animi contra fortunæ tela etiam superior, ad omnia summa natus sis; Quemadmodum Gallos non tantummodo Barbaria, quod leuius fuisset, infuscatos: sed longo sanè intervallo inscitiae tenebris, ut omnino deplorati uiderentur, excæcatos, ad mansuetiores literas restituiti: Sic etiam debes feras bestias ad mansuetudinem, & quasi ad humanitatem quandam, hoc est, ad hominum cognitionem traducere. Cum non solo nomine, quod tibi, posteritatique tuæ felix & sempiternum sit, sed re & ueritate primus sis è regibus Galliarum, qui omnium artium humanarum liberales disciplinas dignas principibus, dignas regibus, toto pectore amplexus sis: uel quod ipsas amares, uel ut alios ad easdem incitares, easque omnibus nobilibus ab ingenuitate sua detestantibus abiectas, obscuras, è tenebris in lucem extulisti, & in honorem quandam adduxisti. Quas cæteri reges in tam ualde infimam humilitatem depresserant, ut nunquam humo se excitassent, nisi ualentem dexteram tuam porrexisses. Primus ex inscitia grauiter laborantem nobilitatem, & peruersè abutent

abutentem otio, in recta atque honesta literarum studia non edictis, sed tuo exemplo reuocasti. Primus, & solus es ille uerus Hercules Gallicus, ad eloquentiae effigiem à Gallis olim fictus, & praesignificatus, qui cum solo nutu possis, sermonis tamen humanitate, & dicendi uim mauius homines ducere, & plenissime omnibus respondere, contra morem Barbarorum regum, qui solo imperioso silentio intelligi uolunt: quo nihil à regia dignitate alienius uidetur. Quid magis regium, quam sermonis uis: sine qua reges nunquam satis instructi haberi debent. Enim uero ut longa seruiendi consuetudine suos regere queant, sine hac certe ad externos frigent, & ridiculi uidentur. Haec enim quos nullum neque ferrum, neque aurum liberare potest, expedite exsoluit: ut si fortuna (quae in bellis maxima gerit imperia, & suo iure uictorias sibi attribuit: & quaecunque in pugnis accidunt prospera, ea omnia ducit sua) euenisset, ut uel Alexāder, uel Pompeius, uel Cæsar, uel alij plerique reges, quibus charior fuit laudis gloria, quam possessiones suae, te habere dicendi prudentia, caeterisque regijs uirtutibus non minus, quam regnandi amplitudine praestantem cepissent, non tantum extulissent iacentem, sed pristinam etiam dignitatem auxissent. Tumque ex horum illustrium uirorum uel iudicio, uel reuerentia, aduersus istam tuam uim, non indotatam, neque incommutatam caeteris omnibus magnis uirtutibus, fructum esses amplissimum consecutus tui summi & periculi

9
riculi & humanitatis: simul & periclitatus esses dicendi peritiam, omnium rerum reginam, non regibus solum potentissimis imperare, sed etiam acerbis uictorias uincere posse. Ac tum quidem honesti uis, cuius haec aetas sensum nullum percipit, radiato sole clarior ad aspectum omnium uel caecorum non minus fulsisset, quam in tantis inscitiae tenebris Galliae ad omnem perpetuitatem laetissimus illuces, orbem quasi tutor literarum, quarum te perstudiosum esse, quantas Galliae commoditates afferat, nihil est necesse declarare: cum omnes ex ista imperij tui mansuetudine quotidie iucundissime sentiamus, tum maxime insidiatores tui insigni ad moderationis tuae gloriam periclitatione sua perceperunt. Horum enim insidijs saepe attentatus, contra quam natura fieri soleat, te istis perniciem uitae tuae molientibus manifesto, & manu depressus, aequiorem quam tibi metipsum praebuisti. Ad quam tantam sensus moderationem, etsi praestanti singularique naturae bonitate excellis, e quibus gradibus descendere potuisses: nisi optimis à pueritia disciplinis uiam ad humanitatem muniuisses? Ecquo modo, etiam si magnitudine excelsi animi sis incredibili, contra fortunae acerbitatem tantopere obduruisses: ut non modo animum tuum periculi magnitudo non fregerit, sed & confirmauerit, & renouauerit, nisi literarum moderatione fatale malum consolatus esses, nisi sapientum praeeptione, exemplorum uetustate pectus non minus quam ualentissimam manum ad excipiendam

a s tempe

tempestatē armasses: Non igitur neq; fortunæ, neque
hominum fidei, quæ nulla fuit, sed proprio tuo animi
robori ad omnium magnarum rerum cognitionē in-
formato acceptum referre debemus, quod te incolu-
mem habeamus, quod non rursus exuta humanitate
de spe literarum conatuq; depulsi, in pristinam barba-
riem reuoluti simus. Neq; enim, nisi te saluo, spes ulla
ostendebatur sapientiæ, nedum sanitatis: neq; quo-
rundam quasi feritatem ad literarum mansuetudinē
traduci posse, neq; unquam afflatus ullus, nisi planē
uel diuinus, uel tuus, nobilitatem non iam labentem,
& inclinantem, sed perpetua seculorum infinitate in-
summam omnium literarum ignorationē demersam
erexisset. Quæ antequā rex esses, nō aliud quicquam
scientius imitari sciebat, quā regum uel uestitum,
uel literarum inscientiā, præ qua omnem rectam ar-
tium doctrinam ab insignibus suis aspernabatur: fra-
ctos & minutos mores curiose sectabatur, antiquos
præclare contemnebat. Sed fuit tum quod huic forsū-
tan ignosci posset, cum non quicquam esset tam ual-
de nobile, tam planē regiū, quā nihil sapere. Nunc
autem (ut natura comparatum est, quicunq; mores in
principibus elucet, eosdem in populo eminere) tuo
exemplo adducti elaborāt, non solum bene ut equis,
& armis, sed optime ut literis utantur, & tuam uiuen-
di formam imitantes, eruditis colloctionibus mensa-
rum fastidia condiant, aulæq; molestias temperent:
Cuius languorem olim sexcēta ludorum genera mis-
nuere

11
nuere non poterant, nunc leues libelli leuant, & sæpe
tollunt. Atq; etiam magistratus tam sacri, quā pro-
fani, commentitijs cōmentarijs reiectis, ex oscitatione
& dormitatione nugatoriorū uoluminū experrecti,
tanquā ex glandibus ad bonam frugem se recipiunt,
ut nusquam unquam frequentius gymnasium & lites-
rarum studiosis, & eruditis, quā aulam tuam uide-
rim. Quod quidē tuum præclarū facinus non omni-
bus modo triumphis longe antepono, sed etiam cum
heroum donis (ex quibus tamen à sapiētissimis Græ-
ciæ, & Romanis Dijs constituti sunt) exæquo, atque
adeo antefero. Quod sanē eorum dona suis tantum
largitoribus ascensum in cœlum compararunt: Tua
autem non modò ad memoriæ æternitatē, & tuum
nomen consecrabunt, & uirtutē tuam Christiana di-
uinitate afficient, uerum etiam quotquot istis tuis do-
nis utentur, diuini efficiuntur. Illorum item fragilia &
caduca munera animos hominum efferarunt, atq; in
omnia scelera impulerūt, calamitates mortalibus au-
xerunt, clades magnas attulerūt: Tua contrā immor-
talia beneficia à uitijs animos uindictant, & corrobo-
rant, eorumq; corruptelā sanant, feritatē depellunt, li-
bidinem arcant, humanam fragilitatē ab errore susti-
nent. Non ergo ad dei numen propius accedere, non
diuinius de nomine ac dignitatē Galliæ mereri possis,
quā literarum tuitione. Hac enim iudiciorū ruinæ
instaurabuntur: percussis, atq; prostratis omniū statuū
mores erigentur. Nobiles exempla suorum studiorū
ex simi

ex similitudine tuorum capientes, in suam plebem eo magis mitigabuntur (quod nulla gens sit tam immanis atque barbara, quin literarum maluetudine mansuescat) atque ad laudis gloriam ardentius inflammabuntur: fidelius pro te labores excipient: ac si sit necesse, uitam ponent. Ac ut omittam alias infinitas utilitates, quas ex ista tua in literas benignitate percipiemus, per te desinemus barbari & esse & haberi: ut si Cicero ab inferis excitatus, ad naturalem Gallorum facilitatem, simplicem, & synceram perspiceret literarum humanitatem accessisse, non amplius tam asperos hos immanes appellaret: neque, id quod aliquando fecit, infimum ciuem Romanum amplissimo cuique Galliae anteferet. Sed nimirum te ob perfectam bene dicendi commendationem, & summam in liberali motu dignitatem, non tantum Pompeio, quem immortaliter laudauit, uerum Caesari, quem omnis memoriae clarissimum lumen dixit, & egregia indole uirtutis ac continentiae Octauio, quem partum aureum nominauit, rectissime compararet: simul & exclamaret, O tempora, o mores hominum, qui te perfidia omnium scelestorum usi decipere conati sunt, tuos Catilinas aeternis notis inureret: te uerissimis ac iustissimis laudibus in caelum efferret: daret tibi fasces: appellaret te imperatorem: decerneret in suo regno (hoc est, in foro) statuam: & siquid aliud esset, quod dari posset, adderet. Ac tandem peroraret, Gallos omnes noctes diesque de salute tua & debere cogitare, & casus humanos, & incertos euentus

tus

13.
tus uoletudinis, & naturae communis fragilitatem ex-
timefcere. Idemque grauer doleret salutem Galliae, in
tua unius mortalis anima positam esse. Sed quid mor-
tui hominis lamentabili oratione utor, cum similes
non solius Galliae, sed omnium eruditorum, qui ubi-
que sunt, uoces exaudierim? At quis non exaudiuit
luctum omnium, siue tuorum, siue alienorum, qui
cum musis ullum habent commercium? cum siue ho-
minum iniquitate, siue fato quodam acerbiorum ca-
sum subisses, quam summa ista tua uirtus merebatur.
Quis tum, cui sit aliquis sensus literarum, fuit, quin pe-
riculum commune omnium studiorum agi arbitra-
retur? Quis ex his non pro tua salute uota fecit? non
post tuam reuersionem Musis litauit? non tacitus
optauit omnia tibi prosperius euentura esse? non
omnium dirarum obnuntiationem imprecatus fuit
eis, qui tibi istam offensionem struxissent? Quis por-
ro tam agrestis ac durus, tamque uirtuti infestus, quis
buscunque ille fuerit in terris, modo tuam uirtutem co-
gnitam habeat, non istam longe plaris aestimauit,
quam eorum omnium qui tibi cladem afferre conati
essent? Quis autem tum non iudicauit te honestius
decubuisse, & maiori cum dignitate cecidisse, quam
hostes ufos siue simulatione religionis, siue proditio-
ne amicitiarum, siue omnium perfida machinatione,
seu stantes, seu potius iacentes, uirtutis insignia sine
uirtute reportasse? Sed inuitus in isto fato meus lites-
rarum sermo uersatur, ut & singularem de te bono-
rum

rum existimationem, & amicissimum eruditorum in
te studium cognoscas, ut tecum reputes quas homi-
num admirationes excitabis, quæ nominis tui testi-
monia æterna à summis ingenijs cōsequēris, si quem
te non modo armatum, uerum etiam in afflictā for-
tuna, senserunt musas adiuuisse, iam eundem te po-
tentissimis & maximis nationibus florentem, uideāt
non desistere eas benigne & studiose colere, sed digni-
tatem ipsarum indies amplificare. Quæ tum tui no-
minis celebratio? quæ laudis posteritas? cum non in
sola Parisiorum gymnasia, quod tamen ipsum & ma-
ximum est, & cum omni æternitate adæquandū, sed
in omneis principes urbes, in omneis magistratus,
in omnem nobilitatem, in ipsam denicq; plebem intel-
ligent te literarum humanitatem sparsisse, ac disse-
nasse, istaq; tanta literarum usurpatione omnia exci-
tasse, quæ infinitis seculis non iacebant, quod alicui-
us spei, sed funditus extinguebantur, quod despera-
tionis erat, superiorum inscitia regum, quos, quāuis
maximi animi ac uirtutis uiros, uix sciremus natos
esse, non modò regnasse, nisi forte exesa tabellionum
scripta, uel rudes corporum statuæ nos admonuis-
sent. Tui uero animi effigiem nulla obscurabit poste-
ritas, sed quò magis inueterascet, eo politius antiquo
excellentiū scriptorum artificio exprimetur, ac illu-
strabitur. Quare summe Rex (ut pro omnibus, quo-
rum industria in scientia & cognitione consistit, lo-
quar) & per omnium bonorum de te præclarum iu-
dicium

dicium, & per posteritatem, quam immortalem ex li-
terarum defensione habiturus es, oro, obtestorq; te,
neu defatigeris in tuendis literarū studijs: neu omit-
tas perficere sæpe abs te deliberata, uerum bellis in-
terpellata: sed efficias, ut quemadmodum cætera quæ
constituis, exequi soles, sic disciplinarum negotium
abs te iam prope affectum, uere & regie conficias.
At enim me tibi longe pluribus communem studio-
rum causam commendare cupientem, obrectatores
interpellant, quos iam sero admodum cogito, huius
meæ historiæ nō fidem modo apud te eleuare (quod
faciat quispiam me facile pati posse, honeste uero quo
modo?) uerum etiam funditus tollere quod acer-
bissime ferrem, conatuos esse. Quorum hominum
iniquitatem ualde timerem, si eodem quo pleriq; re-
ges ingenio affectus esses, qui cum de historia quip-
piam agitur, ad alios (quod ipsum miserabile uide-
tur) magna securitate reiiciunt: Ac si quid admittunt,
id ipsum quasi sortitione facta, non iudicio probant.
At enim cum sis historiæ peritissimus, & prudens in-
geniorum æstimator, facile patior apud ipsum te
exoriri huiusmodi obrectatores, præsertim cum ex
Athenæo planè sciam non defuisse qui dixerint: A-
quo nam Proteo & Nereo, qui ex profundo emer-
sissent, Aristoteles didicerit quid pisces agant? Eius-
modi enim scribit, ut imperitis miracula uideri queāt.
Veruntamen isto tuo iudicio præditus Alexander,
nō has obrectationes tantum improbauit, sed inusi-
tata

tata liberalitate illius historiam profecutus fuit. Neque item tale quicquam ausi sunt reprehendere Eubolides, & Cephisodorus, quanquam contra Stagyritem uolumina conscripserunt. Neque uel nobilissimi philosophi ab Aristotelis instituto dissentientes, huius historiam solertia animalium non solum spoliarunt, sed ipsi quoque separatim certos libros de propria quadam bestiarum ratione, & quasi sermone, diligenter perscripserunt. Bene Vale.

DE BESTIARVM PRAESTANTIA,
caput generale, instar praefationis huic
operi praepositum.

PHILON Iudaeus non rationis modo bestias, uerum cuiusdam etiam siue sermonis, siue locutionis Porphyrius tradit participes esse: quam si minus intelligimus, non mirum uideri debet, neque enim Indorum Graeci, neque uel Britannorum, uel Germanorum Galli assequuntur: sed nimirum ut horum sonus nobis, sic his noster gruum clangori similis esse uidetur: etsi eis suus literatus, & nobis quoque noster uidetur. Simul & quemadmodum bestiarum sonum auribus, non intelligentia capimus, sic Britanni colloquentes anserum clangorem fundere, atque strepitu tantum aut longiori aut breuiori nobis uti uidentur: ipsis uero sua collocutio intelligitur. Sed & bestiae similiter suam intelligunt: contra nos earum

17
earum tantummodo significationis expertem auditione, non intelligentia comprehendimus. Quoniam quidem ad ipsarum uoces peritus nemo quid significent, nos docuerit: tamen huiusmodi rerum fidem antiquis habemus. Earum intelligentes dicuntur fuisse cum alij plerique, tum Melampus Tiresias, Apollonius: ac nonnullae quidem nationes quorundam animalium uoces percipiunt. Etenim uarius & multiplex earum sonus diuersam significationem ostendit. Alium sanè sonum edunt cum sunt in metu, alium cum ad cibum inuitant, aliam mittunt uocem, cum ad pugnam prouocant. Canini enim latratus uarietatem uenator intelligit: nimirum hunc modum leporum uestigare, modum inuenire, modum ab eo aberrare. Et bubulcus ex bouum mugitu noscitur, uel cum is esurit, & sitit, uel cum uitulum quaerit. Et rugiens leo, minas significat: & lupus ululans, perniciem illaturum se declarat: neque balantes oues quibus egeant pastorem latent. Ne multis: tanta in his uarietas est, ut uel hominibus ipsis, qui totam aetatem in hanc rem consumpserunt, difficile sit earum infinitatem obseruare. Cum enim Augures in coruis & cornicibus aliquot uocum differentias notassent, reliquas humano ingenio incomprehensibiles omiserunt. Iam porro psitaci, corui, picae humanum sermonem imitantur, & memoriam eorum quae audiuerunt retinent, & docentibus ad discendum studiose obediunt, saepeque numero permulta domesticorum peccata indicant. Hyena autem, quam Indi Crocutam nominant, b nullo

nullo docente expressa hominis uoce utitur, ut quem captu facile obseruauerit, scientissime appellare sciat. At enim dices nō omnes bestię nostratiā imitari sciūt. Quid tum? neq; omnes homines non ad animalium solum uoces, sed ne ad latinum quidem sermonē dociles existunt. Neq; uero minus alienū uidetur solam hominis uocem, quōd à nobis intelligatur, sermonē appellare; quā si corui solam suam dignitatē habere, nos autem, quōd humanā linguam non assequantur, sermonis expertes existiment; quā si Attici solā Atticam, sermonem dicant, alios huius imperitos sermone carere arbitrētur. Neq; tamen bestię ignorant hominum sermonem irascentiū, aut iucunde excipientium, aut uocantium, aut insectantiū. Quid dicam de ratione ipsarū? etenim cantibus moderatiores fiunt, & ex feris mansuetæ redduntur. Quid canes ratiocinantes? quid lusciniās pullos suos cantare docentes? quid quantū memoria ualeant, quanto eorum quæ procreauerint studio teneantur? Quid quōd neque malè neq; bene factorum memoriā obliuiscuntur? Pietatem aduersus parentes obseruant, disciplinā tenent, necessaria inquirere nouerunt, communitatem seruant, societatemq; coeunt, temperantia utuntur, animi magnitudine uigent, utilia appetunt, à perniciosis refugiunt. Non hic commemorabo sensibus quanto nobis præstent, quanto exploratius salubritatem, & pestilentiam, reliquumq; cœli statum præsentiant. Nam succorum discrimina sic exacte tenent, ut
melius

19
melius quā medici à perniciosis salutaria internos scant. Earum nullæ neq; ualētes, neq; imbecillæ suas uires ignorāt: imō præclare quo membro præstent, cognoscunt. Pardales dentibus, unguibus leo, unguibus & etiam dentibus equus, cornubus bos, unguibus Gallinaceus, aculeo scorpius utitur. Tum Aegyptiæ aspides, Ptyades nuncupatæ, suorum insectatorum oculos sputo excæcant. Deniq; ad sui tutionē singulæ quippiā possident, quo utantur, locosq; pro temporum uicissitudine ad suam commoditatē mutant; & similiter atque homines inuidia atq; malitia, tamen leuiore quā homines, laborant. Neque item ut homines ueneris libidine intemperanter abutuntur, sed etiam plurimæ earum ut sceminam grauiditate affecerunt, hanc non attingunt. Præterea quidem mares parturientium sceminarum dolorem cognoscūt, eisdemq; commouentur, ut gallinacci: atq; etiam nonnullæ incubando sceminas adiuuant, ad excludēdos ex ouis pullos, ut columbi: uicinisq; ad pariendum, locum ubi pariāt, prouidēt. In quibus simulacra cum omnium uirtutū reperiamus, non ne naturam ipsam sentimus nobis clarissima uoce indicare, non incredibilia uideri debere ea, quæ de uī & natura animalium decem & septem libris complexi sumus: Nam si omnia etiam atq; etiam diligenter obserues, singula uideas ordinem tenere, & sui officij rationem colere: & ut omittam alia infinita, suis altoribus cum blandicijs obuiam proficiscuntur, dominum agnoscunt, atque
b z adeo

adeo longo temporum interuallo recognoscunt: sæpe
eidem positas insidias indicant: suis gregalibus
periclitantibus auxiliantur, gloriæ cupiditate mouen-
tur. Taceo iustitiam, cuius obseruantes sunt: præter-
mitto eas quæ posteaquã cum pari suo tanquã cum
uxore quadam cõiunctæ sunt, non aliam attingunt,
neque ad fidem tuendam egent sponsalium tabulis.
Neque temerè, & sua sponte in homines efferantur:
nam si ijs ipsis ad usum cibus copiose suppeditare-
tur, non inter se modo, sed ne hominibus quidem in-
festæ essent. Quod ipsum & propter cibi inopiam, &
propter angustas sedes suarum commorationũ sæpe
facere coguntur. Quod si in tantas uel cibariorũ uel
locorum angustias homines cõpellerentur, feris ipsis
longe immaniores essent: id quod in difficilimis belli
& famis temporibus facile perspicitur, cũ enim sanè
inter se exedunt, & conficiunt, ac nimirum sine bello
& fame domesticas & familiares animantes edunt &
consumunt. Contrà uero bestia nec suo generi, nec
alieno, quo cum domestico usu coniunguntur, quic-
quam nocent: simul &, tametsi ex inuidiæ odio & ri-
ualitate laborent, non tamen eis malicia usq; eò pro-
cedit, sibi ut benigne & liberaliter facientibus insidias
moliantur: imò uero firmisima eos beneuolentia pro-
sequuntur, ut quacq; uersus beneficos in se sequantur,
neq; quo minus id obeant, ullis periculis deterrètur.
Homines autem nullis officijs tam fideles conciliari
possunt, pro suo nutricio ut mori uelint. Jam uero ea
bestia

bestiarum solertia nomine propius accedit ad homi-
nis ingenium, quod humanas artes imitatione conse-
quantur: nam discunt & saltare, & aurigæ officio uti,
& in fune ambulare: tum scribere, ac legere, lyraeque
& citharæ fidiculas pulsare: tum sagittas mittere, &
equitare: quinetiam signorum differentias ratione
percipiunt, non modo humanam uocem præclare
intelligunt. Neque præterea est cur quidam eas ideo
tantopere contemnant, id quod sæpe faciunt, quia
humanũ officium non faciant, quod conciones non
habeant, consilia non ineant: cum uel ipsi homines
hoc idem haudquaquam seruent: cum plerique prius
quam consuluerint, rem ipsam exequantur, quod
quidem ipsum bestia non faciunt. Neque si urbes
non habent, idcirco despiciendæ sunt: nam id ipsum
commune habent cum Scythis, cum Amaxobijs.
Nonnulli calumniantur eas exleges esse: sed quid
aliud tandiu erant homines, quoad Apis primus le-
ges, quibus carere non poterant, Græcis dedit: Neq;
unquam si tantopere contemnendæ essent, quàm ple-
risque uidentur, ueteres tam egregie eas nobilitassent,
ut qui ab ijs nutriti essent: non tam ualde patres quã
nutrices bestias iactauerint: alius lupam, alius cer-
uam, alius apem, Semiramis columbas, Cyrus ca-
nem: quinimo nemo iam paulo nobilior haberi po-
test, nisi eius ingenuitas effigie cuiuspiam bestia in-
signiatur. Alij easdem in odium inuidiæ adducunt,
& propter quarundam uenenum, & propter reli-
quum

quum ipsarum maleficium, quod utrunq; inferunt, ut & cibo utantur, & lacepsitæ, iniurias ulciscantur: Idq; faciunt uel dolore stimulatæ, uel pabuli angustia compulsæ. Homines autem nullo impulsu, sed sæpe sua sponte per ludum longe plurimas interficiunt. Ex quo intelligitur, hominis naturam immanem, & feram, & planè immisericordem esse. Sed rectorum omnium studiorum obtrectatores in me de ingenio animalium longe plura commentari uolentem, uideo iam transuersos incurrere, quorum ut uim naturamq; animalium palatus eruditè sapiat, cor sanè ignorationis caligine oppletum, nihil de mea historia probabit, præter suauem usum animalium, & cæteras commoditates quas ex ijs uulgo homines percipere solemus. Erunt alij & ij quidem non iustiores, qui religiosum suum, ne dicam sceleratū, & impium, à nullo neque aliorum sacrosancto labore, neq; meo profano iudicium sustinentes. Primum ut quiddam uel tenue, in magno uolumine non satis uerisimile inspexerint, statim totum opus reiiciendum esse censebunt. Ac sanè quidem ualde timeo, ne dum tantum ingenij, sapientiæ, & quasi humanitatis, & locutionis in bestijs esse conscripsi, peruerso quodam iudicio has innocentis prudentia spolient, cæteraq; animi solertia mulcent, seu acerbe ferentes se non ingenio & iudicio Elephantis, quibus longe superantur, sed & prudentia & sapientia ignobilibus bestijs inferiores esse: seu nō facile patientes geometriam sibi

23
sibi præripi ab araneis, arithmeticam à thunnis, dialecticam à canibus, astrologiam à formicis. Cur enim bestias sapere sustineant, cum non desint qui omnem humanam sapientiam improbent? Cur cum utranq; linguam cuius suauis sono etiam feræ permulcentur non satis probent, easdem loqui patiantur? Cur non pugnabunt cum meis bestijs, non luctatione & pugillatione? O si id accideret iucundum spectaculum, sed & lubrica & periculosa foritarum argumentatione meas acruales formicas, cum ipsas ne grano quidem sapiētiae uincere poterunt, obruere conabuntur. Sed quid mihi cupienti ludos facere, non cauea circoq; diuisos, sed decem & septem libris distinctos desideratius euenire posset, quàm doctis spectantibus, huiuscemodi obtrectatores descendere ad pugnandum, non cum Elephantis de sapientia, nam ijs ipsis etiam magnæ nationes ingenio inferiores sunt, sed cum formicis, cum apibus, quarum tamen alterarum prudentia conuincerentur stultitiæ, alterarum aculeis, si non sapiētia, attamen doloris sensum perciperent. Ac si cum crabronibus pugnare uellent, experirentur quidem, ut sint irritatione superiores, certe aculeis se longe inferiores esse; ac tandem, quod nollem, in pusillam cicadarum nationem impetum conuertentes, uniuersam silentij condemnabunt: nec eas excipient, quæ ab Aeliano mutæ esse dicuntur: imò uero, si eisdem perseveremus stomachum mouere, has media hyeme cantasse cauillabuntur. Quidlis
b 4 bet,

bet, modò ne configendis stilo muscis Domitianum crudelitate superent, modò ne me bestiarium asperè appellent, modò ne etiam me ad meas bestias remittant: quorum alterum me profiteor, alterum Gallis cum prouerbium esse agnosco. Sed ad quas primum? ad boues ne? at cum his errare mallet, quàm cum non parua hominum natione sapere. An potius ad Elefantos? at hi suspiciosi sunt, querentur se quidem antea felices & latentes suo bono uti potuisse, nunc uerò inuidioso nomine sapientiæ, quam certi homines propriam sibi uendicant, in odium hominum à me adductos esse. An ne me ad cicadas reijcient? At hæc ut aliàs sæpe me suo cantu delectarunt, sic timo, ne non iam iccirco earum omnium stridorem ferre queam, quia de uocalitate inuidiosius à me laudatæ, silentij damnatæ sunt, id quod eis à nullo unquam tyranno acciderat. Ad asinos igitur me remittent: sed quid magis exoptem, quàm si uel per horum obtrectandi magiam, uel Pythagoreorum disciplinam asinus fieri possem? nam sub huius pelle etiam doctissimi impune philosophati sunt. At enim si asinos sapere arbitrentur, potius annonæ charitatem in macello ac pistrina omnia cessare faciēt, quàm non confestim asinum cogant efferre, non o micron, nam id ne uerberibus quidem unquam ab eo extorquebunt, sed sanè o mega, si non clara, attamen contentissima uoce, pronuntiare: ac quàm mox redarguat eum omni corporis caudæque assueuatione affirmare

mare

mare hanc uocalem tantum longam esse: aut quòd hæc asinina litera rotunda sit, eundem asinum concludere, omnes Euclidis figuras orbiculatas esse. Etiam ne contra huiuscemodi hominum feritatem, humanitas ferarum mihi imploranda erit? etenim nulla tam fera, tam immanis est, quæ non beneficij accepti memoriã retineat. Ego autem non forte peius quàm plerique, quorum partim Delphini exceperunt, partim Leones seruarunt, meritis sim. Atque etiam hic ibidem in primo aditu uestibuloque reprehendent, quòd tragedias comedijs misceam. Sed quid aliud malim, quàm ut cum omnium bestiarum ludos facere studeo, etiam quemadmodum olim Romæ fiebat ad earum spectaculum sales & iocos attulissem. Et ne diutius te in nugis teneam, fac hos prauitate iudicij potius, quàm ex æquo omnia æstimantes, primum nonnulla in hac historia leuitatis, deinde etiam mendacij, iure & uere condemnare posse: omnia uero quo modo? Fateor enim tecum, atque etiam præ me fero, ne hanc historiam ab omni lapsu uendicare uidear, nonnulla leuicula esse, sed tamen non multa, & cum alijs infinitis grauibus & doctis compensantur: ac tanquam nauis in articulo pueri delectabunt Alcæos, hoc est, non stultos alieni operis æstimatores: quos si prius spinosos autores, unde hæc sumpsimus, legerint, non dubito hanc nostram industriam grato animo interpretaturos esse: quam ex Aeliano, Oppiano de uenatione, Athenæo, Heliodoro, Porphyrio

b s phyrrio

phyrio, ac cæteris omnibus qui scripserunt de natura animalium post Aristotelem, non modo Latinam fecimus, quod facilimum fuisset, sed Dionysium etiam Casium, qui Magonem conuertit, imitati, ordinem & iudicium adhibuimus: atq; Aeliani historiæ, uel potius labyrintho lucem attulimus. Quid enim eius historia implicatius: ut certe non existimem quenquã si hæc minutatim concidisset, deinde tanquam sortes in urnam coniecisset, magis conturbare potuisse. Si leo eiusdem, cætera quidem docti uiri, sed in hac re paulo minus diligentis, ineptias: quibus me moderari oportuit, aut omnem laboris existimationem abijcere. Veruntamen hæc omnia eruditorum magis, quàm nostro iudicio fecimus, quorum consilio nondum pœnitet me paruissè. Potius doleo, non præcisius Græculam leuitatem compressissè. Omnia quæ non inscribuntur Accessionis nomine, ex Aeliano sunt: nam Accessiones confecimus partim ex omnibus Græcis autoribus, nondum conuersis, qui post Aristotelem scripserunt: partim nõ pauca ipsi experti sumus, quæ omnia adiunximus.

HISTORIA DE

VI ET NATURA ANIMALIUM,
per Petrum Gyllium tum ex Aeliano conuersa, tum
ex Porphyrio, Athenæo, Heliodoro, Oppiano,
tum eiusdem Gyllij Marte, luculentis
accessionibus aucta.

LIBER PRIMVS.

De natura Elephantorum.

CAP. I.

LEPHANTO duos dicunt prominere exertos, quos alij dentes, alij cornua uocant: singulis pedibus numero quinq; digitos indiuisos, leuiterq; discretos, ex quo fit, animal sit minime ad natandum habile: & anteriora crura multo posterioribus longiora habet. Huic sub armis papillæ existunt: Atq; ita promuscide tanquam manu utitur: Lingua etiam ei bene exigua est: Fel autem non ad iecur, sed ad pectus situm habere dicitur. Biennium gerere uterum audio. Alij non tam diu, sed sesquiannũ tantum uentrem ferre aiunt. Anniculo quidem uitulo æqualem pullum edit: is statim ut natus est, ore fugit, non promuscide. Cum libidinis furore ardet, incurfu parietes euertit, & similiter atq; aries frontis ui atq; impressione palmas prostermit. Aquam nitidam non bibit, sed postquam conturbarit

HISTORIAE ANIMALINM

turbarit, turbida potione delectatur. Idcirco somnum erecto corpore capit, quia ei esset operosum decumbere, simul & deinde à cubitu exurgere graue. Eius ætatis flos est sexagesimus annus. Hyemis & frigoris impatiens est. Ad ducentissimum uitam producit.

C A P I I.

Gyllij ac
cefsio,

Quemadmodum duobus dentibus Apri, sic Elephantanti armantur, sed situ contrario: illis enim in sublime feruntur, his deorsum retorquētur. Non homini, nisi lacessiti, quicquid nocent: tum enim promusci de tanquam manu comprehensum, eum ad teli iactū iaculantur: ut sæpe antequam terram cōtigerit moriatur: neque uelocitate quisquam tanta est, quem non uel suo tardo gradu assequantur. Cum sunt in catulorū metu, infestissimi sunt. Eorum promuscis intus concava, suilli labri speciem, similitudinēque quandam gerit: mobilis est, ut modo relaxetur, modo contrahatur. Eorum qui sunt confirmata ætate, ea magnitudine dentes existunt, uicem ut postium præstent, & pro palis Nigritæ ad sepimenta utant: sæpe enim ad longitudinē decem pedum augescunt. Eorū pilos ex nouo orbe terræ deportatos uidi, qui ad duorū palmorum longitudinem procederent. Similiter rotundis pedibus, ut equi, sunt: sed amplioribus, ut plāta quouersum ad binos dodrantes accedat. Quinque ungues habent, & pedē multipliciter scissum, ne si quando in humido solo constiterint, altius pedem imprimant. Iam quod in sermonem hominū uenit, uanum est

LIBER I. 29
est, elephātos crura sine nodis articulisque habere: imò uero habent flexiones, & ut aliæ bestia, quum libet crura flectūt, & erigunt, in ima enim propemodū cruris parte iunctiones & flexus habēt. Breuioribus sunt auribus atque oculis quàm pro corporis portione. Pelle quidem robusta, sed turpi, teguntur, eam ferrum peracutum non incidere potest. Peruagatum est, sicut Oppianus ait, elephātos inter se loqui, sed eorū collocationem non omnibus quidem, sed solis domitoribus notam esse: Itemque cum uicini sunt ad moriendū præscire fatalem necessitatem. Non ergo soli cygni extremum luctum canentes, mortem prænoscent, uerū elephantanti etiam quando proximi sunt ut moriantur, animo præsentiant. Cum eos ad bellum Indi armāt, in clitellas, geminis ex ferro catenis infra aluum cintas, utrinque tanquam caueam ligneam imponunt, atque ad collum alligāt, singulas caueas terni milites ingrediuntur, in utrarumque medio auriga sedet, qui beluam patrio sermone alloquitur, & cum progrediendum, aut regrediendum est, ostendit: Ferias, inquit, hunc ab illo abstine manum. Itemque: In hos inuade, ab ijs te cōtine. Atque ea magnitudine tanquam castellum aliquando dorso constituunt, ut uel quindecim ex eo armati homines pugnent, quod cum pugnam committere moliuntur, asseribus superintegūt: ad promuscidē lorica circumunitā districtus gladius longitudine duorum cubitorum, crassitudine humanæ palmæ alligatur. Neque modò sceminæ maribus ferociores, sed ad onerum

HISTORIAE ANIMALIVM

onerum unctiones etiam fortiores existimantur. Furo-
ris tentatione eos aliquando laborare manifestum est,
ex cursu furij incitato. Mares scemini excelsiores
sunt. Eorum uaria est proceritas: nam alij ad duode-
cimum, alij ad decimumtertium dodrantem excelsi-
tate procedunt, alij ad decimumquartum. Insueti in-
sedendi in eis, non aliter quam ij qui in mari nauigant
in nauiculam incidunt, neque insistere possunt. Non
item in adolescentium elephatorum sensione fit nego-
tium, imo ex illorum molli gradu sessor tantopere ob-
lectatur, ut si mula ueheret. Cum in elephatum ascen-
ditur, is in terram abiicit genua, & consensionis gra-
dum scandenti facit: neque porro frænum eorum cuius-
inijcitur, neque funis ad ceruicem ullus adstringit, sed
soluti ad insulam Zamzibaram gradiuntur: potionem
qua ipsi pro uino utuntur, ideo ipsis largiuntur, ut ad
prælium audaciores efficiantur.

De elephatorum cornibus. CAP. III.

Gyllij ac-
celsio,

Non paucis Philostratus probare conat, ea quæ
ex maxillis elephatorum extra os eminent, den-
tes debere appellari: mihi potius cornua uident. Cum
enim Halcas, bestias Celticas, ac Aethiopicos tauros
ex Pausania considero, illas quidem in supcilijs cornua,
hos uero in naso gerere, facile adducor cornua esse.
Præterea accidit etiam, ut uertitibus annis, ceruis ele-
phantisq; cornua decidat, rursusq; recentia exorian-
tur. Dentes non item confirmata ætate animalibus re-
nascuntur: neque etiam igni cedit dentium natura, imo
expo

LIBER I. 31
expolientibus pertinaciter resistit: ac si cogatur, rum-
puntur, Contra, boum & elephatorum cornua eriguntur,
& flectuntur, ac nimirum in quasuis figuras
contorquentur, & se ut fabris libet, artificio attentari
patiuntur. Neque enim hominum ullam debet habere
admirationem, quod elephatina cornua ab alijs dis-
crepent, cum cætera huiusmodi animalium forma &
magnitudo sit ab alijs bestijs diuersa.

De Elephatorum obedientia, docilitate,
& musicæ studio. CAP. IIII.

Sequitur, ut elephatorum deinceps dicam de arte
numerorum, & obtemperacione, eorumq; acutissi-
mis sensibus, ac facilitate ad eas disciplinas assequen-
das, quæ ad discendum difficiles sunt uel homini ipsi,
nedum tam ingenti feræ, & quæ aliàs tantopere ani-
mo agresti esset, duroq; aduersus omnem pertractatio-
nem. Enim uero ad numerum saltare, tibiæ auditione
demulceri, cursum tardare ad soni tarditatem, seque re-
mittere ad remissionem tibiæ: rursus cum acutè sonans
impellit, festinare, discere assequi perfecte elephantis
solitus est. Neque uero natura modo illum summa ex
omnibus animalibus magnitudine ornauit, sed & di-
sciplina mansuetum, & tractabilem edidit. Elephanto
ad morum mansuetudinem & facilitatem erudito, nihil
mitius, nihil ad id quod uolumus obtemperatius est.
Cum Tiberij Cæsaris nepos Germanicus gladiatorum
spectaculum edidit, plures iam grades utriusq; sexus
elephanti Romæ erant, e quibus alij pleriq; generati
extite

Germanici spectaculi

HISTORIAE ANIMALIVM

extiterunt, quorum artus interea dum cōmittebant,
& confirmabant, & membra infirma conglutinaban-
tur, peritus uir ad pertractandos eorum sensus, ani-
mosq̄, nunc eos disciplina mansuetiori, nunc terroris
& mirificæ uerberationis plena excipiens, erudiebat.
Primū enim eos maxima lenitudine & mollitudine,
cibos nimirū illecebris, & uarietate suauium inuitamen-
torum refertos indulgens, ad disciplinā informabat,
ut si quid esset agreste, expelleret, ex feritate ad man-
suetudinem, & quasi ad humanitatē quandam trans-
formaret; sicq̄ eis moderabatur, ut feritate expulsa,
disciplinis & musicæ studio operam darēt, tympano-
rum sono nihil exterrerentur, pedum ingredientium
strepitum, cantumq̄ miscellaneum ferrent, eos præ-
terea exercebat ad non formidandam hominū multi-
tudinē. Illa uero uirilī disciplina, non ad grauem pla-
garum ictum excādescere, coactos membrū aliquod
ad saltandum flectere, non rabiose (cum essent maxi-
mo robore præditi) incitari. Cum magister elephanto-
rum spectaculum edidit, n̄ tempore suo specimen de-
derūt, se recte institutos esse, illumq̄ in seipsis erudien-
dis non operam perdidisse ostenderunt: nam duode-
cim numero theatrū ingressi, composito gradu ince-
debāt, ac toto corpore diffuebant, tanto ornatu, ni-
mirum stolis saltatorijs induti, solaq̄ magistri signifi-
catione uocis ordinatim instructi, ut ferūt, gradiebantur.
Ac uero rursus, si illis hoc imperaretur, in orbem
saltabant, eundemq̄ orbem ad imperantis uocem re-
pete

LIBER I.

33

petebant, atq̄ nunc flores pauimentū ornabant spar-
gentes, nunc modeste pedibus terram pulsantes mu-
sica moderatā saltationem una consensione obibant.
Damonem igitur, & Epentharum, & Aristoxenum,
& Xenophilū, ac alios plerosq̄ pulcherrime musica
eruditos iter paucos huius peritos existimatos fuisse,
mirificū quidem, at nō certe incredibile, neq̄ ratione
alienū fuit, cū homines essent rationis participes, ua-
luisse ui intelligendi, ac ratiocinādi; at uero animal ra-
tionis expers numerum & cantum percipere, formā
& ornatum tenere, non à saltandi moderata elegan-
tia aberrare, quæ didicerit repetere posse, hoc naturæ
donum est, simulq̄ uis quædam admodum singula-
ris. Illa uero uel ad ridiculè insaniēdum spectatorem
inducere possint, in theatri harena humiles lectos spe-
ctare, uario stragulo textili & magnificis operibus pi-
cto ornatos: lauta item pocula, & argenteas crateras,
aureasq̄, permulta aqua repletas, mensasq̄ magnifi-
cas, tanto pane & carnibus exstructas, ut uel edacissi-
morum animalium uentrem implere potuissent: omni-
bus ita recte apparatus, conuiuæ intromissi sunt ele-
phanti, mares sex, uirili ueste induti, totidemq̄ foeminae,
stola muliebri ornatae, decorè epulis accubere,
ac in mensam promuscides tanq̄ manus porrexerūt,
summaq̄ cū modestia epulati sunt: neq̄ ex ipsis quis-
piam uisus est uorax, neq̄ maioris partis rapax. Cū
esset bibendum, unicuiq̄ cratera exhibebat, & hi quis-
dem promuscidibus potionem haurientes, moderate
c bibeb

34 HISTORIAE ANIMALIVM

bibebant: deinde circumstantes leuiter & festiue, sine contumelia aspergebāt. Non pauca eiusmodi de ingenio & natura propria horum animalium admirabilia alij scripserūt. Ego recte & ordine in tabula quadam latinas literas uidi elephantum scribere: ueruntamen docentis manus subiiciebatur ad literarū figuram & lineamentū instituens animal: cumq; elephāntus scriberet, eius oculos immotos, & deiectos esse perspexi, ut grammaticū quendam dixisses. CAP. V.

Gyllij ac
cessio.

Tanta huic beluæ cum genere humano societas, tamq; prope accedit ad hominis ingenium, ut Cicero non uereatur affirmare, non paruam nationem hominū sensu ac ingenio esse multo inferiorem. Vbi semel ad hominem adsuescit, ab eo omnia patitur, ex eoq; morum similitudinem in se transfert, neq; aliter quam per paruuli catelli ex hominis manu gaudet cibum sumere, atq; ad se accedentem promuscide complectitur, eumq; caput intra fauces immittere facile tandiu patitur, quoad homini libitum fuerit. Noctu autem suam seruiendi conditionē deplorare dicitur, non contento barritu, quo sæpe aliās utitur, sed luctuosa uocis suppressione miserabiliter murmurat. Quod si quis ita occulte gementi & lamentanti interuenit, uerecundia quadam motus, querelis suis moderatur, & gemitus facere desistit.

De uenatione Elephantorum. CAP. VI.

Qui uenandi elephantos scientiam tenent, nobis testantur, hos insectatione uenatorum pressos, cum

LIBER I.

35

cum robore immēso, tum impetu effrenato atq; præcipiti, & quem sustinere possit nemo, sic quidem per maximas arbores, tanq; per segetes excurrere, easq; tanquā spicarum calamos, ubi cursum ramorū proceritate retardari uident, perfringere: ubi uero ipsi ex arboribus eminent, & proceriores existūt, tum omni neruorum contentione currere, tum uiam insequentibus præcidere: nec mirum, locorum enim consuetudinem tenent. Cum autem se ex insectatorū suorum conspectu eripuerint, eosq; maximis processibus itineris longe & retro positos senserint, tum ex fuga recipiunt animum simul, & tanq; periculo liberati, insistent: ibiq; dū metus sollicitudine expulsa, ex immenso labore requiescunt: his interea ad cibi cogitationē memoria excitatur, iuncos & hederas per arbores erraticis implicationibus serpentes depascūt, atq; palmarum tenera cacumina, & aliarum plantarū adolescentiores truncos. Quod si rursus insectatores ad eos propius adsint, hi etiam iterū sese in fugam impellūt: Cumq; ab his multam uiam absunt, sese ex fuga colligentes, requietem curarum ex itineris labore habent. Insequentes autem præcipitate sole debilitati, syluam incendunt, & uiam ipsis obstruunt: quod ipsum sentientes elephānti, se sustinent à progrediendo. Ignem non minus quàm leones extimescunt.

De uenatione Elephantorum. CAP. VII.

Elephantorū alij palustres, alij montani, alij campestris, Paludibus capti, dementes, leuesq; sunt: cum

Gyllij ac
cessio.

c 2 Mont

HISTORIAE ANIMALIVM

Montani, pravi, atq; insidiosi, & nisi cum pabuli inopia premuntur, nihil tutum ab eis expectandum; Campestris, mansueti, & lenes. Iam quemadmodum capiatur, adiungam. Venatores quatuor aut quinque stadiorum locum planum, & minime impeditum, fossa latitudine quinque, simul & altitudine quatuor cubitorum, cingunt, itemq; ante fossam terram, ut murorum vicem praestet, exaggerant; in aggere subterranea latibula efficiunt, in quibus foramina relinquunt, per quae lucem admittant, unde accedentes feras intruere possint, tum ponte multo cespite constrato, ne ferae insidias positas sentiant, fossae transitus iungitur; ac nimirum ad maiorem ferarum illecebram tres quatuorve ex mansuetioribus foeminas elephantos in claustrum concludunt: uenatores in aggeris latibula abstrusi, manent in insidijs. Iam uero eiusmodi beluae loca culta interdum non adeuntes, sed noctu tantum gregatim errantes, ad fossam appropinquantes, cum inclusarum auditionem acceperunt, eodem confestim accedere properant, & circum aggeres tam diu concursant, quoad pontem nacti, intra munitiones ingrediuntur: si autem qui positi sunt in insidijs, pontem celeriter detorquent, alij magna celeritate uicinis proximis uicis elephantos inclusos denunciant: quo intellecto, ij in fortissimos quosque cicures elephantos ascendentes, accedere contendunt: neq; tamen statim ut eodem accesserunt, cum feris pugnam committunt, sed eas primum aliquandiu fame & siti frangunt, deinde cum

LIBER I.

37

cum iam ijs infirmioribus & afflictis certamen instituant, ac feros siti fameq; confectos cicures expungant, ac homines ex elephantis desilientes, primo compedibus defatigatos deuinciunt, post uero cicures incitant, ut feros usque uerberent dum in terram procubuerint: tum ipsis laqueos ad terram abiectis in collum inserunt, in eosq; humi stratos ascendunt, & ne seltores excutiant, eorum collum acuto ense in orbem incidunt, & ad secturam funem alligant, ut ob doloris sensum uinculis concedant, & ex feritate conuiescant: eorum autem qui sunt aetate uel infirma, uel exacta dimittunt, reliquos in stabula abducunt, eosq; primum pedibus colligatis, & collo ad columnam adstricto fame domant, deinde aut herba, aut frondescenti harundine pascunt. Hi molestia afflictis, pabula recusant sumere: at enim cantibus & tympanis eos demulcent, & deliniunt, atque ex immanitate ad tantam humanitatem transferunt, ut seltores suos excussos contra uim hostium tutati sint, & sese pro illis in mortem obiecerint. Si quem, iracundia permoti, ex suis procuratoribus occiderint, tam ualde illum desiderant, ut meroore conficiantur, interdumq; inedia consumentur. Iam porro ad hanc rationem cum elephantis Aethiopes pugnant: Ex procerissimis arboribus elephantorum introitus atque exitus obseruant, non in multos uno eodemq; tempore inuadunt, sed in singulos tantum magno robore animi insiliunt: nimirum speculator caudam beluae appropinquantis ad arbo

c 3 rem,

HISTORIAE ANIMALIVM.

rem, in quam abditus is latet, desiliens, manibus comprehendit, pedesq; ad dextrum femur obijciēs, securi, quæ ex humero pendet, expedita & acuta, dextri poplitis nervos succidit: in quo certamine utriusq; salus periclitatur. Interdum Elephātus incisis nervis in fauciam partem procumbens, Aethiopem secum in terram abijcit, atq; interficit: Interdum suo pondere hominem ad arborem aut saxum allidens, occidit: ac nimirum nonnulli elephantū dolore pressi, quando insidias facienti nocere non queunt, sese tandiu in fugam impellunt, dum crebro securis ictu decumbunt: tum ad terram stratorum posteriores partes incolæ uicini comedunt. Si Elephantus feritate effertur, statim ad arietis conspectū mansuescit. Qui ad elephantos adeunt, candidā uestem idcirco non ferunt, neq; puniceam qui ad tauros appropinquant, quod sane huiusmodi animalia constet ijs coloribus efferrari.

De Elephanto Albo Indico. CAP. VIII.

Cum Indus quispiam elephantū album pullum offendisset, atq; hunc etiam nunc tenerum aluisse, & paulatim māuefecisset, eoq; deinde ueheretur, & beluam amaret, & uicissim redamaretur ipse, ac simul suam elephantus educationem, cum maximis amicitiae officijs, huic Indo compensaret: Indorum rex id intelligens, muneri poposcit sibi elephantum mitti. Is ut uehementi riualitate flagrans, amatorie dolebat, si hunc alius quàm ipse esset habiturus. Itaque negans se daturum, unā cum elephanto in desertissimam

LIBER I.

39

nam regionem perfugit. Rex autem id agrè ferens, ad eum insequendum misit, qui Indo auferrent, simul & illum comprehensum ad poenam reducerēt. Cum eò uenissent, ubi erant transfugæ, comprehendereq; aggressi fuissent: ex superiori loco lapidibus eos homo appetebat, pariterq; elephātus, ut iniuria insigni accepta, illorum impetum repellebat. Vbi Indus lapidatione facta percussus, de loco, unde se defendebat, præceps deiectus fuisset, elephāntus hominum more accerrimè se tuentium, pro suo nutricio cum propugnauit, tum uero ex inuadētibus partim occidit, partim in fugam impulit: tum altorem suum promuscis de circumplexus, ad stabula inuexit, ac tanquàm amicus permansit fidelis amico, beneuolentiā ostendens, qua admirabili suum educatorem prosequatur. O sceleratos homines, grande illud sophos inter pocula iactantes, uirtutemq; crebro sermone passim inculcantes, nomenq; amicitiae, plenum uerborum, inane rerum temere anhelantes, in periculis autem amicorum desertores.

Quid agant elephantū crescente luna. CAP. IX.

A B interlunio recrescente luna, elephāntos intelli- go quadam naturæ recondita notione, ex sylua primum, ubi pascuntur, ramos decerpere, eosq; deinde sublimes ferre, tum uero ipsos ad lunam suspicere, ac leuiter ramos mouere, tanquam supplicationem quandam lunæ prætendentes, eis ipsa ut propitia existere uelit.

c 4

Qual

HISTORIAE ANIMALIVM

Quales elephantos Indi capiunt. CAP. X.

Indi homines, licet permulti & magna machinati, non elephātos iam ætate procedente cōfirmatos facile comprehendere queūt. Quare ad loca fluminibus proxima, uenatores profecti, eorum catulos tantū capiunt. Elephantorum enim naturæ proprium est, roscida loca & palustria amare, & amnes amplecti, ubi uersari maxime student. Vnde etsi fluuiatiles non sunt, tamē riparios dicere possumus. Cum igitur eorum catulos, adhuc ætate infirmos, & teneros inde ceperunt, ciborum blanditijs & assentationibus eos ad parendum informant, ac instituunt, blandiloquentiaq; mansuefaciunt: Hominum enim indigenarum linguam Elephanti intelligunt. Breuiter perinde illos quasi infantes pueros alunt, partim cibaria eis largiētes, partim disciplinas tradentes: quæ res efficit, ipsi ut ad obediendi facilitatem transferantur, & exuta feritate, humanitatem induant.

Quæadmodū arbores euertunt Elephanti. CAP. XI.

Cum ab Indis hominibus arborem elephanti radicatus extrahere cogūtur, non prius ad eam extirpandam aggrediuntur, quàm quatefecerint, ac tremefecerint arborem: sic periclitantes, euerti ne possit, an omnino inuictam ab impetu sit se præstatura.

De Elephatorum sapientia. CAP. XII.

SI Elephāti sapienter factum præterirem, me quis, Scum sit auditu dignum, inscitiaē condemnare merito possit. Cum is qui hordeum huic admetiēdi procurat

LIBER I.

41

curationem habebat, hordei partem subtraxisset: illiusq; in locum lapidibus suppositis, ipsi debitā tamē mensuram cumulatè seruasset, ut dominum utriusq; si quando uidisset, falleret: Elephantus uidēs eum qui sibi debitum fraudabat, polenta coquere: primū promuscide fabulū collegit, deinde in ollam infudit, sicq; solerter iniurijs, iniurias sibi illatas ultus est.

CAP. XIII.

Plutarchus narrat, ex permultis Elephantis, qui Romæ erudiebantur, unum ad discendū tardissimum, cum sæpe uerberaret, uisum fuisse ad lunā noctu, id ad quod instituebat, secū reputare, & exercere. Idemq; assert, Romæ etiā Elephantum ex pueris, qui promuscidem stilis pupugissent, unū sublimem corripuisse, ut statim eum in sublime, quantū maxime posset, iacularet. At enim sublato eorū qui aderāt clamore, sensim & moderate rursus humi deposuisse, existimantē tāto metu iniecto, satis illū pœnarū pepēdisse.

De Libycorum expeditione contra Elephantos.

CAP. XIII.

Libyci homines bellum finitimis de finibus propagandis, non modo inferunt, sed cum Elephantis etiam de horum dentibus assequēdis, suscipiūt. Hanc enim causam cur petantur Elephanti, prænoscentes, ex sese qui dente inutili sunt, ante cæteros reliquos, in prima acie constituūt, ad primum hostium impetum sine magna iactura excipiendum: reliqui qui in subsidijs manent, dentium robore integri, auxilium fessis

c s ferunt

HISTORIAE ANIMALINM

ferunt: cum dentiū altero, quem acutū ad propulsan-
das iniurias seruant, tanquā armis utuntur, tum uero
altero radices effodiunt, tum arbores extirpant.

De reuerentia Elephantorū aduersus senes

Elephantos.

CAP. XV.

EX omnibus legibus humanissimam iudico, qua
Lycurgus præcipit, natu gradibus minores, cum
uel de sedibus, uel de uia decedere debere, tum uero
eisdem reuerentia aduersus ætatem, quam ut assequā-
tur omnes expetunt, assurgere oportere. Elephanto-
rum genus à principio hoc idem solo naturæ ductu,
sine Lycurgi, aut Solonis, aut Zaleuci Charondæue
præceptione, sanctissimè obseruant. Aetate affectis
nimirum iuniores de legitimo cibo cedunt, eosdemq;
summa & obseruantia colunt, & à periculis seruant.
In fossam delapsos, iniectis fruticum fascibus subtra-
hunt, quibus tanquam scalis senectute graues ascen-
dentes, liberantur.

De amore Elephantorū erga filios suos. CAP. XVI.

Elephantorū flumen transmittentium minores
natu sese trañciunt primi: hi uero qui sunt confir-
mata ætate iam grandes, fluctibus obruantur, dunta-
xat promuscibus extra aquam eminentes, teneros
uero pullos dentium projectorū eminentia matres
ferunt, ac simul tanquam uinculo promuscide illos
complectentes, transfuehant: tum iuniores, uel labo-
res, uel pericula suscipiunt, & antecedentibus ætate,
de cibo & potione concedunt, propter obseruantiam
per

LIBER I.

43

per quam cultu quodam, & honore natu maiores di-
gnandos existimant. Nunquam enim neque ex senes-
ctute infirmū, neq; cum qui morbo teneatur, sui gre-
gales deserunt: sed & fidissimi ei permanent, eiusq;
cum cæteris in rebus student incolumitati, tum uero
etiam si ipsi insectatione urgeantur, pro eo propu-
gnant, & saucios, & fessos curant, ac integri, à uulne-
ribus hastas, & iacula è corpore sauciorum, tanquam
chirurgi periti extrahunt, ut ne homines quidem
scientius. Pullos suos, adhuc à partu recentes, nun-
quam deserunt: at tanè in illis à periculo tuendis con-
stantissime permanent, priusq; animam amittunt,
quàm suos catulos deserant. Nobis pueris uetula, cui
Lænilla nomen erat, non solum nobilis mulier, sed
etiam nota apud omnes erat, deq; ea fabulam ex se-
nibus audiui tum peruagari, illam cum seruo, quem
ardentissime adamaret, stupri consuetudinē habuisse,
& suorum flagitiorum maculis liberos suos affecisse:
hi enim ex ordine senatorio erant, & iam inde à patre,
atq; maioribus stirpem generis patritij trahebāt. Itaq;
dolore ex maternis stupris tabescentes, eam cum le-
nissime submonuissent, ac maxime clam facinoris tur-
pitudinem ostendissent: hæc porrò libidine flagrans,
simul & ex ea tantū efferata, ut liberis proprijs amo-
rem suum anteferet: filiorum nomina apud princi-
pem detulit, ab eis insidias sibi factas dicens. Is autem
suspiciosus & timidus, qui tum imperator erat, ca-
lumnijs aures facile patefacere solitus, eiusmodi sce-
lus

44 HISTORIAE ANIMALIVM

Ius ab ingenuorum hominum cogitatione alienum facile credidit. Ita factum est, ut filij qui nefarium facinus nullum admisissent, indignissime necarentur: mater hanc ex delatione mercedem assequeretur, ut cum seruo licentius stuprum facere posset. Quid igitur aut Medæam, aut Procnem Atticam hic commemorare necesse est, cum memoriæ nostræ exempla immanitatis proferre queamus.

De amore Elephantorū erga dominos suos. CAP. XVII.

Cum Porus Indorum rex, in prælio, quod cum Alexandro commiserat, multis telis confixus esset: Elephantus quo uehebatur, etsi sanè multis etiā ipse sagittis uulneratus erat, defixa tamen in corpore Pori tela, leniter & caute promuscide extrahere non prius destitit, quàm dominum intellexisset, ex redundantis sanguinis profusione, debilitari, & euanescere. Itaque leniter & sensim se inflexit, ut ne ex alto decidēs, Pori corpus graui casu affligeretur magis. Cum autē Pyrrhus Epyrotarum rex ad Argos occubuisset, in eo conflictu Elephantus fuit, qui sessorem suum tantopere amaret, ut non prius, quamuis auriga iam cecidisset, currere omiserit, quàm suum nutritiū ex hostibus & seruasset, & intra fines amicos reportasset.

De Elephantō mulieris amatore. CAP. XVIII.

In Antiochia Syriæ urbe audio cicurē Elephātum fuisse, huncque dum ad pastiones iret, mulierem corollas uendentem cum quàm suauissimè adspexisse, tum uero etiā quàm libentissimè in illius conspectu
acqui

LIBER I. 45

acquieuisse, atque huius faciem promuscide tersisse, suauiterque contrectando illi blanditum fuisse: Mulierem uicissim ex suo artificio illecebras amatorias, corollas uidelicet ad tempus ita cōtexuisse, ut cotidie illi quidem sumere operæpretium, huic uero etiā opus largiri esset. Postea autem quàm mulier excessit è uita, Elefantus nec pristinae consuetudinis compos, nec quam amaret amplius mulierem uidēs, tanquam amans qui amasiam amiserit, sic eam desiderabat, animoque incitabatur, ac qui antè mansuetus fuisset, humanitate expulsa, feritatem induebat, tanquamque homines ex tristitia, ac moerore laborātes de potestate animi exeunt, sic is furēs ferebatur. Mulieris forma hoc animal capitur, atque hebescens ad eius pulchritudinē, remittit furorē animi sui. Riualet uero fuisse in urbe Alexandria Elephātum ferunt Aristophanis Byzantini, de quadā muliere coronas texente. Omnia benevolentia amat, unguentorum & florū odore permulcet.

De religione Elephantorum. CAP. XIX.

Ex orientem solem Elephanti uenerantur, promuscidem, tanquam manum aduersus solis radios alleuātes. Itaque hos ei charos esse & egregie diligere philopator Ptolemæus testis est nobis locuples. Is sanè post partam uictoriam eius belli quod cum Antiocho gessisset, cum quàm gratissimus aduersus solem, quem Deum existimabat, esse uellet, proque uictoria ei gratias persolueret, tum alia magnifica sacrificia fecit, tum uero quatuor Elefantos, bene magnitudine
grandes

HISTORIAE ANIMALIVM

grandes, existimans se sic Deum religiose colere, primum immolauit: deinde cū in somnijs minis dei percussus fuisset, ob inuisam numini talem hostiā, religionis metu permotus, pro immolatis ex aere quatuor Elephantos in honorē solis excitauit: hoc ut supplici facto hunc sibi placatum efficeret. Ergo ne Deum Elephanti uenerantur? homines autem rationis participes, sit ne Deus necne sit, dubitant: tum si sit, humanas ne res curatione, & administratione dignetur.

Quemadmodum contra insidias Elephanti se gerunt.

CAP. XX.

Insidiae quas Elephantis uenatores instruxerint, non eos facile latent. Nam cum ad foueam, quam contra ipsos suffodere uenatores solent, proximi accesserunt, seu naturali quadam intelligentia, seu retrusa & abdita praesensione, & scientia rerum futurarū, a progrediendo ulterius se sustinent: ac quā mox itinere cōuerso, in uenatores inuadunt, uicq; & impressione, sese in medios insidiatores incitant, simul & eos euertere conant, fuga ut salutē contra insidias superiores facti adipiscantur. Id igitur temporis cum atrox pugna, tum uero uel hominum, uel Elephantorum caedes, & occisio fit multiplex. Huius pugnae ratio talis est: Homines quidem eminus hastas & iacula intorquentes, ac collimantes, ictu directo eos feriunt. Contra Elephanti, ex hominibus si quem cecidisse animaduertent, statim uiolenter illum & corripunt, & ad terram a se abiectum, proterunt, & conculcant: simul & corni

MVL LIBER I. TOTIUM 47
& cornibus (sic enim eorum dentes appellantur) tantū diu profligant, quoad miserabili, & referta acerrimis doloribus morte, hunc proiectum affecerint. Cum autem huiuscemodi animalia inuadunt, tanquam uela ex animi incitatione quā contentissimē aures, quas habent patulas, intendunt, & pandunt more magnarum struthionum, quae uel dum fugiunt, uel dum inuadunt explicatis alis feruntur. Itemq; promuscidibus, sub cornua redactis, & contractis, quemadmodum rostra nauium plenissimis uelis propulsa, sic Elephanti uehementi impressione irruentes, multos mortales funditus euertunt. Tumq; perinde ut tuba belli classicum sonans, clamores uastissimos edunt. Humi porrō prostratorum, & genibus cōtritorū, & ossium obtritorum, tantus est strepitus, ut uel illinc longissime exaudiatur: nec non saepe elisis oculis, naribus distractis, fronte disrupta, facieq; forma amissa, non uel a proximis cognatione sibi noscuntur. Iam ex ijs nonnulli ad hunc modum inopinatō seruātur. Quauis enim sanē uenatorē beluae cursus celeritate cōprehenderit: praetamen uehementi impetu, hunc trascurrens, genibus in terrā praecipitibus actis, cornua aut in radicem, aut in quippiam aliud tale compingit: ex quo retinetur, ac uix dum se retraxit, cum uenator elapsus iam salutem fuga est consecutus. In hac igitur pugna, Elephanti saepe uincunt, saepe item uarijs terroribus iniectis uincuntur. Tubarum enim clangor uastum clamorem efficit, ipsiq; homines armis concrepantes, clypeos

HISTORIAE ANIMALIVM

clypeos uidelicet hastis cōtundentes, & ululatum tol-
lentes, strepitu undique omnia circumsonare faciunt:
tum uero partim in terra ignem incendentes, partim
in sublime tollentes, ac tanquam funda eum contor-
quentes, partim ignitos torres iaculantes, atque etiam
longas faces in ferarum oculos magna ui inferentes,
& intrudentes, eis hæc omnia ægre intuentibus, timo-
rem afferunt. Vnde adeo impelluntur, exterrēturq̃,
ut interdum in foueam, quam antè declinabant, de-
trudantur, & compingantur.

Quemadmodū Elephanti fossas transeunt. CAP. XXI.
Cūm Elephanti fossam transilire non queunt, de
his unus aliquis in hanc sese demittit, & transuer-
sus fossæ stans, partim uacuitatē occupat, partim pon-
tis se uicarium præstat. Cæteri supra hunc gradientes
transmittunt, & euadunt, simul & eum, qui pontis lo-
co erat, hoc modo ex fossa conseruāt. Superiore enim
ex loco quispiam porrigit pedem, quem is qui infra
est promuscide circumplicat, reliqui autem uirgulto-
rum fasces deiciūt, ad quos ille, cum fortissime, tum
cautissime pedibus adnitens, celeri ascensu subtrahit-
tur. Apud Indos tractus est, cui nomē est Phalacrus,
quasi Latine caluus: eoq̃ ita appellatur, quod qui
herbam in eo nascētē gustauerit, & pilos & cornua
amittit. Itaq̃ Elephanti, nisi cogantur, non accedunt
ad locum illum, imò uerò prope cum accesserint, per-
inde atque homines prudentissimi, ab omni illius loci
germine refugientes, pedem referunt.

De

LIBER I.

49

De castitate & probitate Elephatorū. CA. XXII.
QVemadmodum moderate elephanti libidines
contineant, explicare cōuenit. si igitur ab omni
immoderata libidine castissimi sunt. Nunquā enim,
neq̃ ut constupratores, neq̃ ut item ualde lasciuī so-
cietatē ueneris cum foemina faciunt, sed tanquā gene-
ris successione carētes, liberis procreādis dant operā:
sic hi, sua stirps ut ne deficiat, complexu uenero iun-
guntur: Neq̃ id sanè plusquā semel in uita, & eo dū-
taxat tempore, cum se iniri foeminæ patiūtur. Vt autē
eorum quisq̃ uxorem impleuerit, non eam amplius
attingit. Aperte porrò ac palam in aliorū oculis non
coeunt, sed secedētes, aut sese in arbores densas, & fre-
quentes occultant, aut in concauū locum, & profun-
dum ad occultandos eos facultatem habentem, se ab-
dunt. Iam quemadmodū malos aduersentur, & scele-
ratos detestentur, si cui est otium, attendat animū ad
ea quæ consequūtur. Cum autem cicuris elephanti mo-
derator, coniugem non illam quidem amabilem, sed
sanè diuitem haberet, amoris oculos primum ad alte-
ram aliam adiecit: deinde eam uxorem ducere studēs,
alteram priorē strāgulauit, ac prope ab elephanti præ-
sepi homo præcipiti consilio non defodit modò, sed
alteram quam amaret, in matrimoniū duxit Elephan-
tus autem cum tanti facinoris conscientia incitatus,
tum uero suapte natura à malis abhorrens, nouam
uxorem eò perduxit, ubi humata altera iaceret, cada-
uerq̃ dentibus refodiens & denudans quæ dicere
d nequir

nequiret, ex ipsis operibus hæc mulieri ostendere conabatur; eam edocens, quibus esset moribus præditus is, cui ipsa nupsisset.

De partu Elephantorum. CAP. XXIII.

Elephanti partus in caput procedit ad lucem. Partus magnitudo est instar integræ ætatis, & iustæ magnitudinis porci. Nec uero si quis hunc à partu recentem contigerit, matres indignantur. Plane enim noscunt non animo quidem lædendi contrectari, sed ad ludicram delectationem, & blanditias suscipi, esseque hominis naturam ea excellentia animi, suo ut partui adhuc tantillo incommodare nollet. Postea autem quàm in foueam inciderunt, & se iam teneri sentiunt, animaduertentes exitus locum nullum sibi relictum esse, cum eos pristini animi, tum libertatis caput obliuio: tum uero facile cibos ex largientibus sumunt: tum si quis præbeat, libenter bibunt, atque uinum si in promuscides effundas, sine recusatione admittunt.

De charitate, & pietate Elephantorum. C. XXIII.

Cum alia pleraque naturali quodam amoris habitu Elephantos cum filiis suis conciliatos esse ostendunt, tum uero maxime illa, quæ consequitur naturæ commendatio ad amorem uehemens declarat, quanta eorum quæ procrearint charitate teneantur. Horum uenatores caueas instruunt, in quas cum animalia incidunt, ex his partim capiuntur, partim tolluntur. Huius uero fossæ faciendæ quæ sit ratio, aliàs dicam.

Nunc

Nunc pergo explicare, quàm in genere Elephantorum matres charos pullos suos habeant. Cum enim in foueam pullum suum incidisse mater perspexisset, ne minimam quidem moram interposuit, nec eius cursum ulla ad pullum consequendum segnitia tardauit, quin uehementi dolore affecta, quanto maximo posset incitato incursum, in delapsum filium præceps ageretur, amboque eodem casu morte occumberent: hic quidem materno pondere pressus cotereretur: illa sanè præcipitata, caput diffringeret. Rifu igitur obruendi, qui utrum naturalis sit, nec ne, amor parentum in filios, dubitant.

De eorum intellectu, & quod pericula sua intelligunt. CAP. XXV.

Anni æstiuo tempore cum calor à sole intenditur, & æstus ingrauescit, tum elephantum ad calorem frangendum inter se crasso perfundunt cœno, quo partim uim caloris depellant, partim uel umbrosis speluncis, uel arboribus quæ ramorum frequentia eos opacare possint, refrigerentur, tum etiam sagacissime odorantur, tum acerrimis sensibus existunt, tum uero ex his, partim antegredientes, partim subsequentes, ordinatim eunt, atque horum primus narium sagacitate, herbam ante pedes suos positam sentiens humanis uestigijs esse transitam, eam euellit, & ei, qui à tergo proximus est, odorandam tradit: is rursum alteri, qui post eum stat: ac deinceps per omnium quasi manus sagaciter contrectatur, quoad ad illum

d 2 ipsum

ipsum qui extremum agmen ducit peruentū fuerit: is simulac olfecerit, barritum uastum edens, quasi signum ad fugam dat. Hi tunc in cōualles profundas, aut in loca concaua & palustria, uel si minus id concedatur, in nemorosa campestria, ab eo loco iter auerunt, prorsusq; se totos auertūt ab his locis, quacūq; frequentes homines iter facere solent: quòd ab hominibus ut animalibus sibi infestissimis, timeant. Cum eos cætera pabula defecerint, radices effodiunt, quibus pascuntur. Et quibus primus qui aliquam prædam repererit, regreditur, ut & suos gregales aduocet, & in prædæ communionem deducat.

De amore Elephantorum. CAP. XXVI.

Elephantum quamuis raro amare ferunt, quoniã, ut antè dictum est, libidinū moderatione temperatus sit: tamen ipse illud admirabile, amore plenum audiui, quod consequitur: Vir uenandi Elefantos haud imperitus, scribit se, cum ab Imperatore Romano cum potestate in Mauritaniam ad uenandos Elefantos allegatus esset, ex elephantino genere adolescentem formosam uidisse, coeuntem cum elephanto, & adolescente, & pulchro: alterum uero seniore, quia huius siue amator siue maritus esset, ut se spreum, ignominia loco hoc tulisse: quare acriter animo incitatu impetū fecisse, ut nihil proprius factum fuerit, quàm nos, inquit, omnes perderet, sicq; incurrisse in illum formosum riuale suum, pugnamq; edidisse tanquam cum, qui de amica sibi erepta, doloribus acerr

acerrimis premitur: adeoq; infestis animis utrunque cum altero pugnam commisisse, ut ex impetu cornibus ambo mutilarentur. Neutrum ideo non uicisse, quòd multa uerberatione eos uenatores distraxerint. Postea autem quàm amissis armis in posterum inutiles ad conferendam quasi manum inter se facti essent, riualitatem amantium conquieuisse.

Quemadmodū mansuefiant elephantī. C. XXVII.
Quid Elephantis, postquàm capti sunt faciant, ut mansuefiant, dicendum est. Primo in syluam non ita longo interuallo ab ea fossa, ubi comprehēsi fuerint, distantem, sic eos strictè constrictos funibus trahunt, ut ne permittant quidem, ne ue hi præcurrant, ne ue rursus retrahantur: deinde certo & dimenso spatio horum quenque ad maximam arborem alligantes, ut neu in anteriorem partem insilire, neu rursus admodum in posteriorem resilire queant, ne ue ipsis ex funis laxitate facultas sit ad inferendum iniuriam, uictus tenuitate & fame, horum robur frangūt. Postea uero quàm eorum domitores duritiam animi tandiu paulatim molliuerūt, quoad pristinae inexpugnabilis feritatis eos ceperit obliuio, de manu cibum sumendum dant. Hi necessitate pressi, cum non malitiose iam, tum uero hilarioribus oculis, & mansuetioribus, quàm essent soliti, intuētur. Horum autem, qui sunt ætate robusti, uinculis ruptis, cum dentium robore, tum uero promuscide arbores reuellunt, & frangunt, uixq; sero admodum, partim fame, partim

d 3 cibor

ciborum illecebris, partim uerberibus mansuefiunt. Vt uero cicures euaserunt, panibus maximis, hordeis, caricis, uuis, capis, allijs, iunco, palma, hederaceis folijs, uescuntur.

Quemadmodum amant consuetam terram

Elephanti. CAP. XXVIII.

Abstracti à suis elephanti sedibus patrijs, quauis uinculis primum & fame, deinde uarijs cibarij riorum blandimentis mansuefacti sint, tanta tamen naturalis soli illecebra tenentur, ut patriæ memoria eis obscurari & euanescere nequeat. Quare cum horum pleriq; grauissimo mœrore suscepto conficiuntur: tum uero quidam ex his, uberrime flentes, tantâ lachrymarum uim profundût, ut oculorum sensibus capiantur. In naueis autē immittuntur, ponte utrinq; ramis frondescētibus adumbrato, ad fallenda huiuscemodi animalia, hoc enim ipsum cum uident, se per terram, quia eis hoc mare uidendi facultatem adimat, etiam nunc iter facere arbitrantur.

Quemadmodū Elephantorū uulnera Indi sanāt. C. XXIX.

Eorum quos ceperint Indi Elephantorum uulneribus ad hunc modum medicinā afferunt. Aqua primum tepida hæc alluunt, Deinde si hæc ipsa luculenter sint alta, butyro unguunt, postea inflammatio- nem leniunt, suillam carnem recenti sanguine madentem & calidam admouentes. Oculorum morbos ad hanc rationem sanant, ut Bubulum lac tepesactum infundant, quo hi remedio oculos aperiuūt, & magno cum

cum uoluptatis sensu sicut homines, uim medicinæ agnoscunt. Cæteris quibus tentantur morbis, uinum nigrum medetur. Quod si hac medicina ex morbo non liberantur, insanabiles sunt.

Differentia cibi Elephantorum gregarij, & certamini destinatorum. CAP. XXX.

Elephantus quidem gregarij alluefactus, aquæ utitur potione. Si uero qui ad bellum certat, non modo ex uitibus confecti, sed etiam ex oryza factitij uini usus indulgetur: simul & flores eis dantur, atq; in prata ad legendos flores, quia suauitatem odorum amplexentur, aguntur: ipso enim odoratu flores internoscentes colligunt, atque etiam hos lectos in calathum inferunt, quem eorum rector sustinet. Postquâ hunc floribus compleuerint, tanquam uindemia facta, lauatioue similiter atq; homines lautij delectantur: Vt uero ea usi reuerterint, eod ubi quasi sillum floribus plenum reliquerint, expetunt. Quod si rector afferre tardauerit, barritum edunt, neq; prius cibum sumunt, quàm eis quispiam quos collegerint flores attulerit, eos allatos de quasi sillo tollentes sui præsepis labra ornant. Hanc nimirum cibo suauitatem ex his benivolentibus comparâtes, stabulum ubi diuersantur, floribus permultis sternunt.

De magnitudine Elephantorū. CAP. XXXI.

Indici elephanti nouem cubitorum altitudine, latitudine uero quinq; habent. Maximi illic qui Prasij appellantur, Secundi uero ab his existimantur Tardissimi

xilæ nuncupati. Militaris Elephanta dorso suo uel nudo tres bellatores fert, alterum dextra, alterum sinistra pugnantem, tertium retro uersus bellantem: ac simul quartum, manibus moderamina tenentē. Sicq̃ illis beluam dirigentem, tanquam nauem clauo nauicularium, rei q̃ nauticæ peritum.

De astantibus elephantis Indorū regi. C. XXXII.

Elephantus Indorum regem ad forum euntem, primus adorat. Huic præest rector, qui illū huius instituti commonefacit, ipsiq̃ memoriam disciplinæ instrumēti quo illum moderatur pulsu, atq̃ uoce Indorum propria renouat, cuius natura quadam admirabili recondita elephanti intelligētes sunt: tum etiam motus quosdam bellicos edit, uelut ostendens, quod hanc etiam disciplinam seruat. Viginti quatuor elephanti huic regi permanēt custodes alternis uigilijs, alij alijs in stationē succedētes tanquā cæteri custodes homines. Sapientia item quadam Indica ad uigiliarū disciplinam erudiuntur, ne inter custodias somnum capiant. Hi igitur ad uigilias agendas præstantissimi excubitores, & à somno inuictissimi, & secundum homines, fidissimi illic sunt.

De Elephantorū cum suis dissidio. C. XXXIII.

Elephantum à suillo pecore timere mox dicam, nunc explicare placet quod ad Megaram accidit: Cum ab Antipatro Megareses circumfederentur, acerrimeq̃ Macedones incumberent, primo in suis pice oblitos incendium Megarei excitarunt, deinde sic inc

sic incensos in hostes immiserunt. Li itaq̃ furore inflāmati, cum in Elephantorū agmina incurrerūt, tum clamantes, nempe igni flagrantes, quasi quibusdam furijs Elephantos incitarūt, & grauius perturbarūt: hi enim nullum neque ordinem tenebant, neq̃ amplius, quamuis à primo ætatis tempore domiti fuissent, mansuefacti erant: siue quod sua quadam recondita natura à suillo pecore longe abhorreant, grauiq̃ in id odio sint: siue etiam quia horum absorum uocis acumen perhorreant. Cuius rei non ignari educatores generis Elephātini, unā cum suis pullos alunt, ex consuetudine eos ut minus horreant. Sic Romanos (quoniam non cornua modò arietis, sed etiam suilli pecoris grunnitum oderunt) Pyrrī Epirotarū regis Elephantos in fugam uertisse homines dicunt, uictoriamq̃ amplam ex eo bello retulisse.

De fortitudine Elephantorū. CAP. XXXIIII.

Indorum regem hostibus bellum inferentem, bellatorum triginta milia Elephantorū antecedunt: tum uero maximorum & fortissimorum tria milia subsequuntur, ad hostiles muros ipso incurfu euerendos institutorum: cum enim Rex iubet, euertunt. Idq̃ se audiuisse Ctesias scribit: idemq̃ Babylone se uidisse dicit, palmas ab his ad moderatoris sui iussu uiolentissimo impetu extirpatas.

De memoria & fide Elephantorū. CAP. XXXV.

Variam & multiplicem Elephantorū naturam antè dixi. Nūc quā memoria sint bona, quāq̃ d s dili

diligenter præceptum officij aduersus præcipientes teneant, quàm simul eorum qui quippiam eis committunt, uel expectationem uel fidem nõ fallant, explicandum est. Cum Antigonus Megarensis urbem obsideret, mulier simul cum uno de Elephantis bellatoribus uersabatur: hæc enim illius qui Elephantum aleret uxor, infantem puerum pepererat, quem huic Elephanto, lingua utens Indica, quam Elephantis intelligunt, credidit. Vt uero is primum sibi creditus est, illum diligebat, & custodiebat, ex eoque proxime adiacenti magnam uoluptatem capiebat: cum ploraret, oculos tum auertebat, tum uero ab eo dormiente muscas abigebat: Arundines ei pro pabulo obijciuntur, quas, & omnem cibum, nisi puer adesset reijciunt. Nutrix igitur necesse habebat postea quàm eum lacte compleuisset, Elephanto curatoris apponere, uel omnino Elephantus non parum iracundia incitatur, ac nonnunquam in uerba erumpebat. Interdum etiam cum uagiret infans, cunas ubi iaceret mouebat: sicque eidem ipsi ex hoc motu oblectamenta & solatia, sicut nutrix, afferre studebat.

De odio Elephantis in adulteros. CAP. XXXVI.

Obtrectationem ac riualitatem uehemẽtem diuersorum animalium Porphyrius, Canis, & Cicconia diximus suis locis. Nunc mihi exponendum uideatur Elephantis odium in eos qui cum alienis uxoribus stuprum faciunt: Nam cum uxorem sui domitoris & altoris stuprari manifestò deprehendisset, am-

bos

bos, & eum qui stuprum inferebat, & eam qua cum id faciebat cornibus transfigens, interfecit, ac in stragulis constupratis, & lecto adulterato iacentes reliquit. Vt uero primum Elephanti rector uenisset, & manifestò nefarium facinus, & huius uindictam cognouit. Hoc quidem factum, ab India huc ad nos manauit. At Romæ aliud simile euenisse audio: præterquam quòd addunt, ibi Elephantum non utrunque modò occidisse, sed & stragula ueste eos texisse, & nutritio aduenienti stragulam reiecisit, & retexisse, & proxime inter se iacentes demonstrasse. Ita ille tum facile iniuriam illatam sibi fuisse intellexit, tum etiam maxime facinus ei liquebat, ubi cornu quo ipsos confixisset, cruentum perspexit.

De fuga Elephantorum, atque ut sunt Leonibus formidabiles.

CAP. XXXVII.

Cum à uenatoribus Elephantis, tanquam milites in bello, funduntur & fugantur, non alij ab alijs separatim, sed omnes simul & communiter in fugam se dant, ac simul inter se prementes ad gregales suos adhærescunt. Horum autem qui iam sunt firmata & integra ætate, reliquos sic circumcludunt, tanquam pugnacissimi propugnatores totum agmen circummuniunt: qui uero longius sunt ætate prouecti, atque matres sub se quæque suos pullos ita occultantes, per raro hi paruuli ut uideantur, subtermedium obtinent locum. Quòd si hos ipsos sic frequentes coactos leones perspiciant, alij aliò in fugam tanquam hinnuli, ab

HISTORIAE ANIMALIVM

ab Elephantis sibi incredibiliter timentes, sese in fugam conijciunt: & tametsi antea formidabiles, maximos terrores adferebant, & uel solo conspectu denuntiabant, ex horum tamen aspectione exterrantur. Nunquam uero Elephanti ab reliquorum agmine fecernitur, nisi aut filiorum suorum aut agrotantium causa: pro his nimirum nihil non moliens inexpugnabilis manet. Contra omnium ferarum uenena remedium est Elephanti adeps, quo si quis inungatur & nudus contra efferaissimas bestias procedat, illæsus discedet. Arietis autem cornua & suis grunitum horrescit.

De humatione Elephantorum. CAP. XXXVIII.
VT Aethiopum sermonibus, Græcanico fastu carentibus peruagatum est, Elephanti, cum alterum perspexerit mortuum, non præterit, quin humum promuscide haustam, uelut sanctam & mysticam iniiciat, communem naturam miseratus mortuo parentans, ut ne aliquid impie committat: nam hoc quidem ipsum non agere, execrabile ducit. Quare ad hoc nefarium scelus uitandum, satis est ei uel ramum iniicere, quo facto, abiit, communem omnium finem non aspernatus. Tum etiam ad nos is sermo permanauit, Elephantos cum ex uulnere, siue id in bello, siue in uenatione acceperint, uicini sunt ad moriendum, aut obuiam herbam, aut fortuito obiectum puluerem alleuantes, in coelum suspicere, eumque puluerem, herbam uel iacere, & simul uoce sua propria lamentari, & miserabiliter supplicare, tanquam Deum ob ea quæ iniuste

LIBER I. 61
iniuste, & indigne sustinent, obtestantes.

Quæ pars Elephanti esui apta. CAP. XXXIX.
IN Elephanto tametsi maxima corporis moles esse uidetur, ex eo tamen nihil esculentum est, nisi promuscis, & labra, & cornuum medulla. Eius animalis adeps, contra uenenata ualet. Nam si quis eo inungatur, eius uel suffimento expietur, hæc ab illo aufugit longissime. Duplici tum corde, tum sensu animi Elephanti esse dicitur, & altero quidem ira incendi, altero mitigari & leniri Maurorum sermonibus peruagatum est.

De Indiae Elephantis. CAP. XL.
SI Indicus Elephanti robore ætatis confirmatus scapiatur, ex feritate ægre traducitur ad mansuetudinem: & quod desiderio libertatis teneatur ideo cædes facit: ac si uinculis deuinciatur & constringatur, magis incitatur animo, neque ullam seruitutem perperitur. At enim Indi uarijs & multiplicibus cibarijs rum illecebris eum delinire student: ille tamen nihil de acerbitate sua remittens, nihilque ab ijs blanditijs mitescens, ijs præclare contemptis, pergit iisdem infestus esse. Quid igitur ijs comminiscuntur & machinantur? Instrumento quodam musico uernaculam cantu uinculam ei canunt, is animum attendit, auremque ad audiendum erigit, & suauitate illius demulcetur: animi incitatio comprimitur. Tum paulatim in obiectum cibum respicit, & tametsi omnibus uinculis exoluitur, tamen cantu deuinctus, non amplius ad pristinos

HISTORIAE ANIMALIVM

stinos mores à mansuetudine deficit.

Vtra maris an fœminæ cornua in genere Elephantorum pretiosiora sint. CAP. XLII.

EX Elephãtino genere cornua fœminæ maius pretium, quàm maris habere, ab huiuscemodi rerum scientia instructi, & prædicant, & illa nos docent, nimirum in Mauritania quemadmodũ quotannis ceruis, sic decimo quoq; anno cornua Elephantis excidere solere. Itaq; hi in cornua incumbentes, usq; adeo ea impellunt & defigunt in terram expositam in planiciem, quoad illa ipsa occultauerint. Nam præ cæteris camporum patentium æquora & palustria amant. Deinde locum in quem abstruserunt & reposuerunt eiusmodi thesaurum pedibus exæquant & complanant. Terra autem quod sit feracissima, post paulum herbam proferens, abditorum cornuum aspectum, viatoribus adumbrat. Eorum peruestigatores qui sane ad illorum insidias, & astus prudẽtes sunt, in eum locum in quem cornua defossa suspicantur, utribus aquam deportant, & uero alium aliò ex utribus dispertiunt & disponunt, atque ibi commorantur. Alius quidam dormiens, alius potans, alius cantiuunculam canens, suos amores meditatatur. Quod si cornua sint alicubi propè defossa, quadam mirabili illecebra ex uteribus sic aquã eliciunt, ut uasa exiccet & exinaniat. Ii autem qui cornua exquirunt, statim sine canibus sagacissime prædam odorati, locum illũ perfodiunt, & optatum consequuntur: si uero utres permanserint pleni

pleni, eos inde transferentes, aliò se conferunt.

De Elephantis Taprobanae insulae. CAP. XLIII.
IN magni maris insula Taprobane palmeta in ordinem sic mirifice plantantur, quẽadmodum in elaboratis hortis opacantes arbores seruntur. Itemq; per multorum & ualde grandium Elephantorum pastiones in ea insula uigent. Ac nimirũ hi insulani Elephãti, animi robore, & uirtutis indole, & corporis magnitudine, eis qui in continenti degunt, præstãtiores existimantur, eos magnis nauibus in continentem transportantes Calingarum regi uendunt.

De inimicitijs Elephantorum cũ Draconibus. CAP. XLIIII.

APud Indos, sicut audio, graueis inter se gerunt inimicitias Draco & Elephãtus. Quare Dracones haud inscij imperitiq; ex arboribus Elephãtos ramos decerpere in pastus suos solere: in has ipsas arbores primo serpunt, postea eam sui corporis partem dimidiam quã ad caudam pertinet, arborum folijs circumtegunt, alteram partem anteriorem funiculi instar appensam demittunt: eò cum accessit Elephãtus ad arboris cacumina colligẽda, Draco in huius ipsius oculos insiliens effodit, & constrictum tenens, inusitato & nouo quodam laqueo strangulat.

De potione Elephantorum. CAP. XLV.

CLaræ aquæ potio Elephãto inimicissima est, turbulentam & sordidam suauissime bibit. Ac si ad flumen, aut ad lacum accesserit, nõ priusquã coenum pedibus perturbarit, & pulchritudinem aquæ difforma

HISTORIAE ANIMALIVM

formarit, ad hauriendam aquam incumbit. Sine positione octo dies fert. Elephanti nouem ordei modios Macedonicos exedunt, & metretas Lacedæmonicas quatuordecim bibere possunt, & rursus ad eiusdem diei uesperam octo, Ducentos autem atque trecentos annos uiuunt.

Quemadmodum telis confixi Elephanti liberantur.

CAP. XLV.

ARs & doctrina curandi uulnera apud Homeros per manus, uel ad tertiam usque ætatem traditur, Patroclum Menetij filium Achilles Pelei filius medicinam docet. Achillem uero Chiron erudit, disciplinas nimirum heroës tantum, & deorū filij exercebant, & radicum succos, uarietates herbarum, usum pharmacorum, temperationem, cantiones tum inflammationibus, tum reprimendo sanguini propitias

nouerant, multaque inuenerunt, quibus quam natura parum egeat, Elephantus docet, cum

enim uel hasta uel sagitta ictus est,

oleæ flore uel oleo ipso, defixa

ta tela expellit, atque

huiusmodi ratione ad

inco-

lunitatem

restitui

tur.

FIMIS LIBRI I.

LIBER SECVN

DVS, DE NATVRA ANIMALIVM.

De Leonibus.

CAP. I.

LEONVM uaria est & multiplex natio: nam alij ad Istri ostia, alij robore Istrianis inferiores, in Armenia & Parthia nascuntur, crasso collo, & capite magno, oculis lucidis, supercilij excel- sis, & ualde ex naso eminentibus, collo & mento multo pilo luxuriatibus, Alios Arabia felix alit, collo & armis pilosis, & magno oculorum fulgore. Multos item nutrit Libya eximios, eorum horribilis tanquam facies est & omnia membra, excepto rubro ore, nigris floribus, cyaneo colore distinctis ornantur: non multo pilo uestiuntur, inter omnes robore immenso præstant, Leonum genus nunquam cibo iccirco caret, quod ad illius inquisitionem haud quaquam se- gnis sit. Non somnum in altis cauernis capit, sed ubi intempestæ noctis interuentu deprehenditur, ibi animi fiducia palam dormit.

De Leonum natura.

CAP. II.

Leonis ceruix non multis uertebis, sed unius duntaxat rigida ossis perpetuitate constat. Si quis leonis ossa concutiat, ignis ueluti silicum attritu ex his elicitur. Ossa medullis carent, neque enim fistularum e modo

modo caua sunt, neq; ullo anni tempore à coitu abstinet, quinquies parit. Primo catulos quinq; edit: Secundo partu quatuor: deinde treis, sicq; deinceps unum numerum decoquit, unoq; minus parit. Postremò unum omnium præstantissimum leonum regem edit. Catuli à partu recentes exigui sunt. Duobus post partum mensibus ingredi incipiunt. Iam quod in sermonem hominũ uenit, fabula est, eos uulnam dilacerare. Cum fame tenetur, summo cum periculo ei occurritur. Postea uero quàm cibo cõpletus est, mansuescit, & simul lusionibus delectari fertur: Nunquam terga uertit in fugiendo, sed sensim pedetentimq; se recipit, cum fremitu contrà intuens. Ut uero ætate processit, ad stabula & pastorum subterraneas casas proficiscitur, quòd iam ad montanas prædas persequẽdas infirmus sit. Ignem exhorrescit. Ex his quicunq; crispior iuba est, ignauior & imbecillior est: qui uero pilo recto & simplici, generosior, & maiori robore animi præditus: & iam leonum genus adeo auide cibos helluatur, ut solida membra exforbere feratur. Expletus uel triduo, uel quoad primi cibi concocti sint, nihil sæpe edit: modica autem portione utitur.

Quemadmodum nascitur leo. CAP. III.

DE animalibus oculis apertis solum leonem nasci Democritus ait: statim à partu strennuũ quidam edentem alij obseruarunt eum cum dormit caudam mouere, ut ostendat se non omnino dormire, ut
cætera

cætera animalia, quod ipsum Aegyptij se obseruasse gloriantur, leonem uidelicet à somno inuictum esse, nempe qui semper uigilet, idcirco hunc soli eos comparare existimo, quòd sol laboriosissimus ad nullum temporis punctum uersari intermittens circum orbem terræ, ab instituto cursu nunquam conquiescit: cui rei Homerum testem afferunt, cum solem, inquit, operum & laborum quietem nullam habere. Cum autem insidias bubus molitur, suo robore prudenter utitur: nam noctu proficiscens ad stabula, fortitudine sua omnes quidem exterret, unum ut arripiat. Ut uero exsaturatus est, in posterum quidem reliquias feruare cupit, sed pudor certe eum prohibet in custodia reliquiarum permanere, tanquam ab inopia cibi famem metuentem. Itaque maxime hians, graui spiritu suo afflat, teterrimam aspirationem exhalans: sicq; eiusmodi aspirationi tetra custodia permissa discedit. Cætera autem animalia quamuis eò accedant & sentiant ubi illius reliquiae iacent, non attingere audent, metuentia uideri prædari, & diripere aliquid de rege suo uoluisse. Quòd si ei feliciter ceciderit uenatus, illum relictĩ primi cibi capit obliuio, huncq; ut euanescentem & exoletum aspernatus, relinquit. Ac si ex uenatu nihil acciderit præde, ad primum tanquam penariã cellam regreditur. Cum supra quàm ferre queat cibo se compleuit, aut quiete & inedia se exhaurit, aut simiam nactus uorat, illiusq; ad esicarnibus uentrem mollitum extenuat. Iam porrò iustus
e 2 est leo,

est leo, & uirum qui se lacefsiuerit, ulciscendi modum tenet: nam primum caudam uibrans, & per latera contorquens, se ipsum incitat, & tanquam stimulis admotis, exacuit, deinde inuadenti resistit, & eum qui se appetiuerit, sed ab ictu aberrauerit, ut pariter ulciscatur, exterret quidem, at non laedit. A prima aetate cicur factus, cum mansuetissimus est, tum uero eius occurfatio facilima & iucunda: lusionibus delectatur: quiduis, modo id suo altori gratum esse sentiat, libenter sustinet. Hanno Carthaginensis leonem, quo ad uectiones sarcinarum utebatur, habuit. Vnaque cum Berenice mansuefactus leo uiuebat, linguaque eius faciei blandiebatur, leniter abstergens, ac complanans rugas, demulcebat, cum eaque in mensa conuiuiebat, humaniter & apte comedens. Onomarchus Catanæ tyrannus etiam leones habuit conuictores.

Leo iniurias sibi illatas ulciscitur. CAP. IIII.

EVm a quo iniuriam acceperit leo, probe nouit ulcisci, & quamuis ex eo ipso non statim ultionem ceperit, tanto tamen post iram retinet, quoad poenas pro maleficio sibi illato sumpserit: cui rei testimonio est Iuba Maurus, pater illius ipsius qui in triumphum Romam admodum puer ductus est. Is cum aliquando iter per desertam regionem faceret, ut gentem quae ab se defecisset sub iugum rursus mitteret, e suo comitatu quispiam, cum praestanti nobilitate, tum egregia pulchritudine adolescens rei uenatoriae non imperitus, leonem casu secundum uiam animaduersum

uersum sagitta appetens, non ab ictu directo aberrauit, quin ei uulnus, non tamen mortem, intulit: Uulnere is accepto, statim se subduxit: tum ille qui uulnus ei inflixisset, una cum caeteris discessit. Anno uersante interposito, Iuba rebus, ad quas cum exercitu profectus fuisset, praecclare gestis, eadem uia regressus est ad eum locum ubi anno ante leo uulnus excerpisset. Is sane etsi in magna hominum multitudine erat adolescens, ab inuadendis tamen caeteris suum impetum sustentauit: illum duntaxat qui se anno ante laesisset corripuit, & furorem acerbissimum, quem tantum diu quam dixi, seruasset, in illum ipsum hominem per adolescentem, quem ab alijs internosset, effudit, ac simul dilacerauit, nec illum quispiam ab hac potuit calamitate uindicare. At grauissima leonis ira perterriti facti, quae potuerunt, fugam quaesierunt.

Quemadmodum beneuole affectus est in bene de se meritos leo.

CAP. V.

Probitatem quae beneficium agnoscat animalibus rationis expertibus inesse sine ulla ingenuarum artium doctrina & sapientia, quam circulatores philosophiae quidam se excogitasse gloriantur, illa quae modica, argumento sunt: Cum enim a senatore Romano seruus, cui nomen Androcles erat, aufugisset, quia facinus quodpiam nefarium (id uero quale fuerit ignoro) admisisset, & uero in Aphricam uenisset: relictis urbibus in desertissimam processit regionem, ibique cum ardore solis torreretur, speluncam subiens, ab aestu

c 3 requiesc

requiescebat: hæc autem spelunca leonis erat cubile. Postea autem quàm ex uenatu leo summo cum dolore quo laborabat ex pede transfixo stirpe à summo præacuta reuertisset, atque in iuuenem qui intra specum abdebat, incidisset, ipsum leniter aspexit, ac blandiri cœpit, pedemq; porrexit, & quoad poterat sibi stirpem extrahi rogabat. Ille primo, etsi mors illi necessaria erat, ab eo pertimuit, deinde postquam mansuetam uidisset beluam, & pedis morbum cognouisset, tum id quod pedem uexaret, euellit, tum uero dolore liberauit. Qua curatione leo delectatus, illum hospitaliter & amice tractando, & quæ uenaretur cum illo communicando, præmium salutis persoluit. Is quidem incoctis, ut leonum mos fert, pascebatur: ille uero asis uescebatur, communiq; utriusq; mensa secundum suam quisque uiuendi rationem utebatur. Itaq; totum triennium ibi Androcles ætatem duxit. Cum eiusmodi habitationis illum tæderet, iamq; solitudinibus eius animus expleretur, à leone discedes, uagari cœpit. Cumq; ubi esset, intellectū fuisset, comprehenderunt eum, uinctumq; Romam ad dominū miserunt. Hunc dominus tum de his quæ admisisset facinoribus reum facit: ita factum est, ut is sic capite damnaretur, ut distrahendus bestijs daretur. Tum uero ille Lybicus leo fortè captus fuit, & in theatrum immissus, simul & eò ad pereundum coniectus est homo leonis aliquando hospes, & conuictor. Primū quidem seruatorē suum non recognouit: leo contra statim

statim hominē diuersorem suum agnouit, suauiterq; blanditus est, & totius corporis inclinatione ad pedes hominis se abiicit. Androcles tandem suum hospitem recognouit, & leonem tanquā peregrè uenientem amplexatur. Interea pardalis Androclē cum inuadere aggredere, leo illum, qui uidelicet ei aliquando salutem attulisset, ab huius laniatu seruauit, illamq; lacerauit. Spectatores, ut par erat, incredibili tenebantur admiratione: qui autem spectacula præbebat, Androclē accersit, ab eoq; totam rem cognouit. Inde primo rumor in multitudinem affluxit, deinde re cognita, populus clamorem sustulit, cunctusq; confusus multiplicem plausum dedit, homini ipsi, & leoni esse largiendam libertatem.

De Leonibus senibus.

CAP. VI.

LEo cum ætate processerit, & iam grauis factus fuerit, tum ad uenandum infirmus, aut in specubus, aut nemorosis tractibus libenter requiescit, neq; tum uel cum infirmis animalibus, ætatis suæ infirmitati diffidens uersari fidenter audet: sed considerans corporis sui imbecillitatem, semper timide & diffidenter cum ijs agit. Ex hoc procreati & robustæ & uigentis ætatis fiducia nitentes, longe procedunt ad uenandum: ac patrem iam senem secum abducunt, eum impellentes: deinde in media uia, quam ingressi fuerint, illum relinquentes, toto animo ipsi in prædæ curam incumbunt, ac tantundem prædæ consecuti, quantum uel sibi uel genitori satis ad prandium sit, generoso

e 4 roso

roso quodam & contētissimo rugitu edito, parentem suum secum, is ut conuiuiū ineat, tanquam conuictores ad prandiū conuiuam inuitant. Senex tum sensim & pedetentim uelut reptans, eō accedēs, primo filios amplexatur, deinde lingua eis suauiter, uelut horum laudans felicem uenationē, blāditur: post & prandio dat operam, & cum his epulatur. Tametsi Solon qui lege sanxiuit filijs parētes alendos esse, hęc eos facere non iussit: sed natura humanis legibus nihil egens, ipsa immobilis lex ad hoc officij munus docuit.

Degressu Leonis. CAP. VII.

Cum leo ingreditur, nec rectā iter facit, nec simplex ponit uestigiū, sed uarium imprimit, & multiplex: modo enim progreditur, modo regreditur, tū rursus procedit, idemq; uicissim retro cōmeat, nunc quasi sursum uersus, nunc permistim facit uestigium, deinde partim præcidit uiam, partim obliterat, ut ne uenatores eius uestigijs insistentes, lustrum, ubi cum suis catulis habitat, reperire possint: quod diuino munere proprium naturæ leonum donatum est.

De naturali affinitate Leonis cū Delphino. C. VIII.

In media natura quædam communitas retrusa leoni est, & affinitas cum delphino: non ex ea parte solum quod uterq; imperat, ille quidē terrenis bestijs, hic uero aquatilibus: sed quod senectute ambo tabescunt, & cum sunt in ægritudine, illi terrestris simia medetur, huic marina quoq; simia remedio est. Nam ut in terra, sic etiam in mari aliquod est simiarum genus,

nus, quod similiter huic, ut illi, medicinam illa ipsa morbi affert.

De Leonibus Indiæ. CAP. IX.

Liones in India nasci maximos, ne tenuissima quidem dubitatio est: terra enim India mater optima aliorum animalium in causa est. Hi immanissimi dicuntur, eorum pelles aspectu nigrae sunt, & horridae & formidolosae. Si capiantur, mansuescunt quidē, modo ne maximi sint: tum uero adeo assuescunt loro, ut facile similiter atque Canes ad uenandos Ceruos, Apros, Tauros, & Asinos syluestres duci queant: sagacissime enim, sicut audio, odorantur.

Leo comedit carnes Cameli. CAP. X.

Cameli carnes à Leonibus comedi solere, testimonio est Herodotus, cum in Xerxis Camelos, qui cōmeatum portarēt, dicit Leones inuasisse, & ex alijs animalibus nulla, neq; lumēta, neq; hoīes attigisse.

De Leonibus Aegyptijs in deos relatis, & de Sphynge. CAP. XI.

Leonibus in Aegypto religiosus cultus non modo tribuitur, sed etiam ex ijs urbs nomen traxit: quorum sanè uim ac naturam exponere non alienum uisetur. Tempa habent sibi consecrata, & sedes ad cōmorandum amplas, & ad exercendum spatia & curricula laxa, tum eis bubulae carnes quotidie præbentur, quas distractas atq; ab ossibus nudas cum interea exedūt, & cōficiunt, ab Aegyptijs incantantur Aegyptia uoce, Cantionis argumentū huiusmodi est, ne ex
e s aspicien

HISTORIAE ANIMALIVM

aspicientibus quenquam fascinent. Neq; uero eorum modò permulti diuinitatē & religionē apud ipsos habent: uerum etiā sedes eis dedicatae, è regione cōtrarios auersosq; aspectus habent: quarū fenestræ, tam quæ ad solis exortum pertinet, tam etiā quæ ad occasum spectant, apertæ suauiorē uiuendī rationem eis & iucundius habitādī domiciliū efficiunt, tum eis etiā sunt exercitationum loca ad tuendā ualitudinē, tum propinquæ palæstræ. Eos ideo Vulcano Aegyptij consecrarunt, quòd sint natura uehementer ignita, atque adeo exteriorem ignem ob copiam interioris egerrime intuentur, & fugiunt: tum ipsos idcirco solis domicilia constituunt, quòd ignei sint: simul & solem, cum est æstiuo tempore calidissimus, accedere ad Leonem cœlestem dicunt: & ij quidem qui magnam Heliopolim incolunt, in templi uestibulis eos diuinæ cuiusdam fortis, ut Aegyptij dicunt, participes alunt. Nam ijs, quibus ppitius est deus somniorum significationibus secundum quietem, futura non solum ostendunt, sed etiam à periurissimis, quòd ius iurandum non conseruent, & fidem uiolent, non longo interuallo, atque adeo euestigio, deo eis iustum impetum afflante, pœnas illorum fraudi debitas, repetunt. Empedocles inquit, si post excessum è uita homo de semetipso in bestiarum naturam demigrat, multo præstantissimam commutationem esse, quæ fit ex homine in Leonē. Sin homines è natura sua in plantas commutantur, optimam esse conuersionem,

& de

& demigrationem ex humano genere in laurum. Quòd si Aegyptiorum, qui in notione naturæ uersantur, rationem æstimatione dignandam ducimus, hæc etiam non leui momento æstimare oportet, cum attribuit igni huius animalis anteriora, aquæ uero posteriora. Sphingen Aegyptij qui scalpturam exercet, & Thebanæ fabulæ duplici natura conformantes, biformem nobis conantur repræsentare, ipsum ex corpore uirginis & Leonis cum grauitate, & compositione architectantes. Sed hæc in fabellas reijcienda: nos Leonum uim explicemus.

De Leonibus cicuribus in templo Adonidis. CAP. XII.
IN Aelymæa religione templū est Adonidis, ubi leones tantopere cicures sunt, ut eos, qui intra templū ingrediuntur, amplexentur, & adulentur. Atque etiam si quis edens appellet, ij tanquam inuitati conuiuæ, accedunt, & acceptis quæ eis præbuerit, moderatè discedunt.

De Leone ulciscente Canem contubernalem suum,

CAP. XIII.

QUOD de Leone Eudemus dicit, non paruam admirationē habet: hoc ipsum eiusmodi est: Iuueniferarū cicuratori, Canem nimirum, Vrsam & Leonē fuisse, eosq; primum, & pacem inter se seruasse, & amicitiam recte coluisse. Deinde cum Canis aliquando & Vrsa inter se colluderent, & ludicris morsuunculis cōflictarētur, Vrsam repentè ad feros mores reuertisse, & Canem simul inuasisse, & uentrem misero unguibus

HISTORIAE ANIMALIVM

bus indignissime distraxisse, cuius atrocitatem facti Leonem indignatum, perfidiae Vrsinae odio, quod & foedus fregisset, & amicitiam institutam uiolasset, inflammatum, iusta & merita iracundia contra Vrsam & exarsisse, & ab ea pares poenas, quibus illa prius Canem affecisset, repetisse.

De Maurorum Leonibus. CAP. XIII.

Cum homine Mauro & aliarum rerum communitatem quandam habet, & aquam de eodem fonte bibit. Hunc audio, cum uenandi ratione fallus, fame premitur, Maurorum domos adire, ibi si uir adsit, illum ab ingressu prohibere: uicque procul arcere: sin domo is abfuerit, & sola mulier ad domum tuendam relicta fuerit, hanc obiurgatorio sermone, illum ut ne ulterius pergat, inhibere, illique ita moderari, ut is contineat sese a progrediendo, & minime famis immanitate efferuescat. Intelligit sane Leo uocem Mauryfiam. Verborum quibus mulier Leonem increpat, huiusmodi sensus perhibetur: Non te pudet, cum sis Leo omnium animalium Rex, ad meum tuguriolum, uti pabulum tibi concilies, mulieri supplicatum uenire, uicque hominis corpore male affecti in muliebres manus respicere, ut muliebri misericordia dignatus, quae tibi opus sunt, assequaris, quem potius in montibus ad captandos ceruos, aliaque animalia, quae ad Leonis partum pertinent, exerceri: non autem more caniculi infelicis uictum quaeritare oporteret. His quasi cantionibus mulieris Leo excantatus, afflicto animo & uerecun

LIBER II. 77

uerecundiae pleno, sensim oculos in terram deiciens, iustis rationibus uictus, discedit. Neque uero cum Equos & Canes ob conuictus communitatem minaces hominum sermones intelligere, & timere uideamus, mirum uideri debet, si Leones Mauros homines intelligant, & uereantur. Cui rei testimonio sunt pueri eorum infantes, quos simili atque catulos Leonum aequalique uictus ratione uno eodemque tecto alunt. Quamobrem Leones Mauryfias uoces intelligere posse, nec incredibile, nec praeter opinionem existimandum est.

De Leone, Vrsa, & fabro materiario. CAP. XV.

In Pangio Thracio monte, Eudemus ait, Vrsam quae Leonis lustrum non ignorabat, a defensoribus uacuum esse: huius catulos, qui per aetatem se nondum tueri quirent interemisse, mox parentes cum alicunde ex uenatu reuertissent, & cum etiam leonculorum caedem factam uidissent, acerrimo, ut par erat, dolore pressos, ursam insecutos fuisse. Hanc uero summo cum metu quantum potuit itineris contendentem, in primam quamque arborem conscendisse, ibique ut ab illorum insidijs declinaret consedisse: eam autem illi cum se uiderent ulcisci nequire, leonem quidem continenter summa diligentia ad arboris truncum insidias molientem excubasse, sursumque uersus intentis oculis sanguinariam aspexisse. Leonem uero similiter atque hominem ex liberorum morte mcerentem, longe lateque summo cum dolore totis montibus errasse, dum materiarium fabrum offendisset, cuius est manibus magnopere

gnopere exterriti securim ubi is excidisse perspexisset, sese attollēs, illum blande & suauiter amplexabatur, linguāq; illi faciem abstergebat. Quam benignitatem homo sentiēs, suis rebus fidere cœpit: Leo hunc cauda amplexatus ducebat: neq; securim, quæ huius è manibus effluerat, illum relinquere permittebat, sed pede suo securim tollendam esse ostendebat, cum eius significationem homo non intelligeret, securim Leo ore accepit, mordicusq; tenens, illi porrexit, ac deniq; illum ad lustrum suum, ubi constrati catuli iacebant, perduxit: id quod læna uidens, ipsa quoq; ad eos profecta, homini significabat, cladem miserabilem respiceret: atque postea sua significatione hunc impellebat, suspiceret Vrsam. Vnde homo coniectura affectus aliquam hos ex hac grauem iniuriam accepisse, omnes neruos ad excindendam arborem contendit, quam cum euertisset, Vrsam præcipitem in terrā delapsam feræ distraxerunt. Hominem illæsum Leo reduxit in locum, ubi prius ei occurrisset, atq; materiæ quam à principio cædebat, illū inuiolatū reddidit.

Leo non nascitur in Peloponneso. CAP. XVI.

Liones nō gignit Pelopōnesus, quod doctissimus Homerus nō ignorasse uidetur, cum aiebat, Dianam in Tageto, & Erymātho Peloponnesi montibus delectatam fuisse in uenandis Apris, & Ceruis: Leonum autem non meminit, & recte quidem, quod hi ab ijs uacui essent.

Leo non unā cum lænis eunt. CAP. XVII. Non

Non ad uenationem, nec ad pugnam eadem uia Leo & Læna proficiscuntur: causam periti ad notionem animalium afferunt, eorum robur corporis esse, suis enim eatenus uiribus confidunt, ut uterq; non egeat alterius.

Quemadmodum Leones mansuesciant. CAP. XVIII.

Vt mansuescant Leones, nō uerberibus cædendi Gyllij ac sunt, nam sic acerbiores sunt: nec rursus blanditijs ualde leniendi, ne superbiant: sed blanditijs minacibus facilius ex feritate ad mansuetudinē traducunt.

Quemadmodum Leones capiuntur. CAP. XIX.

Vbi Leonis ex spelunca ad aquam proficiscētis tri tam uiam Libyci uenatores obseruarunt, rotundam scrobem latam, & altam faciunt: in eius medio columnam excitant, de hac agnum suspendunt, fossam maceria cingunt, ne cum appropinquat fera, dolosum barathrum uideat: Agnus sublimē fixus esuriens, illius cor balatu incitat, ad quem, primum ut is exaudiuit, animo prompto & læto celeriter accedit, & circum maceriam acerrima fames diu uersari eum non patitur: statim enim transilit, inopinata autem fossa ipsū excipit. Vbi uero se in profundo interclusum intelligit, in omnes partes sese uersans, non cessat sursum uersus impetum facere. Qui autem accedunt Euphratem, ad hanc rationem eos uenantur: ut ex uenatoribus, partim in equis uelocibus & fortibus sedeant, partim pedites retia tendant: tres in insidijs collocati ad retia maneant, ex ijs unus in medio, alij

HISTORIAE ANIMALIVM

aliij singuli in utroq; retium cornu cōsistant, ut is qui in medio est utrinq; extremos alios audire possit: aliij more bellico circumfidentes, piceas faces ardentes in dextra, in sinistra clypeos habeant: nam ijs concrepantes, & incredibilem facium obiectarum metum feris iniiciunt. Omnes simul equites circumfusi, inuadunt, & pedites cum strepitu sequuntur. Leones cum sic uociferatione uenatorum obstrepuntur, resistere non audētes, cedunt, tum ignis metu, tum uirorum, in retia incurrunt, ac comprehenduntur. Aethiopes minori negotio eos capiūt, magno robore uiri (quod ipsum magnam admirationem habet) scutati, atque omni ex parte contra huiusmodi feras armati, flagellorum uibratione Leoni in spelunca iacenti obstrepunt: Is hanc indignitatem nō ferens, ore hianti atq; imminenti, inflammataq; oculorum flagrantia, magno cum rugitu erumpit, & tanquam procella & turbo in eos celeriter irruit: illi firmo constantiq; animo eam tempestatem excipiunt: Atque interea cum is unguibus & dentibus eorū quempiam appetit, alius retro laceffens leonem percutit, & sublato clamore uexat. Tum idem confestim relicto priore, quem iam ore ceperat, ad posteriorem os retorquet. Alij aliunde irritant: at is martium robur spirans, huc & illuc irruit: hunc quidem relinquit, alium uero sublimem corripit. Tandem longo labore fractus, & spumam in ore agens, decumbit, ac nimirum humi stratum, & iam ualde quietum, uinculis constringunt, & tanquā
arie

LIBER II. 31
arietem à terra tollunt. Neq; hoc prætereundum, leo in folijs ilicis ut fecit uestigiū, torpore tenetur: itemq; si conculcat, uel si modo appropinquat folijs scillæ herbæ, torpore capitur: hæc uulpes in luporum cubilia non sine causa iniiciunt, infidiosæ nimirum non ignorant quæ eis infestissima sunt.

De Pardale siue panthera. CAP. XX.
Pardalis anterioribus pedibus quinque digitos habet, posterioribus quatuor. Huius generis scemis Gyllij ac celsio, na maiore quàm mas robore prædita est. Ea si uenena natam herbam à gentili angore suo appellatam imprudens comederit, confestim exquirat hominis stercus eorū inuento, ex ueneno seruetur, atq; sicut Cicero ait, auditum est, pantheras quæ in Barbaria uenenata carne caperentur, remedium quoddam habere, quo ut essent usæ, non morerentur.

De Pardalibus & Lyncibus. CAP. XXI.
Pardalium duplex genus est, aliæ maiores, & dorso ampliores, & pinguiore: aliæ quidem minores, sed robore non inferiores. Eandem coloris uarij, & figuræ corporis speciem, similitudinemq; ambæ præter caudam gerunt: nam maioribus minor est cauda, minoribus uero maior. Velocissimè currunt, & recta uia feruntur: diceret sagittam neruo expulsum: Vino delectantur. Pardalium præterea duplex est genus, aliæ enim lynces nūcupatæ, parua quidē, contra lepores comparantur: aliæ maiores in ceruos, atq; oryges facile insiliunt: eiusmodi ambo cor-
f poris

poris figura similes sunt: & similiter utrisq; oculi suaviter fulgent. Facies utrisq; alacris perlucet: paruum utriusq; caput. Solus color dissimilis. Minores quidē rubra pelle, maiores uero croceo sulfureoq; flore distinguuntur. Mirifice amant suam prolem: cum enim catulos à partu recētes uenatores clam furati fuerint, eae autem uacuum cubile uiderint, in maximos luctus incidunt. Pardales ante pullos procedunt, & cum uenatoribus pugnant, neq; hastatos homines quicquā timent, neq; magnam iaculatorū multitudinē exhorrescunt. Imò uero suum partum acerrime propugnantes, micans ferrum & sagittarum missionem, & saxi factam lapidationem egregie contemnunt: ac sanè se finant uel antè mori, uel suos ab impetu uenatorum prohibere. Lyciæ & Cariæ pardalis, nec animosa est, neq; ualde ualet saltu, nisi cum est uulnerata: tum spiculis resistit, neque ferro facile cedit.

De Pardalis suauolentia. CAP. XXII.
Admirabilem quandam odoris suauitatem olet pardalis, quam bene olendi præstantiā diuino munere donatam, cum sibi propriā planè tenet, tum uero cætera animalia hanc eius uim præclare sentiunt. Hac autem hoc modo uenationē capit, cum horum quæ ad uictum opus sunt eget, sese uel in loca arboribus consita, uel folijs uestita, ita occultat, ut inuentu difficilis tantum respiret: hinnuli, dorcades, caprae syluestres, atq; alia eiusmodi animalia quadam suauis odoris illecebra attrahuntur, & proximè accedunt.
Illa

Illa tum quàm mox de latebra exiliens, ad prædam se rumpit, atq; eam comprehendit.

Quemadmodū Pardales simias capiūt. C. XXIII.
Quamobrem in Mauritania pardales cum robore sint & uiribus præstantes, non cursu quo maxime ualent, simias persequi aggrediuntur, causa est, quoniam non longe ante hanc excurrentes sese tradunt, sed & ut mox eam uiderunt, in fugam se conferentes, in arbores altas ascendunt, & illius impetum declinantes, illic confident. Veruntamen pardalis ad hanc rationem simia dolosior, insidias molitur, & dolos necit, Vbi enim simiarum multitudo manet, eò profecta, ad terram se sub arbore abijcit, & uentre proiecto humi, sic iacet, tibias ut admodum remisse porrigat, oculos claudat, spiritu compresso sese ab anhelando contineat, & uero mortua uideatur. Illæ uero hostem ex alto despicientes, mortuam suspicantur, & facillime credunt id quod uehementer optant, nondum tamen descendere audent. At experimenti causa unam ex ipsis, quam audaciorem putant, ad examinandum pardalis affectum præmittunt: hæc quidem non omnino sibi præfidens descendit, sed timide & pedetentim primo decurrit, post metu repressa reuertitur. Tum uero iterum descendit, & cum proxime ad pardalim accessit, regreditur rursus. Tum tertio descendit, & illius oculos speculatur, spiritum ducat nec ne periclitatur. Illa autem immotam se fortissime præstans, paulatim huic animos ad
f 2 dit, &

dit, & iam cum hanc permanere constanter sine da-
 mno circum illam sublimiores ex superiori loco si-
 miae specularunt, fiduciam, & spiritum colligentes, ex
 arboribus frequentissimae decurrunt, & circum eam
 concursantes, saltant, simul & supra ipsam gradien-
 tes insultant, & in illius contumeliam saltationem si-
 micam saltantes, multifariam ei illudunt, & gaudium
 quod de hac ipsa tanquam mortua immortaliter per-
 gaudent, testantur. Illa autem omnia sustinens, simul
 ac illa ipsas insultando, & illudendo defatigatas esse
 intelligit, ex inopinato exsiliens, earum partim un-
 guibus lacerat, partim dentibus distrahit, atque opi-
 mum, & adipale ex hostibus prandium sibi abunde
 comparat, & tanquam Vlysses ancillarum contume-
 lias & procorum, sic diu multumque harum insulta-
 tiones perpetitur, ut hostes ulcisci queat.

Quemadmodum pardalis parcat suis fami-
 liaribus. CAP. XXIIII,

Ratione carentia, ab his quibus cum consuetudo
 sibi quotidiana intercedit, magna amicitiae reli-
 gione adducta abstinere, & parcere saepe solent. Par-
 dalim enim audio, cum eam a paruula cum homini-
 bus uenator uersari adsuescisset, atque adeo mansue-
 fecisset, eamque sane tanquam amasiam adamaret, &
 magna cura aleret, ob eamque rem haedum huic, quem
 simul cum ipsa aluisset, eam haedi esu oblectare cu-
 piens, comedendum dedisset: edere illum, etsi occi-
 sus erat, recusasse. Cum enim primo die is ad pastum
 obiect

obiectus semel fuisset, ab eo ipso edendo se sustinuisse,
 quia propter cibi expletionem inedia uti necesse habe-
 ret. Secundo iterum die haedus huic allatus est, ab eo si-
 militer, quoniam adhuc fame non premeret, se continuisse,
 Tertio die quavis esuriret quidem, & solito signo cibum
 requireret, non haedum tamen suum contubernalem
 attingere uoluisse, sed illo relicto, alterum sumpsisse.
 Homines autem suos intimos & pernecessarios non
 modo produnt, sed saepe etiam in fratres & parentes
 multa perfidiose faciunt, & improbe & malitiose.

Quemadmodum Pardales capiuntur. CAP. XXV.
Vbi proficiscentis ad aquam ex spelunca pardalis, Gyllij ac-
 uenatores tritam uiam obseruarunt, ibidem ro-
 celsio.

tundam & altam & latam scrobem faciunt, in eius me-
 dio lignum defigunt, ex eo catellum suspendunt, cuius
 testiculos tenuibus uinculis constringunt. Is uincu-
 lorum dolore pressus gemit, & latrans suo sono par-
 dalim ad se commouet. Haec non mediocri uoluptate
 gestiens, illuc se magnis saltibus incitat, & nullum do-
 lum esse existimans, in positas insidias incidit. Simul
 & uino capitur: Vbi primum in Libya paruum fontem
 animaduenterunt, non magno sonitu, sed aegerrime
 scaturientem, & consistentem, & sub arenam subeun-
 tem, unde pardales prima luce bibere soleant, eum ue-
 natores noctu amphoras permultas dulcis uini ple-
 nas afferunt, quod iam decem annos in dolijs bene
 conditum constitit. Ac nimirum posteaquam hoc
 idem in fontem infuderunt, inde procul sedent stras-

gulis tecti, nam nulla alia re se occultare possunt, neque enim sane lapidum, neque arborum tegmenta inveniuntur: ibi enim sola terrarum ab arboribus nuda ex omni parte ad uidendum patent: ea autem arden- ter sitientes & gravem sitim depellere cupientes, ad nigrum iam fontem accedunt, & simul ut uini, cuius studiosae sunt, potione sitim expleuerunt, statim primo saltatione ludunt, deinde sensim obdormientes humi sternuntur. Itaque arte & grauer dormitantes, nullo negotio comprehenduntur.

Quemadmodum pardales uenantur Mauri. c. XXVI.
Pardales cum Mauri uenantur, eiusmodi insidias collocant, ut intra aedificatiunculam lapidibus quam primo struxerint, putrescentis iam carnis frustum ex longiore funiculo appendant: deinde ex arundinibus ianuam rara structura imponant, per eas ut foetidae carnis odor emanet, & longe lateque uagetur. Hunc in- clusum fetorem ferae bestiae sentiunt, nam quodam modo tetrus odoribus delectantur. Itaque huius cibi ap- petitione, huc illuc circumferuntur, & tanquam

quadam amatoria illecebra attractae, & inci- dunt in laqueos, & infelici esca con- strictae tenentur, & uero illae queatae, poenas dant liguri- tionis & helluatio- nis impor- tunae.

FINIS LIBRI II.

LIBERTER
TIVS, DE NATVRA ANI
MALIVM.

De Canibus. CAP. I.

ANIS calua nulla ossea commissura constat, sed ossis perpetuitate continetur. Cum se plurimum in currando exercuit, multo effusiores ad res uereas existere ferunt. Cumque multum aetate processit, ei dentes hebescent, nigricque redduntur. Tanta narium existit sagacitate, ut nunquam caninam carnem, nedum etiam uarietate condimentorum fallacissima temperatam gustet, Tribus morbis laborare solet, angina, rabie, podagra, cum homo interea sexcentis morbis sit opportunus. Quodcumque autem a rabioso cane morsum fuerit, perimitur. Postquam podagra tenetur, perraro ex ea conualescit. Ad decimum quartum annum uita ei producitur.

De uarietate Canum. CAP. II.

Totidem canum genera sunt, quot equorum. Qui Gyllij acc-
T excellunt, sunt, Paones, Aufonij, Cares, Thra- celsio,
ces, Arcades, Argiui, Lacedaemonij, Sauromatae,
Cretenses, Magnetes, Amorgi, Galli, Aegyptij,
Hispani. Quod si ex uarijs nationibus canem tempe-
rare cupis, Arcades Heliensibus misce, Cretenses
Paonibus, Cares Thracibus, Thyrrenos Laconicis,

f 4 Sarm

Sarmaticos Hispanis. Ex iam commemoratis maxime præstat qui hac forma constat. Longo & robusto corpore, capite leui, oculis acribus & cæsijs, dentibus exertis, ore largo, paruis auribus, tenui cute præditis, collo longo, pectore forti, anterioribus pedibus breuioribus, cruribus longis, scapulis latis, lateribus inflexis, clunibus non pinguibus, sed multa carne plenis, densa & longa cauda. Huiusmodi enim longis cursibus comparentur contra ceruos, & lepores. Alij rursus sunt bellicosi, qui non modo in generosos tauros inuadunt, & apros occidunt, sed neque leones suos reges timent. Vasto corpore existunt, simo rostro, fronte horribili, oculis igneis, quorum pupillæ cæsiæ sunt, pelle tota hirsuta, robusto corpore, dorso lato: Hi non ueloces, sed magno robore, & animi & corporis, & acerrima audacia præditi sunt. Huiusmodi contra feras armentur. Colore albi aut nigri, non boni, neque enim solis ardorem, neque hiberni temporis acerbitatem ferre possunt. Præstantes sunt, lupis, uulpibus, aut pardalibus similes. Vel qui frumentacei coloris speciem, similitudinemque gerunt. Quod si catellos recte educare studes, caue caprarum, ouium, aut domesticarum canum mammas sugant, nam segnes & debiles efficiuntur, sed uel ceruas uel cicurem lænam, uel damas, uel lupam lacteant. Sic enim & robustos & ueloces efficies, cum enim recordabuntur se ab huiusmodi animalibus nutritos, pudebit eos non robustos existere. Cum uias ad uidentem

dum difficiles oculis & intelligentia homines, narium uero sagacitate Canes assequuntur. Homines hyberno tempore nullo labore omnia oculis cernunt: nam & niuibus descripta omnia uidentur, & luto impressa uestigia pedis plantæ manent similia. Ver autem inimicum Canibus: contra amicum autumnus tempus: nam cum terra & multiplices, & uarias producat herbas, & floribus uarie olentibus, uerno tempore abundet, præterque sua sponte purpurescant, omnes uiae inuestigandi Canibus sagacibus debilitantur. At enim in frugifero & dulcium uuarum parente autumno, herbis, fruticibus, floribus senescentibus, solus ferarum sensus Canibus remanet. Quod si quis canum sagacitatem experiri uult, cum Lepore, aut uiuo, aut mortuo longe lateque errat, primum recta, deinde obliqua, tum sinistra, tum dextra uia proficiscitur. Ac nimirum cum longe ab urbe aberrarit, facta scrobe Leporem defodit: Vbi uero post ad urbem reuerterit, eandem uiam cum Cane repetit, is Leporis odoratione statim affectus, incitatur ad persequenda uestigia, ac post longam inquisitionem ad metam peruenit.

De Canis disciplina & imitatione. CAP. III.

Plutarchus scribit, se non debere præterire eam Cæcylis ac Gyllis accelsio, nis disciplinam, quam ipse Romæ spectasset. Mimi docentis nimirum fabulam, in qua uaria & multiplex persona agebatur, non modo appositè Canis alios subiectos affectus imitatione consecutus est: sed etiam cum uenenis, quod quidem tanquam mortiferum potest

f s mati

mati subiectum esset, ueruntamen tum duntaxat uim conciliandi somni haberet, in eo ipso Cane periculum fieret: is panem, ad quem uenenum admistum esset, sumpsit, & deuorauit, ac quàm mox præ se trementis & ebrietate oppressi, animoq; deficientis similitudinem speciemq; gessit, ac nimirum se tandem ad terram abiiciens, tanquam mortuus, humi stratus iacuit, secq; huc & illuc, ut fabulæ ratio ferebat, trahendum permisit, atq; etiã cum ex dictis & actis intellexit tempus esse excitandi, sese sensim primum tanquã ex arctissimo somno experrectus mouit, & alleuato capite aspexit, deinde illinc surrexit, simul & ad eum quem oportebat, & necesse erat cum gaudio profectus est, ut omnium sanè spectatorum, & ipsius Cæsaris (nam aderat Vespasianus senex in Marcelli theatro) admirationem & assensionem commouerit. Canum, sicut ait Cicero, tam fida custodia, tanquã amans dominorum adulatio, tantumq; odium in externos, & tam incredibilis ad inuestigandum sagacitas narium, tanta alacritas in uenando, quid significat aliud, nisi se ad hominum commoditates esse generatos.

De Canibus & Otide aut. CAP. IIII.

Lepus & Vulpes Canum metu exhorrescunt, atq; interdum uel sola Canis latrantis denuntiatione ex loco undiq; septo, uepribus & dumetis uestito excitantur. Tum uero Leonem in fugam compellunt, Ceruos item insequuntur. Verum auis nulla non Canem paruifacit. Vnam autem Otidem excipio, quæ propter

propter corporis sui grauitatem, & tarditatẽ Canem perhorrescit. Eam enim ponderosa corporis mole cõstrictam alæ nõ facile alleuant: iccircoq; demisso atq; humili uolatu utitur, quia pondere deprimitur. Ex eo fit, ut nõnunquam à Canibus capiatur: itaq; cõsciẽtia suæ humilitatis perculsa, simulac Canes latrantes audiuerit, in dumeta, aut paludes excursionem se impellit, quibus & protegatur, & ab instanti periculo seruet.

De Canibus cynocephalis, deq; memoria aialiu. CAP. V.

Bene sanè animalia discere ita percepi. Regnantibus Ptolomæis Cynocephalos Aegyptij literas legere, & saltare, & ad tibiam canere, & pulsare citharam docebant. Tum uero unusquispiam Cynocephalorum mercedem horum nomine sic scitè tanquam periti pecuniarum coactores exigebat, & id quod dabatur in marsypium, quod ferebat appensum, congeribat. Sybaritas saltationem equos docuisse iam pridem peruagatum est. Elephantorum ad disciplinas docilitatem antè dixi. Dominorum usui Canes seruire, & res domesticas his planè sciunt administrare: & pauperi fati ad famulatum est, unum possidere Canem. Probè autem animalia eorum quæ agunt, memoriam tenent, nec ad memoriã Simonidis arte, nec Hippia, nec Theodecti, nec alterius cuiuspiam de memoria præceptionibus egent. Nam uacca eõ proficisci nouit, ubi ab eius uberibus ad macellum uitulus abstractus fuerit. Boum sub iugum mittendorum natio, libenter paret. Equus cum freni crepitum, & strata

HISTORIAE ANIMALIVM

frata, & cætera ornamenta uidet, tum fremit, & exultans, unguularum supplensione obstrepit, & ex eorum conspectu, afflatu quasi furoris ad iter incenditur: uoce equisonis excitatur, & aures erigit, & naribus inflatis, celerem festinationem anhelat, quodam incredibile cursu studio ad currendi memoriam rediens.

De Canum beneuolentia erga nutritios suos. CAP. VI.
IPhidis filiam poetæ ita decantant, ut eorū uocibus theatra personent, heroinam illam laudantium, siue quod longe multumq; alias mulieres corporis castimonia superasset, siue etiam quia propriæ uitæ coniugem suum antetulisset. Verū bestia quocq; exuperantia amoris flagrant, cuius rei testimonio sunt huiusmodi, quæ insequuntur. Herigonæ canis suæ dominæ sepultura affectæ immortuus est. Ille uero Gelonis tyranni, nō à sepulchro domini sui, nec ui, nec ullis blandimentis abscessit. Dario q; extremus regnauit apud Persas, in ea pugna quam cōtra Alexandrū suscepit, & cōmisit, cum à Bello & Nabarzane multis uulneribus confossus esset, & iaceret stratus: omnibus mortuum relinquētib; Canis ab eo educatus solus permansit fidelis, eumq; tametsi non amplius suum alterem, sicut tamen adhuc uiuentem seruauit. Lyfimachi regis Canis cum se seruare quiret, non inuitus eadem qua suus morte dominus defungi uoluit.

De Canibus Aegyptijs. CAP. VII.

Alij quidē Canes feras, tum inuestigare, tum etiā acapere probe norunt: at uero Aegyptij fugacissimi

LIBER III.

93

simi sunt. Nam cum ea quæ in Nilo degunt timeant, ab his admodum fugitiui sunt, neque quamuis illuc sitis ad bibendum eos attrahat, ferarum Nilicarū metus quiete illos potione se complere permittit. Ideo ne quid eorum, quæ infra aquam degunt emineat foras, ipsosq; obtorta gula de ripa in altitudinem abripiat, non inclinatione corporis abiecta incumbunt ad bibendum, sed ut primum ad ripam accesserunt, festinanter, & in transcurso lingua lambentes, rapiunt, ac certe, ut ita dicam, potionem furantur.

De Canum sapientia. CAP. VIII.

Ratiocinationem, & dialecticam, ac sane partitionem Canem intelligere uero proximum est, cum naturam omnium rerum habeat matrem inuictam. Mihi uero quispiam cum dialecticis imbutus, tum uenandi studio deditus, huiusmodi dicebat. Venatica quæ aderat canicula, aiebat ille, cum leporis, qui nusquam uidebatur, uestigijs insisteret, cumq; ea perscrutans, peruenisset ad fossam, dubitabat utrum hoc dextrum an læuum iter ad insequendum leporem susciperet. Vt uero primum sibi uisa est, tanquam differendi perita, satis rem perpendisse, euestigio fossam rectā iter faciens transiliuit: is autem qui eam ipsam rationem differendi tenere mihi dicebat, sic colligens supra dicta demonstrare conabatur. Arguta Canis, inquebat ille, primum secum consideratē reputabat, uel hāc, uel istāc, uel illāc, lepus in fugam se coniecit. Deinde ratiocinabatur, non profecto hāc, nec istāc: ergo

ergo illac fugit. Neque fallacibus conclufiunculis mihi errare uidebatur, nam non perceptis in ipsa foffa ueftigijs relinquebatur Leporem foffam tranfiliuiffe: recte igitur Canis foffam tranfuit, ea enim inueftigatrix diligens erat, & fagaciffime odorabatur.

De amore Canum erga dominos. CAP. IX.

Antè dixi argumenta funt, tum fanè illud ipfum quod infra fcribam. Gelon Syracufanus cum arctiffime dormiret, fe ictum è cælo cogitabat: Hoc quod ei uidebatur, infomnium erat. Is etfi dormiebat, inter fomnium tamen contentiffima uoce clamabat. Canis igitur quem ipfe alebat, fimulatq; alioris amici fui uocem audiffet, tanquam quodpiam Geloni periculum crearetur, infidiæq; compararentur, & in lectum maximo impetu profiluit, & circum dominum cõuerfans, uehemētiffime latrabat, uelut infidiatorem ulcifei cupiens. Gelon cū rei funeftæ metu, tum Canis clamore fomno quãuis arctiffimo teneretur, folutus eft.

De amore Canum erga altores fuos. CAP. X.

Firmiffimæ beneuolentiæ quam Canes erga altores fuos habent, illud certe magnam habet declarationem. Romæ bello quodam civili Caluus Romanus cum necatus effet, huius uiri caput ex hoftibus nemo abfcindere poterat, cum tamen fuma contentione fexcenti certarent, & facinus iftud cõfciscere pulchrum ducerent, priufquã Canem quẽ is aluiffet, interfeciffent, ei afidentem, & beneuolentiã erga illum
ipfum

ipfum fidiffime & amantiffime feruantem, proq; eodem humi ftrato, & qui iam extremum fpiritum effuffiffet, fic propugnantem, tanquam uirum commilitonem, & contubernalem bonum, & ad extremum amicitie obseruantem. Iam fortiter & præclare factum quod non uir, fed profecto Canis cum bonitate eximia, tum robore animi feptus fecit, merito narrandum eft: Pyrrhus Epirota cum inter faceret, fortuito incidit in Canem, cadaueri domini fui adiacentem, & illud ipfum cum fuma diligentia custodientem, ne quis post mortem uiolaret, atque imminueret. Is autem iam triduum ferens inedia, diligenti custodia afiduus illud feruabat. Hoc fimulatque Pyrrhus intellexiffet, hunc quidem miferatus, fepultura affici iuffit: Cani uero plenum cibum ad fe amandum allicientem dedit, paulatimq; illum allectans abduxit, atque adeo attraxit. Sed hæc quidem hæctenus. Post paulum cum exercitus luftraret Pyrrhus, militesq; recenferet, & uero Canis adeffet: is non manfuetus folum, uerum cætera quàm tacitus erat. Ut uero in recenfione militum interfectores domini animaduertiffet, tum non fe continuit, quin uafte latratu, in eos fe rumperet, atque dentibus laniaret, fimul & fe ad Pyrrhum conuertens quoad poterat, teftem in hanc rem citabat, quod homicidas teneret, latratum religioni habuit Pyrrhus, eiq; in fufpitionem, & circumftantibus hi uenerunt de uiri morte. Itaque quæftione adhibita, ea quorum accusarentur confefsi funt.
Non

Non ita homines amicitiarū cultores, qui omni sodalitatū sanctitate spreta, amicos suos, cum uiuos, tum mortuos produnt. Quid commemorem, qualia facinora contra amicos de retinendo lucro admittant, quot insidias faciant, quas prodiones moliantur, ut profecto uehementer doleam, hominibus, fideliozem & amantiozem Canem inueniri.

De laboris patientia Canum. CAP. XI.

ELate ampleq; nunc sentiant Pæoniæ mulieres, illaq; præclara facinora facientes magnos sibi spiritus fumant, quod uno tempore, partim capite urnæ aquæ plenam ferant, ita ceruicem erigentes, ut ipsis ingredientibus, immota urna permanens, nulla inclinatione propendat, partim infantem puerum è sinu suo appensum lactent, simul & habena in brachium inserta mariti equum ad aquam ducant, simul & manibus linum neant. Darius magna admiratione affectus est, cum ei ius dicenti suam sororem, cum processura statura, tum forma præstantem Pæones eam quomodo antè dixi exornantes adduxissent, ut ex eius conspectu Darius sub iugum suum mittere Pæoniam aggredereetur, studio adductus, tam operosæ nationis. Verum natura ad gressum quanto præstantior canicula, cum enim uenaretur, quamuis uentrem ferret, leporem cepit, eaq; iam capta præda, statim domino cedens secessit, atq; quàm mox nouem carulos peperit, quos aluit postea. Quod si Aegyptij eò magnificentius sentiant, quod eorum uxores à partu statim

tim è lecto surgunt, ad obeūda domestica munia antè dictæ canis factum audientes, remittant spiritus inflatos, animiq; tumorem comprimant.

De Canum uigilantia. CAP. XII.

DE mulo supra ætatem suam laborioso, simul & de cibo publico ei ab Atheniensibus decreto, cū Aristoteles meminit, tum uero nos quodam loco commeminimus. Quod canis uigilanter quoque & fortiter, non modo pie & humaniter Athenis fecit, non alienum est consuetudine nostra, institutoq; opere declarare. Sacrilegus primum obseruato tempore intempesto, cum dormientes arctissimus somnus complexus esset, de multa nocte intra Aesculapij templum ingressus est: deinde ut permulta donaria ex æde surripuisset, re iam, ut putabat, confecta, discessum parabat. Excubitor canis intus aduigilans ad templi custodiam, æditimis qui noctu ad sacras ædes uigilias agebant, multo uigilantior expilatorem, direptoremq; insequabatur, quàm maxime posset expilationem direptionemq; horribili fremitu suo prædicans. Fur primum saxi lapidatione facta, canem appetebat: deinde ubi is latrare non desisteret, illum allicere conabatur, panes & offas canum illecebras obijciens: uerum custos incorruptus canis, uel fur cum euasisset in domum suam, uel cum inde exiret, se illi implacabilem, inexpiabilemque præbens, furem latrare non desinebat. Tandem intellectum est ubi canis esset, ac simul animaduersum quæ ornamenta

g deessent:

deessent: Is ex hac canis uociferatione esse, qui tale fur-
rum fecisset, in Atheniensem suspicionem adductus
est: atque ut uerberibus & tormentis in eum quæsi-
uissent, totam rem cognouerunt. Itaque ex lege hic
capite damnatus, extremum dedit supplicium. Cani
uero cibus publice præbitus, & publicæ curæ, ut fi-
dus custos habitus est: nempe qui editimorum nulli
inferior uigilantia fuisset, fide etiam superior.

De Canum odio in adulteros. CAP. XIII.

Quemadmodum adulteris obtrechet, & inuideat
Porphyrus, animal etiam prudentissimum, non
modo moderatissimum, alibi si bona memoria sum,
me dicere memini. Iam uero caniculum Siculum
adulteris infestissimum fuisse auditione accepi. Cum
adultera mulier coniugem suum peregre redire au-
disset, illum qui cum ea stupri consuetudinem habes-
ret in latebras bene penitus, ut ipsa putabat, occultas-
uit, uerum etsi ex seruis non lautissimi modò, sed &
ianitores pecunia corrupti, cum dominam ad occultationem
adulteri iuuabant, tum adultero confidentiam
ad inferendum stuprum afferebant. Tantum ta-
men huic mulieri hæc astutia abfuit ad præcauendū,
ut certe perparuus canis partim locum illum, quo
adulter abdebat, partim pedibus fores con-
stupratoris, receptatrices eousq; conuellere adorire-
tur, domino ut non mediocris terror injiceretur, ex
eoc; suspicaretur ibi malum aliquod latere. Quare
fores effregit, adulterum comprehendit, qui eo anis
mo cinct

mo cinctus gladio noctem expectabat, ut primo do-
minum domus interficeret, deinde uero, quam antè
dixi, uxorem duceret.

De amore Canū in nutricios suos. CAP. XIII.

Canum beneuolentiæ proprium in altores suos
illud de uiro Colophonio testatur: Is ad nundi-
nas proficiscens, uti quædam ibi emeret, nam eius in
mercaturis faciendis uersabatur industria: pecuniam,
seruum, & canem secum accepit. Ac quidem seruus,
qui eam ipsam pecuniam ferebat, cum uix aliquan-
tum processissent, ad deiciendam aluum ex instituto
itinere diuertit, quem secutus est canis, is postquam
necessitati dedisset operam, è terra marsypium tollere
oblitus, discessit. At uero canis ibi remansit marsypio
incubans: deinde simul ut ad emporium, dominus &
seruus uenissent, re infecta, cum nummi eis abessent
ad emendum, eadem uia qua profecti fuissent, reuer-
terunt: atque cum eò uenissent, unde prius ille diuer-
tisset, de recta uia ab itinere suscepto deflexerunt, eor-
dem ubi sanè nummos seruus reliquisset. Vbi canem
marsypio incubantem, præ fame uix spirantem offen-
dunt, qui uix dum dominum & conseruum suum uis-
derat, cum à marsypio se remouens uno & eodè tem-
pore, & custodia & uita excessit.

De Indicis canibus. CAP. XV.

Ex Indicarum rerum scriptis, de his quæ subse-
quuntur docemur, canes foeminas multò gene-
rosissimas, tum ad inuestigandas feras narium sagaci-
tate

tate præstantissimas, tum uero ad cursum uelocissimas in loca ubi tigrilibus est habitandi consuetudo, uenandi rationibus eruditi, perductas ut primum ad arborem alligarunt, aleamq; ut uulgò dicitur, iecerunt, discedunt. In has autem tigres incurrentes uenationis inopia, ex fame laborantes lacerant, si autem ad libidinem inflammati, & cibo completi sint, cum canibus complexu uenereo iunguntur: nanque illi quoque cum sunt exsaturati, uenerem meminere. Ex hac quidem tigrum consuetudine cum canibus, tigris quidem non generatur, sed semen ad deteriores delapsum, maternum genus referens, canis efficitur. Si canes tigrum patre nati, ut uel cerui, uel aprum uenatum præclare spernunt, sic cum in leones incurrunt, gaudio uehementi exiliunt. Summa Indus nobilitate homo Alexandro Philippi regis filio, horum roboris canum, sic periculum fecit, ut primo ceruum emitteret, canis ex eo loco, ubi quiescebat, eum despiciatissimum habens, nihil se commouit, deinde ad aprum dimissum, quemadmodum affectus fuerat, in ceruum immotus permanit: tum uero ubi ursus immixtus fuisset, æque hunc, atque alios despiciatui ducens, ab eo inuadendo se tenuit, ad extremum hic leonem quem protulissent in medium, ut uidit, cum ira exarsit, ac profecto tanquam iustus hostis in certamen descendisset, sine mora intrepidus inuasit, atque acerrima comprehensione, leonem constrictum tenens, illius fauces premebat, & suffocabat.

Tum

Tum Indus, qui hoc spectaculum regi præbebat, quicq; probe sciebat eius robur animi & constantiam, primum huic caudam abscindi iussit, is præ ipso leone, quem mordicus tenebat, sibi caudam facile abscindi patiebatur: deinde etiam crus unum suffringi imperauit. Is uero æque ut à principio urgebat, & perinde nihil remittebat, quasi alienum crus, & ad se nihil pertinet suffringeretur. Post alterum, unde quoq; is nihil commotus arte tenebat, tum tertium incidi præcepit, is similiter ut antè nihil se relaxauit à retinendo leone: tum etiam quartum crus abscindi uoluit, is nihilo remissior factus, nihiloq; minus leonis retinens maximo robore ad eius perniciem incumbebat. Denique etsi caput à reliquo corpore abscissum erat, illius tamen dentes, ex illa leonis parte, in quam primum defixi fuissent, pendebant simul, & quamuis is qui eos in initio defixisset, iam mortuus esset, eius tamen ipsius etiã nunc ex leone appensum caput sublimere ferebatur. Hic cum Alexander non mediocri dolore afficeretur, ipsius admiratione uirtutis obstupescens, quòd is qui tale uirtutis experimentum dedisset è uita, quàm ex robore animi cedere maluisset. Quare Indus uidens Alexandrum ex huius casu dolorem non mediocrem cepisse, quatuor canes huic similes illius donauit: ille cum grato & iucundo animo eos munere accepit: tum uero eum ipsum qui dedisset tanto pretio, quanto par esset præstantissimum regem, remuneratus est. Itaq; horum quatuor munes

g 3 re Alex

re Alexander ex memoria dolorem quem ex primo suscepisset, deposuit.

De fide quam canes uenatoribus in uenando seruant.

CAP. XVI.

OMnis canis uenaticus ex eo quod ceperit feram, non mediocri uoluptate afficitur, & tanquam præmio, si dominus ei permittat, sic ea capta utitur. Si quidem non conceditur, bestiam seruat, quoad uenator aduentarit, de totaque captura pro suo arbitratu statuerit. Quod si mortuo uel apro uel ceruo incidit, non attingit quidem nec enim alienis se laboribus adscribit, nec quæ ad se non pertineant, sibi assumit: ex quo apparet æmulationis uirtutis natura eum non expertem esse. Nec enim carnes quærere, sed uictoriam amare uidetur. Nec iam alienum est explicare, quid usu uenandi peritus canis agat, in eo ipso temporis articulo, cum uenatur longo uenatoris uinculo alligatus. Antecedit, & silentio odoratur simul, & quædiu nulla ei præda occurrit, ante uenatorem præcurrit, quia suo sensu narium acerrimo ad sensum uenationis percipiendum habilior existat, atque alacribus & promptis ad inuestigandum naribus magnos uenandi processus efficiens, uenatorem ad pergendum ire ulterius attrahit, & allicit. Si uero uestigia deprehenderit, & quodam bestiae sensu afficiatur, hic se subito retinens, sistit pedem, & quod uenationis prouentus prope sit, gaudio perfusus uenatori blanditur. Eo ille cum proxime accessit, eius osculatione pedum, & comp

& complexu inuitat ad prædam. Ac simul ad institutam uenationem incumbere perseverat, & pedetentim usque eò procedit, quoad ad cubilis locum peruenerit. quem ultra non progreditur. Quo animaduerso canis dux, propria uenatorum significatione prædam adesse, his qui retia ferunt denunciat, hi autem retia circumijciunt, canis intelligens uoce opus esse, ad excitandam feram, latrat, ut ex fuga in calles incidens comprehendatur. Ex hac porro capta, canis quem admodum uiri, qui ex pugna uictoriam retulerint, sic exultat lætitia, triumphat gaudio, & quasi uitulatur. Hæc de captis apris, & ceruis agunt canes.

De Canum rursus amore in dominos singulari. C. XVII.
Cum Hircanis & Magnesijs canes quasi societatem bellorum gerendorum inire solebant, hisque maximo ad bella inferenda, adiumento erant. In pugna ad Marathonem commissa cuiuspiam Atheniensis canis, summa contentione illi tulit auxilium, ac simul ex ea actione uterque in uarijs scriptionibus honoris memoriam consecutus est. Hoc sanè admirabilis canum amoris exuperantiam declarat. Cum Polus, cuius dum uiueret munus erat tragœdias agere, animam quoque egisset, & antiquo more cremaretur, canis eius alumnus in medios rogos sese immittens, uiuus unà cum altore suo exustus est. Rogo etiam eorundem in quem Mentor impositus fuisset, huius canes uoluntariam mortem sibi consciuerunt. Ut uero Teodorum saltatorem sui propinqui, in sepulchrum

g 4 imposu

imposuissent, eius Melitensis catellus, ultro seipsum in cadaueris tumulum inijciens, pariter cum domino humatione & sepultura affici uoluit. Natio Aethiops est quæ canem, & habet regem suum, & illius etiam appetitui paret, si adulatur, eum non iratum esse credunt: si latrat, iram agnoscunt: tum etiam uellicationes, ululatus, discursus coniectantes, ei obtemperant.

Qua ratione se curant, & sanant. CAP. XVIII.

Cum redundantia canis uexatur, herbam in macedonijs nascentem nouit, qua comesa, omne id, quo affligitur, cum multa pituita & bile euomit, sibique hæc uomitio salutem affert, sine ullius medici opera, quo ad expellendam bilem nihil ei opus est: rabiem hæc nisi tollatur, facit. Lumbricis uexatos Aristoteles ait herbam edere. Si uulnus acceperint, cum uulnerum obligationibus, tum pharmacorum temperationibus multam salutem dicentes, lingua huic medicinam faciunt, atque ad salutem plagam reducunt. Nec uero canem illa fallunt, quod etsi fraxini fructus ad pinguitudinem perducit sues, sibi tamen dolorem uerteræ coxarum contrahit. Itaque uidens suillum pecus illius fructu exsaturatum, ab his recedit: contra autem homines ratione præditi, recte admonentibus non obtemperantes, perniciosis sæpe rebus immoderate abutuntur.

Quemadmodum ius primigenium maximo natu suo catulo canis largitur. CAP. XIX.

Canis etsi permultos ex sese parit catulos, horum tamen est numero primus prodiens in lucem patrem

trem refert, omninoque similitudinem, speciemque illius gerit: ceteri ut casus tulerit, nascuntur. Quod studio & prouidentia naturæ fieri uidetur, cum matri anteferentis patrem, tum ceteris catulis primigenium longe anteponentis.

De Cane Eupolidis comici. CAP. XX.

Evpolidi poetæ comico Augeas Eleusinius mure donauit Canem, non modo genere moliticum, sed etiam forma præstantem, quem eodem nomine Eupolis, quo Augeas erat, appellauit. Canis iam nomine Augeas, cum longa consuetudine, tum uero ciborum illecebris allectus, & blanditijs, diligebat dominum, ut præclare ostendit, cum aliquando seruus nomine Ephialtes dramata quædam Eupolidis domini sui surriperet. Tum non latuit canem furax seruus. Is itaque acerrimo impetu, crudelique incurrit in hunc disreptorem, mordicusque comprehendens interfecit. Post autem aliquanto in Aegina Eupolis excessit è uita, ibique eius corpus ad sepulturam datum fuit. Huius uero Canis morti illius ingemiscens, non tantum ululatu primo illius excessum è uita luxit, sed deinde mœrore inediaque extabuit, in odiumque uitæ adductus ex altoris sui morte, extinctus est. Ex eo locus hic, ad huius casus memoriam conseruandam, Canis luctus appellatur.

De natura Canis, & quare ipsum uenerantur Aegyptij. CAP. XXI.

Hæc etiam de natura Canum accipi: catulos nasci cæcos, à partuque tredecim primis diebus ita

g s oculis

oculis affectos esse. Postea tamen acerrimo oculorum sensu esse. Eos Aegyptij uenerantur, ex eoq; legem quampiam uocitarunt: cur id faciant, duplicem causam afferunt: Alteram, quod cum Isis usquequaq; Osyrim quaereret, Canes praecurrētes, partim unā cū ipsa puerū inuestigare conarentur, partim feras reprimerēt. Alterā, quod cum stella Canis (quem Orionis fuisse fama celebratū est) exoritur, tum cum ipso pariter Nilus sese attollēs irrigationē in terram Aegyptū inuehit, in agrosq; redūdat. Quamobrem Canem ut fertilis aquae conciliatorem Aegyptij uenerantur.

Quemadmodum ex Democrito Sus & Canis animalia multipara. CAP. XXII.

Cur Sus & Canis sint tam foecundae, & multiparae, Democritus causam affert, quod multiplicē uulvam, & seminis sellas receptatrices multas habeant; eas omnes semen non uno initu explet, sed iterum & saepius eae profeminantur, ut frequentia seminis receptacula impleantur. Mulas idem non parere ait, nec enim similes alijs uuluas animalibus habere, itemq; ex diuersis animalibus procreatas minime concipere quire; nec enim mulas esse naturae opus, sed humanae machinationis, ut ita dicam, adulterinum inuentum, & furtum mihi uidentur: quod fecit Medus Asinus, cum uim equae inferens, fortuito grauidam reddidisset, homines postea huius uiolentiae discipulos factos, in consuetudinem procreandi adduxisse. Libycorum Asini maximi non Equas comatas superueniunt

ueniunt, sed duntaxat tonsas, nec enim has comae ornamento superbientes harum rerum periti aiunt eiusmodi maritos pati.

Ut sint ducendi Canes. CAP. XXIII.
Xenophon de Canibus haec ait, per montes eos agitari oportere, sic enim minus libidine incenduntur: limites transuersos cultorum locorum, & in liras digestorum eis negotium exhibere, pedumq; offensiones inferre. Multo enim id praestare ait, per aspera Canes agitare, robustioribus enim fieri pedibus, & ad cursum praestantiores, corpora exercetes: tum uero ad meridiem hos aestiuo tempore agitandos esse: hyeme per totum diem, autumno post meridiem, uere autem ad uesperam: itemq; leporis uestigia multum hyemis tempore procedere, propter longiores noctes, parum autem aestate, quia sint tum noctes contractiores.

De amore Canis in dominos. CAP. XXIII.
Praeter ea equidem quae supra dixi, intellexi Xanthippi Canes domini perstudiosos fuisse eo tempore, cum ingenti bello Persarum in Graeciam exardescente Athenienses ex oraculis instinctu diuino afflatuq; editis, relicta patria, in classem demigrarunt: tum huiusce, quem modo nominaui Canes unam cum domino transmittenti, se ipsi ex Attica in Salamina traiecerunt.

De Canibus Cynamolgorum Indiae populorum. CAP. XXV.
In his libris, quos Cnidius Ctesias de rebus Indiacis conscripsit Cynamolgorum gentem, ait Canes permultos, magnitudine Hircanis Canibus pares, alere

alere solere. Quamobrem sit hæc natio tam Canum studiosa, causam idem affert. Cum ab æstiuo solstitio ad mediã hyemem, tanquam apium examina, quæ ad alueos frequentes uersantur, sic armenta numero ampliora Boum ferorum eos cornibus uehementer incitata appetant & noceant, hi non aliter hæc retundere ualentes, Canes quos magna cura aluerunt, in ipsos immittunt, qui facile Boues debellant, & interimunt. Deinde antè commemorati homines, quas esculentas carnes existimant, sibi auferunt, reliquas Canibus impertiunt, libenterq; communicant. Reliquo anni tempore cum non amplius eò Boues accedunt, ad uenandas alias feras secum ducunt. Iccircoq; Cynamolgi appellantur, quòd à Canibus lac expriment mulctra, tum uero sic idipsum quemadmodum nos uel ouillum uel Caprinum bibunt.

De Canibus. CAP. XXVI.

Canibus contra morbos, quibus tentantur, herbam natura præstantem dedit, nam segetem herbescens, si lumbricis uexantur, depasti eosdem expellunt. Cum autem utrunq; uentrem exhaurire habent necesse, herbam dicuntur quandam comesse, cuius ui partim euomendo, partim deicienda aluo superfluentes cibos eijciunt. Vnde Aegyptios aluos purgare didicisse ferunt.

De Canum libidine. CAP. XXVII.

Canes etiam cum mulieribus ueneris consuetudinem habere deprehensi sunt. Nam Romæ mulier

lier adulteri accusata à marito fuisse dicitur: Adulter in iudicio Canis esse prædicabatur. Inter Canes cibi nulla est societas, ut persæpe de osse inter se sic laceant & distrahant, quemadmodum de Helena Paris & Menelaus. Solos uero Memphiticos Canes in medium auditione accipi rapinas proponere, & cõmuniter uiuere. Maxime omnium animalium canes defixis oculis deorum simulacra intuentur.

De Canis studio erga homines. CAP. XXVIII.

Laucam citharcedam à Cane amatam fuisse audio: alij dicunt non à Cane, sed ariete: alij ab anser. Atque apud solos Ciliciæ populos puerum, cui nomen esset Xenophon, Canis amauit, aliumq; adolescentem in Sparta ob speciem graculus amauit, Canem maxime omnium animalium hominis amantissimum dicunt. Cum homini occurrit, eum declinat, reuerentia quadã & pudore ductus, cū uero iniuria affectum hominẽ ab alia fera perspexerit, tum ei auxiliat. Ac Nicias quispiã ex uenatoribus, cum de improviso in carbonariã fornacem lapsus fuisset, Canes qui cum eo erant hoc intuentes, nō illinc discesserunt, sed primo circa caminum ingemiscens, & ululantes cõmorabatur: tandem prætereuntes leuiter, & sensim morsu uestium attrahebant ad id quod accidisset, tanquã auxiliores domino suo implorãtes homines. Vnus igitur uidens hoc idem, suspicatus est id quod erat, & secutus est Canes, inuenitq; Niciam in fornace deflagratum, ex reliquis coniecit rem ipsam.

De

HISTORIAE ANIMALIVM

De Canibus Scytharum, CAP. XXIX.

Gyllij ac celsio.

IN Scythia Canes cum Asinis, in magnitudinis cō-
 paratione coniunguntur, quibus ad uehacula rotis
 carentia mercatores utuntur, ac duo homines in uno
 uehi possunt: quod ipsum ad lutulenta conficienda
 itinera inuentum est. Sex igitur Canes ad uehiculum
 ordine ligantur, ij quocunq; ab auriga, qui unā cum
 mercatore, in uehiculo sedet, diriguntur, eō plaustrum
 euehant, & lutum trāsmittunt. Vnum iam diem am-
 plius laborem ferre non possunt. Itaque his lasis re-
 centes atque integri Canes succedunt, neq; tamen ma-
 gna onera imponuntur, sed duntaxat negotiatorem,
 & aurigam & pellium fasciculum uehant. Ergo uno
 quoq; die negotiator habet tandiu necesse commuta-
 re Canes & aurigas, quoad ad montes, ubi emat pel-
 les, peruenerit. Præterea hæc mihi de Canibus dice-
 re nunc uenit in mentē. Cretica Canis expeditissima,
 saltuq; maxime ualet, ut Cretenses testantur, & fama
 peruagatur. Ex canibus maximi animi est Mo-
 lossus, quia acriter animosi sunt Molossi
 uiri. Carmanius uir, & Canis eiusdē
 nationis, animo agresti atque
 adeo duro, immāsueta ac
 feri existimantur, ut
 natura man-
 sue fieri nō
 queant.

FINIS LIBRI III.

LIBER QVARTVS

DE NATVRA ANI-
MALIVM.

De Equis. CAP. I.

VM equorum totidem genera sint Gyllij ac celsio.
 quot hominum, dicam qui sint præ-
 stantissimi. Tyrreni, Siculi, Achæi,
 Cappadoces, Mauri, Scythæ, Magne-
 tes, Epeæi, Iones, Armenij, Thraces,

Erembi. Ex omnibus maxime egregium equum peris-
 ti scientiæ equestris dicunt, qui hoc habitu sit: Paruum
 & excelsum caput attollat, eius mentum ad collum
 annuat, lata sit & alacris frons, ex uertice ad frontem
 crebri pili concutiatur, ac oculis acutis & igneis præ-
 ditus sit, latis naribus, exiguis auribus, collo incuruo,
 amplo pectore, longo corpore, lato dorso, duplici spi-
 na, clunibus pinguibus, excurrat à tergo proluxa cau-
 da, feminibus bene compactis & musculosis, cruri-
 bus rectis, longis, & perinde ut ceruorum gracilibus,
 talus flectatur in orbem, unguibus rotundis sit, & à
 terra altis, multo cornu, crassis, duris: huiuscemodi
 mihi sit Equus ad bellum destinatus. Tyrreni tales
 sunt, & Armenij. Magnam autem admirationem
 habet, quod animaduertit in Equis Cappadocibus,
 iuuenes corpore infirmo esse, cōtrā fortiores & uelo-
 ciores quanto magis senescunt: illos tum in atrox bel-
 lum

lum compara, & cōtra feras bellicosas. Iam quis non miretur equorum robur, qui constantissime intueantur exercitus militum, & fulgentia arma non exhorrescant. Quid quod noscant quando consistendum sit, quando rursus irruendum: ac nimirum præclare intelligūt militare signum, mirificōq; quodam sensu hostem instantem, uel longinquo interuallo præsentiant. Solertis enim naturæ munere, cauto & prudētī animo affecti sunt, suum sessorem cognoscunt, & ad eius conspectum hinnunt, illiusq; casum in bello grauissime dolent. Iam quanto ardore sint in pugna do Tiberij equus declarat, qui in pugna ore flammam interdum emittere cernebatur. Instituti in theatris se inclinant & erigunt, & saltatorios motus, uel homini ipsi difficiles, memoriter imitantur. Omnium uelocissimi Siculi, & Libyci: Siculis uelociore, Armenij & Parthi: Parthis autem pedum celeritate Hispani præstant, at exiguo robore sunt, & corporis, & animi: & paucis stadijs eorum uires deprehenduntur. Egregia tamen sunt formæ pulchritudine. Maurorum equi maxime omnium excellunt, ad longum cursum conficiendum, & graueis labores tolerandos. Post hos Libyci longo cursu ualent, & ad solis ardores & meridiana sitim sustinendam præstant. Equi commo- di, alij ad alias feras insectandas uarijs pedibus: & cælij oculis contra Ceruos accommodati sunt, contra Ursos glauci, cōtra Pardaleis ruffi, contra Apros nigri, contra Leones cælij oculis ornati. Inter omneis pul

pulchritudine maxime illustris est Nissenis equus, exiguo capite, & densa iuba: eo propter mollem sessionem, & parendi facilitatem, reges utuntur.

De Lycospadibus equis. CAP. III.

Equi Lycospades nuncupati, Græcorum hominū cum studiosi esse dicuntur, tum de huiusmodi hominum genere mirificam notionem habere, ut naturali quodam sensu ad eos amandos afficiantur: neq; enim palpantibus se offenduntur, neq; resiliunt, sed tanquam constricti tenerentur, totum diem cum ijs traducunt, atq; somnum prope eosdem capiunt. Singulis ad ipsos barbarus accedit, quemadmodum ex uestigijs sagaciter odorantes canes feras percipiunt, sic eos equi cognoscunt, & clamorem tollunt, & tanquam sanè feram bestiam extimescentes, dant se in fugam. Iam porro ijs ad quos assueuerunt, & pabulum obijcientibus mirifice oblectantur, maxime aurigis formosi uideri studēt, quod quidem ipsum cum natant, ostendunt: tum enim in aquam bene penitus procedunt, ut & nitidum os efficiant, & ne sordidum quippiam ex præsepi, aut de uia illitum deformet speciosum nitorem, ac odorati unguenti suauitatem. Homeri & Simonidis testimonio, in amore, & delitijs habere existimantur.

Cur Lycospades equi animosi dicuntur. C. III.

Lycospadas alij ideo dicunt à frenis lupatis appellari, quod his effrenationem eorum præcipitem sessores moderentur, Plutarchus ex parentis sui sententia

Gyllij accensio.

h

tentia

tentia existimat hos optimos & uelocissimos esse, qui à lupo appetiti, ex eius faucibus euaserint: quod ipsum dubitationē habet, cur in quos lupo mordicus presertim acriter animosi efficiantur, cum feræ bestiae morsus, terrorem potius, quam animum facere uideatur: & timidi effecti, quemadmodum feræ tendiculis attentatae magis insidiarum metuentes sunt, ita hi à currendi celeritate sese sustinent: Quamobrem dicimus huiusmodi equos non ex eo magis ad currendum præstare, quod cum pulli essent ex lupis euaserunt, sed quia animosi, & ueloces natura essent, propterea effugisse. Neque enim Ulysses iccirco prudens factus fuit, quod ex Cyclope effugisset, sed quod prudens esset, ideo ex Cyclope elapsus fuisse.

Quemadmodum equi carent pilis inferioribus
in gena. CAP. IIII.

Quia pilis Equi in gena inferiore carent, propterea Apelli Ephesio qui equum quempiam pinxisset, reprehensionē attulisse ferunt, Alij non Apelli hoc accidisse, sed Niconi aiunt, cum tamen scientissime reliquias cæteras equi partes pinxisset: hanc partem illi uitio uersam fuisse.

De Equorum lauacione. CAP. V.

EX ijs qui equinae tractationis periti sunt audiui equum delectari lauacione & unguentis. Simonides in Iambis dicit Persas post Cyri pugnam in Lydia camelos simul cum equis alere, equorum metum, ex camelis conuictu conantes expellere.

Equi

Equi Indici ad domandum difficiles. CAP. VI.

Indicum equum exultantem, & immoderatus excurrentem continere & coercere, habenas adducere, uel remittere non est cuiusuis, sed hominum qui à primis temporibus ætatis ad rerum equestrium scientiam instituti sint: hi freno ipsos sustinere assueuerunt, simul & refractarium lupatis refringere, quos quidem equinae tractationis bene periti, ex indomita effrenatione in exiguum gyrum compellunt: Verum tamen ad hunc gyrum agendum, atque ad conficiendum orbem manuum robore opus est, & summa rei equestris scientia. Qui huius disciplinae sunt experientissimi, & calidissimi agitantes, currum uersare in orbem plane norunt: cuius certamen non est contemnendum, præsertim cum duos milites pugnantem ferre queat.

De equis Libycis. CAP. VII.

DE Libycis equis hæc ex hominibus eiusdem generis audiui: equorum uelocissimos esse, nullo laboris sensu affici, ex habitus gracilitate & tenuitate macilentos esse, totosque ex sese aptos existere ad fortissime sustinendam dominorum negligentiam, pabulum enim dominos eis nec largiri, nec eos cum laborauerint strigile perfricare, nec eis cubilia substernere, nec ungulas expurgare, sed simulatque iter institutum confecerunt ex equis desilientes, hos ad pastorem dimittere, atque ita homines Libycos grandimanie confectos, & squalore sordidos huiusmodi equis

h 2 uehi.

uehi. Medos contra homines habitu corporis optimo, & luxu similiter atque illorum equos diffluentes adeo nitescere, ut pariter cum dominis equi, & magnitudine corporis & pulchritudine, atque adeo lauto extra corpus cultu delectari, & magnitudinem & pulchritudinem suam sentire uideantur.

Quemadmodum equi rabie incitantur bibentes ex Cossinito flumine, & fonte Potniæ. CAP. VIII.

Equos efferari & rabie inflammari ferunt, bibentes ex Cossinito flumine Thraciæ, qui defluit in Bistonium stagnum, ubi Diomedis Thracis, qui immanes equos habebat, quos Hercules expugnauit, regia olim fuit. Ex eodem morbo laborare dicunt equos bibentes de fonte Potniæ, qui non longe ab urbe Thebis abest. Itemque Horotas & Gedrusios fama est tanquam foenum pisces equis edendos obijcere. Celtas audio, boues & equos piscibus alere. Et nonnulli quoque testantur, Macedones & Lydos piscibus equos suos pascere, ac nimirum oues Lydiæ & Macedoniæ ex eisdem pinguescere dicuntur. Apud Mysos cum equinum genus coit, quidam uelut Hymenæum quendam nuptijs præcinunt, & cantus suauitate permullæ, equæ grauidæ fiunt, & formæ pulchritudine, eximios pullos ex sese pariunt: iam uero equos ætate affectos aiunt pullos cum cæteris in rebus debiles, tum pedibus infirmos procreare solere, si casu equus lupi uestigium cõculcet, torpore comprehenditur: si item lupi calcaneum equi quadrigam trah

trahentes conculcent, sistuntur tanquam ij cum quadriga conglaciassent.

Quemadmodum per se equos audaces & bellicosos efficiunt. CAP. IX.

Ne armorum fremitum, & gladiatorum ad clypeos resonantium crepitum equi extimescant, eos ad strepitum & sonitum assuescere cogunt, armataque cadaverum simulacra sub ipsum foenum subijciunt, ut cælorum conspectum in bello ferre consuescant, ut ne rerum terribilium metu affecti, ad rem militarem inutiles sint. Quod quidem ipsum Homerus haud sane ignorauit, cum Diomedem quidem in Iliade scripsit Thracas iugulare: Vlysssem uero interfectos pedibus subtrahere, ne in cadauera incurrentes Thracas equi formidine perterrerentur: atque ad hæc ipsa insueti, ut per formidolosa quædam ingredientiæ præcipiti effrenatione efferrentur. si etiam ad discendum dociles sunt, neque rerum memoriam, quas perceperunt, ulla obliuio delet.

De Scythico equo coacto coire cum matre. CAP. X.

Scytharum regem, cuius nomē, quod nihil ad rem spectinet, sciens prætereo, equam habuisse audio, omni uirtute, quæ ab equo præstari queat ornatam, tum huius quoque habuisse pullum, cæteris equis uirtute præstantem. Cum igitur equum alium non reperiret, dignum qui huic ipsi equæ admitteretur, nisi eiusdem pullum, ambos in eundem locum coegisse. Veruntamen eos cæteris quidem in rebus inter se

h 3 aman

amanter gessisse, & libenter uersatos simul fuisse, non tamen ad coitum peruenisse, quoad per insidias admissarij uestimētis adumbrati fuissent, tum incaustum stuprum admisisse, quod quidem factum primum ut ambo intellexerunt, tam impium flagitium morte dissoluere conati sunt: sese enim præcipites agentes, mortem sibi consciuerunt.

De Indicorum Pnyllorum equis. CAP. XI.

A Pud Indos Pnyllos (nam sunt etiam alteri Africi) arietibus non maiores equi gignuntur. Itemque oues non magnitudine agnos nostros superant. Asini tantuli nascuntur, & similiter muli, boues, & quod illic cunctæ bestiarum per paruulum est.

De Equis unum cornu habentibus. CAP. XII.

T Erram Indiam equos uno cornu præditos procreare ferunt, quorum è cornibus pocula conficiuntur, in quæ uenenum mortiferum coniectum, si quis biberit, nihil graue, quod cornu repellat malum ipsum, perpetietur.

De beneuolentia Equorum erga nutricos suos. C. XIII.

S I accurate & liberaliter tractetur equus, cum beneuolentia erga eum qui sibi benefecit, cumque amicitia acceptum beneficium compensat. Iam quod longe lateque peruagatum est, qualis in Alexandrum Bucephalus fuerit, propterea nihil mihi iucunditatis ad narrandum habere uidetur. Antiochi item equum prætereo, qui ut dominum suum ulcisceretur, Gallo nomine Centoarati, qui Antiochum in pugna interfecerat

fecerat, necem intulit. Socles formæ pulchritudine egregius Atheniensis, quem mihi permulti ignorare uidentur, equum emit pulchrum, & tam uehementi in se amore incensum, ut cum adesse sentiret dominum, exultaret & gestiret, cum ascendere pararet, se ad conscensum præstaret obedientem, cum ante oculos confisteret, ille suauiter & amatorie in eum intueretur. Quæ omnia eatenus amatoria & iucunda uisa sunt, quoad petulantiam in adolescentem attentare conatus est, simul & fama turpitudinis de ambobus dissipata extitit, tum eam infamiam Socles sibi confari non passus, ut in amatorem flagitiosum, & petulantem, odio incensus equum uendidit. Is non ferens ab adamato suo se distractum abesse, acerrima inedia uoluntariam sibi consciuit mortem.

De Bucephalo equo. CAP. XIII.

E Quus Bucephalus quem Demarathus Corynæ Gyllij accessio, Ethius Alexandro donauerat, cum ex omnibus ornamentis nudus erat, equisonem etiam sibi insidere patiebatur: Cum autem ephippiatus & cæteris regijs ornamentis instructus, nullum alium sessorem quam Alexandrum admittebat, cui sua sponte, & nullo impulsu astabat, & ut facilius conscensio esset, ei ascendenti sese corpore demittebat. Quo usus est ad omnia Asiatica bella Alexander.

De Feris equis. CAP. XV.

I N Aethiopum terris ultimis & deuis ferorū atque Gyllij accessio, lagrestium equorum non parua natio, duobus den-
h 4 tibus

tibus acutis, & uenenatis prædita uersatur: quibus non perpetua pedum ungula, sed similiter ut ceruorum bifida est, iuba per mediam spinam ad extremam usque caudam pertinet: Ac si quando eos positis laqueorum insidijs Indi comprehensos in seruitutem redigere uelint, abstinent se propterea cibo & potione, quod seruiendi indignitatem acerbissimè ferant.

De amore equæ in suos pullos. CAP. XVI.

Equa mater optima summa charitate, & fide pulchrum suum amat, cuius sanè modi amoris Darius ætate inferior non imperitus, equos à partu recentes relictis domi pullis, ad pugnas ducebat. Pulli sic alieno lacte à matribus orbi, quemadmodum homines parentibus amissis aluntur. Darius cum inclinata iam acie in eo prælio quod ad lassum commiserat, Persarum res premi cœpissent, cumque uictus fuga salutem adipisci necesse haberet, in equam ascendit, quæ quod relictis memoriam pulli recordaretur, quanto maximo potuit studio, & celeritate cum ipsum prædicatur ex periculis eripuisse.

De Equarum libidine. CAP. XVII.

Solas de bestijs equas, etiam si uentrem ferunt, se siniri sustinere audio. Incendi enim eas libidine ex fœminis maxime. Itaque libidinosas mulieres equas uocari solere ab eis, qui grauius nō conuiuium facere student: unde ipsum equire ab hoc uno animali trahitur, maledictum in libidinosas mulieres.

De equa amata ab Equifone. CAP. XVIII.
Equam

Equam Eudemus ait adolescentem, ac armenti præstantissimam, tanquam omnium formosissimam puellam ab equifone adamatam fuisse, primumque sui amoris hunc flagrantiam moderatum fuisse. Deinde libidine inflammatum, usque eod processisse cum equa, ut uenereo complexu iungeretur, remque tandem perficeret turpem. Vbi uero equæ pullus incæsto stupro matrem contaminari perspexisset, eam sic à domino tyrannicè tractari acerrime tulisse. Itaque impetu facto, uirum interemisse, atque cum obseruasset, ubi humaretur, eod profectum refodisse, omnibusque supplicijs cadauer iam nullum sensum ex mœrore percipiens uexantis, afflixisse.

Quemadmodum Asini Equas ineant. CAP. XIX.

Inter cæteras animantes Equus magno elatoque animo est. Enimvero magnitudo & celeritas ipsa, ceterisque eminentia, & crurum facilis contractio, faciliisque porrectio, & unguularum crepitus inducunt, cum ut audacius is exultet & gestiat, insolentiusque efferatur: tum maxime comata equa mollitie, & insolentia diffluens superbiat, eamque ob rem ab Asinis se iniri indignissime ferat, ut maximo uicissim gaudio compleatur, cum Equo tanquam nuptijs sociata sit, ob idque ipsum se plurimi esse arbitretur: cuiusmodi affectus gnari, qui sibi Mulos gigni uolunt, equæ iubam temere, & sine artificio tondent. Posteaque Asinos admittunt, ea uero tum mariti ignobilitatem cuius prius pudebat, & contra quæ antè resistebat, facillime
h s pati

patitur, atque eius rei Sophocles meminisse uidetur.

Quemadmodum Equa capitur musica. CAP. XX.
Tibiae cantu usq; eò capiuntur Libycae equae, ut huius blandimentis ad homines mansuescant, & insultare desinant: quocumq; eas cantuncularum blandiciae inuitauerint, eò pastore consequuntur: cum ille insistit, hae etiam à progrediendo se sustinent, ac si cantum contentiorem ad tibiā canat, ex eo tanta uoluptate afficiuntur, ut lachrymas tenere non possint. Harum pastores ex Rhododaphne arbore pastoritiā fistulam excauant, cuius sonoro inflatu armentū atregredientes demulcent. Euripides dicit, pastores hymenaeos ad fistulam cantantes, ad uenerem equas incitare, atq; etiam equos ad incundas foeminas incendere. Ad hunc igitur modum equinae nuptiae inchoantur, ut nuptiale carmen fistula praecinatur.

De Hippomane.

CAP. XXI.

Carunculam unā cum pullo enatam, alij in fronte insitam esse, alij ad lumbos, alij ad genitalia adhaerescere aiunt, eam sane nuncupatam Hippomanes, primum ut ex sese Equa peperit, continuo deuorat, & dei benignitate misericordiam in equinam stirpem occultat, ne si, ut ferunt, id ipsum usq; ad extremum uitae diem pullus semper insitum in se perseueraret, habere, ad effrenationem impotentis ueneris, tam mas quam foemina rueret, & libidinis rabie equinum genus funditus periret. Quod quidem ipsum penitus cognitum pastores habent, ac si quando ad moliendas

moliendas alicui amatorias insidias egeant, ut id sum ad cupidinem ueneris inflamment, diligenter obseruant quando Equa uentrem ferens pariat, atq; statim à partu pullum à pullo abscindunt, & in equae unguam injiciunt. Nam in hanc abditum & conditum optime seruatur, simul & pullum quod ipsum postea non lactaret mater illa, insigni & propria beneuolentiae nota carentem, ex orienti soli immolant: nam ideo Pullum uehementer amare ingreditur, quod illam deuorarit carunculam. Iam quicumque per insidias carnem illam gustauerit, proiecta & praecipite amatoriam libidine constrictus tenetur, furit & per bacchantur & uociferatur atque effrenatus ad omnem muliebris sexus aetatem, cupiditatis adijcit oculos, ac moribum testans obujs omnibus quemadmodum conflaret amoris flamma, exponit. Tum ex eo illius cornus diffluit & extabescit, quod ueneris insania animus exagitetur. Equam Olympiae ex aere excitatam esse accepit, ad cuius conspectum Equi amatores adhinnirent, ac amoris furore incitati cum ea gestirent uenero complexu implicari, quod abstrusa quadam artificij machinatione Hippomanes recoditum intra aeream statuam Equos alliceret: neq; enim erat tam diligens fabrica, ut ex ea Equi eatenus fallerentur & inducerentur, ut tantoperè ad illius conspectum in uenerem stimulari deberent. CAP. XXII.
Olympiae Phormis Arcas, sicut Pausanias tradit, Gyllij ac ex aere equam posuit, in eandemq; quemadmodum celsio, dum

dum in sermonem Eliensium uenit, Hippomanes includit: in hanc & si abscissa cauda turpior est, Equi tamen ruptis uinculis libidinis furore feruntur, ac si de manibus ductorum effugerint, in eam ipsam ardentius multo, quam in pulcherrimam Equam, & uiuam, & se iniri sustinentem insiliunt: neque enim quod unguis, cum ad aeream statuam adhærere cupiunt, lubrico lapsu eludantur, idcirco coitum desperant, imo uero magis magisque ore hiante atque imminente adhinnunt, & uiolentius inuadunt: neque, priusquam flagris & magno robore equisonis abstrahuntur, ab aereo simulacro depelli possunt.

DE BOBUS.

Bos iniuriæ non immemor. CAP. XXIII.
Bouem licet mansuetum, non facile tamen illius, qui sibi stimulos admouet, obliuio capit: at iniuriam animo ac memoria uel longissimo interuallo continens, penas pro maleficio sibi illato sumit. Nam cum est sub iugum missus, lorisque constrictus, quodammodo similis est homini in uincula coniecto, & se quidem trahi quod impellitur, quiescit. Ut uero solutus est, aliàs ad bubulcum uersus pedem suum laxans, aliquod illius membrum conterit, aliàs sæpe in cornua incitatus, in cursu illum interficit: cum tamen in cæteros subito mansuetus existat, ac quietus in stabulum ingrediatur: neque enim ferus in eos existit, qui iram sibi non mouent.

De Bobus cornu carentibus. CAP. XXIII.

In

IN Nomadibus, qui ad Mæoticas paludes hyemant, & dies æstiuos in camporum æquoribus uiuunt, ex Bobus partim sine cornibus nascuntur, partim ferrula ideo exsecatur, quod hæc pars uim frigoris sufferre non queat. Apud Mysios, Boues cornuum expertes sunt, non item in Scythia, ubi minime cornibus Boues mutili sunt. Nec mihi molestus quispiam esse debet, quod contra scribam atque Herodotus, cum ait bubulo generi non esse in Scythia cornua. Idcircoque cornibus mutilum est, quod uniuersum caluarie os nullas commissuras habeat, nihilque humorum confluentium propter duritiem resistentem capiat, & uero uenæ per hoc ipsum os pertinentes, propterea graciliores & debiliores, quia minus alantur: Itemque eorum qui à cornibus nudi sunt, eò sicciorem ceruicem, ac minus fortem esse necesse est, quod ipsorum pertenuis uenæ sint. Vaccæ Arabicæ propter alentium humorum confluentem, qui permultum generosæ propagationis nutrimentum cornibus præstat, eisdem excellunt: quæ uero cornibus carent, os humorem capere solitum, solidius habet, & haud quaquam hunc ipsum sibi humorem recipere potest. Quare incrementi causa cornibus existit influenza, quam sanè plurimæ & crassissimæ uenæ humore quantum ferre possunt, grauidatæ infundunt.

De gibbosis Bobus Scytharum. CAP. XXV.
Scythici in quorum dorso gibber est, & proceris Gyllij acslimi, & ex omni parte albi, perparuis cornibus celsio.
sunt

sunt, & minime acutis: similiterq; ut Cameli eminēti dorso existunt, simul & cum dorso clitellæ imponūtur, perinde ut Camelli genu flectūt, rursumq; suscepto onere surgunt, quod ipsum hominum, qui rīs ad grauisimorum onerum uectiones utuntur, disciplinā facere solent.

De Bobus Phœnicia & Lycia. CAP. XXVI.

Phœnicum libri testatur, indigenas Vaccas ea esse magnitudine, ut uel procerissimi pastores cū mulgent stare, atque adeo in scabellum ascendere habeāt necesse, ubera ut possint pertingere. In Libya Indis finitima retrouersus pascentium Boum esse armenta auditione accepi. Causa cur sic pascantur est, quod ante oculos cornua habent, & quæ ante pedes sunt, uidere non queant. Ex quo fit ut ingressionem ad caudam retorquentes, herbam depascantur. Aristoteles ait Leuētrorum Boum cornua atque aures, ex una stirpe cognata & simul contexta esse.

De Libycis Bobus. CAP. XXVII.

Libycorum Boum tanta est innumerabilitas, tanta item celeritas, ut unum insequentes uenatores interdum fallantur, quod nimirum in alios feros incidant, & ille interim sub dumeta, saltus uel subiens se subducatur, alij autem similes exoriātur, & uenatorum oculos fallant: quorum quempiam si quis ingrediat, insequi ne Equo quidem, sed fessum longinquitate temporis comprehendet. Quod si quis Vitulum adhuc tenerum ceperit, & non statim occiderit, ex eo duplici

duplici cōmodo afficietur: Nam præterquam quod & ipse commoditatem affert, matrem suam in captiuitatem inducit. Postea enim quā uenator Vitulum fune alligauit, ab eo secedit: illa filij desiderio inflammata, tanquam a silo stimulata fertur, cupiens dissoluta reste eum abducere: ac nimirum cornua compingit, ut uinculum laxet & distrahat: At enim cornibus in funis complicationem insertis, unā cum Vitulo constricta tenetur: Cuius uenator cum iecur detrahit, & ubera excidit, & pellem exemit, carnes relinquit auiibus & feris.

De abstinentia Boum in area. CAP. XXVIII.

Neboues in area ad trituram accommodata spicas interim edant, dum proculcant, eorum Buzulo fimo nares illinendæ sunt: Quæ astuta machinatio perficit, ab illarum ut sese esu abstineāt. Hoc nimirum animal huiusmodi tetri odoris aspersione deterritum, nihil, ne si fame quidem acerrima premere tur, unquam ederet.

De obedientia domiti Bouis. CAP. XXIX.

Natura etiam Bouis est, cum ex feritate ad mansuetudinem traductus est, ut ad parendum facilis sit. Enim uero ad feretrum portandū sub iugum missus quietus manet. siue uelis eum erecto capite quiescere, siue ad terram inclinato abijci, tum in ceruice & dorso puerum puellam uel gestari patitur. Equidem ipse uidi, qui supra nihil se commouētes Tauros saltarent. Item Boues instituti sese in theatri inclinant, & erigunt

erigunt, & motus uel homini ipsi difficiles saltant.

Gyllij ac-
celsio.

Quid, inquit Cicero, de Bobus loquar? quorum ipsa terga declarant non esse ad onus accipiendum figurata: ceruices autem natae ad iugum, tum uires humerorum & latitudines ad aratra extrahenda, quibus, quum terrae subigerentur fisione glebarum, ab illo aureo genere, ut Poetae loquuntur, uis nulla unquam afferebatur, Ferrea tum proles exorta repente est, Ausaque funestum prima fabricarier ensem, Et gustare manu uinctum domitumque iuuenicum. Tanta putabatur utilitas percipi ex Bobus, ut eorum uisceribus uesci, scelus haberetur.

De cornu Bouis Indici.

CAP. XXX.

Ptolemæo secundo ex India cornu allatum ferunt, quod tres amphoras caperet. Vnde conijcere possumus, Bouem illum, à quo eiusmodi tantum cornu extitisset, maximum fuisse.

Quodnam uestiū genus Boues reformidat. CAP. XXXI.

Gyllij ac-
celsio.

Qui ad Boues accedunt, rubram uestem iccirco non ferunt, neque item candidam qui ad Elephantos appropinquat: quod certe eiusmodi colore eas bestias constet efferrari.

De Bubus Erythreis.

CAP. XXXII.

Tauris omnibus rigida & minime flexibilia existunt cornua: eamque ob rem cornibus perinde armati furibunde appetunt, atque ut homines armis recti, in pugnam descendunt: Erythrei autem Boues mobilia similiter cornua ut aures habent.

De

De certamine Indicorum bouum, qui cursu ualent.

CAP.

XXXIII.

In bubulo pecore, quod incitato cursu ualet, curram Indi ponunt: & simul de eorum uelocitate rex & permulti principes decertant, neque turpe ducunt pro huiusmodi animalium genere auro argento uel sponsonem facere. Currendi meta bobus haec constituitur, ut inter se nexi & iugati triginta stadia currant. Aequales & pares boues equis currunt, neque uelocitate boues ab equis internoscas: Ac si quando rex de suis bobus cum quopiam sponsonem fecerit, in tantum contentionis studium procedit, ut is ipse in curru sequatur, atque adeo aurigam incitet. Is sane quidem equos stimulis cruentat, à bubus uero manus abstinet, siquidem ij nullis admotis stimulis incitatissimo cursu feruntur. Ac nimirum tam ambitiosa est bubuli certaminis contentio, ut non diuites modo, sed inferioris status homines in eiusmodi concertaminibus permultum uersentur. Sunt item apud Indos alij boues, qui maximos hircos magnitudine non superare uidentur: si uel coniugati uelocissime currunt, nec minus strenue quam Getici equi cursum conficiunt.

De genere bubulo castrato & non castrato.

CAP.

XXXIIII.

Bubulo pecori castrato Democritus ait tortuosa, gracilia, longa nasci cornua. Contra testibus praedito enasci secundum radicem, crassa, recta, multoque mi
i nus pr

nus proluxa, eosdemq; latiori, quàm alteros frōte esse: Nam hic ibidem cum multæ uenæ sunt, ab ijs ossa dilatantur, simul & cornuum eruptio quoniã crassior existat, frontem huic in latitudinē proferūt. Castrato uero quòd sedes cornuum & initium enascendi per paruum habeat circulum, minus dilatantur.

De Api boue. CAP. XXXV.

APis apud Aegyptios efficacissimus deus creditur, ex uacca quæ fulgure efflata conceperit nascitur, Epaphum Græci uocant. Atq; huius generis antiquã stirpem repetētes, Io Argiuam Inachi filiam illius matrem fuisse testantur. Sed hunc sermonem Aegyptij ut mendacem reijciūt, temporis longinquitatem testem citantes. Epaphum enim multis post sæculis extitisse ferunt. Primum uero Apim permultis annorum milibus in homines uenisse. Insignes eius notas Herodotus, atque Aristigoras explicant. Quibus Aegyptij non assentiuntur, nouem enim & uiginti eas huic sacro boui aptas, & consentaneas esse dicunt. Quænam sint, tum quemadmodum per corpus sparsæ, tum ut ipsis quasi floribus insignitus sit, aliunde intelligendum. Cuiusnam autem ex sideribus naturam unumquodq; insigne per notas designet, Aegyptij satis superq; declarant. Etenim Nili ascensum, unum insigne significare aiunt: aliaq; insignia aliarum rerum significationes esse, haud profecto prophanis, & diuinæ historiæ rudibus intellectu facilia. Cum autem fama emanauit, Aegyptiorum

rum deum exortum esse, ex scribis & sacerdotibus quidam ut documentum procreationi à patre traditum insignium notarum indicium accurate exquisant, eò ubi diua uacca partum ex sese ediderit, accedunt, atque ibidem domum ad orientem solem, ubi sanè alatur, quatuor menses, excitant. Postea autem quàm ibi nutritus est ex oriente luna, scribæ, sacerdotes, & prophetæ eòdem proficiscuntur, & simul nauem huic sacram instruunt, eaq; ipsum Memphim transportant, ubi sedes huic sunt & commorationes suauis: tum curricula, puluerationes, exercitationes, & uaccarum formæ præstantia insignium ædes, tanquam thalami in quos ingreditur, quum quam amat superuenire appetit: Itemq; est puteus, & fons aquæ potabilis, nam eiusmodi huic semper conducere ministri & sacerdotes asserunt: Non item ex Nili potione, ne propter dulcedinem in immensam molem pinguescat, iam uero quas pompas, quæ sacrificia Aegyptij conficiant, cum nouæ alluuiionis aduentum, tum dei exortum celebrantes, quas etiam saltationes tum agant, quos conuentus habeant, tum quemadmodum omnes urbes & uiri immortaliter gaudeant, longum esset explicare. Is autem ex cuius armento hæc diuina bestia exorta fuerit, beatus habetur, summãq; Aegyptiorum admirationem habet. Is bos præfensione ualeat: Nec sanè uel puellas, uel aniculas ad tripodē sese sitates habet, neq; sacra potione implet, sed pueri diuino afflatu concitati extra ludentes, atq; inter se ad numerum

merum saltantes, consulentibus futura prædicunt.

De acuto sensu Canum, & Boum, & aliorum animalium. CAP. XXXVI.

CAnes, Boues, Sues, Capræ, Serpentes, & bestiaæ caliaæ eum impendentem pestem, tum uero terræ motum, & cœli salubritatem, & frugum fertilitatem præsentiant: Neq; tametsi ratione carent, ab eorum quæ sibi aut salutem, aut perniciem afferre queunt, intelligentia aberrant.

De pugna & natura Taurorum. CAP. XXXVIII.

Gyllij ac-
cessio.

Sequitur, ut dicam, quemadmodum pro uaccis, taurorum maxime riuales & perpugnax natio, acerrime inter se certet, unus præstantissimus in minorum taurorum & uaccarum armentum dominatur. Hunc magnum regem perhorret grex armentorum cornibus armatum, uaccæ hunc maritum suum impotenti ferocitate exultantem, eo maxime tempore timent, cum diuersorum armentorum tauri alij in alios mugiant, & ab reliquis separati, ceruicem iactantes inter se minitantur. Tum sane utrinque uehemens instat pugna. Primum infesto obtutu inter se intuentur, atque agresti iracundia ardentes, ignem naribus spirant, & terram pedibus spargunt, & puluerulenta iactatione, & martiali spiritu contentissime uociferans uterque prouocat alterum: Ac posteaquam tuba signum dederunt, ad pugnam acerbam effreni impetu ruentes, inter se mutuis uulneribus cadunt, & quemadmodum in pugna nauali duæ præstantes naues permul

permultis militibus armatis fulgentes, & uehementi uento & remis propulsæ contrarijs, proris rostra inter se mutua allidunt, & concrepant armis & strepitu uirosum: sic taurorum in cœlum tandiu clamor fertur concurrentium, dum eorum alteruter ex certamine uictoriam retulerit. Victus cum dolens de pugna à se male pugnata, tum uerecundans in armento comperere, in syluam proficiscitur, & separatim à cæteris pascitur, ac in montibus aliquandiu se tanquam athleta quispiam exercet, dum collegerit uires, quibus cum se confirmatum sentit, statim uociferatur, adeo, ut sylua ad eius mugitus uehementer resonet: ac posteaquam se exercuit in pastionibus, remotus ab omni uenere uirium eneruatrice, robori confidere incipit, & ad bellum descendens, facile ante uictorem, uincit. Taurorum multa sunt genera, & uarij mores: Aegyptij qui accolunt Nilum, & colore niuei sunt, & magnitudine omnium præstantissimi. Veruntamen mites, & ad hominum genus mansueti, facile imperio audientes sunt: Phrygij rubro colore & flammeo, altaq; & torosa ceruice præstant. Eorum ab alijs cornua longe diuersa sunt: neque enim consistunt, sed flexibilia huc illuc flectuntur. Aoniorum uarijs coloribus distinctorū perpetuæ indiuisaq; ungulae sunt, eorundemq; unicum cornu, quod ex media fronte existit. Armenijs duplex cornu sic erraticis flexionibus tanquam hedera retorquetur: Ac si mucrone appetitur, ob corneam duritatem, non sine damno

ferrum retunditur. Syrij bellicosi, magno robore, & lata fronte, cornibus robustis, aspectu truculento, non obeso corpore, neque rursus macilento, ad cursum & pugnam praestant. Bistones ad faciendas caedes prompti, horribili ceruice & pingui, rubro pilo, & oculis terribilibus, cornuum mucronibus aduncis, & hamae non inter se reflexis, sed sursum uersus surgentibus. Eos cum impegerunt uel in hominem uel feram, in sublime tollunt. Eorum lingua quidem angusta, sed asperrima, tanquam ferrum limare potest, ut cum lingit, sanguinem eliciat.

De ardore libidinis tauri. CAP. XXXVIII.

Gyllij ac
cessio,

TAurus tanto ardore genitalem neruum continet ad uaccam adiunctus, ut sine motu ullo semen emittat: ac si a muliebri genitalis neruus in aliam corporis partem aberrauerit, uaccam rigidissima intentione uulnerat: Neque tamen omni anni tempore ueneris libidine flagrat, sed decurso breuiter lasciui ardo ris spatio. Alias semper tanquam ratione quadam & modo se a coeundo sustentat. Plutarchus ait, ferocem taurum, si is ad ficum alligatur, mansuescere.

Quam acer & acutus in audiendo taurus sit.

CAP. XXXIX.

Vacca cum appetit coitum (appetit autem non diutius quam tres horas) tum quam maximum potest, mugitum edit. Ac nisi hoc trium horarum spatio taurus accurrerit, in aliud certum tempus, quod perraro accidit, naturam claudit. Taurus autem

tem

tem uel longo loci interuallo, ex clamore illius appetitionem auribus concipiens, celerrime ad coitum accurrere festinat.

Quemadmodum Taurus, Equus, Ceruus, Mithridatem amauerunt. CAP. XLI.

Mithridates Ponticus cum somnum caperet, sui corporis custodiam non modo armis & satellitibus excubitoribus committebat, sed & tauro & equo & ceruo, quos mansuectos habebat: li enim ad custodiam eius dormientis aduigilantes, si quis accederet, illius sensum ex ipsa respiratione quam mox percipiebant, atque ille mugitu, alter hinnitu, alius sua propria uoce, eum a somno excitabat.

Quemadmodum taurus animo incitatus placatur. CAP. XLII.

TAurus animo incitatus, eo impetu cornibus appetit, ea impotentis animi effrenatione fertur, nihil ut eum, neque bubulcus, neque metus ullus reprimere queat. Atqui eum quidem ipsum homo sistit, atque ab impetu continet, si dextrum ipsius genu fascia deligauerit.

De Cornigeris apud Indos certantibus bestiis.

CAP. XLIII.

Magnus Indorum Rex quotannis diem unum proponit hominum cursibus & pugillationibus, tum luctationibus bestiarum, quae sane inter se cornibus appetentes, mirabili natura quadam eatenus strenue decertant, quo ad aduersarium funditus uicerint: Sicque omni neruorum contentione, quemadmodum

i 4 athletae,

athletæ, ut aut maximo efficiantur præmio, aut gloriam capiant certaminis, nituntur. Rationis quidem expertes sunt feri tauri, arietes mansueti, asini uno armati cornu, hyenæ postremi in certamen ueniunt elephantum, inter se uulnerant, & alter sæpe alterum uincit, atq; adeo interimit: sæpe etiam uterq; uulneribus confectus, simul decumbit.

De tauris Aethiopicis, & quemadmodum uenantur. CAP. XLIII.

Feri tauri Aethiopici si cum Græcorum bobus conferantur, duplam habent magnitudinem, ac uelocitate corporis summè excellent: tum rufis pilis uestiuntur, tum cæsis oculis ornantur: & aliàs quemadmodum aures, sic cornua mobilia habent. At enim in pugna ita animi feruore contèdunt & eriguntur, pugna ut nulla flecti queat: Eius enim tergora tanto robore sunt, ut nullis neq; spiculis, neq; telis penetrari possint. In equorum & bouum armenta & feras omnes inuadunt. Itaq; pastores ad tuendum suam pecus, occultas foueas in magnam altitudinem depressas, machinantes, moliuntur eis insidias. Hi cum deciderunt, acerbè ferunt, & atroci animi excandescètia suffocantur.

De Bifonte tauro. CAP. XLIIII.

Gyllij ac celsio.

Bifon cerui speciem similitudinèq; gerit: cuius à media fronte inter aures unum cornu in excellentiam magis dirigitur, quàm ea quæ nobis nota sunt, cornua. Ab eius summo sicut palmæ, sic rami late distunduntur. Eadem natura femina, quæ mas, prædita

dita est: eadem etiã forma, eademq; magnitudine cornuum. Tauros bifontes nuncupatos, ex omnibus animalibus maxime ad capiendum Pausanias tradit difficiles esse, neque retibus ullis retineri posse. Iam quemadmodum capiantur, adscribam. Locum decliuem ac deuexum sepimentis primum uenatores circumcludunt, deinde totam decliuitatè, & id quod ad radices in planiciem explicatur pellibus recètib; detractis consternunt, ac si recentibus carent, siccacoria ut lubrica efficiantur, oleo madefaciunt: post uero qui maxime ad sedendum in equis periti sunt, eiusmodi Tauros in loci illius angustias undique compellunt: hi autem ad primas pelles delabuntur, atque per accliuatatem usque eò præcipites aguntur, quoad in planiciem delati fuerint: quo abiecti primò non curantur: Deinde quarto aut quinto post die, cum iam fames & labor eorum præcipuum animi robur fregerit, homines qui ad mansuefaciendas beluas præstant, istis adhuc humi stratis, pineos nucleos edendos obijciunt, ac denique uinculis constrictos abducunt.

De fero Tauro. CAP. XLV.

Atque, sicut Opianus ait, omnium animalium maxime ferus Taurus carnibus uestitur, & domesticis Tauris maior est, ac cum equo in uelocitatis comparatione coniungitur. Oris rictus ad aures usque pertinet: tum rubro colore nitescit, & oculorum candore noctu fulget, similiterq; ut aures, cornua aliàs mobilia habet. In pugna uero constantè firmat, pili contra

i s natu

naturam aliarum bestiarum ad caput uersus spectāt, inuictō robore cū alijs animalibus belligeratur, quæ postquā deuicit, exedit & conficit, egregieq; pastorū uires & canum multitudinē contemnit: eius pellis ab ictibus esse dicitur inuicta: Non ui comprehenditur, ac si in foueam incidit, alia ue dolosa machinatione capitur, pristinae libertatis retinētissimus, sibi mortem consciscit. Trogloditæ, apud quos huiuscemodi belua nascitur, præstantissimā iudicant, cui insit leonis uis, equi celeritas, tauri robur, & quod magnam admirationem habet, ferro non concedit.

De Vacca.

CAP. XLVI.

A pud Aegyptios & Phœnices, sicut Porphyrius scribit, humanis carnibus potius usi fuissent, quàm uaccā comedissent: & quāuis tauris haudquāq; abstinerēt, tamē uaccarum usus nō modo mēsarū consuetudini, uerum etiā sacificationi interdīctus fuit.

Cur Vaccas ueneri consecrant Aegyptij. CAP. XLVII.

I N Aegypti uico Schussa nuncupato, non magno quidem, sed certe eleganti, qui in Hermopolitæ præfecturam censetur, Venerem religiose & sanctissime colunt, quam Vraniam appellant: Atque uaccam etiā ideo uenerantur, quia affinitatem & convenientiam cum dea ipsa habere existimetur. Etenim huiuscemodi bestia tantopere ad uenerem incitata est, ut cum maris mugitum audit, ad coitum uehementissime exardescat. Atque adeo sicut harum rerum experientes confirmant, Taurum à triginta stadijs ipso

mugitu

mugitu amatoriam significationem, quasi tesseram ueneris dantem, exaudiat. Itemq; Isim bubulis cornibus Aegyptij & fingunt, & pingunt.

De Bobus Susorum.

CAP. XLVIII.

S Vtias Boues numerandi scientiam tenere Ctesias scribit. Nam Susis regi singulae quotidiae centum cados ad irrigandos hortos hauriunt. Quem quidem laborem, siue quod sit eis certus & constitutus, siue etiam quia diu multumq; in eo se exercuerint, promississime obeunt: Nullam enim earum ad opus remollescere uideres, neq; ad alterum supra quàm diximus cadum exhauriendum, nec uerberibus, nec blanditijs inducere posses.

De Buprestide.

CAP. XLIX.

S I buprestidem bestiam bubulum pecus deuorauescrit, tantopere inflammationibus torquetur, ut & rumpatur, & non ita multo post efflet halitum extremum. Eiusmodi bestia uim cantharidis habet, cuius similitudinem gerit.

FINIS LIBRI IIII.

LIBER QVIN-
TVS, DE VI ET NATVRA
ANIMALIVM.

De quinque generibus Luporum. CAP. I.

Gyllij ac-
celsio,

IRI ad uim naturamq; animalium pe-
riti, quinq; Luporū genera animaduer-
terunt. Primus, quem uocant sagitta-
rium, rufo colore est, & permagno ca-
pite, tum uelocibus pedibus, tum eius
plurimis maculis albis uenter distinguitur: Horribi-
lem ululatum edit, incitatissimo impetu fertur, assidua
concussione caput mouet, igneis oculis intuetur.
Alter autem trunco corporis longo, ex omnibus ma-
ximus & uelocissimus habetur. Hunc homines circū
& raptorem appellare solent: magno impetu ad præ-
dam incitatur, eius cauda & latera argēteo colore or-
nantur: montes incolit, quibus alta niue tectis p̄xime
ad urbes fame stimulatus, tandiu cautè pedetentimq;
accessum facit, dum latenter præda potitur. Est qui
Taurum montem incolat & Cilices uicos, & montis
Amani uertices: Inter feras eximia formæ pulchritu-
dine, aureo comæ fulgore enitescit, nō Lupus, sed Lu-
pi similimus, eoq; dentium robore præditus, ut sæpe
durum saxum & ferrum perforat. Syrium Canem co-
gnoscit, & quod exorientem extimescit, statim ideo
tandiu in subterraneam latebram abstruditur, quoad
perni

perniciosa canicula desistat ardere. Sunt præterea alia
duo genera cædis auida, breui collo, latis humeris, hir-
futi cruribus, rostro & pedibus minoribus, paruis
oculis: ex ijs eum qui dorso & uentre exalbescit, &
summis talis niger est, nōnulli miluum uocant. Alter
niger, minor quidē eo quem modò dixi, sed certe ro-
bore nō inferior: Lepores uenatur, omnibus pilis in-
horrescit. Sæpe etiā Lupi cum Pardalibus cōplexu ue-
nereo implicatur: Vnde nascuntur thoes: ac pellis quæ
dem uarietate matris, aspectu autē patris speciem simi-
litudinemq; gerunt. Iam porro tympanum quod lu-
pina pelle constat, si inter alia tympana, sicut Oppia-
nus ait, ouillis pellibus instructa pulsetur, ipsum solū
grauiter resonat, alia obmutescunt, nimirū oues etiam
mortuæ Lupos mortuos perhorrescunt.

De Lupis.

CAP. II.

Lupi collum in eas breuitatis angustias compul-
sum atque uehementer compressum est, ut con-
torqueri retroq; uersari nō queat: & si retro uelit aspi-
cere, totum corporis truncum retorqueat, necesse est.
Acerrimis atq; acutissimis præditus est oculis. Enim-
uero in tempesta nocte, uel luna ipsa silente, lucis usu-
ra perfruitur: Et tamen si omnibus tenebræ offundun-
tur, non huic tamen lux eripitur: Hinc lycophos id
temporis appellatur, cum lucem is solus naturæ mu-
nere oculis perceptam habet. Et uero Homerus mihi
uocare uidetur id tempus, cum iam tunc cernens Lu-
pus se in uiam dat *ἀμωλνύου νύκτα*. Iam porro lycoban-
ta

ta iccirco annum nominari existimant, quod erga lupum sol amorem habeat: tum eo Apollinē delectari aiunt, quia hic ex Latona in Lupæ speciem similitudinemque cōuersa, editus in lucem, & susceptus fuisse feratur: Cuius sanè rei Homerus meminit, cum Apollinem nominat lycegenem: Eamque ob rem Lupi simulacrum in Delphico templo, ad designandum partum Latonæ, ex ære excitatum esse arbitror. Alij non id propterea ibidem positum esse dicunt, sed donaria ex templo cum expilata direptaque fuissent, eademque à sacrilegis defossa, Lupus indicauit, cum intra templum ingressus, prophetarum quempiam (sacram illius uerstem mordicus comprehendens) traxit ad locum usque in quem donaria occultata fuissent: Deinde anterioribus pedibus eum ipsum locum effodit.

De Luporum saturitate. CAP. III.

Exaturatus Lupus longum temporis interuallum in ediam fert, atque ei quidem uenter late proijcitur, lingua tumescit, os obstruitur, & simul ut famem multo cibo depulit, similiter occurrētibus atque agnus mansuetus existit. Neque uero unquam tum, nec homini, nec bestijs ullis, ne si quidem per medium agmen ingreditur, insidias molitur. Postea uero ei paulatim lingua extenuatur, ac in antiquam figuram redit, iterumque Lupus existit.

De immanitate Luporum. CAP. IIII.

Lupi natura immanes & crudeles ideo existimantur, quod inter se uorant ad hunc modum.

Mutuas

Mutuas sibi molientes insidias, eos enim ferunt primo in orbem circumagi, deinde excurrere, cum ex uertigine currēdi & caligine eorum aliquis lapsus sit, in eum humi stratū cæteri omnes facto impetu, ipsum laniant. Hoc quidem facere solent, cum uenationis facultate deficiuntur: Ita enim præ fame omnia nugas putant, quemadmodum scelerati homines nihil non præ pecunia præclare contemnunt.

De pugna Lupi contra Taurum. CAP. V.

Contra Taurum Lupus ire, & simul eum à fronte ideo adoriri non audet, quod & cornua extimescat, & eorum robur mucronatum declinare studeat. Quamobrem primum uelut recta uia contra eum pugnaturus esset, præ se gerit minas, & illius oculis sese crebro inculcat: deinde se retorquens in dorsum insilit, & uerò acerrime ad eius perniciem incumbit, atque cum naturæ astutia suam infirmitatem compensans, ipsum expugnat.

Quemadmodum delapsos Boves in lacum Lupi capiunt. CAP. VI.

Si Boui qui in profundam inciderit paludem, Lupi interuenerint, extrinsecus terrorem ei iaciunt, eundemque periculi denuntiatione agitant, non extra paludem eum permittētes egredi. Quem diu multumque postquam in paludis angustias compulsus, & in uolutatum suffocari coegerunt, maxime omnium illorum strenuus in aquam insiliens, & mordicus bubulam caudam tenens, extra paludem in terram ipsum

ipsum trahere aggreditur: Simul & huius alter causam apprehendens, ipsum trahit, & secundū tertius, & hunc ipsum quartus: hoc idem usq; ad postremum qui extra aquam consistit, faciunt. Atq; ad hunc modum extracto in aridum Boue, Lupi explētur & fatiantur. Iam uero Bouis errantem Vitulū per insidias inuadunt, & arreptis naribus trahunt. Is cōtrā sese retrahit: & permulta interim pugna editur, dum illi hūc ui expugnare, hic resistere conatur. Cum autem hunc tam pugnaciter contra se repugnare perspiciunt, eum obnitentem remittunt. Is ex ui retrahendi se, & contra eos tergiuersandi, retro uersus in dorsum suum recidit. Lupi facto impetu, eius uentrem lacerant, & distractum exedunt, & conficiunt.

De Lupo.

CAP. VII.

Animalium uim & naturam ne dij quidem à sua cognitione scientiaq; aspernantur. Siquidem Euristenem & Proctem audio, cum in matrimonium foeminas ducere constitutum haberent, profectos ad Delphicum oraculum, deum consuluisse, quò cum Græcorum Barbarorum ue affinitate deuincti, pulchre & prudēter nuptijs alligati uiderentur: ijs deum respondisse, quā uenissent, in Lacedæmoniam reuerterentur. Vbicunque porrò terrarum summe ferarum animal ferens mitissimum eis occurreret, inde ducendas uxores esse, sic enim feliciter ipsis & prospere processurum esse. Cui oraculo obtemperantes, cum in Cleoneorum regionem uenissent, ipsis occurrit

currit lupo, agnum quem alicunde diripuerat portans: Ex eo illi coniecerunt Apollinem de ijs animabus oraculo significationem dedisse: proinde ipsos Theandri Cleonymi probi uiri filias uxores duxisse. Ergo si probe Dij tenent quodnam animal sit mansuetissimum, quodq; immanitate efferatissimū, non est nobis horum scientia negligenda. Pythocharis tibicen, cum ad tibiam magna contentione incitatos numeros caneret, luporum impetum represisse fertur.

De lupis Mæotidis.

CAP. VIII.

Secundum Mæotidis paludis Conopium nuncupatum, lupi quos non à domesticis canibus differre dicas, cū piscatoribus studiose uersantur: Quòd si maritimæ prædæ partem fuerint assecuti, cum his uiris rem maritimā tractantibus, & pacem habent, & tanquam foedere deuinciuntur: sin nihil consequuntur, eorum retia lacerant, & distrahunt, & pro eo quòd nihil dederunt, damnum retribuunt.

De Lupis flumen traicientibus.

CAP. IX.

Lupi fluuios transmittentes, ne ui fluctuum atq; impressione funditus euertantur, stabilitatem ac firmitudinem sibi è natura sua constituētes, ex undarum tempestatibus se seruant, & flumina quæ transiri non possunt, ad traiciendum facilia, hac machinatione efficiunt: Caudas nimirum inter se mordicus tenentes, resistunt ad perferēdos fluctus, nulloq; negotio tutissime transnant.

k

Quemad

HISTORIAE ANIMALIVM

Quemadmodum lupo conuellit à lycoctono herba. CAP. X.

Proxime Nilum herba nascitur, quæ non sine causa lycoctonos appellatur, quod eam lupo calcans, conuulsionibus moritur. Propterea Aegyptij in terras suas eiusmodi herbam importari prohibent, quod hoc animal uenerentur.

De Ursis. CAP. XI.

Gyllij ac celsio.

Ursorum genus astutum, caedis audium, turpe, perniciosum, dentibus exercitis armatum, os longum habet, eorum pedes hominum speciem similitudinemque gerunt, horribilis item ipsorum atque infestus rugitus, simul & perfidum & fraudulentum cor, ueneris libidine flagrat, & foeminae noctes diesque ad coitum inflammatisimae maritos appetunt. Et tametsi ferae bestiae, praeter lyncem, & leporem, uentrem ferentes a coitu abhorrent, ea tamen non modo nulla grauiditate intermittunt coire, uerum etiam impotentis libidinis effrenatione acerrime dolent, quando marium facultas deest, ac priusquam certum pariendi tempus uenerit, uentre elidunt, partumque uiolant, dum ad coitum exardescunt, assidue subigi gaudent: uno eodemque tempore & alendae proli, & explendae libidini dant operam. Nam a partu recentes statim coitus appetitione ardent.

Quemadmodum fingant suos catulos urse. CAP. XII.

Aelian. lib. Animal. 2. cap. 19

Ursarum pariendi ratio permira uidetur, nam nemo a partu uidens tam informem tamque rudem foetum

foetum ursam edidisse uitalem, partum iudicaret: simul enim ac in lucem haec edidit, statim carnem illam nulla uitalis figurae uestigia, nullamque animalis effigiem retinentem, amore complectitur, catulum agnoscit suum, ac eum in sinu gremioque fouet, & lingua fingit sua, & paulatim in confirmationem quandam sic effingit, ut aspicienti iam catulus ursae hic esse uideatur.

Quando urfa parit. CAP. XIII.

Aelian. lib. vi. cap. vi.

Quemadmodum urfa primo carnem informem pariat, deinde lingua conformet ante dixi: iam quod nondum narraui, dicam: Hyberno tempore parit, cum peperit, latibulis se tegit, nam frigoris uim reformidat, & ueris aduentum manet, nec ante tres menses catulos in lucem profert. Cum autem se habitu corporis opimo sentit, hoc enim ipsum morbi loco ducit, latibulum, quod Graeci φωλιον appellant, expetit (Vnde affectus quo latendi tenetur φωλια Graece nominatur) in antrum non recto motu sui corporis, sed supino ingreditur, & dorsi sui tractu repit, uenatoribus ut uestigia sua oblitteret: Ibi postquam est ingressa, se quieti dans, habitum corporis extenuat per quadraginta dies, e quibus quidem quatuordecim immobilis manet, reliquis alijs mouetur: tantum solo lingendo dextero pede se sustentat, eique intestinum eatenus obducitur, ut propemodum cohaereat. Quod quidem ipsum ea sentiens, Aron herbam agrestem edit, cuius natura uentosa intestinum diducit, & dilat, eidemque facultatem receptandi cibi affert. Cum

k 2 autem

autem cibus sese rursus refecerit, formicas exedens, facile exinanitur, neque quemadmodum hominibus ad deiectiones illi uel medici uel libri opus sunt.

De Vrsis. CAP. XIII.

Aelianus lib. vi. cap. ix.

Vrsa si insequētibz urgetur, eatenus suos quoad potest catulos propellit: Cum autem se iam intelligit lassitudine deficere, & ut comprehendatur uicinam esse, tum alterū dorso, alterum ore gestans, in arborem ascendit, eorum alter unguibus ad dorsum Vrsae adhærescit, alter dentibus eiusdē retinetur. Vbi uero ex fame laborans taurum inuadit, non aperto Marte pugnam committit, sed obliquo impetu palearia appetens, prosternit. Hic quidem oppressus mugit, & denique succumbit: illa autem deuorando expletur.

De Vrsis. CAP. XV.

Aelianus lib. v. cap. xlix.

Vrsi posteaquam uenatores, qui non humi modo se sternunt, sed & os ad terram abijciunt, & spiritum continent, odorati fuerint, tanquam mortuos relinquunt, eiusmodi enim animalium genus existimatur mortuos odisse: mures etiam oderunt eos, qui in suis sedibus & cauernis moriuntur: itemque hirundines, & apes suas gregales extinctas eijciunt. Formicis etiam natura tributum est, ut sui generis defunctas ex cauernis efferant, ut mundius habitent.

Quemadmodum Vrsi etiam puellas amant. C. XVI.

Gyllij acelsio.

DE Philippo Cossio Constantiensium sacris praefecto, ingenuarum artium per studioso, qui hoc ipsum se ex bono autore cognitum habere, mihi ualde affirm

affirmauit, ursum accepi ex montibus Allobrogum puellam in speluncam rapuisse, eandemque uenereo complexu & osculatione profecutum fuisse, atque ex pomis agrestibus, quae permulta quotidie in speluncam inferret maturiora, studiose delegisse, eidemque edenda amatorie dedisse, ac nimirum cum ad cibi inquisitionem proficisceretur, ingenti saxo speluncam, ne puella exire posset, occlusisse. Cum autem post longam inquisitionem parentes ursinum latibulum praerent, suam peradolescens animaduertisse, saxoque aegre depulso, eam recepisse.

Vrsi dentibus retia non lacerant. CAP. XVII.

Vrsus idcirco dentibus retia non lacerat, quod ijs bene penitus reconditis, ea ipsa propter laborum crassitudinem assequi non possit. Et ualet magis manibus quibus retia facile dirumpit: nam non modo anterioribus pedibus ad ingressum utitur, sed etiam cum quippiam accipit, aut se tuetur, ijs tanquam manibus utitur: ideoque suauioris cibi ijs habentur, quod plurimo motu exerceantur.

Gyllij acelsio.

Quemadmodum asinum & orygem Aegyptij oderunt. CAP. XVIII.

BSiritae Abydus Lycopolis idcirco tubae sonitum ab auditione sua detestantur, atque execrantur, quod ab asino rudente eius clangor dissimilitudinem non habet, & simul eis qui Serapidis religionem obseruant, odio est asinus, atque acerbitati. Cuius rei non ignarus Ochus Perses, Apim quidem interfecit, asinum

num autem & consecrauit, & sanctissima religione coli iussit Aegyptios ut molestia afficeret. Sed is sanè tanti sceleris sacro boui persoluit poenas, nec iniustas, neq; minus graueis, quàm Cambyfes dedisset, qui primus bello sacrilego religionibus indicto eiusmodi impietatē cōmiserat. Et uero etiam quos modo commemorauit Serapidis colētes, ex eo Orygem male ode runt, quòd ad solis exortum conuersus, sicut Aegyptij ferunt, aluum deiciat. Et Pythagorei de animalibus solum asinum afferunt ad harmoniam non factum esse, proinde absurdam bestiam, nullo sensu ad lyræ sonum affici. Geminos asinam ex sese peperisse non facile quenquam meminisse ferunt.

De asinis Mauritanæ. CAP. XIX.

MAurusi asini primum ut se in uiam dederunt, incredibiliter incitata celeritate iter conficiunt, ut euolare, non excurrere uideantur: Deinde eos cito fessos de uia, & pedes & spiritus deficiunt, ac pedum tarditate ad currendum constricti insistent, & acerrimas profundunt lachrymas, non tantopere, meo iudicio, ob futurā mortē, quàm ob pedum infirmitatē, quare ut captiui ad equos alligati trahuntur.

De propria uī & natura quorundam animalium, & de Asino. CAP. XX.

Hanc etiā uim & naturam quorundam animalium non alienum est explanare: Ouis & asinus ineptissimis sunt moribus, & degeneribus animis. Hinnuli, cerui, capræ syluestres, lepores timidi existimantur.

mantur. Tum ex uolucris passeres, ex aquatilibus mugiles: libidinosus est perdix, clam enim & silentio sceminas dicitur inire. Muscæ & canes impudentes atque importuni.

De asini cornibus Stygis aquam continentibus.

CAP. XXI.

IN Scythia asini cornibus præditi nascuntur, quorum cornua Arcadiæ fluminis Stygis aquam continent, quæ transmittit uasa omnia, etiam si sint ex ferro. Hæc cornua à Sopatro apportata fuisse aiunt Alexandro Macedoni, & illum admiratum misisse Delphos, ut dedicarentur Pythiæ.

De Indiciis asinis. CAP. XXII.

Syluestres asinos equis magnitudine non inferiores apud Indos nasci accepi, eosq; reliquo corpore albos, capite uero purpureo, oculisq; nigris esse, cornuq; in fronte gerere, cuius superius puniceum, inferius autem album, medium uero nigrum sit: atq; non omnes quidem Indos, sed potentiores cum tanquam armillis quibusdam brachia sic cornua auro certis spatijs ornarunt ex his ipsis bibere solere. Ex hoc cornu bibentem ab insanabilibus morbis tutum fieri, neque eum ipsum conuulsionibus corripri, neque sacro morbo tentari, neque uenenis uulsi ferunt. Quinetiam si quid prius pestilens biberit, tum id euomere, tumq; ad sanitatem redire. Cum autem cæteri asini, quibuscunque in terris sint, tam domestici, quàm syluestres, tum solipeda

animalia, non talos habeant, asinos Indicos cornigeros Ctetias inquit, talis primum, ijsq; nigris, praeditos esse. Deinde si quis eos confregerit, interiora quoq; nigra deprehensurum esse: neq; modo corporis uelocitate longe multumq; ceteros asinos superare, sed & uelocitate eadem multo equis & elephantis praestare. Cum autem in uiam se dederunt, tardius primo ingrediuntur, deinde paulatim tantum confirmantur ad contendendum iter, eos quidem ut sequi operosum sit. Eorum uero cursum transcurre nulli concedatur. Postea autem quam foemina pepererunt, patres circum pullos a partu recentes summa custodia uersantur, eorumque commorationes locis Indiae desertissimis sunt. Cum a uenatoribus Indis inuaduntur, pullos suos adhuc aetate infirmos a tergo suo pascentes habent, atque pro eis propugnant: contra equites audent uenire, eosq; ferire. Tanto sane hi robore existunt, nihil eis ut obsistere queat, quin statim & concidat, & perdatur, equorumq; incursu latera diserpunt, ac lacerant, & uiscera dirumpunt: ex quo fit, ut ad eos equi appropinquare ualde metuant, appropinquatio enim capitalem utrisq; multam miserabiliter infert. Ex eo nanque conflictu non equi modo, sed & asini pereunt: pergrauiter calcibus pugnant, eorum morsus eatenus acerbiores existunt, ut quicquid comprehenderit, funditus diripiant: ex his uero qui sunt confirmata aetate incomprehensibiles sunt. Carnes eorum quod
amaris

amarissimae sint, haudquaquam esculentae.

De Onagro.

CAP. XXIII.

ONagrorum genus uelox ut procella fertur, robustis unguibus armatur, immanem gerit animum, eorum corpus satis amplum enitescit, tum argenteo colore, tum longis auribus spectatur, nigra uitta in utroq; extremo niuea corona ornata per medium dorsum decurrit, pastu aluntur herbarum, quas abunde fundit terra, fortibus feris opima praeda saepe fiunt, magna uxoribus multitudinem gaudet, quoquo maritus ducit, foeminae sequuntur, siue is ad pastiones, siue ad fontes proficiscitur, atque ad uesperam una cum ipso ad domesticam sedem redeunt: ac mirum ex obrectatione, & riuallitate tantopere laborat, ut sui pulli de matre sint ei suspecti. Itaque foeminae parienti proximus assidens, partum expectat, ac si foemina editur, amat partum, & lingens ipsum lingua conformat: Sin autem editum marem uidet, tum sane animo incitatur, & ex aegritudine laborare incipit, quod alter mas natus sit, qui matre aliquando potiri possit, quamobrem furenti animo & prompto pullorum testiculos aggreditur abscindere: Mater etsi pariendi doloribus debilitata, suo tamen infelicissimo filio contra patrem auxiliari molitur, & quemadmodum in uastatione urbis, cum hostes filio interfecto matrem trahunt, quae gnatum adhuc caede palpitantem plangit, & magno gemitu plorat, genas laceras, & mamillas filij sanguine madentes uexat: Sic
k s onagra

onagra uidens filium uicinum ad moriendum, miserabiliter lamentatur, & lugenti persimilis est. Diceres miseram suum partum circueuntem suauis & supplicis locutione dicere: Marite, cur tuus aspectus tam truculentus? Cur oculi tui, qui ante lucidi essent, sanguinei apparent? An ne Medusæ faciem uides, quæ homines in saxa conuertit? an ne lænam plangentem arreptos catulos? O me miseram quæ partum edidi infelicem ob scelus paternum: O filium hoc miseriorē, quod non unguibus Leonum, sed plusquam hostilibus patris dentibus obriualem inuidiā castraris: O quam ualde acerbum est obrectationis uirus. Naturæ enim (à qua prima commendatio proficiscitur, ut filios diligamus) uim longe superat, non enim eorum quæ procreauerit studio mouetur: non socios, non parentes, non fratres agnoscit.

De Onocentauro.

CAP. IIIII.

ONocentaurum quisquis uidit, non incredibile ducet, quod fama peruagatum est, Centauros fuisse, neque fictores atque pictores in eorum descriptione errasse. Verum siue reuera fuerint, siue omnia cera flexibilior, & ad fingendum habilior, fama illos finxerit, prætereo. De Onocentauro quidem mihi nunc est animus explicare, quæ auditione, & fama accepi. Eum ipsum homini ore, & promissa barba similem esse, simul & collum, & pectus humanam speciem, similitudinemque gerere: mammas distantes ex pectore pendere; humeros, brachia humanam figuram

ram habere: dorsum, uentrem, posteriores pedes, Asino persimiles esse: & quemadmodum Asinum, sic cinereo colore esse: imum uentrem leuiter exalbescere: duplicem usum ei manus præstare, nam celeritate ubi sit opus, eæ manus præcurrunt ante posteriores pedes: Ex quo fit, ut non cæterorum quadrupedum cursu superetur: ac ubi rursus habet necesse uel cibum capere, uel aliud quiddam tollere, qui antea pedes essent, manus efficiuntur: tumque non graditur, sed in seorsum quiescit: Animal est graui animi acerbitate, nam si capiatur, non ferens seruitutem, libertatis desiderio ab omni cibo abhorret, & fame sibi mortem consciscit. Hæc de Onocentauro Pythagoram narrare testatur Crates ex Mysio pergamo profectus.

De Mulo Atheniensi.

CAP. XXXV.

Atheniensis Mulus iam uetulus, quamuis immunitate uecturarum donatus esset, non laborum tamen, qui per affectam ætatem obiri queunt, studio exsolutus esse uoluit. Nam cum Vestalium templum Athenienses ædificarent, is nulla re onustus, nullius imperio, sed sua sponte adolescentibus Mulis, tanquam ad iter faciendum dux anteibat: & quemadmodum quispiam senex artifex, per exactam ætatem quidem iam opere dimissus, ueruntamen experientia, & senili doctrina iuuenes ad laborem exacuens: Sic is ultrò citroque commeans, ad opus iumenta incitabat. Quod quidem ipsum ut Atheniensis populus intellexit, per præconem declarari iussit, ut ne à frumentis

mentis prohiberetur, sed & expleri, & satiari permit-
teretur: & in prytaneo uictus huic, sicut athletæ iam
ætate confecto, præberetur à populo.

De Muli astutia. CAP. XXVI.

MAlitiose factum Muli Thales Milesius manifes-
tò deprehensum, ingeniose admodum ultus
est: Cum enim ille sale onustus fluuium aliquando
transmitteret, usu forte euenit, ut & caderet, & sarcina
euerteretur, sal autem aqua perfusus liquefieret: Is ex
eo quòd iam ab onere solutus, & liber factus esset,
magnam lætitiã, uoluptatemq; cepit, & simul ut
quantum inter laborem & otium interesset cognos-
uisset, in reliquum tempus fortunam sibi iam magis
stram statuens, quam primo labem & casum inuitus
fecisset, deinde summa cum uoluptate prudens &
sciens admittebat. Hoc quidem ipsum Thales ubi in-
tellexisset, sapientia ulciscendam illius malitiam arbi-
tratus, pro sale eum spongijs & lana onerari præce-
pit: Mulus instructarum sibi insidiarum ignarus, ex
ueteri consuetudine cecidit. Cum autem aqua com-
pletum onus esse grauius sensisset, atque astutiam in
detrimentum sibi uersam percepisset, ex eo tempore
sine fraude & molestia flumina transiens, ab omni la-
psu tibias sustinebat, & salem ab eo incommodo inte-
grum conseruabat.

De ruffis Mulis Indiæ. CAP. XXVII.

In India Equarum & Asinorū greges sunt, & Asi-
nos Equæ facillime admittūt, & rubros Mulos pa-
riunt

riunt, ad currendum præstantissimos, quos compe-
dibus captos ad Prasiorū regem adducunt, ex ijs qui
bimi comprehendunt domari possunt: Contrà uetus
li ab immanissimis, & carniuoris feris nihil differunt.

De Tigride. CAP. XXVIII.

Tigride nihil ex omnibus feris ad spectandum iu-
cundius naturæ solertia finxit. Nam formæ pul-
chritudine tam ualde inter feras eximia est, quàm lon-
ge cæteris auibus pauo excellit: Leænæ omnino simi-
lis uidetur, præter solam pellem, quam uariã ma-
culæ purpurescētes, & efflorentes exornant. Ad cur-
sum omnibus feris præstat. Vana quædam fama ex
eo uenit in sermonem hominum, huius generis nul-
lum marem esse, quòd fœminam sæpe uideas, marem
non item: hic enim relictis pullis, primum ut uenato-
rem sensit, statim incitato cursu se in fugam conijcit.
Illa autem captiuos filios consequens, sua sponte in
casses incidit, ac si nauigaturi sunt, ad naues usq; pro-
ficiscitur, illisq; recuperatis, incredibili lætitiã abit:
quòd si iam nauē, in qua capti pulli sunt, soluisset ui-
deat, moerore gemituq; sese in littore conficit, sæpeq;
ex eo acerrimo dolore perit. Tigrem dicunt si tympano-
rum sono obstrepitur, insanire, atque furere, seseq;
discerpere, & lacerare. Megasthenes scriptis man-
dauit, in Prasijs Tigres gigni Leonibus dimidio ferè
maiores, eo robore, ut si de māsuetis unus à quatuor
hominibus ductus, muli posteriorem pedem compre-
henderit, ad se trahat.

Gyllij ac-
cessio.

Gyllij ac-
cessio.

Quemadmodū amat Tigris suos familiares. CAP. XIX.
Plutarchus scribit hocdum, quo cum Tigridi uiuē
di consuetudo esset, cum deuorandum huic quī
dam obiecissent, eiusmodi feram, quāuis alterius cibi
nulla facultas esset, ab eo edendo non modò se susten
tasse, uerū ut etiā ne hocdo, sed alio cibo famē depelle
ret, caueā qua contineretur, distraxisse, & dirupisse.

De Camelis. CAP. XX.

Herodotus scribit, Camelum in posterioribus cru
ribus gerere quatuor scemora, & totidē genua,
& ueretrum inter posteriora crura caudam uersus spe
ctare. Cum Camelos quinquaginta annos uiuere
percepi, tum Bactrianos ad centesimum annum: tum
mares ut pugnatiores sint à Baetris populis castrari,
ita petulantia excissa maiori robore esse. Camelis etiā
sceminis uulvas ferro exulcerari, ut partibus illis quæ
ad furorem libidinis incitant adustis, ad bellum aptio
res existant.

De uerecundo coitu Camelorum. CAP. XXI.

Massagetæ, ut Herodotus inquit, suspensa ad
plaustrum pharetra, cum uxoribus in aperto
& propatulo loco concumbunt, & concubitum licet
omnes aspiciant, præclare contemnunt. At contra
nunquam Cameli coeundam ueneris palam societas
tem inter se ducunt. Quod quidem ipsum facti ne ue
recundia, an admirabili naturæ munere faciant, De
mocrito, alijsq; disputandum relinquo. Cum autem
inter eos coniunctionis appetitum pastor exoriri sen
tit

tit, aliquò concedit, & tanquam sponso decedit ingre
dienti thalamum cum sponfa.

De Camelorū pietate aduersus matrē. CAP. XXII.

Tragædi fabulas erroris plenas animis offundūt
de Laj filio & Thelepho, qui simul recumbens,
tametsi cum matre complexu uenero non iunctus
fuerit, incæstum tamen stuprum cum ipsa confecisset,
nisi eos diuino ductu Draco diremisset. Animalibus
enim rationis expertibus eiusmodi cōcubitus ex cor
poris contractu natura cognoscendos dedit, neq; ad
eos coitus percipiēdos notionibus ullis egent. Etenim
Camelus cum matre nunquam concumbit: Cuius rei
exemplo est pastor quispiam, is cum sceminā quoad
eius fieri poterat, exceptis genitalibus obtexisset, de
indeq; filium matri sic opertæ admisisset: hic ex late
bris coitus appetitione falsus, matrem imprudens su
peruenit suam, quod ubi intellexisset, Camelariū sce
lerati coitus admissarium & mordicus premens, & ad
terram abiectum genibus affligens, cum summis do
loribus interfecit, atque seipsum præcipitem agens,
uoluntariam mortem sibi consciuit.

De Camelo Pardali. CAP. XXIII.

Ex Cameli & Pardalis natura Camelopardalis cō
stat, & eius tergum similiter ut Pardalium macu
losa pelle tegitur: præterea cum Camelo communita
tem habet. Collo est sanè longo, auribus paruis, lon
gis cruribus, ijsq; non æqualibus: nam priora ma
iora, posteriora multo minora: ex media fronte ge
minum

Gyllij ac-
cessio.

minum quiddam tanquam cornu existit: os ut ceruorum non durum: Tenuis, & candidi dentes: splendidi oculi: cauda quemadmodum ceruorum, sic parua, & nigris summis pilis hirsuta. Decimo Aethiopicôn libro Heliodorus ait, Camelopardalim non modo ad Cameli proceritatem accedere, sed & camelino capite, & colore tanquam efflorescentibus maculis, uario pantheræ similem esse: eidemq; imas uentris partes humi sic subsidere, ut in Leonibus uidemus, simul & humeros & priores pedes, & ipsum petus supra cæterorum membrorum portionem procerâ existere: tum tenui ceruice esse, collumq; olorini colli similitudinem & figuram gerere. Idemq; affert, propemodum ipsam dimidio maiorē, quàm Libycâ struthum uideri, & uelut pictos oculos habere, ac illius gradum à cæteris animantibus maximam dissimilitudinem habere: neq; enim gradiendi uicissitudinem crura simul efficiunt, sed dextra pariter, deinceps sinistra utraque mouet, tractationeq; tam facili motuq; est, ut eam quolibet tenui capistro, ad uerticē alligato magister ducere possit. Dion Prusensis tertio & quadragesimo Romanæ historiæ libro, Cæsarem commemorat, hanc primo populo Romano spectandam dedisse: Tum etiam dicit, ex cæteris quidem partibus Camelum uideri, sed certe crura disparia habere, nam posteriora prioribus breuiora sunt, ut à clunibus quasi conscensionis gradus eius excelsitas leuiter attollatur, corpusq; reliquū excelsum prioribus

bus cruribus sustineatur: Colore similiter maculoso ut panthera distinguitur.

De Rhinocerote, & quemadmodum pugnat contra Elephantum. CAP. XXIII.

Rhinocerotis figuram nimis ualde frigidum esset describere, quum permulti ex Græcis & Romanis, qui illum uiderunt, eius formam planè sciant: at enim uim & illius naturam actionum non alienum est exponere: Quòd in summa nare cornu gerit, cuius mucro acutus existit, ex eo nomen traxit, neque ipsum illud de robore concedit ferro: quod quidem ipsum, cum est contra Elephantum pugnaturus, saxis exacuit, & limat: cætera nō ei paria cum Elephanto, nam hic & procerissimus est, & fortissimus. Cornu igitur cuspidato Elephanti crura subiens, aluum discerpit, & lacerat: isq; effuso sanguine decumbit. Pugna eorum est de pastionibus, pro hisq; tuendis multi mori dicuntur: ac si aluum non præoccuparit rhinoceros, sed in aliam Elephanti partem aberrarit, Elephātinis dentibus distrahitur: ac tametsi eius pelis ea existat firmitate, ut ægre iaculo penetrari queat, tamen tam uiolentus est Elephanti impetus, ut eam traiciat.

CAP. XXIV.

Rhinoceros non multo Oryge maior est, ex eius summo naso paruū cornu acutum nimirum adeo infestus gladius eminent, eo ferrum ut perforet, & impetu factō saxum discindat: eius frons leuiter rufa est, & dorsum maculis purpureis distinguitur.

I Huius

Gyllij ac-
celsio.

Huius generis foeminae nunquam apparent, quod ipsum Oppiano poeticae commentationis de eorum partu causam dedit.

De Hyæna. CAP. XXVI.

Gyllij ac
cessio.

Medium Hyænae dorsum incuruescit, ac eius corpus fuscis uittis utrinque distinguitur, & per multo pilo circumuestitur, dorsum, & cauda stricta & longa: eius item pellis canum dentibus infestissima est, ac si eius pelle sis calceatus, tantopere canibus formidolosus ac horribilis existēs, ut non te quicquā n̄ latrare audeant.

De Hyæna. CAP. XXVII.

HYæna dextra in manu uim sopiēdi habet, & suo tactu somnum conciliandi, sæpeque numero in stabula ingressa cum dormientem aliquem deprehenderit, & pedetentim ad illum progressa fuerit, soporiferam, ut ita dicam, manum eius naribus admouet, sicq; eas opprimit, hic ut sine sensu esse uideatur, ac tantum terræ suffodit, quantum sit ad eum ipsum obruendum satis: guttur uero & supinum & nudum relinquit, in quod incumbens, somno oppressum suffocat, posteaq; in latibulum abstrahit. Iam cum lunæ orbis plenus est, retro posito lunæ fulgore suam canibus umbram inijcit, quos statim mutos reddit, & tanquam ueneficio quodā eorum sensus perstringit: Deinde & elingues abducit, & optatis fruitur. Itemq; ad stabula noctu profecta, humanum uomitum alsimulat, eam ut canes exaudierunt, sic ad illam ipsam, tanq

tanquam ad hominem adeunt, ea uero comprehensos uorat.

CAP. XXVIII.

HYæna homini canis ue dormienti suū corpus admouet, ac si seipsam maiorem dormiente sentit, naturaliter sua magnitudine sensibus eum priuat, ac ipsius manus non resistentis exedit, & conficit: sine breuiorem animaduertit, statim properat fugere. Quod si in te incurrerit, caue iam à dextera ipsam excipias, quoniam sic obtorpesceres, ut nullo modo te posses tueri: sine autem ex sinistra in eam inuaseris, ipsam occides. Eius linguam si quis manu teneat, contra canum impetum maximam cautionem habebit. Si huius & pardalis pelles admiscentur, pardalina pilos amittit, Hyænae non item.

Gyllij ac
cessio.

De Crocutis. CAP. XXIX.

BEluarum, quas Ethiope crocutas appellant, natura ex Cane & Lupo ut temperata sit. Certe his ambobus robore dentiū superior existimatur, quum enim omnia ossa conquassat, & corrumpit, tum exedit & conficit. Porphyrius in eo opere quod inscripsit de abstinentia ab usu carniū, Hyænam dicit ab Indis appellari Crocutam.

Gyllij ac
cessio.

De Crocutæ calliditate. CAP. XXX.

CAllida item Crocuta, primum enim sese in densas syluas occultans, materiarios fabros nominatim inter se appellātes auscultat, illorumq; cuiuspiam nomen addiscit: Deinde summa humani sermonis alsimulatione comparans insidias, quod audiuit nos

l 2 men

men humana uoce appellat, ad eam accedit appellatus, retro uero illa cedens rursus appellat, idem iterum saepiusque ad humanam uocem accedit, ubi autem eum a socijs seduxit, & iam ab auxiliatoribus nudum constituit, correptum interimit, ex eorum quem uoce pellexit, sibi instruit & conficit cibum.

FINIS LIBRI V.

LIBER SEXTVS

DE VI ET NATVRA
ANIMALIVM.

Quemadmodum Suillum pecus uoracissimum:

Item de ciconia, uulpantere, & upupa. CAP. I.

VILLVM pecus tantopere explendo abdomini deditum est, ut ne proprijs quidem suis foetibus parcat, neque helluationem suam ab humano corpore abstineat. Quae causa est, cur huiusmodi animal ut impurum, detestabile, & uoracissimum apud Aegyptios in summo odio habeatur. Contra autem mitiores bestiae naturae & misericordis & pie participes praecipuo quodam honore a prudentibus uiris solitae sunt affici. Ciconiae enim apud Aegyptios eorum uenerationem habent, quod senectute affectos parentes alunt, itemque ipsi idcirco uulpanteribus & upupis honorem habent, quia illi quidem sunt

sunt pullorum suorum amantes, haec autem aduersus parentes existimantur pie. Manethonem porro Aegyptium summa sapientia uirum accepi dicere, eum qui suillo lacte uescatur, uiriliginibus & lepra oppletum iri, quos quidem morbos Asiani omnes pessime oderunt. Aegyptij uero, quibus persuasissimum est, sues soli & lunae inimicissimos esse, semel tantum cum festos dies agitant, eos lunae singulis annis, alias uero nunquam, nec huic ipsi, nec cuiquam alij deorum sacrificant: idcirco propterea faciunt, quia execrandos & detestabiles ducunt. Tum Athenienses in mysterijs iure optimo sues immolant, propter perniciem quam segetibus moliuntur. Nam ex spicis saepe alias exinanunt, alias quae nondum ad maturitatem peruenerunt uastant, alias effodiunt. Eudoxus ideo inquit, Aegyptios ab immolandis suis se sustinere, quod posteaquam sementem fecerunt, eorum greges ad protegendam & conculcandam frumentorum sationem atque depellendam in altiore terram & humidiorē inducere soleant, ut hac quasi occasione terra obducta ne ab auibus semina exhauriantur.

CAP. II.

Svs, inquit Cicero, quid habet praeter escam? cui quidem ne putresceret, animam ipsam pro sale datam dicit esse Chrysippus: qua pecude, quod erat ad uescendum hominibus apta, nihil genuit natura fecundius.

Gyllij accersio.

Quemadmodum Suillum pecus altoris suarum uocem intelligit.

CAP.

III.

13

Porcul

Porculatoris uocem suillum pecus sic agnoscit, ut etiam si ab eo procul seductum fuerit, appellan- tem intelligat, cui quidam rei testimonio est id quod proxime sequitur. Cum maris prædones ad Tyrre- nam terram pyriticam nauem appulissent, ex hara permultos sues furto abactos imposuerunt in nauim, quam soluentes ad nauigandum incubuerunt. Su- bulci præsentibus pyratis silentium tenebant, suesq; eatenus abduci quiescebant, quoad ex portu latro- nes se eripuissent, & à terra soluissent. Tum uoce sui- bus audiri solita suarum quàm maxime poterant excla- mantes, eos retro uersus ad se reuocabant. Porci pri- mum ut sublatum clamorem pastorum exaudierunt, statim se in alterum nauis latus compellentes, eam euer- terunt, malefici pyratae naufragio quàm mox fundi- tus perierunt, sues ad suos enatarunt.

De Sue & Salamandra. CAP. IIIII.

Suem suauiores carnes habere iamdudum credi- tum est, ac si quando salamandram comederit, ipse extra periculum est; eos autem qui suis carnibus ues- cantur, interimit.

Vt salix nihil bestiis nocet, & de Suillo pecore. c. v.

Si quis tritum salicis semen bestiis dederit bibere, seis non modo quippiam non nocet, sed etiam alit: Sin homo id ipsum biberit, facultatem liberos gignen- di ei adimit, & semen genitale perdit. Quare Home- rus abstrusa naturæ perscrutatus, mihi, cum salices frugiperdas suis uersibus dixit, earum uim adum- bratè

bratè ostendisse uidetur. Cum autem cicutam homo biberit, ei sanguis quasi conglaciat, & eatenus concre- tione spissus fit, ut inde moriatur. Suillum uero pe- cus, huius saturitate se licet compleuerit, tantum abest eius ueneno tollatur, hac ut maxime pinguescat.

Suillum pecus non nascitur in India. CAP. VI.

Arem nasci Ctesias Gnydius ait, & suilli generis usum Indos à se detestari, & tantopere ab eo uescendo, quàm ab humanis carnibus, abhorrere. In Macedo- nia sues muti esse dicuntur.

De Sue alato. CAP. VII.

Suem alatum Clazomenis exortum fuisse auditum est, qui Clazomenios agros uastaret. Quod quidem ipsum in Clazomeniorum finibus Artemon confirmauit accidisse: unde illic locus decætatus, Sus alatus nomi- natur. Id quod si cuius fabula uideatur, & ego hoc idem non ignorem, tamen de animali dictum facile patior. Agatharides ait sues in Aethiopia cornua habere.

De suis medicina. CAP. VIII.

Sunt sues medicæ curationis non imperiti, nam cum imprudentes Hyosciamum comederint, etsi egerrime afficiuntur, tamen reptantes sese ad aquas trahunt: quo profecti, caneros legunt, & deuorant, eor- umque cibo ad incolumitatem restituuntur.

De Apro. CAP. IX.

Aper longè multumque præstat inter feras, in des- sertissima solitudine & recessu locorum præcipitum Gyllij ac- celsio, & deu

& deuorū uersari solet, ad ueneris libidinem inflammatissimus est, ceruicis fetis sic inhorrescit, ut cristæ galearum esse uideantur, spumas agit in ore, magno stridore dentium concrepat, efferuescentem spiritum anhelat, coëundi furore ardet, ac si foemina eum sic libidine furentem patienter manet, omnem illius bilem extinxit, & libidinem sedauit: Sin autem coitum refugit, is confestim doloris stimulis incitatus, aut ipsam ui expugnatam inuit, aut mortuam in terram dentibus abijcit, Oppianus lib. III. de uenatione ait: Cum ad terram procubuit, canibus & multis hastis debellatus, dentem illius inflāmato anhelitu tantopere ignescere, ut si quis de ceruice fetam detractā ad eiusdem etiam inspirantis dentem admouerit, candens in orbem cōtrahatur ac aduratur, ac si eo dente canes insectantes attigerit, statim ignita uestigia pelli ipsorum imprimantur.

Quemadmodum Aper dentes acuit. CAP. X.

Aper priusquam in aliquem inuadit, dentes exacuere ferunt: Cui rei testimonio est Homerus, cum ait, Album acuens dentem. Atque etiam intelligo Suillum pecus sese in luto uolutās, ac turbidā aquam bibens, cum pingue euadere, tum cibis qui uehemēter inflent & expleāt, delectari: tum etiam quietem & suille tenebris oppletum appetere. Non ignorans præterea Homerus, ut sus uidens foeminam, sese extenuet, & carnes atterat, facit mares separatim à foeminis cubare. In Salamine si sus segetem herbescentem fu

tem fuerit depastus, eius dentes lege Salaminensium exteruntur.

De Ceruis.

CAP. XI.

Cerui ueloces, picti, æmuli, excelsis cornibus & Gyllij ac magnis oculis, debili collo, exigua cauda, gracili celsio, mis cruribus, dorso pingui, quaternis naribus, hebetibus cornuum mucronibus, atque corde pusillanimo præditi sunt. Nunquam enim capite pugnent, neque cum fortibus feris, neque cum acribus canibus. Vehementi amoris libidine flagrant, ut tanquam gallinae cei totos dies ad uenerem nō cessent incumbere. Cornuum ramosi mucrones, lanugine uestiuntur. Non similiter atque aliæ feræ bestiae ueneris coitione utuntur, sed insolentia coniunctionis implicantur: Neque enim stantes, neque inclinati complexu uenereo iunguntur, sed magna celeritate currentes ineunt foeminas, simul & tametsi properantes fugere uxores pedibus amplectuntur, non earum tamen cursum retardare possunt, sed inexorabiles ad consistendum, maritos ferunt, & fugere perseverant, ij autem duobus pedibus innitentes, non eas antè relinquunt, quàm coitum absoluerint. Formæ pulchritudine, & magnitudine cornuum, & uarietate ramorum ex omnibus feris maxime efferuntur. Elapsa cornua, ne quis eis potiatur, in terram occultant, ab iisdemque inopes in densa arbusta ideo se abstrudunt, quod uereantur à suis ornamentis nuda capita feris ostendere: more classis nauium mare transnant: unus cæteros ante

graditur, dux ad transmittendum: hunc alter capite innitens tergo, insequitur, & similiter cæteri deinceps subsequuntur. Cum autem primus antecedere defatigatur, ad extremum agmen recurrit, & caput in alterum inclinans, paulum à labore recreatur. Secundus recens, defatigato succedens anteit, atq; alij omnes in aliorum uicem succedentes, duces efficiuntur: pedibus tanquam remis utuntur, cornua excelsa tanquam uela uentis permittunt. Mutuo inter se odio omne serpentium ceruorumq; genus flagrat inexpiabili, serpentem Ceruus longe lateq; inquirens, tandem in illius uestigia, longis flexionibus apparentia, iucundè peruenit, naribusq; ad cauernam admotis, ad pugnam pugnare nolentem ipsum, profert. Serpens extracta, in altum tollit collum, & crepitu dentium horribilis est, & acerba sibila anhelat: Contrà Ceruus ridenti similis euestigio inaniter pugnam, & Cerui collum & crura circumplectentem, in sexcenta frustra lacerat. In Libycis finibus magna uis serpentum, ceruum (cum solus humi stratus iacet) undique inuadit, & in eius pellem dentes configit, neque Cerui ulla pars est, quæ non serpentibus circumfusa sit, aliæ caput mordicus premunt, aliæ collum & pectus, uentremq; distrahunt, aliæ item utrinq; circum latera uersantes instant, nonnullæ crura, aliæ dorsum depascuntur, aliæ ex inguinibus pendent hostiliter infixæ. Hic omnibus doloribus refertus, primum fugere tentat, & rugit, & quoquo uersum se uersat, sed magna turba circumfessus

cumfessus, non potest elabi, sed tamen ore dilaniat infinitam & bellicosam gentem, & cornibus insequitur. Illæ uero nihil remittunt, uel Ceruinis dentibus decerptæ, audacter incumbunt: Is alias dentibus distecat, alias pedibus perdit, ac serpentum per terram permultus sanguis diffluit, earumq; membra semicomesta ad terram abiecta palpitant, aliæ laceratæ in latera magno dentium robore inhaerescunt, & sola capita à reliquo corpore abscissa Cerui pellè adhuc pertinaciter retinent. Quum autem Ceruus se ita affectum sentit, diuino quodam naturæ munere fluuium inquirit, unde cancellos corripit, medicinam sibi facit, confestimq; ferarum reliquæ ex eius pelle excidunt, cicatrices autem obducuntur.

De Ceruorum cum Serpētibus dissidio. CAP. XII.

Mirifico quodam munere naturæ Ceruus Serpētem funditus uincit, neque enim ipsum, tametsi hostis in latebrā abditus effugere potest. Etenim ille naribus suis in Serpentis cauernam incumbens, uehemētissime inspirat, & spiritu suo quasi amatorio quoddam alliciēs extrahit, inuitumq; profert, ac nimirum procumbentem illam mandere ingreditur. Quod hyeme facere maxime solet. Si quis autem Cerui cornua in pulueres excidat, posteaq; excisos in ignē pulueres coniciat, fumus inde nascens undiq; serpentes ne illius quidem nidorem sustinentes, fugat.

Quid agant Cerui amissis cornibus.

CAP. XIII.

In

IN latebras amissis cornibus sese Cerui abdūt, hoc diligentius ab hostibus sibi cauentes, quod à cornibus iam inopes cum à pristino robore, tum ab armis se nudos existimēt. Cauere etiā dicuntur, nequādo in uulnera, quæ acceperint recentia, solis radius incumbens priusquam obducantur, carnem putrefaciat.

Quo in loco Cerua parit. CAP. XIII.

Secundum uias Cerua parere solet, quod quidem si ipsum sapienter facere uidetur, uel quod hinnulis suis insidias à feris timeat fieri, uel quia celeritatis fiducia homines egregie contemnat. Non enim, tametsi infirmior, dubitat eos effugere posse; postea autem quàm se opimo corporis habitu affectam sentit, non amplius iuxta uias partum edit, quod iam se minus accommodatam ad currendum intelligit: at enim uel in saltibus uel conuallibus parit.

De Ceruorum moderatione. CAP. XV.

Ceruus ad uiuendum præsentibus contentus est, nec plura desiderat, imò uero hominibus temperantius multò & uentri moderatur, & cupiditates cōtinet. Nam in Hellesponto collis est, ubi Cerui quorum altera diffissa est auris, sic pascuntur, illius extra fines ut nunquam progrediantur, nec enim alias pastiones desiderant, nec prata alia bonitate præstantiora cōcupiscunt: & uero satis habēt omni anni tempore præsentibus uesci. Quid ad hæc homines? quos sane nunquam ne orbis quidem terræ explere queat.

De Syrorum Ceruis. CAP. XVI.
In

IN Amano, Libano, & Carmelo Syriæ montibus, Cerui nascuntur, qui cum in Cyprum transmittere uolunt, gregatim ad littora perueniunt, ibicq; tandiu secundos uentos præstolantur, dum per placatissimam quietem belle sibi flare senserint, tum fidenti animo sese trajcere mare ingressi, & ordine natant, & uero in antecedentium tergo subsequentes, capita reponunt, ac nimirum dux idcirco retrocedit, quia non habet ubi nitatur, & post omnes clunibus proximi antegredientis, nitens ex labore quieti sese dat, simul & extremum agmen ducit. In Cyprum ideo transnant, quod pastionum, quæ illic amplissimæ esse dicuntur, desiderio tenentur, & profecto adeo feracem Cypri se incolere regionem testantur, de agrorum ut bonitate Aegyptijs non concedant. Eodem modo Epirotici Cerui in Corcyram, quæ contra Epirum est mare, transeunt.

De Cerua.

CAP. XVII.

Clucero dicit Ceruas paulo ante partum perpurgas se se quadam herbula quæ sefelis dicitur. Gyllij ac celsio.

Cur Ceruorum cornua renascuntur. CAP. XVIII.

Ausam Ceruis cur cornua renascuntur Democritus eam dicit, uentrem ijs calidissimum esse, & eorum uenas per uniuersum corpus pertinentes esse rarissimas, & os quod cerebrum amplectitur, membranæ instar tenuissimum & perrarum esse, indeq; ad summum capitis uerticem crassissimas atque optimas uenas exoriri: itaq; cibum & huius nutrimentum

tum minime concoctum, à nativo calore in totum corpus eiusq; parteis distrahi. Idemq; ait eis pinguitudinem extrinsecus circumfundi, simul & cibi uim per uenas in caput retorqueri, & reflecti, ex eo cornua permulto humore irrigata enasci. Continenter enim uicinis ad cadendum succrescentia & influenza summouent, atque expellunt priora, ac sanè exortus humor extra corpus durefcit ab aëre eum ipsum consolidante, & in corneam duritatem confirmante. Humor autem qui etiam nūc intra cutem subest molliis, & tener, partim ab exteriori refrigeratione durefcit, partim ab interiore tepore tener manet. Quocirca recens cornu enascens, & intrinsecus premens, uetus tanquam alienum expellit, & sanè humor concrefcens, ad depellendum antiquum infirmus est, at durefcens, priora extrudere potest, quorum pleraq; interno robore extrahuntur; nonnulla arborum ramis circumplicata & feram ad cursum incitatam ui impedientia abrumpuntur: Eo pacto uetera excidunt, recentia ad erumpendum parata, naturæ munere proferuntur.

De Cerui cornu, & lapide serpentes fugate. CAP. XIX.
Ceruini cornu suffimento serpentes fugari manifestum est. Fluuius est, nomine Pontus in quo lapis inuenitur, cuius suffitu serpentes pelluntur, ac si quis aqua perfuderit, incendio conflagrat: si ardentē flabello incendere uelis, restinguitur, atque eius suffimentum odorem sulfure tetriorem emittit, in quod quidem

quidem ipsum, etiam Nicander consentit.

Quemadmodum Apri & Cerui musica capiuntur.

CAP. XX.

TYrrhenorum sermone peruagatum est, Apro, & Ceruos apud eos cum retibus & Canibus, ut uenandi sanè usus ferre solet, tum multo maxime musica adiuumento capi, quod quidem ipsum quemadmodum fiat, iam porro dicam: Circumiectis retibus, & cæteris instrumentis accommodatis ad faciendas bestijs insidias, collocatis, homo ad tibiam canendi bene peritus, quoad eius fieri potest, omnem cantus contentionē remittit, & relaxat, & quidlibet ad canendum suaue præclare usurpat, & sensim pedetentimq; progrediēs in montium uertices & conualles, atq; ut breui explicē, in omnia lustra ferarū, & cubilia, tibiæ cantu influit, ac nimirū primo in eorum aures influentis soni insolētia ipsos exterret; deinde cum impotentia uoluptate aures tenentur, tum nullo negotio comprehenduntur, cantusq; suauitate permulsi, & deliniti, in eorum quæ procreauerint & domesticarum sedium obliuionem ueniunt: Etiam si feræ bestia non à locis ubi uersari assueuerunt, aberrare solent. Sic igitur Tyrrhenæ bestia paulatim tanquam suadæ illecebra ducuntur & quasi cantu præstrictæ, in laqueos sese inserunt, quibus illaqueatæ comprehenduntur. In Scythia natio quædam ferorum hominum est, qui ex feritate Ceruos in eam mansuetudinem traduxit, ut in cicuribus illis tanquam Equis insideat.

Quem

Quemadmodum Phalangium Ceruis perniciofum,

CAP. XXI.

Gyllij ac
cefsio,

Phalangium non minus Ceruis quàm hominibus ipsis perniciofum exiftit, & celeriter pereunt, nifi fylueftrem hederam comedant: neque ea adefa, phalangij acerbitas eis quippiam nocet. Cretenfes iaculandi periti, feras captas in uerticibus montium pascētes percutiunt: eæ accepto uulnere, ftatim Dictamum herbam comedunt, & eueftigio iacula excidunt.

De hinnulo intelligente Græcū sermonē. CAP. XXII.

Ptolemæus fecudus, quem etiam Philadelphū appellant, cerui hinnulum munere accepit, qui cum aleretur, fic ad Græcum sermonē affuefecerat, ut loquētes intelligeret, cum tamē ante hūc ipsum creditū effet, folam Indorum linguam Ceruos percipere.

De Bubalis.

CAP. XXIII.

Gyllij ac
cefsio,

VT magnitudine inferior Bubalus eft quā ceruus, lato capite præditus, fimiliter dama longe inferior eft, tum splendidis oculis, fuauis colore, alacri afpectu eft: tum recti à capite cornuum rami exoriuntur, quorum mucrones retro ad tergum uerfus retorquētur. Domesticam fedem mirifice amplectitur, nam fi ipsum uinculis astrictum uenatores in alienum locū longinquum abduxerint, ac ibidem in pastionibus liberum & solutum reliquerint, non obliuiscitur ad cōfuenta loca redire, neq; diu patitur apud externos ut hospes erret, neq; enim folis hominibus amica patria eft, sed eius defiderio etiā feræ bestię tenentur.

De

De feris Capris,

CAP. XXIIII.

Capræ feræ ad summos Libycorum montiū uertices commoratur, ad boum magnitudinem accedunt, ipfarum armi & crura luxuriosis pilis diffluunt, tibijs paruis, frontibus rotundis, oculis rauis, & concauis, non ualde proiectis sunt. Cornibus post primum exortum utrifq; ab alteris longe auerfis, & aberrantibus, & incuruis, non enim fimiliter atque aliarum caprarum recta exiftunt, sed eatenus retorquentur, ut ad armos pertingāt. Ex capris longe maxima ad saliendum habilitate sunt: nam ex cacumine in aliud longe distans cacumen transfiliunt, & tametsi sæpe earum quæpiam, dum ex uno uertice in alterū saltare contendit, ob nimiam interuallorum distantiam per prærupta saxa præceps agitur, nihil tamen læditur, fic est aduersus saxorum duritiem membrorum resistenti firmitate, ut nec cornua frangat, nec caput diminuat. In summis mōtib; plurimas, solertia quadam captandi caprarij generis, nimirum uel iaculis, uel retibus, uel laqueis à doctrina artis uenaticæ instructi comprehendunt. Iam in patentium camporū æquoribus quilibet uel tardus pedibus eas, quod ibidem non ualent ad fugiendum, capere queat. Earum pelles & cornua aliquot commoditates habent, nam in frigidis tempestatibus ad uim frigorū atq; hyemem excipiendam pastoribus & fabris materijs pelles mirifice profunt. Cornua ad hauriendam de præterfluentiū riuorum confluentibus, aut è fontibus

tibus potionem, ad depellendam sitim, non minori usui habentur, quam uel calices ipsi; tanta enim capacitate sunt, ut in bibendo respirare sit necesse. Ab homine expoliēdi bene perito cornu politum tres mensuras capere potest. In Copto Aegyptia urbe & magna conficiendorum aliorum sacrorum religione Isim Aegyptij colūt, & uero eodem cultu hanc ipsam uenerantur, quo aut coniuges aut liberi à lugentibus afficiuntur: Vbi Isis hanc religionem possidet, ibi acerrimi ad pestiferum uulnus inferendum scorpionij maximi uersantur, qui ut percusserunt, statim interficiunt: ad quorum uitationem omne cautionis genus Aegyptij adhibent, sexcentaq; machinamenta moluntur, ueruntamen lugentes ad Isidis fanum caprae feræ, ex omnibus tegumentis nudæ inter scorpios humi iacentes, ab horum acerbitate integræ incolu mesq; permanent, ex quo fit, ut Copittæ eius caprini generis sceminas ad diuinitatem & religionem conserent, & religiosissime colant, easdemq; Isidi in amore & delitijs esse existiment: contra autem mares immolant.

CAP. XXV.

Gyllij accensio.

Feræ caprae, sicut Oppianus inquit, nostris domesticis haud multo maiores, sed ad currendum uelociores sunt, ac si quis cornibus ipsarum ceram infundit, uitæ uiam, & spiritus meatū intercludit, quod tenuis spiritus per media cornua ad cor ipsum profiscitur. In hoc genere mater suos pullos etiam atque etiam diligēter curat. Quam quidem maternam educationem

cationem filij cum pari studio compensant, & quemadmodum homines parentē ætate affecta infirmum alunt, & laboriose patris educationi satisfaciūt, sic caprarum pulli, charos parētes senectute confectos tractant, pabulum nimirum suo ore collectum eis porrigunt, & ex fluuio haustam aquam ad potionem afferunt, ac nimirum eorum corpus horridum lingentes, nitidum reddūt. Quod si solam matrem comprehenderit, continuo etiam suam capies teneram prolem, eam sanè existimares tanquam uerbis filios impellere ad fugam, procul talibus gemitibus orantem: fugite filij infestos uenatores, ne me miseram capti materno nomine priuate, Eos contra circum matrem errātes, dices primum luctuosum cantum occinere, deinde humana & supplici uoce loqui: Per Iouem uenatorete rogamus, per Dianam ipsam, charam matrem libera, & nos infelices præmium suscipe: flecte tuum durum cor, uerere deorum iura, & genitoris tui senectutem. At enim cum uenatoris inexorabilem animum sentiunt, sua sponte in uincula incidunt, & cum matre capiuntur. Cicero dicit capras in Creta feræ, cum essent confixæ uenenatis sagittis, herbam quærere, quæ dictamus uocaretur, quam cum gustassent, sagittas excidere è corpore dicunt.

De Dorcadibus & Cemadibus. CAP. XXVI.

DE Libycis dorcadibus, & cemadibus animus est mihi nunc dicere. Dorcades quanquam uelocitate sunt mirabili, tamen inferiores sunt in currendo

m 2 equis

equis Libycis: earum aluus nigris uittis distinguitur, reliqui corporis color rubet, & pedes quidem eis longi sunt, cornibus caput ornatur, oculi nigri, longissimæ aures habentur, *leuās* à poëtis nuncupata, turbis nis instar celerrime fertur, flauis pilis spectatur, cauda est tum pilosissima, tum exalbenti, eius oculi cyaneo colore tincti uidentur, aures peraltis pilis referatæ, neq; modò in terra pedum celeritatem ostendit, sed etiam cum in fluuij confluentem inciderit, unguis pedum remigans, fluctus perrumpit, & uero in lacubus natate gaudet, unde sibi pastum comparat: uirides iuncos & cyperum depascitur.

De naturali medicina, quam capræ sua sponte nouerunt. CAP. XXVII.

CAliginem oculorum caprinum pecus probe curare scit: Cum enim conturbatum oculum, & non probe affectum ad uidendum sentit, eum ad rubi spinam & admouet, & referandum permittit: hæc ut pupugit, pituita statim euocatur, nullaq; pupillæ læsione facta, uidendi usum recuperat. Neq; sanè hominum sapientia ad faciendam sibi medicinam eget, ac potius huiuscemodi curationem homines ab ea didicisse existimantur. Anhelandi aliud quiddam plusculum habet à cæteris animalibus: Pecuarij sermones, & pastorij eam ex auribus & naribus respirare testantur, sensuq; audiendi, ex omnibus ungula bipartita præditis animalibus, acerrimo esse. Causam quare id fiat, ignoro.

Quemad

Quemadmodum capræ uitant hominis saluam ualentem interficere Scolopendras marinas. C. XXVIII.

CApræ saliuam humanam perniciosam esse noscunt, Citæq; uitant, quemadmodum nos conamur quæ homini sunt perniciofa, effugere: ueruntamen sæpe imprudens sibi noxia homo haurit, at non item capras saliuam hominis latet, quæ marinas scolopendras potest interficere. Postea uero quàm capra proxima est ut iuguletur, non amplius cibum attingit. Ac nimirum indignum putans se in extremo ouili pecoris agmine incedere, gregem quidem antegreditur, at ipsam hircus barbæ fiducia antecedit.

De Capris Lyciæ. CAP. XXIX.

CAllisthenes Olynthius, capras scribit in Lycia densissimas & prolixissimas hirsutas esse pilo, ut muliebres crines esse uideantur, & passim tanquam oues tondere, ex eisdemq; nauium fabros rudentes contexere. Libycorum capræ ex pectore ubera appensa habent. Sardiniam pecudum optimam esse parentem, Nymphodorus scribit, caprasq; procreare: quarum pellibus pro uestimentis indigenæ utantur, tamq; mirifica ui esse, ut hyberno tempore calefaciant, æstiuo refrigerent, simulq; in ijs ipsis pellibus cubiti magnitudine pilos innascenti, atq; ei qui ijs indutus fuerit, si commodum uideatur cum est frigida tempestas, pilos ad corpus conuertit, ut ab ijs calefaciat: cum autem est æstas, inuertit, ne calore uexetur. Non silentio præteribo Orthagoræ, is in libris, quos conscri

m 3 pfit

psit de rebus Indicis, inquit, in Coytha uico sic nuncupato ab indigenis pisces capris comedēdos obijci.

Alexāder Myndius ait: Capras in Gimanti natas sex menses non bibere, sed tantum in mare intueri, & ore hiante illinc auras excipere. Idemq; affert Illyricas capras ungues quidem habere, sed non bifidos. Mirifica quaedam etiam Theophrastus narrat, pisces Babylonæ ex fluuio egressos in arido pasci.

Quemadmodum ex Eryngio herba cursum Caprarum sistunt.

CAP. XXX.

Sex caprarum grege quæpiam eryngium herbam ore sumpsit, Plutarchus eam dicit primum, ac deinceps reliquum caprarum gregem tandiu a progrediendo sustinere, quoad de eius ore herbam pastor detraxerit.

De Capris Aegyptijs.

CAP. XXXI.

Caprae Syriae quantum aliam nullam lac habere dicuntur. At Aegyptias quinque parere ferunt. Causam huius rei esse Nilum, cuius aquae fecundissima sunt. Itaque pastores, quibus cura est de augendo pecore, aquam ex Nilo lactis inopibus pecudibus & infecundis dare solent. Caspiae Caprae & albilissimae sunt, & cornibus mutilae, & ad maximorum equorum magnitudinem accedunt. Earum uilli adeo molles, cum Milesijs lanis ut mollitudine comparari possint, ex hisque sacerdotes & Caspiorum ditissimi uestes conficiant.

De Capra adamata a caprario.

CAP. XXXII.

In urbe Sybari homo peradolescens, nomine Crathis, cuius opera in tuendi caprini pecoris munere uersabatur.

uersabatur, cum cupiditate libidinis flagraret, in eam amoris caprini consuetudinem cecidit, ut si quando ueneris rebus uti haberet necesse, cum omnium caprae formosissima uenero complexu iungeretur, eamque ipsam in amasia numero locoque duceret, donaque non a caprae desiderio abhorrentia daret, hederam nimirum, & iuncum edendum eidem obijceret, os illi reddens ad osculationem suaueolentius, sed & molles, & teneras, ut nympa mollius dormiret, herbas substerneret: quod quidem ipsum ut hircus gregis dux perspexit, rivalitate laborare, atque interea suum occultare animum coepit, quoad aliquando tandem eum somnum capere deprehendisset, tum enim omnibus reuocatis uiribus, facto in eum impetu, cerebrum diminuit. Cum eiusmodi factum ad indigenas permanisset, non modo ei tumultum magnificum excitarunt, sed ex eo etiam fluuium Crathim nominarunt, infantem autem puerum ex eius cum capra consuetudine susceptum, caprina habentem crura, & faciem humanam, in deos repositum, deorumque honore affectum fuisse, & Sylvanum deum esse in sermone hominum uenit. In beluis igitur obrectationem & rivalitatem inesse hircus docet. Septimo post die, quam in lucem editus hircus est, coire incipit, & quamuis sterile semen emittit, omnium tamen maturissime quadrupedum ingreditur coire.

Quemadmodum utrumque aequinoctium significat

arietis cubitus.

CAP. XXXIII.

Aries sex hybernos menses in laeuum latus iacens, m 4 quiet

quietem capit: Contraq; ab æquinoctio uerno in dextrum incumbens somnum accipit, ad utrunq; igitur æquinoctium ipsam aries mutat cubandi rationem.

De arietibus Scytharum. CAP. XXXIII.

Gyllij accelsio.

IN Scythia arietes asinis magnitudine non inferiores, & cauda tam sanè longa, & lata, ut ad triginta libras accedat: eximia formæ pulchritudine, & ad uescendum optimi sunt. Coraxorum lana tanta erat coloris pulchritudine, ut emissarius aries talento uenderetur.

De Ouis. CAP. XXXV.

OMnium maxime animalium oues ad parèdum faciles sunt: Etenim ad uerba pastoribus obediunt, & canibus obtemperant, & capras sequuntur, simul & inter se amant. Luporū insidijs minus idcirco patent, quòd non ita separatim à reliquis errant, quemadmodum singulæ capræ à gregalibus suis segregantur. Arabes dicunt, ouium greges apud se musica plus sanè quàm cibo pinguescere: sale delectantur, quòd eiusmodi cibus potionis desiderium mouet. Neq; etiam ignorant, ut Boreas & Auster maximo ad conceptionem adiumento sint: atque ut boreas concipiendis maribus sit idoneus, sic foeminis auster, præclare tenent: perindeq; ut uel hac uel illa prole sit opus dum ineuntur, aut in hunc aut in illum uentum spectant. Achilles ad comburendum socium in rogis iacentem prece obsecrationeq; humili & supplice uti, tum ut Iris ei uentos imploraret, & ipse

ipse quoq; aduenientibus sacrificium tanquam præmium pollicetur, necesse habuit. Neoclis filius uentos facta sacificatione placare Atheniensem populum docuit: oues nō item: at uero uentos administratos conceptum sua sponte & non appellatos & promptos habet, ad quos periti pastores eas dirigunt: Cum enim auster fiat, tunc ut foemineæ prolis numerus augeatur, ouibus arietes admittunt.

De Ouis sine felle. CAP. XXXVI.

Oues in Ponto sine felle esse dicuntur: Contra in Naxo insula duplici felle præditas esse. Aristotelis filius Nicomachus in Budianorū regione ait, albam Ouem nullā nasci, sed nigras omnes esse. Oppianus libro secundo de uenatione, tradit, in Gortynide & rufas, & quadricornes oues esse. Ad Garamantas ouillum pecus carne & lacte alitur: Aegyptus tam abunde herbida est, ut bis anno Oues ex sese pariant, bisq; tondeantur. Ctesias ait, apud Indos ouillæ caudæ latitudinē cubitalē esse. Alexander Myndius dicit in Ponto amarissimo absinthio pingues fieri. Qui ouillam lanam pexerit, atq; ex ea uestem confecerit, scabiem, ut ferunt, procreabit ei, qui ea uestietur.

In gelidis locis Oues fellis expertes sunt.

CAP. XXXVII.

IN regionibus perfrigidis cum niue & hyeme uehementi anni tempus infestum est, fellis expertes est Ouillum pecus: Intra enim ouilia compulsus, nouo pabulo non utitur, Deinde ineunte uere, cum ad pasciones

stiones proficiscitur, felle impletur, quod ipsum Scythicis ouibus usu maxime euenire solere aiunt.

De Indicis Ouibus. CAP. XXXVIII.

OVes Indiae & Capras ad maximorum magnitudinem Asinorum audio accedere. Quatuor foetus cum plerumque pariunt, tres uero cum minimum: Nunquam enim ibi neque Ouillum pecus, neque caprinum tribus minus edit. Caudae ouillae longitudo ad pedes usque pertinet, Caprinae uero in eam proccedit longitudinem, ut terram contingat: Idcirco eas pastores Ouibus matricibus abscindunt, quod tum sic facilius ineantur. Tum ex earum adipe oleum exprimitur. Arietum quoque dissecant caudas, atque adipem extrahunt. Eatenusque deinde sectio coniunctissime committitur, cicatricis ut ne tenue quidem uestigium appareat.

De potione fluuij Crathis, quo pecora albefcunt.

CAP. XXXIX.

Confluentem candidi coloris efficientem Crathis fluuius emittit. Nam ouillum, & bubullum pecus & omnis grex quadrupes, sicut Theophrastus ait, ex eo bibens, de nigro rufo uel albus fit, Boues quoque in Euboea ferè omnes albi nascuntur. Poetae Euboeam Bouum principatum tenere testantur.

De colore quem animalia ex uarietate fluminum mutant.

CAP. XL.

Ad diuersam potionem colorum mutatione oues faciunt, quod quidem ipsum ex ui & natura annuum

annuum usu eis euenire eo anni tempore, cum ineuntur, solet: Itaque ex albis commutatio in nigras fit, contraque ex nigris in albas conuertuntur. Haec autem cum ad Antandrum amnem accidunt, tum ad Thraciae fluuium, cuius nomen Thraces accolae tibi dicent, tum uero ad Troiam Scamander ex aqua sua potantes Oues fuluas efficit, ex eo factum est, ut huic qui initio Scamander nominaretur, deinde aliud nomen aduentitius ouium color Xanthum imposuerit.

De Arabicis Ouibus. CAP. XLI.

Praeditas esse oues Arabiae caudis insolitis & diuersis Herodotus scribit: earum sane duo genera ponit, unum dicit caudas maxima magnitudine habere, ut dimetienti non tribus breuiores sint cubitis, quae si trahantur, omnino ad terram atteruntur, & exulcerantur. At pastores ad fabrilem artem instituti, plostella fabricantur, ad quae quidem ipsa alligatae caudae nituntur & sustinentur, quo fit, ut à uulnere defendantur. Alterum caudarum genus dicit esse cubitali latitudine.

Quemadmodum ad amplificandam prolem animalia excitantur.

CAP. XLII.

Ex animalibus, sibi quo plus prolis nascatur, harum rerum curatores, & pastores Ouium, Caprarum, & Equarum, genitalia tempore coitus, delibutis multo sale & nitro manibus, perficiunt: unde ipsi uehementior coitus appetitio exoritur. Alij ea pipere, alij nitro perungunt, alij urticae fructu, sunt etiam qui myrrha & nitro

& nitro eadem inungāt: ex ea sanè fricatione sceminæ & libidinosiores euadunt, & mares sustinent.

De feris Ouis.

CAP. XLIII.

Gyllij ac
celsio,

OVes feræ non multo quidem nostris ouibus domesticis maiores, sed certè ad currendum uelociiores, & ad pugnandum fortiores, tum retortis cornibus, tum infestis & robustis frontibus armatæ. Sæpe in syluis suillum pecus ad terram abiiciunt, & prosternunt: Interdum impetu facto inter se pugnant, Neq; ubi semel pugna commissa est, fas putant fugere, imo frontibus confertis, alterutram est necesse aut uictoriam referre, aut stratam iacere mortuam.

De Agnis.

CAP. XLIIII.

SEro admodum suos parentes homo cognoscere incipit, cum tamen intueri in patrem, complecti matrem, uersari cum domesticis doceatur, atque eius etiam oculis, ac animo nomen paternum crebro inculcetur, & decantatum habeat. Agni uero simul ut sunt in lucem suscepti, circum matres statim erratico saltu concurrere, & domesticum incipiunt ab alieno internoscere, neq; tamen ad huius rei notionem præcipientium opera habent uti necesse.

De Oryge.

CAP. XLV.

Gyllij ac
celsio,

ORyx in syluis uersatur, feris infestissimus, colore est lacteo, excepto ore nigro: cornibus excelsis, acutis, nigris, ferrei mucronis similitudinem gerentibus armatur: tum immani est animo, & superbo: neq; enim Canis latratum timet, neq; apri esferuescentem feritatem

feritatem, neque tauri mugitum refugit, neque Pantherarum tristem uocem, neq; ipsius Leonis uehementem rugitum horret, neq; item hominum robore mouetur, ac sæpe robustum uenatorem occidit. Cum autem eiusmodi fera aut Aprū, aut Leonē, aut Ursū uidet, statim inclinatis cornibus, in terram caput confirmat, ac inuadentis impetum manet, atq; interficit. Etenim in eius pectore facile ferarum cornua eluduntur, & celeriter suum sanguinem manantem lingua exsorbet. Interdum inter se pugnant, neq; ubi semel pugna commissa est, fas putant fugere: alterutrum necesse est uincere, aut mortuum iacere, eamq; ob causam mutuis cædibus ambo pereunt, & agrestium quispian, aut bubulcus, aut arator in mortuos incurres, ad pedes stratam prædam summa cum admiratione nullo negotio consequitur.

De Oryge.

CAP. XLVI.

ORyx cum luna exoritur, eam obtutu infesto suo Gyllij ac
celsio, aspiciens, clamorem tollit, idq; illius odio, non amore, eam facere ex eo liquet, quod prioribus pedibus terram effodit, & caput occultat, quod ægre illius exortum ferens, eam intueri abhorreat. Hoc idem in orientem solem facit, ac postquam ex fonte bibit, aquam puluere luto ue immisso, perturbat, ut alijs animalibus fiat inutilis, eundemq; Aegyptij dicunt eo die quum astrum oritur quod ipsi Sothen, nos Canem, seu Syrium appellamus, uocem mittere.

De Histrice.

CAP. XLVII.

Non

Non in opacis syluis quicquam horribiliore aspectu, neque infestiore existit, quam histrix. Lupo est magnitudine paulo minor, asperis, & densis similiter setis, atque uarium erinaceorum genus horret. Vniguium robore, & dentium ad dissecandum praestantia confidentes sunt Lupi, Vrsi, Pardi, Leones: Histrix non item, ueruntamen non à natura armis ad se tuendum destituitur.

De Cynocephalis.

CAP. XLVIII.

Post uastam Aegypti solitudinem, quam omnem septem diebus transiri ferunt, secundum uiam quae ad Aethiopiam pertinet, Cynoprosopi homines habitantes, ex uenatu Dorcadum & bubalorum uiuunt, nigro aspectu, capite & dentibus caninis praediti sunt, quae eorum similitudo cum Canibus effecit, ut hic ipsorum mentionem interposuerim. Vocis quidem expertes sunt, sed strident acute: infra barbam mentum possident, sic promissum, ut serpentium simile id esse uideatur: eorum manus robustis unguibus, & acutis armantur, similiterque toto pectore, ut capite ipso hirsuti habentur, atque etiam pedum celeritate & ualent, & captu difficilia non ignorant loca ea esse, ubi aquae existant.

De Cynocephalorum uictu.

CAP. XLIX.

Cynocephali ex eo nomen trahunt, quod canino praediti sunt capite, caetera membra humana habent: ferarum pellibus induuntur, & iustitiae retinentes, laedunt neminem: Cumque Indici sermonis intelligentes sint, tamen nihil loquuntur, sed ululant; feris
na

na uescuntur, quam quidem quia uelocissimi sint, ideo facile comprehendunt, & captas bestias interficiunt; non tamen eas igne, sed ad assatulum solem membratim concisas coquunt. Alunt etiam Ouillum & Caprinum pecus, atque lac bibunt. Libidinosi Cynocephali, & hirci ad res uenereas ardent, hos enim cum mulieribus uenereo complexu iungi ferunt: illos libidinis furore in uirgines insanire, & uim inferre. De Cynocephalis mihi etiam illa ueniunt in mentem explicare, si esculenta testaceis inuolucris circumuestita reperiant, cuiusmodi sunt amygdala, glandes, nuces, excernunt praclare, intelligentes intima quidem esculenta esse, extima uero reijci oportere: uini item portione uti non recusant: atque etiam carnibus uel elixis uel asis exaturantur, & his quidem recte & suaviter apparatus, magna delectatione afficiuntur: Contra ex non accurate elixis ualde offenduntur: ueste indui mirifice gaudent, ac si eorum catulos etiam nunc per paruulos ad mulieris ubera admoueas, tanquam pueruli lac exugunt.

De Cynocephalo.

CAP. L.

Ad lunae rationem huiusmodi animal uarie afficitur: Cum enim luna est in coitu, mas neque uidet, neque comedit, sex ex multo mœrore laborat, atque sic oculos in terram deijcit, ut lunae uicem dolere uideatur. Femina etiam cum similiter non uidet, atque eodem affectu tentatur, tum eius genitale sanguine fluit, eamque ob causam Aegyptiorum sacerdotes
tes

Gyllij accersio.

tes eos alebant, ex ijs ut lunæ ratio perspicua esset. Maxime omnium animalium eiusmodi bestiae natura iracundæ sunt. Iam cum est æquinoctium, nõ modo cotidie in singulas horas duodecies meiuunt, quod ipsum etiam toties noctu factitant, uerumetiam similiter in singulas horas duodecies latrant.

De Indicis animalibus Satyrorum similibus.

CAP. LI.

Finitimos Indiae montes transmittenti, ad intimum latus densissimas conualles uideri aiunt, & Corusdam locum nominari, ubi bestiae Satyrorum similitudinem formamque gerentes, & toto corpore hirsutæ, uersantur: atque equina cauda præditæ dicuntur. Eæ cum non à uenatoribus agitantur, in opacis & spissis syluis solent uiuere. Cum autem uenantium strepitum sentiunt, & canum latratus exaudiunt, in montium uertices incredibili celeritate recurrunt: Nam per montes iter conficere assuetæ sunt. Contra eos qui se

insequuntur pugnant, de summis montibus saxa deuoluentes. Ex ijs nonnullæ, sed ægerrime tandem, aut

ægrotantes, aut grauidæ

comprehenduntur.

Illæ quidem pro

pter morbum;

hæ uero ob grauiditatem.

FINIS LIBRI VI.

LIBER SEPTI-

MVS, DE VI ET NATVRA ANIMALIVM.

De Catobleponte, apud Libycos. CAP. I.

VM multiplices & uarias Africa procreat bestias, tum Catobleponte sic nuncupatum parere existimatur: tauro similis spectatur, truculentus, terribilisque aspectu: alta ei & densa sunt supercilia, oculi non perinde quidem magni ut bubuli subiiciuntur, sanguine suffusi: non directe, sed ad terram uersus intuetur: à uertice incipiens iuba, equinae similis, per eius frontem promittitur, quæ si usque ad faciem pertinet, formidabilior eum reddit: mortis feras depascitur herbas, ac simul ut taurino aspectu conspexit, statim horret, & iubam erigit, ea autem in excelsum excitata, atque apertis labris per guttur quiddam uehementer acutum & horrendum emittit, ut aer supra caput obducatur, & inficiatur: animalia autem appropinquantia, quæ hoc cœlum hauriant, grauius affligantur, & uocis usum amittant, in letalesque conuulsiones incidant.

De Indico Manticora. CAP. II.

A pud Indos nascitur immenso robore præditum animal, cui Indorum lingua Manticoræ nomen est, magnitudine maximi leonis, colore rubrum, canis n modo

modo uillosum: facie eadem prope quæ hominis dentium triplici utrinque ordine mucrone acutissimorum, caninis maiorum: auribus hominis similibus, nisi quod hæ & grandiores, & uillosiores sunt, oculis cæcis, & his non dissimilibus hominis: pedibus & unguibus eisdem qui leonis: summa cauda illi Scorpionis modo terreni, aculeo plusquam cubitali armata, reliquum caudæ, utrinque aculeis cuspidatū est, quos tanquam tela, si quis insequatur, eminus iaculatur: Aculei si quem attigerint, letales emissiones habent. Cum in anteriorem partem uersus aculeos iaculatur, caudam intorquet: sin retro uersus, aculeos emittit, tum extentissime caudam porrigit. Aculei quos iaculatur, pedali magnitudine & funis crassitudine sunt. Ctesias Indos sibi affirmasse ait, locis emissorum aculeorum alios succrescere, ut sit huius pestis perpetua successio. Humanis, ut idem affert, carnibus maxime delectatur, quocirca complures homines interficit, nec dūtaxat in singulos homines inuadit, sed plures collectos, uel ipse solus interimit. Reliqua item animalia uincere potest. Quod autē humanis carnibus sese cōplere ei suaue sit, eius nomen ostendit. Indicē enim ideo Mantichora appellatur, quod bestia hominum conficiētissima sit, ex rebus quas agit nomen trahēs. Eadem est qua perniciosissimi cerui corporis uelocitate eius pullos aculeatis nondum caudis armatos uenantur, caudasque eorum ad saxum elidunt, atque crebris ictibus confringunt, ut aculeos ne postea producere queant.

queant. Vocem edunt proxime accedentem ad fistulæ sonum, tubæque concentum. Ctesias apud Persas hoc animal se uidisse testatur, ex India regi Persarum muneri missum.

De Monocerote, ab Indis nuncupato Cartazono. CAP. III.

Montes esse dicuntur in intimis regionibus India, ad quos difficulter eatur, ubi quæ apud nos bestię domesticæ sunt, feras aiunt esse, ut oues, capras, boues, & per se, & sua sponte errare: & canes ferros, ab omni cura pastoritia exsolutos esse: earū quidem ferarum innumerabilitatem infinitatemque & historicorum & Indorum sermones testantur: inter quos Brachmanes numerandi, qui hoc idem sentiunt: in ijs Monocerotem, quem uocant Cartazonon, numerant: eumque magnitudine ad confirmatæ ætatis equum accedere dicunt, iubaque & pilis fuluum esse: pedum bonitate, & totius corporis celeritate excellere, atque similiter ut elephantos pedum digitis diuisis esse: apri caudam habere, inter supercilia cornu uno, eodemque nigro, non leui quidem, sed uersuras quasdam naturales habenti, atque in acutissimum mucronem desinente ornatum existere: omniumque maxime animalium absouam uocem & contentam mittere: & ad alias quidem bestias ad se accedentes mansuescere, cum uero gregalibus suis pugnare. Neque modo cum maribus naturali quadam contentione dissidere, sed cōtra etiam fœminas certare, pugnamque usque

usq; ad mortem ingrauescere. Nam & maximo robore præditus, & inexpugnabili cornu armatus est: desertissimas regiones persequitur, simul & solitarius errat. Coitus tempore ad foeminã mansuetè assuescit, & gregalis fit: Cum hoc tempus trãsierit, & uentrem foemina ferre coeperit, rursus efferatur, & solus uagatur. Prætorũ regi illius pullos etiã nunc teneros aiunt deportari, eosdemq; festis diebus ad pugna cõmitti, ad robur ostendendũ: Nam integræ ætatis & perfectæ nullum unquã quisquã meminit captum fuisse.

De Chamæleonte. CAP. IIII.

Chamæleon Indiæ animal, non uno atq; eodem colore spectatur, sed & sese furtim subducit, & uidentium oculos ueluti perstringit: Nam nigro colore si eum offendis, mutat se ipse, & aliud coloris genus instituit, ac se cito in uiriditatem inuertit, & quasi mutatione uestium facta, alius rursus uisus album colorem, tanquam aliam personam histrio, sic induit, naturam ementitam: sed etsi non ueneficijs, ueluti Medæa quædam, aut Circe illitus est: tamen præstigijs potens, uidentium oculis eludere solet. Alexander Myndius dolore & molestia cibi inopia, à Chamæleonte ad hunc modum serpentem affici ait: Mordicus scilicet illum bene latam festucam & ualidam tenentem, sub eaq; perinde se ut sub clypeo uersantem contra hostem serpentẽ uenire: Serpentem uero quia festucæ latitudinem circũplecti non possit, Chamæleontem dentibus configere non posse: itaq; hunc ab ipsa

ipsa confici, exediciq; nequire: membra enim ut illius reliqua serpens mordeat, non tamẽ ea in ipsius carnẽ penetrare potest, tanta nimirum pellis firmitate & robore existit, nihil ut prorsus serpentis morsus sentiat.

De Tharando. CAP. V.

Rvborem, pallorem, liuorem, homini & bestijs cutem mollem habentibus, & minime uillosis, accidere, nihil mirum: Tharando uero animali, cui est tergus impenetrabile, & uillus urforum magnitudine, admirabile uideri debet: seipsum enim cum uillis suis hic uertit, milleq; colorum species cum summo uidentium stupore reddit. Scythicum animal est, dorso & magnitudine tauro simile, eius corium ne spiculo quidem penetrari potest.

De Vris. CAP. VI.

VRi, magnitudine paulò elephãtis inferiores, tauro-
rorum speciem similitudinemq; gerunt, magno robore, & magna uelocitate sunt, ut nullum animal, neq; hominem, neq; feram non assequantur. Hos studiose foueis captos interficiunt. Assuescere ad homines, & mansuefieri, ne paruuli quidẽ excepti possunt. Amplitudo cornuũ & figura (sicut Cæsar ait) & species multum à nostrorũ bouum cornibus differt. Hæc studiose conquisita argento Germani olim circũcludebant, atq; in amplissimis epulis pro poculis utebantur. Hoc se labore durabant adolescentes, atque hoc genere uenationis exercebant. Et qui plurimos ex his interfecissent, relatis in publicũ cornibus, quæ
n 3 essent

Gyllij ac-
celsio.

essent testimonio, magnam laudem ferebant.

De Halce Celtica bestia. CAP. VII.

Gyllij ac-
cessio.

Halca eadem sunt figura qua caprae, eadē uarietate pellium, sed magnitudine paulo antecedūt, mutilos cornibus Cæsar esse dicit. Pausanias in supercilijs cornua habere mares testatur, foeminas contra omnino carere. Harum crura nodis articulisq; carēt, neq; cū dant se quieti procūbunt, neq; si quo afflictæ casu conciderunt, erigere sese, aut subleuare possunt. Arboribus pro cubilibus utūtur, ad eas enim reclinatae somnū capiunt, quas impressione uestigiorū cū uenatores animaduertent quo se recipere solitæ fuerūt, omnes aut à radicibus subruūt, aut succidūt arbores, tantum ut summa species earum stantiū relinquatur, huc cū se cōsuetudine inclinauerūt, infirmas arbores pondere affligunt, atq; unā ipsæ concidūt. Pausanias item scribit, cerui, & cameli mediā speciem similitudinemq; gerere, & solā ex omnibus feris inuestigari & uideri ideo non posse, quod quā sagacissime hominē uel longinquo interuallo, odorari ferat, atq; in cauernas & spelūcas in magnā altitudinē depressas abducat: itaq; uenatores locum mille stadiorū circūcludunt & cōprehendunt, quod si intra ambitū illū non delitescat, nulla alia machina comprehendendi potest.

De Monope Pæonico. CAP. VIII.

Pæonicum animal, quod Monopem Pæones nomināt, piloso tauro magnitudine simile. Cum ab insequeñtibus urgetur, præ uexatione acre & igneum reddit

reddit stercus, quod quidem ipsum si in uenatorum quempiam inciderit, mortem affert.

De Pœphagis animalibus Indiæ pulcherrimam caudam habentibus. CAP. IX.

Indicum animal Pœphagus, dimidio quā equus maior, spississima cauda, & nigerrima præditus est: humani pili subtilitatem eius setæ uincunt. Permagis eas idcirco Indiæ mulieres æstimāt, quod eis ipsis crines suos pulcherrime implicent & deuinciant. Ad bina cubita singulæ ipsius setæ longitudine procedunt: ex una radice triginta simul exoriūtur. Omnium animalium timidissimus est, nam si à quopiam se inspectum sentit, euestigio quanta potest maxima celeritate sese in fugam properat conijcere, in quam magis studiose quā celeriter se impellit, ac si cum insequeñtibus canibus & equis ad currendū promptissimis urgetur, intelligat se appropinquare ut comprehendatur, prius occultata cauda contra stans, uenatores intuetur, simul & ex magno timore colligit se, & quadam fiducia nititur, neque enim iam cauda abdita se ullius pretij putat amplius uisum iri, quod præclare scit in causa caudam esse quamobrem tantopere appetatur. Veruntamen interea quispiam præstanti telo illum ferit, & ab occiso caudam præmium prædæ abscindit, & pelle, quæ utilis est, ex toto corpore detracta, cadauer abijcit, quod eiusmodi carniū usum nullum Indi habent.

De animali Cepo nuncupato. CAP. X.

n 4 Terren

TErrenum quoddam animal Pythagoras scribit secundū mare rubrum procreari, & Cepum, hoc est hortum, appositè iccirco nominari, quod tanquā hortus uarijs coloribus distinguatur. Cum est confirmata ætate, pari magnitudine est cum Erythriensibus canibus. Iam porro huius colorum uarietatem, sicut ille scribit, animus nobis est explicare. Eius caput & posticæ partes ad caudam usque prorsus ualde igneo colore sunt, tum aurei quidam pili disseminati spectantur, tum album rostrum, inde ad collum aureæ uittæ pertinent; Colli inferiores partes ad pectus, & anteriores pedes omnino albi; mammæ duæ manum implentes cœruleo colore uisuntur: uenter candidus; pedes posteriores nigri sunt, rostri forma Cynocephalo recte comparari potest.

De feris animalibus Samijs. CAP. XI.

EVphorion in commentarijs scriptum reliquit, Samum cum olim desertissimam fuisse, tum in ea bestias feras, maxima magnitudine, nomine Neades fuisse, quarum sola uoce terra discederet: Indeque profectum esse id prouerbiū, quod unlgō Samij dicūt, Maius uī Neadum. Idemque affert, earum ossa maxima uel suā ætate extitisse.

De Subo. CAP. XII.

SVbus ruffo colore, & robustis cornibus geminis armatus, in utraque sede uiuit. Cum in mari natat, eum permultus piscium grex consequens osculatur, quod ex illius cōspectu summa uoluptate afficiatur: sed præc

sed præcipuo quodam studio circum ipsum uersantur Pagri, Oculatæ, Acus, Mulli, Astaci. Id autem habet admirationem, quod feræ bestiae alieni generis amore teneantur. Attagenes enim ceruorum, & Perdices damarum, Otides Equorū, Pfitaci Luporū studio flagrant. O uehemens amoris numen, quanta uis tua, quantum cogitas, quantum imperas, sola terrarum tuis sagittis commouentur extra fines. Longè lateque mare uagabatur, at tuo nutu ac ditione suo alio uero se continet: ascendisti in cœlum, nouit te magnus olympus. Timet te omnia cœlestia & terrena, & miseræ gentes mortuorum: quæ etsi (sicut poëtæ perhibent) Lethei hausta aqua omnem dolorem fugarunt, te tamen adhuc horrent: tibi Sol, & Iouis fulmina cedunt, & diuersæ feræ coniunguntur. Attagenes in Ceruorum dorso saliuunt, in damarum item Perdices alas explicantes se refrigerant, Otides circum pedes Equorum cōcursant, Sargi ad conspectum Caprarū accedunt, circum Subum omne piscium genus errare gaudet, atque ordine iter faciens, à tergo dextra & sinistra eidem comitatur: sed scelestus ille externam amicitiam contemnens, marinos socios exedit & conficit. Hi uero tametsi ob oculos uersantem mortem uident, tamen interfectorem suum neque oderunt, neque relinquunt. Sed scelerate Sube & fraudulente, non impune innocenteis pisces occideris, nam ipsi tibi perniciem piscatores molientur.

De Sphinge.

CAP. XIII.
n s Sphin

Sphingem alatum tum pingunt, tum fingunt omnes qui in ea arte quæ actionem manuum habet, cum actione coniunctam operam ponunt. Sphingem Aegyptij qui sculpturam exercent, & Thebanæ fabulæ duplici natura conformantes, biforem conantur nobis repræsentare, ipsum ex corpore uirginis & Leonis cum grauitate & compositione architectantes. Sed hæc in fabulas reijcienda, nos animalium naturas persequamur.

Quemadmodum Ichneumo utriusque sexus est particeps & Aspidi & Crocodilo hostis. CAP. XIII.

Ichneumoni utriusque sexus participi à natura tributum est, ut & suo semine grauiditatem & partum alij afferat, & ipse quoque uentrem ferat, & ex sese pariat, qui in pugna quam inter se pugnant uicti fuerint, ea bellicæ offensionis nota inuruntur, ut & in uiliore sexu censeantur, & muliebria patiantur. Contra, ij qui ex bello superiores euaserunt, uictos subigunt, & simul suo semine implent: at uicti ex ea male à se pugnata pugna, hoc præmio afficiuntur, ut & partus dolores sufferant, & ex patribus qui iam antè fuissent, matres reddantur. Cum homini infestissimis bestiis Aspide & Crocodilo inimicitias gerunt. Latonæ & Lucinæ sacri esse existimantur. Apud Aegyptios Heracleopolitas uenerationem & religionem possidere feruntur.

De Ichneumone.

CAP. XV.

Gyllij accelsio.

Ichneumo ut paruus sit, cum certe magnis prudentia & robore animi bestiis conferendus est: nam solerti

lerti machinatione duas bestias maxime feras aspitem & Crocodilum interficit. Cum enim hic humi iacet stratus, illius autem immenso rictu os patulum est, tum is dolosa consilia de illius pernicie iniens, limitis oculis tandiu eum obseruat, quoad arcto oppressum somno intuetur: tum confestim singulari animi fiducia mortis portam intrat, & per latum guttur in aluum delabitur: Crocodilus uero inexpectatum malum in uentre sentiens, somno soluitur, & incitato cursu furibundus & consilij inops, longe lateque uagatur, modo in imam fluuij sedem se demergit, modo magnum acerbitalis uirus anhelans, sese ad terram abiicit: at non ideo Ichneumo quicquam læditur, sed magis ad uiscera inhærescens, suauiter expletur cibo, ac nimirum exaturatus, iam exinanito Crocodili uentre, exilit foras. O incredibile robore animi septimum Ichneumonem, quid te, qui tam immane & mortiferum hiatum subire audeas, audacius dicemus? Iam porro Aspitem ijs artibus expugnat, totus præter oculos & caudam arena obrutus, Aspitem expectat, ac cum hanc ignem spirantem animaduertit, statim caudæ girum agens, immanem feram prouocat: ea autem capite elato & exerto dente, frustra pugna re aggreditur: nam Ichneumonem nihil metus tardat ad excipiendam pugnam, imo uero ipsam mordicus premens utrinque se in orbem contrahentem lacerat, & mortiferum uenenum ore eicientem conficit, & occidit. Hunc alij caniculo dicunt similem esse, alij

alijs mustelæ. Ideoq; hac ætate quod murinã speciem similitudinẽq; gerit, uulgò murem Indicum uocãt.

De Ichneumone & Aspide. CAP. XVI.

AEgyptiarum pugna ferarum eiusmodi est Aspide & Ichneumonis: Hic non inconsultè ac temerè in bellum descendit, nec illa trepidantius timidiusq; certamen inìt. Ille tanquam uir omnibus armis septus in luto uolutatur, ac agglutinati luti operimento obducitur, sicq; postea iustis armis se tectum arbitratus, in certamen uenit: si lutum desit, aqua se alluens, secq; in altum madidumq; sabulum abiiciens, ex improuisis rebus ac fortuitis, arma ad tuitionem sui ingeniose comparat, continuoq; cum capitali aduersario depugnat: summas autem nares suas, teneras, ac ualde aspidis morsui opportunas, suæ caudæ flexu septus, tuetur: si eas aspis assequi possit, hostem debellauit: sin minus assecutus fuerit, frustra dentes contra lutum exercet. Contrà autem Ichneumo illi anteuertens, si ex inopinato fauces comprehenderit, illam strangulat. Quocirca tota uictoria cum sit posita in anticipatione, uictor existit, qui morsibus aliorum præuerterit. Crocodilorum fecunditati salutariter natura obsistit, nam oua quæ ex sese Crocodili secundum flumina parere solent, inquit Ichneumo, ac perdit, & quod magnam admirationem habet, nec oua comedit, nec ad suam, sed ad hominum utilitatem naturæ instinctu conterit.

De Simia, CAP. XVII.
Simia

Simia actuosum animal, & ad omnia imitanda habile: Omne quod corpore agitur, si doceatur, præclare discit, & id ipsum actione repræsentat: ac si saltare doceatur, saltationem assequitur: Si ad tibiam canere, canit. Ego aurigæ munus obire uidi, habenas nimirum uel abducendi, uel remittendi, & flagello simul utendi: breui si quis ad alia quæpiam instituat, non fallit docentem: adeo uarium natura animal est, & multiplex, ut ad omnem actionem sese uerset. Cum cæteris in rebus omnium bestiarum Simia peruersissima est, tum peruersior in ijs, in quibus hominem imitari conatur: Cum enim nutricem ex eminenti loco perspexisset puerum infantem in pelui lauare, & fascias in orbem contrahere, & in artum ad aquæ expressionem contorquere, atque quo reliquisset loco puerum obseruasset, simul & circa eum ipsum à custodibus magnam introspexisset solitudinem, fenestella quæ tum pateret in domum intrauit ad puerum, quem similiter ut factitari à nutrice uiderat, ex lecto sublatum integumentis nudauit, & aquam, succensis carbonibus, calescentem, in miserum infantem infudit, atque interfecit.

De Simia & Fele, CAP. XVIII.

Cum Feles Simiam in Aegypto insequerentur, hæc autem omni neruulorum contentione in fugam se impellens, rectà conscendisset in arborem, atque illi ad eandem arborem ascendissent, (ad corticem enim inhærentes sursum correpere sciunt) hæc sanè

fanè ut sola à pluribus circumuenta ex arboris trunco ad ramorum cacumina se uertens diu multumq; ex ijs extremis pependit: Illi tum quòd eò accedere non quirent, ad aliam se conuerterunt uenationem. Hæc autem ipsa studiose & diligenter se ex periculo seruauit, nec cuiquam aliq, quàm sibimetipsi, salutis præmium debuit.

De Simijs Prasiorum Indiæ.

CAP. XIX.

IN Prasij Indij Simiarum genus esse ferunt, humanis sensibus, & magnitudine Hircanorum canum: tum earum comam etsi naturalem, artificio tam ueritatis imperito elaboratam uideri, tum barbam ipsarum speciem satyricæ similitudinemq; gerere, caudamq; leoninæ similem spectari: reliquo corpore albas, capite & extrema cauda flauas esse. Neq; uero quòd uiuendi ratione & genere ipso syluestres sint (montanis enim rebus & agrestibus pascuntur) propterea feras esse, imo natura cicures, ad suburbium Latagis urbis frequentes proficiscuntur, quibus cotam oryzam rex comedendam obijcit, ac quotidie cibaria eis proijciuntur: expletæ in domesticas sedes cum magna moderatione redire, neq; obuium quicquam lædere dicuntur.

De Prasianis Simijs.

CAP. XX.

IN Prasiana Indorū regione Megasthenes Simias scribit, maximis Canibus non inferiores esse magnitudine, quinque cubitorum caudam habere, tum ex earum fronte comas propendere, easdemq; barbam promit

promittere: tum facie alba esse, & uero corpus nigrum spectari, neq; malitia cæteris Simijs ingenita, sed mansuetudine & humanitate imbutas esse.

De Simijs Indicis.

CAP. XXI.

IN Indiæ, Clitarchus tradit, Simiarum genus uarium & multiplex oriri, tantamq; earum in montibus multitudinem esse, ut uel Alexandrum magnis copijs septum ex frequentes perterrefecerint, quòd arbitretur se sibi insidiantem exercitum uidere. Nam cum Alexandro se ostenderunt casu, excelsa & recto corpore erant, non capiuntur retibus, neque sagacium Canum uenandi solertia: sed cum sit animal saltationis auidum, saltare cupit: si item quempiam uiderit calceos induentem, imitatur: & si quem uiderit oculos pingentem, aut lauuantem, hoc idem facere studet: itaque pro his ex plumbo factos graues calceos proponunt, & laqueos subiiciunt, ut pes quidem ingredi possit, & interim firmo uinculo retineri. Itemq; uisco decipiuntur, nam illis uidentibus Indus pelues aqua plenas in earum conspectu ponit, ex eaq; oculos oblinat, ac mox uiscum pro aqua reponit: illæ aspicientes (ut sunt ad omnia imitanda aptæ) continuo descendunt, oculosq; & ora ipsi similiter uisco oblinunt, itaque postea facillime capiuntur.

De Simijs.

CAP. XXII.

TYgres domitos, cicures pantheras, oryges quadricornes, Columbas, quas negant mansuefieri posse, ad suum regem Indi afferunt: tum generosos Canes

Canes, de quibus supra scripsi: tum Simias nonnullas albas, alias nigras, nam rufas ideo in urbes non adducunt, quod ueneris libidine inflamatae, in muliebrem sexum furentes sint: ac si quando deprehendunt, eas tanquam adulteros odio persequentes, interficiunt.

CAP. XXIII.

Gyllij ac
celsio.

VT Elephantus uini potione obliuiscitur fortitudinis, sic Simia hauſto uino, fraudis immemor, non est ad capiendum difficilis. Cum ex sese binos fetus parere soleat, non aequalem tamen utriusque impartitur amorem: sed alterum amat, alterum odit. Praetermitto plura dicere de tam turpi bestia, quis enim non doleat, quum uidet tam turpiter aſſimulatam hominis faciem, tristem, fraudulentam.

De Cercopithecis.

CAP. XXIII.

Gyllij ac
celsio.

DE bonis uiris nostrae aetatis accepi, Cercopithecus magnum detrimentum agricolis. Calcuthibus afferre, quod in arbores conscendentes, liquorem ex quo uinum illi conficiunt, effundant, uasque, quibus liquor excipitur, euertat. Cercopithecus Crocodilos intueri tantopere perhorret, ut ne longinquum quidem Crocodilinae pellis conspectum ferre possint: ac nimirum potius per ignes & aquas effugiant. Quod quidem ipsum cum experiret, & ex altissima fenestella conditum Crocodilum his longo interuallo distantibus ostenderem, cum clamore, & alui deiectione, & tremore, & si uinculis constricti tenebantur, per obiectos ignes & aquas euadere furenter conabantur.

De

De Siniuulpa.

CAP. XXV.

Il qui nostra memoria Payram regionem lustrarunt, bestiam dicunt se uidisse quadrupedem, ex anteriore parte uulpem, ex posteriore simiam: praeterquam quod humanis pedibus sit, & noctuae auribus, & subter communem uentrem, instar marsupij alium uentrem gerat, in quem tam diu eius catuli occultantur, dum tuto exire, & sine parentis tuitione cibaria inquirere possunt, ac nimirum non ex eo receptaculo prodeunt, nisi cum lac fugunt.

De Vulpe & Vespa.

CAP. XXVI.

VVlipes in exuperantiam infinitae tum malitiae, tum fraudis progreditur, nihil ut non & malitiose, & dolose agat: Cum enim uesparium refertum esse animaduertit, retrorsum eo accedit, atque tota a uesperto auerſa, ab aculeorum sane uulneribus declinans in cellas uesparias immissa, hirsuta cauda, eademque bene proluxa, uespas concutit. Cum autem uesparum circumuestitam spissis pilis caudam impetentium referta est, tum eam ipsam uel ad arborem, uel ad parietem ad maceriem ue allidit: Itaque multa caudae attritione his extinctis, in reliquas inuadit, perindeque eas ut primas interimit: Iamque reliquas caeteras ab aculeis intelligens inopes esse, os in uesparium abiciens, id ipsum uorat.

De Vulpis insidijs.

CAP. XXVII.

VVlipes bestiam improbam poetae & fraudulentam appellare solent. Sed & improbus Erinaceus

o

terrest

terrestris & insidiosus, nam ut uulpem is uel audiuerit, uel uiderit, os contrahit, pedesq; comprimit, & se totum in globosam formā concludit: Illa autem cum hunc sic in arctum constrictum comprehendere non quit, in eius os urinam reddit: hic uel ex cōtractione, uel ex uulpis fraude spiritu intercluso suffocatur.

Quemadmodum uulpes insidias parat Erinaceis, Otidibus, & piscibus. CAP. XXVIII.

Vulpes fraudulentum animal, insidias hoc pacto in Erinaceos terrenos molitur, ut cū eos rectos, quod à morfu uulpinum impetum spinis prohibent, expugnare non queat, ipsos summa cautione oris leniter & caute primum euertens, supinos constituat, deinde & laceret, & qui antea essent formidabiles, exēdat, conficiatq;. In ponto sic Otidas uenatur, ut & sese auertens, & in terram abijciens, tanquā auis colum, sic caudam extendat: eæ autem hac insidiarum instructione seductæ, ad illam, tanquam ad suam gregalem accedunt, illa uero se uertens nullo negotio capiat. Tum uero secundum fluuiorum ripas gradiēs, paruulos pisciculos callide exceptat, nam caudam in aquam deijcit, in quam ij innantes densis pilis comprehenduntur, quod quidem ipsum uulpes sentiens, caudam ex aqua remouet, & repente se in aridum subducens eam excutit, pisciculi excidunt, atq; ab ea deuorantur. Thraces quando congeliantes fluuij periculose transeuntur, uulpis indicio, & periclitatione percipiunt: nam si glaciem resistentem, & nihil cedentem

dentem transmiserit, eius uestigia fidenter persequuntur. Ad hunc modum transmissionem non esse periculosam hæc experitur, ut ad glaciem aurem admo ueat, ac si intra non subsonare atq; subterlabi fluctus sentit, libenter se consistenti glaciei credens, prima transmittit: sin aliter, nequaquam transit.

Quemadmodū à uulpibus lepores captantur. C. XXIX.

Lepores interdum à uulpibus non tantum cursu, sed etiam magis arte comprehenduntur. Captio se enim circumuenire, inducere uulpes probe nouit: Cum enim noctu in leporis uestigium inciderit, & sensum ex eo perceperit, animam continens, spiritumq; comprimens, sensim & pedetentim usq; eò uestigijs leporis insistit, quoad in ipso cubili eum deprehendens, tanquam de insidijs securum animi & insperantem capere aggreditur. At enim non hic dissoluto & ignauiter remisso animo, sed suspenso & sollicito somnum capit, simul ac primum uulpem aduentantem sensu comprehenderit, de cubili exilit, properans fugam capere, & cursum ad summam celeritatem facit: uulpes item uestigijs eum insequens ingreditur currere: uerum longam uiam ubi hic confecerit, ut qui iam longinquo abscessu contra uulpem superior factus sit, sub dumeta, alia ue fruteta densiora subiens, ex longo cursu, libētī animo & prolixo se quieti dat: at uulpes euestigio insequēs, ei non concedit ex fuga ut cōsistat, & laboris requietem habeat, sed ad alterū cursum ex quiete eum excitat, & agitat: postea uero

o 2 quàm

quàm incitato cursu is permultū uiaē procedens, itinera non minora quàm prius fugerit, rursus uehemēter quietem cupit capere: Illa uero frutetum quo se is cōiecerit urget, ac radicibus excutiēs, ab assiduo cursu non sinit conuiescere: itaque is iterum excurrit, illa quoq; non se ad insequendū tardans, currere insistit, cum autem continenter ex alio alius cursus hunc uigilijs diu multumq; fatigatum exceperit, currendo fessus, & laboribus succumbit, & longius procedere desistit: ipsa uero consecuta, eum ipsum non sanè cursu, sed longinquitate temporis, & captiosa inuestigatione comprehendit. Iam porro foetus suos quum in plurius locos lepus dispergit, hoc pacto arbitrans à rapinis tutiores esse, tum summo in eos amore flagrat, neq; à uenaticis modò insidijs de se timet, uerū etiam uulpium incursiones perhorrescit, nec minus auium impetus extimescit, sed & coruorum, & aquilarum uocem multo maxime metuit, atque horret: & sanè quidem cum his auibus nulla pace coniungitur, sed sese abstrudit in dumeta, in alia ue fruteta, aut cespites, aut cum necessitate urgetur, in quoduis aliud latibulum se occultat.

De uulpibus Caspijs. CAP. XXX.

A Myntas in mansionibus, quas sic inscripsit, eam ait Caspiarum uulpium esse multitudinem, ut non modò agrestia stabula adeant, sed urbes quoque ingrediatur: nihil tamen nocentes, neq; rapientes, sed ita cicures Caspijs tanquàm caniculæ adulantur.

De Vulp

De Vulpis fraude. CAP. XXXI.

Intimas cauernas, quæ multos habeant exitus, procul inter se distantes incolit, ne circum exitum unum positus uenatoris insidijs comprehendatur. In omnes hostes suos infestissima est: neq; modò contra canes, sed & cum feris robustioribus, & cū uenatoribus molitur pugnare. Neque solis bestijs terrenis, sed etiam aquatilibus, & uolatilibus mille insidias comparat.

Cum auium greges subuolantes uidet, humi strata iacet, simul & oculos claudit, & animam continet, & prorsus extinctæ speciem similitudinēq; gerit. Cum autem eam sic ad terram abiectā aues despiciunt, mortuam arbitantes, gregatim delabuntur, in eaq; sessitantes ludunt: at uulpes eas ad rostrum appropinquantes ore hiantē atq; imminente, deuorat.

Quemadmodum glaciei indicem Thraces habent uulpem. CAP. XXXII.

Thraces congelatum flumen molientes transmittere, uulpem, Plutarchi testimonio, præmittunt, glaciei indicem, quantum firmitatis habeat: ea enim pedetentim & moderate gradiens, aurem admouet: ac si ex strepitu confluentem non multo infra ferri sentit, statim cōiectura assequitur, frigoribus fluuium non bene penitus conglaciassē, sed tenuem & infirmam glaciem existere, itaq; regreditur: sin subterlabens aqua non admurmurationem facit, confidenter transit. Quod quidem ipsum non acrem bestiæ sensum dicimus esse: sed ex sensu ratiocinationem. Sic

o 3 enim

Gyllij ac
cessio.

Gyllij ac
cessio.

enim uulpes colligit, ipsum strepere motu præditum est, quòd autem motum habet non gelu constringitur. Itemq; : Quod aquæ non glaciatur liquidum est, quod autem liquidum, facile concedit.

De Lepore. CAP. XXXIII.

DE Lepore mihi hæc in mentem hoc loco ueniunt explicare. Non eum sanè prius sub solitum cubile subire, & succedere, quàm modò ingrediens, modò egrediens sua conturbavit uestigia: ut ne ea struentibus sibi insidias appareant, naturali quadam sagacitate homines astute decipiens. Quædam propria ei à natura ingenerata sunt: Palpebris patentibus somnū capit, eius annos indicant foramina quædam, nam quot sunt illi corporis cauernæ, totidem annos ætatis agit: uno & eodem tempore quædam in utero inchoata & imperfecta fert, quædam parturit, quædam modò peperit.

Quemadmodū mas Lepus parit. C. XXXIII.

DE uiro rei uenatoriæ bene perito, & cætera quæ bono, & à mēdacijs alieno, auditione accepi, mares Lepores uno eodemq; tempore tum alios implere, tum ex sese parere, tum nutrire, nempe qui sunt utriusq; sexus participes. Idemq; testabatur aliquando duos, aliquando tres parere. Huc etiam addebat, marem semimortuum captum fuisse, ipsum autem prægnantem fuisse, atq; in dissecti utero tres lepulos repertos fuisse, eos primum extractos immobiles fuisse, deinde à sole intepescentes, reuixisse, & eorum quend

quendam postea respexisse, celeriterq; & linguam porrexisse, & cibi desiderio os aperuisse: itaq; lac ei admotum fuisse, & paulatim alitum fuisse.

Tempora & uentos Lepus cognoscit. C. XXXV.

Rationem tum uentorum, tum temporum lepus planè scit. Hyeme apricis locis cubilia idcirco informat, atq; imprimit, quòd apricationē uehementer appetit: frigus hostilē in modū declinat, æstate uero, alioris sedis studio captus ad aquilonē cubitat. Temporū cōmutationes nares ei indicāt. Non oculos claudit cum somnū capit, imo uero cum reliqua membra somnum accipiunt, interea tamē oculi uident. In passionibus tum nocturnis tum longinquis pabulū inquirat, siue quòd fortè peregrini cibi desiderio teneatur, siue etiam quantū equidē intelligo, ut se exercent, & pedum celeritatem firmet. Viam retrouersus pertinentem cupide amplexatur, consuetam sedem omnibus locis antefert, eorū non parum sæpe capitur, quòd assuetum cubile relinquere non possit.

De Leporum uelocitate montanorum & campestrium. CAP. XXXVI.

Lepus quem canes & equi insectantur, si campestris sit, celeriore & cōcitatore cursu, quam montanus uiam conficit, propter corporis exiguitatem, & tenuitatem. Cum enim gracili habitu sit, ipsum celeritate præstare uero proximum est. Primum igitur ex terra exsiliens saltu fertur, & per dumeta alia ueniosiora uirgulta expeditus perlabitur. Tum uero sicubi

herbæ sint altæ & frequentes, ex eis facile sese explicat, atque elabitur: ac quemadmodum leonibus caudæ ad excitandas vires magno adiumento esse dicuntur, sic huic aures roboris numina, & uexilla, & cursus incitamenta existunt: fugiens eas ad tergum retorquet, sicq; ipsis tanquam stimulis torporē & ignaviā, ne à currendo retardetur, concitat. Iam porro cursum nec unum, nec rectā tenet, sed & huc illuc se uersat, & uero de recto cursu deflectit, ut exterreat canes, & circūueniat ad id quidem diuerticulum, quo uult iter conuertere: de auribus alterutrā intorquet, atque inflectit, eaq; quasi moderatrice cursum dirigit. Neque uero improuide uno eodemq; tempore omnes suarum uirium neruulos contendit, sed & impetum insequentis obseruat, & si ad insequēdum tardus & segnis sit, non omnem suam celeritatem profundit: Sed duntaxat canes antegredi maturans, sese integrum seruat, & uiribus suis moderatur, ne omnē suam currendi facultatem urgens, ex incitato cursu uiribus deficiat. Penitus enim cognoscit se ad cursum longe multumq; antecellere, & uidet impensius laborare non esse necesse. Quod si pedum celeritate canis ad conficiendum iter pollet, tum omnibus reuocatis uiribus lepus quanto maximo potest cursu fertur. Cum autem longe multumq; canibus auerterit, & longo sanè interuallo uenatores atque equos reliquerit, tum sanè in aliquē tumulum ascendit, & in posteriores pedes sese erigens, tanquam ex aliqua

aliqua specula, & insectantium certamen prospicit, & quantum equidem existimo, eos ut debiliores ridet. Post ex eo loco intuens, se omnia superiora habere, is nimirum quietem & tranquillitatem adeptus, ex lassitudine grate & libenter dormit. Montium incolæ nō tam ueloces, quā qui in planicie uersant, nisi quando sub montem subiectos habēt tractus in planiciem explicatos, quod ex montibus decurrant: unde fit ut tametsi montes incolant, tamen in campis exercentur, unde sæpe campani homines eos excitant, atque insequuntur. Cum autem proximi sunt ut capiantur, campestris uia breuitatem declinantes, in altiores locos & montosos se conuertunt, in suas nimirum sedes festinantes, idcircoq; euadunt, & insperatam salutem assequuntur, quod Canibus & Equis montium itinera infesta atq; inimica, pedes obterunt & debilitāt, sed eō acerbius Canes uexantur, quod carneos pedes & minime ad perpetienda saxa resistētes, & quemadmodum Equi ungulas habent. Contrā, lepus cōuestitos pilis pedes habet, & duritatis & asperitatis patientes. Iam ex Leporibus qui in crebris dumetorum frequentia locis commorantur, laboris inertia segnes, non ad cursum uelocitate ualent, ex pedum tarditate ad fugiēdum laborantes. Nam huiuscemodi opimo habitu, & cessatione torpentes, currendi insueti sunt, & ad proficiscendum longissime perimbecilles. Ipsorum ratio uenandorum talis est. Primum per frutices paruulos & minime continenti crebritate densos per
o s meant

meant: densiores uero, qui transiri non possunt, transiliunt: ueruntamen ubi fruticetum aliud ex alio nexu latissime continuatur, ibi hoc ipsum facere coacti cum sint, corporis grauitate ad saltum parum ualentes, sanè quam cito laborant & succumbunt. Canes uero ab eis ipsis primum aberrant quòd non eos propter minutarum arbuscularum frequentiam uident, & uero per frutices saliant odoris sensu illecti, deinde tandem aliquando uisos, insequuntur, de cōtentione currendi nil remittentes: illi autem ipsi ex continuatione salienti ad capiendam fugam longiorem remollescunt, & uiribus defecti comprehenduntur: atque etiam ut facile sursum uersus ferunt quòd posteriora mēbra longiora habēt: sic sane deorsum uersus egre ideo decurrunt, quia anteriora cū sint breuiora, eos afflicent.

CAP. XXXVII.

Gyllij ac
cessio.

Hegesander Delphus in commentarijs memoriae tradidit, Antigono Gonata regnante, in Astypalaea maximam leporum multitudinem extitisse, ut Pythiam Astypalenses de eis consulere habuerint necesse: eam respondisse Canes alendos esse: quo facto uno anno plus quam sex milia cepisse. Ex eo enim tam ingens leporum numerus procreatus fuerat, quòd Anaphæus quispiam in eam insulam duos lepores iniecisset, quemadmodum etiam Astypalensis quidam in Anaphen duos Perdices antè dimisisset, unde tanta perdicum uis in Anaphe exorta fuerat, ut sedibus incolæ pellerentur. A principio lepores non habebat

bat Astypalaea. Xenophon & Herodotus maxime foecundum animal genus leporaceum testatur. Nam etsi comprehenditur à feris auibus, atque hominibus, tamen adhuc redundat, foetuum enim alius in uentre pilosus, alius à pilis nudus, alius in uulua recens fingitur, alius in lucem profertur. Xenophon leporem ait clausis oculis uigilare, apertis dormire. Apud Bizaltas lepores bina iecora habere Theophrastus dicit. Lepores ut sint omnes sanè longis & pilosis auribus, tibijs neque magnis, neque æqualibus: certe diuersos inter se colores habent, alij cyanei, alij in solis terrarum nigris fusci, alij in rubris terris rutili, nonnulli omni ex parte albi.

De leporis astutia in tuenda sua procreatione.

CAP. XXXVIII.

EX suis lepusculis alium alibi lepores ponunt, ut Gyllij ac cessio, iugeri saepe interuallo distent inter se, ne si uel homo uel Canis interuenerit, omnes simul periclitentur, ipsi autem lepores ad cubile redeuntes, postea quam uarium & multiplex posuerunt uestigium, ab alijs longe remotum, extremum saltum saltant, ne nimirum uestigiorum perpetuitate somnum capientes deprehendantur.

De Cuniculis.

CAP. XXXIX.

Aliud est etiam genus leporum, natura perparuum, nec tamen augetur unquam, ei cuniculus nomen est: quod quidem ipsum nouatum à me non est, at etiam in conscribenda historia Græci quidam usi

usi sunt, quod à principio Hispani imposuissent. Cau-
dam cæteris breuiorem habet, cætera reliquis leporis
bus consimilis est, præterquam quòd magnitudo cas-
pitis quippiam differt, quia exilius sit, & minima car-
ne præditum, eius uniuersum corpus candidius quàm
reliquorum leporum.

De Fele.

CAP. XL.

Quemadmodum ex felibus mas est libidinosis-
mus, sic amantissima catulorum foemina: quæ
ueneream idcirco maris consuetudinẽ refugit, quòd
is calidissimum, ignisq; simile semen emittat, genitale
ut foeminæ comburat. Eiusce quidẽ rei mas non igna-
rus, communes catulos suos interimit. Hæc autem no-
uorum catulorum desiderio permota, eius libidini
morem gerit. Quòd autem ab omni terro odore Fe-
les abhorre dicantur, eò excrementa sua prius fossa
facta, in terram occultant.

De Fele.

CAP. XLI.

Gyllij ac-
celsio. **F**elem marem Aegyptij dicunt pupillas ad solis ras-
tionem uariare, cum enim exoritur sol, tum lon-
gæ fiunt, in meridie rotundæ uidentur, ad uesperam
autem obscurantur: eum odore unguentorum Plu-
tarchus scribit grauius uexari.

De Talpa.

CAP. XLII.

Gyllij ac-
celsio. **C**um ad comprehendendas Talpas fictile uas an-
gustis faucibus in scrobem de industria factum
demississem, earumq; una in hoc ipsum incidisset, &
exitus non ei pateret, quòd sursum uersus propter
decli-

decliuatatem adrepere non posset, altera ei opem & sa-
lutem tulit, terramq; effosam in uas tandiu coniecit,
quoad exaggeratione facta, altera exire potuerit. Sed
quis ille sensus sine oculis concipere alterius casum, &
liberandi rationẽ percipere, quam haud scio an cæcus
homo sine uocis indicio assequi queat.

FINIS LIBRI VII.

LIBER OCTA-

VVS, DE VI ET NATVRA
ANIMALIVM.

De Muribus.

CAP. I.

MVRES cum sua sponte foecunda ani-
malia crebros partus ex sese edunt, tum
multo supra consuetudinem acceden-
te salis usu foecundiores. In Paro insu-
la ferrum exedere & conficere dicun-
tur. Amyntas in Teredone Babylonica scribit, eodem
cibo uti.

De Murium iecore.

CAP. II.

A Coitu recrescente luna, muris iecusculum mira-
bilem in modum sibi fibram quotidie quandam
progignit, usque ad plenam lunã. Deinde luna decre-
scente, fibræ pariter decrescunt, ac in unum corpus ex-
tenuatæ paulatim euanescent. In Thebaide cum gran-
dine

dine pluit, mures in terra apparere audio, qui partim etiã nunc coenũ limosum, partim iam caro existunt.

De Aegyptijs Muribus ex pluuia nascẽtibz. CAP. III.

Primum ut in Aegypto pluit, per paruulis guttis Mures nasci solent, qui longe lateq; totis aruis uagantes, maxima calamitate ex spicarum circumrosione & succisione segetes afficiunt, & manipulorum aceros uastantes, magnum Aegyptijs negotium exhibent: eo fit, ut ij insidias eis conentur muscipulis tendere, & sepimentis repellere, & fossis ac incẽsionibus arcere: sed Mures ut minime ad muscipulas accedũt, sic cum sint ad saliẽdum apti, & sepes transcendũt, & fossas transiliunt, Aegyptij uero de spe & conatu depulsi, omni machinatione insidiarum, tanquã parum efficaci relicta, se ad suppliciter deprecandã à Deo calamitatem uertunt. Mures diuinã irã metu, in montem quempiã aciei instructione ordinem quadrangulum conseruãtes discedunt: horum omnium natu minimi primo in ordine consistunt, maximi uero extremũ agmen ducunt, eos qui lassitudine deficiũt, urgẽt, ac seiplos sequi cogunt. Quod si ex itinere minimi natu laborantes subsistant, omnes quoq; consequentes, ut est in more belli institutoq; positum, insistant, & interquiescunt: Simulq; se, ut primi mouere ceperunt, cãteri cõtinuo omnes subsequuntur. Hoc idem qui Pontum incolunt Mures illic agere dicunt. Ex omni autem domo cuius ruina impendeant quã primum datur, celeriter demigrare creduntur. Cum autẽ

uocem

uocem felis aut uiperã sibilum exaudiuerunt, è nido Musculos in locum alium transferunt.

De Muribus insulã Heracleã. CAP. IIII.

Quantum est cuncq; murium in Heraclea, quã in Ponto insula est, deum & religiose colit, & quod deo cuncq; dedicatum est, non attingit. Itaque cum uitis, quã ibi deo frondescit, & soli eidem ad religionem consecrata est, cuiusq; racemos dei administri ad sacra seruant, uuã affecutã fuerint maturitatem, tum de insula Mures decedunt, ut ne si remanerent, per imprudentiam eas cõtingant, quas tangi fas nõ sit: post uero ubi id anni tempus præterierit, ad domesticam sedem reuertuntur. Atq; hæc quidem Ponticorũ murium est probitas. Contrã Hippon, Diagoras, Herostriatus, reliquiq; dei hostes, quomodo uel à racemis, uel alijs rebus consecratis cupiditatem manusq; abstinuissent, qui ne ab ea quidem insania suam assensionẽ sustinuerint, quominus & nomina deorum, & opera quomodocuncq; tollere conati fuerint.

De Muribus. CAP. V.

Cum Mures in aquatile uas delapsi ascendere nõ queunt, mutuas inter se caudas mordicus tenentes, sese subtrahunt, secundum quidem primus, tertium secundus: sic enim eos mutuas inter se operas sapientissima natura ponere docuit.

De Muribus terrã Caspiã. CAP. VI.

AMyntas in Mansionibus, quas sic inscripsit, in Caspiã dicit infinitam murium multitudinem accede

accedere, eosdemq; in perennibus fluuijs rapide præcipitâibus intrepidè innatare, & caudas inter se mordicus tenentes, firmamentum habere, eorq; firmo uinculo fluuios transmittere. Cum autem in arationes transferint, segetes succidunt, & in arbores ascendentes fructus edunt, & ramos frangunt: Quibus Caspij ubi resistere non queunt, hoc modo infestas eorum incursiones moliuntur ulcisci, ut non habentibus uncinatos unguis auibus quippiam noceant, quæ quidem ipsæ tantis gregibus ut nubes esse uideantur eò aduolantes, mures sedibus pellunt, & suo proprio quodam naturæ munere à Caspijs famem depellunt, neque magnitudine inferiores quàm Aegyptij Ichneumonones: Itemq; agrestes sunt & acerbi, & robore dentium non aliter dissecare ac deuorare possunt, quàm mures ferrum in Teredone Babylonix, quorum pelles molles institores ad Persas uehunt, quibus uestes consuuntur, & corpus optime fouetur.

Quemadmodum Mures domum collapsuram prænoscent.

CAP. VII.

Quod uicinam domum ad edendas ruinas Mures & mustellæ præsentunt, idcirco eius casum & prolapsionem præuertentes, ex ipsa emigrant, quod quidem ipsum in Helice oppido usu euenisse dicitur. Cum enim Helicenses impium facinus in se aduersus Iones admisissent, eos nimirum in altaribus mactantes, tum sanè his propinqua ruina ex ostentis portenta fuit. Nam quinq; antè diebus quam Helice funditus

tus euerteretur, qui in ea essent mures, mustellæ, serpentes, & uerticillæ, cæteraq; eiusmodi ex eo loco exierunt: quod quidem facinus Helicensibus id ipsum intuentibus, summam quidem admirationem mouebat: ueruntamen quam ob rem discederent, causam conijcere non poterant, postea uerò quàm ex urbe hæc animalia excessere, ex terræ motu tantæ labes domor; noctu factæ sunt, ut non modò ex hoc casu desederit urbs, & conciderit, atq; ex permultæ tempestatis alluione funditus deleta fuerit: uerù etiam cù forte decem naues Lacedæmoniorum in urbis portu stationeq; essent, ex marinorum æstuum tempestate perierunt. Diuina enim iustitia, satellitibus atq; ministris bestijs, ad ulciscendos impios homines utitur. Cui rei etiam testimonio est Paucias Lacedæmonius, qui cum fabros Dionysianos iter facere ad Citheria per Spartam prohibuisset, post in selsione Ephoror; à canibus laceratus fuit, & distractus.

Quemadmodum sua sponte mures cum moriuntur, eorum partes non generatim, sed sigillatim extinguuntur.

CAP. VIII.

Mures qui non ex insidijs, sed sua sponte moriuntur, defluentibus membris, è uita paulatim excedunt: unde profectum id quod est in prouerbio, Iuxta muris interitum. Cuius Menander meminit in **Prouerb:** Thaide. Flagrati autem libidine dicunt mures esse, testemq; Cratinum afferunt, dicentè in poemate inscripto, Fugitiuis; Age nunc tibi ex æthere murinā lasciuam

p

uiam

uiam Xenophontis fulmine percutiam. Atq; foemis nam quoque murem maiore Veneris rabie flagrare dicunt. Et rursus apud Epicratem in poëmate quod inscribitur Chorus: Postremò subiit detestabilis lesna, deierans per Dianam esse uitulam, esse uirginem, esse pullam indomitam: At illa murina erat. Superiectione salacissimam eam dicere uoluit, quum prorsus murinam uocauit.

De Muribus bipedibus. CAP. IX.

IN Cyrene diuersa tum colore, tum forma murium genera nasci ferunt, ac quosdam ipsorum quemadmodum feles, ita lata facie esse: alios uiperæ speciem similitudinemq; gerentes, acutas spinas habere, quos indigenæ echenatas uocant. In Aegypto audio bipedes mures maxima magnitudine esse, & prioribus pedibus tanquam manibus uti, eosdemq; rectos duobus pedibus nitentes gradi: cum autem insequētib; urgentur, salire. Hæc Theophrastus. Ex panibus multis & uarijs simul positis optimum quenque felis gens circumrodit: quare optimi panis iudicium in muribus existimatur esse.

De Murium religione. CAP. X.

Apollo Smynthius

Mures item odorant ij, qui Troadis Amaxitum incolunt: unde Apollinē, qui apud eos maxima religione est, Smynthium appellant: Murem enim Smynthiū Aeoles & Troiani nomināt: sicut Aeschylus in Sisypho testatur, cum ait: Sed agrestis quis est Smynthius. Tū uero apud Smynthios cicures aluntur mur

tur mures, eisq; uictus publicè præbetur, atque infra altare ubi degunt, latibula habent. Apud etiam tripodem Apollinis mus manet, de cuius religione hæc accepi fabellam, Per multa murium millia cum Aeolium & Troianorum segetes inuasissent, atq; immaturas succidissent, & simul eis qui earum sementē fecissent, infructuosas reddidissent: cumq; Delphicus deus de hac re consultus esset, respondisse: Oportere sacrificare Smynthio Apollini. Eos quibus datū esset oraculum respōsum secutos, ab hoc murium impetu liberatos fuisse, & frumentū eis ad solitas messes peruenisse. Huc etiā addunt, Cretenses in coloniā domo missos, Pythium rogasse, quempiā sibi locum ad habitandū appositū ostenderet: illum oraculū edidisse, ubi terra geniti bellum eis inferrent, ibi confidendū, atq; urbem excitandā esse: ita eos profectos ad Amaxitum castra posuisse, ut illic quiescerent: muriū uerò incredibilem multitudinē erupisse, & clypeorum lora derossisse, & arcuum neruos exedisse: ex quo cōiecturam duxerūt, illos esse terrigenas: proinde ad armorum inopiam redactos, hunc locum incoluisse, atque Smynthio Apollini templum excitasse.

A muribus segeti vastatis.

oraculum

oraculi

Smynthio Apollini templum unde

De Mustella, quam Thebani in Bœotia adorant.

CAP. XI.

Aegyptij quod diuersa animalium genera in deos referant, & sacra religione colant, multiplex & uarius risus eos consequitur. At Thebani, natione quidem Græci, risu obruēdi, qui mustellam religiose

p: uener

uenerentur, & dicant, Cum Herculem Alcmena par-
turiret, & parere non posset, hanc accurrisse, & partu-
riendi uincula dissoluisse, eoq; esse factum, in lucem
ut Hercules expeditius exiret.

De Mustella, & serpente, & earū pugna. C. XII.

Perniciosa belua mustella est, perniciosa etiam ser-
pens. Nam mustella cum serpente pugnature, pri-
mum quidem rutam edit, deinde fidenti animo ad pu-
gnam tanquam armis tecta procedit: Causa est rutæ
odor, serpentibus infestus.

De Sciuris. CAP. XIII.

Gyllij ac-
cessio.

Sciurus ea est solertia, ut in maximis solis feruoris
bus ad frangendū calorem erecta cauda & patula
fese ita opacet, quemadmodū pauones, ut uehementē
æstatis ardorē defendāt, se excitata cauda adumbrāt.

De Herinaceorum terrestrium & Lynceis
inuidia, CAP. XIII.

Terrestris Herinaceus inter animalia inuida cense-
tur, statim ut capit, urina sua reddita, tergus suū
conspergit, cuius uī perfusum corrumpitur, & quod
futurum erat ad multa utile, reddit inutile. Et Lynx
etiam urinā suam in terrā occultat, quæ ubi concreue-
rit ac congelarit, lapis efficitur, ad sculpendū accōmo-
datus, & simul ad muliebrem mundum expetitus.

De Herinaceorum prudentia. CAP. XV.

Herinaceus eorum quæ ad uitæ usum pertinent,
natura sua nec imprudens creditur, nec imperi-
tus comparandorū & condendorum in hyemem fru-
ctuum:

ctuum: Planè enim nouit, non omni tempore perci-
piendorum tempestiuitatem fructuum datam esse,
quare cū hirsutus spinis tam sit, seipsum in locis, ubi
pomorum acerui constructi sunt, uolutans, suis acu-
leis transfixa portat non pauca in thesaurum cauer-
narum, in quas abdita atq; condita seruantur: unde
promere queat, cum nulla ex parte extrinsecus fru-
ctus colligi queunt. Terreni Herinacei nunc uete-
ratoriam explicabo: Cum enim is uicinus est ut ca-
piatur, contortissime seipsum concludit, & tantoperè
contrahit, ut comprehendi non queat, simul & ani-
mam continet, spiritumq; comprimit, & ab omni mo-
tu conquiescens, mortui speciem præ se fert.

De Herinacei, & serpentis pugna. CAP. XVI.

Serpens & Herinaceus mutuo inter se odio flagrāt:
Cum hic illam ad pugnam descendere sentit, calli-
dus spinis totum se contrahit in orbem, & imam par-
tem ab aculeis inopem ad terram firmiter abiicit. Ea
uero inania uulnera infert, quod aculeis prohibeatur
dentes infigere: & tamen non tam diu omittit eum oppugnare, dum aut
pari casu moriatur uterq; aut ex mortua Herinaceus
prudens elabatur.

Gyllij ac-
cessio.

De Herinaceorum solertia. CAP. XVII.

Mirificam procurationē Herinaceus habet: cum
mua maturefcere incipiūt: sub uites subit, & pe-
dibus ex racemo uuas ad terram deijcit, seq; huc &
illuc uersans, spinis eas colligit, ut illius aliquādo acu-

Gyllij ac-
cessio.

leos cum trāsfixis uuis plenos intueremur, serpere racemum, & ambulare opinaremur. Deinde in latebrā ingressus, exedendas catulis suis easdem obijcit. Duo uero foramina eius cubile habet, alterum ad Austrū, alterū ad Boream pertinet: ac pro temporis ratione, tanq̄ uelum gubernatores nauis, sic id quod ad uentum spectat, obstruit, alterū autē aperit: quod ipsum cum quispiam animaduertisset, eam gloriam affectus est, ut ex eo uentos futuros prædiceret.

De Testudine & Vipera. CAP. XVIII.

Terrena Testudo cum Origanum comederit, Viperam præclare contemnit. Quod si eius facultatem non assequatur, comesa ruta contra hostem armatur. Iam si utriusque facultate caruerit, à serpente exeditur, planèq; conficitur. Cum testudini serpētem comesse contigerit, cunila adesa statim illa extra periculum ueneni est, quod aliter confestim ab usu hanc funditus sublaturum fuerat.

De libidine Testudinum. CAP. XIX.

Ex terrenis Testudinibus mas ad uenerem inflammatisimus est. Demonstratus foeminam humi ad coitum stratam ait supinā iacere, deinde expleto coitu, propter testæ magnitudinem cum se conuertere nō queat, escam paratam à marito relinqui cum alijs animalibus, tum aquilæ; unde fit, ut mares eas ad coitum ideo illicere non possint, quod foeminæ magna moderatione libidines contineant, & salutem uoluptati antepōnant. At enim mares mirabili quadam
natura

natura illecebram amatoriam, & omnis metus obliuionem afferentem foeminis iniiciunt: neq; tamen huiusmodi illecebræ sunt cantuunculæ, quales Theocritus, pastoritiæ lusionis compositor, nugatur: sed occulta herba, cuius neq; ille nomen se scire dicit, neque alium cognoscere confitetur: itaque mares eam ore continentes, ad libidinem foeminas alliciunt: & quæ antea fugiebant, nunc exardescunt ad coitum, & nullo de se timore afficiuntur.

Quemadmodum humi latet. CAP. XX.

OMne hybernum tempus testudo intra terram abdita manet immobilis: cuius naturam non ignorantibus homines, eam ineunte hyeme terræ operimento obducunt: post uero hyemem ibi locatam ac sitam, ubi terra obruerunt, reperiunt, sine cibo totam hyemē traduxisse. Oua nō modo incubare solo aspectu dicitur, sed etiam ad exclusionem perducere.

De Rubeta rana. CAP. XXI.

Est rubetarum genus, cuius facta non modo perniciosa, sed illius aspectus aspicientibus infestissimus existit: Nam si quis ex ijs, qui malas artes ingeniose factitare sciunt, eam primo contriuerit, deinde eius sanguinem siue ad uinum, siue ad aliam potionem admistum, cuiuspiam per insidias bibendum dederit, is sanè sine mora perit. Eius aspectus hanc improbitatem habet, ut eam aduersam si quis acriter intueatur, & illa contra improbo obtutu suo respiciat, ac suam aspirationem humano colori hostilem anhelat

uerit, hominem eo pallore afficit, ut ægrotanti similis esse uideatur: ac pallor per aliquot dies manet, deinde euanescit. Tymeus, & Neocles medici rubetas dicunt duo iecora habere: & alterum quidem occidere, alterum alteri aduersantem salutem afferre.

De Cochleis.

CAP. XXII.

Perdices & Erodios idcirco defugiunt Cochleas, quod eos pernoscent penitus hostes sibi esse: nec cernere est limaces ibi serpere, ubi illi ipsi uersentur: eos tamen naturali quadam astutia Cochleas quædam præstantiores decipiunt, & circumueniunt: Si quidem ex natiuis testis egressæ, in magna securitate pascuntur. Aues autem, quas modo dixi, in testas inanes, tanquam in easdem illas inuolant: ut uero nihil inuenerint, eas ut sibi inutiles abijciunt, atque discerunt. Illæ uero singulæ exsaturatæ pastu, atque ex aberratione qua hostes fefellerunt seruatæ, ita in testas tanquam suam propriam domum reuertuntur.

Pilularius Scarabeus caret foemina.

CAP. XXIII.

In suo genere Scarabeorum natio foeminei sexus quod sit expers, ideo in fimi pilam semen emittit, quam octo & uiginti dierum spatio & uolutat, & concalescit, deinde foetum procreat. Aegyptiorum porro bellatores Scarabeum in digitis inculptum habere solebant, ex eo adumbrante nimirum legislatore, solos omnino mares pro patria bellum gerere oportere, quod sane scarabeus caret foemina. Scarabeum perdis, si rosas in eum injicias.

De Scar

De Scarabeis.

CAP. XXIII.

Scarabeus ex bubulo stercore pilulam rotundam Gyllij accessio. ad cœli similitudinem conficit, quam ab ortu ad occasum uersus tandiu ipse uersat, dum ad mundi figuram perduxerit: postea autem quam eandem defoderit, duo de triginta dies terra obrutam esse finit, quot enim dierum spatium luna duodecim cœli signa percurrit, totidem scarabeorum genus animatur. Nono & uicesimo post die eam refossam in aquam deijcit, idemque triginta tanquam digitulis præditus est, solis ardore solet excæcatus perire.

De Formicis.

CAP. XXV.

Factis menses, circum areas uersantes Formicæ ad trituram conueniunt aut singulæ, aut binæ, aut ternæ: domicilia sua & consueta tecta relinquentes, triticum legunt, eadem semita iter faciunt: aliæ ad legenda grana eunt, aliæ onus portantes redeunt, ac summo cum honore & modestia aliæ alijs de uia decedunt, & multo magis expeditæ onus gerentibus, in cauernis granorum aceros sibi construunt, ac singula semina exterebrant, quod excidit, in suum prandium cõuertunt, reliquum uero quod circûrosum remanet, sterile est. Ergo ista generosissimæ œconomæ & custodes formicæ intra cauernam machinantur, ne imbrium fluxionibus integra semina rursus in fruges à terra exeant, unde in cibi inopiam & famem incurrant, unde illis labor & sedulitas pereat. Hæc igitur, sicut alia pleraque, natura Formicis largita est.

p s Re

Rerum cœlestium notionem habere, cursum syderum tenere, atq; uim intelligere, sapereq; Babylonios & Chaldæos testantur historici: Formicæ uero neque cœlum suspitiunt, neq; digitis mensis dies numerare sciunt; hoc tamen eis natura donauit admirabile, ut mensis nono quoq; die, non pedem ex cauerna egredientes, admodum quiete tecto se teneant.

De ingenio Formicæ. CAP. XXVI.

Cleantem hæc de Formica historia coëgit & inuitum & fortissime contradicentem, bestias concedere rationis non expertes esse. Nam eum aliquando otiosa sessione fruente, ferunt Formicas, quæ complures ad eius pedes essent, animo cœpisse uacuo & soluto contemplari, alteras nimirum uidisse alicunde mortuam in alienarum domiciliū & suarum minime contubernalium portantes, in formicariæ cauernæ faucibus consistere, atque inde continuo alteras perspexisse prodire, & cum externis uelut quiddam contrahentes, iterum & sæpius ultro citroq; commeari, deniq; lumbricum tanquam redemptionis pretium attulisse, eumq; alteras accepisse, & simul quam ferrent mortuam dimisisse: alteras cum gaudio & libenter similiter atq; uel fratrem uel filium recepisse. Quid ad hæc dicit Hesiodus, qui scripserit Iouem naturas distinxisse, bestijsq; terrenis, aquatilibus, uolucris dedisse, ut & inter se conficerent, & minime quidem mutua inter se iustitia uterentur; hominibus autem iustitiæ munus largitum fuisse. Atqui non hæc dicit Priamus

Priamus, siquidem is ipse homo ab homine, & heroë, & ex Iouis stirpe oriūdo, ipse quoq; Iouis progenies, multa Hectorem pecunia redemit.

De Formicarum sedulitate. CAP. XXVII.

Formicæ in primis sedula atq; operosa animalia, tanto laborandi studio tenentur, ut ne noctes quidem in suo opere cessent, modò sit plena luna: nec uero, quemadmodum homines inertiae, fugæq; laborandi excusationes prætendunt: Quid enim inertium dierum multitudinem commemorè, necesse est? Indicta sunt Dionysia, Lenæa, Saturnalia; alia Spartam sunt translata, alia Thebas recepta: quin singulis etiã urbibus, mille dierum inertissimæ segnitiae nō apud barbaros solum, sed etiam apud Græcos indictæ sunt.

De terræ fossionibus, quas faciunt Formicæ.

CAP. XXVIII.

AEgyptias fossas & Creticos labyrinthos historici literarum memoria celebrat, & poëtarum natio uersibus decantat: uerum fossionum quas Formicæ efficiunt, uaria diuerticula, flexiones, anfractus nondū sciunt: enim uero eæ mirabili sapientia subterraneas ædificatiunculas tortuosissimè construunt, ut uel difficilem inuentu aditum, uel omnino inuium insidias sibi molientibus efficiant: terram enim quam effodiunt, pro foraminibus aggerant, & tanquã muros quosdam, & propugnacula circumijciunt, & ne ex cœlo aqua pluuia defluens seipsas funditus alluione perdat. Intermedia item sepimenta, cauernas alias

alias ab alijs fecernentia, solertissime machinantur, atq; ut de splendidis hominum ædibus fieri solet, domum suam triplici religione formaq; circūscribūt: alterum enim in ea locum Andronem, in quo mares habitent, ædificant; alterum Gynecium nuncupatū, ubi fœminæ pariant, moliantur: tertium granorum aceruis destinant: cum tamen ab Ischomacho & Socrate rei œconomicæ peritis nihil tale didicerint. Quum autem tanquam ad pabulandum proficiscuntur, natū grandiores similiter eas, atq; exercitus duces, ducunt: ut ad segetes peruenerunt adolescentiores sub stipula stant, duces uero ascendūt, & spicas abscissas inferioribus deiciunt: hæ uero circumstantes, aristas distrahunt, simul & ex earū uallo & uaginis grana inclusa explicant: neque ad excutiendum ullo instrumento egent, neq; ad uentilandum uiris, neq; uentis ad purganda à sordibus grana, ex frumentis, quæ homines exarant, cibos sibi conficientes, humanis laboribus fruuntur. Illud etiam auditum habeo prudenter factum, eas humatione mortuas afficere solere.

De Formicis.

CAP. XXXIX.

Gyllij ac
cefsio,

Formicarum domestica dispensatio & prouidentia explanari non potest, neq; enim ullam Formicarum industriã eminentiorē uirtutis effigiem natura finxit. In ijs inest amicitia, communitate iunguntur, in ijs fortitudinis imago elucet, & laborãdi studium: insuper insunt, multa moderationis & frugalitatis femina, multa prudētia & iustitia. Cum quippiam quod

quod esculentum sit ferre non queunt, derodunt & diuidunt, ut à pluribus commodius portari possit: Cumq; semina situ corrumpi sentiunt, ut reficiantur, extra cauernam eijciunt. Introitus non rectus, sed diuerticulis, flexionibusq; interceptus, in tres cauernas definit, quarum una commune ipsis domicilium est, altera ciborum receptaculum, in tertiam mortuas effe-runt. Si earum aliquas uras, reliquas fugabis. Eas auditione accepi sensum diuinationis habere, cum futura est annonæ caritas, & fames, tum enim maxime ad recondenda frumenta, & reliqua semina suo usui apta, operosiores existere.

De Formicarum prudentia.

CAP. XXX.

SVa sponte, prudentia, non aliena institutione ualent etiam apud nos animalia, non totidem tamen quot sunt in India: Illic enim eiusmodi sunt, Elephantes, Psitacus, Sphinges, & nuncupati Satyri. Nostrates Formicæ cauernas quidem & latibula quædam effodiunt, sub terra habitantes: at Indicæ singulari sapientia præditæ domunculas commodas in excel-sis locis construunt, non in deuexis & planis, qui facile inundari queant. In eis ambitus, & ut ita dicam, fossas Aegyptias, & Creticos labyrinthos magna sapientia effodientes, domesticas sedes constituunt: non rectas quidem, & peruias, aut in quas quippiam influere possit, sed sinuosis foraminibus obliquas, in quarum superficie foramen unum relinquunt, per quod quidem ipsum ingrediatur ipsæ, & semina quæ colligunt

colligunt, in suos thesauros inferant. In excelsis quibusdem locis latibula machinantur, ut fluminum alluviones effugiant.

De Formicis Indicis. CAP. XXXI.

Gyllij ac celsio.

ONesicritus Formicarum Indiae scribit se vidisse pelles, pantherarum similes. Megasthenes in Derdis Indis montanis ad orientem pertinentibus, dicit collem esse, cuius circuitus ter mille stadiorum sit, ubi auri secturas Formicae, uulpibus non inferiores magnitudine, excauent, & terram perfodiant, & hyberno tempore, quemadmodum Talpae, sic ad cavernae fauces terram exaggeret, & simul aurum efficiant, quod ipsum vicini latenter diripiunt, aperte enim non possunt obsistentibus Formicis, quae non modo eos in furto praesenti deprehensos impugnant, atque interficiunt, sed & longissime in fugam impulsos insequuntur. Verum ut ex a longinqua insectatione retardentur, ferarum carnes distractas in plurima loca spargunt, quas interea cum ipsa comedunt, cum auro elabuntur.

De Formica Laerte nuncupata, & eiusdem nominis Vespis. CAP. XXXII.

Mortiferum genus quoddam Formicarum esse dicitur, quae Laertae nuncupantur. Eodem nomine Vespas quasdam appellaverunt. Haec ait Telephus Cretenensis ex Mysio pergamo profectus.

De Campe uermiculo. CAP. XXXIII.

Campe & olera exedunt, & celeriter conficiunt: eis mulier, si per media olera peruaserit, ex mensibus laborans

laborans, perniciem affert.

De Bufonibus. CAP. XXXIII.

Subterraneae bestiae, quas uulgo Bufones uocant, Gyllij ac celsio, Stotam hyemem oculis clausis manent in terram abstrusi, somno sepulti, miseri, sine cibo, sine luce, neque in suis cavernis quicquam praeter somnum habent: hyemali morte affecti, terra tandiu humati iacet, dum uernum tempus incalescit: tum tanquam reuiuiscunt, & ex humatione excitati, cibum iandudum sumere obliti, quasi reminiscuntur.

De Aranei textrina. CAP. XXXV.

Textrinam & lanificia deam nomine Arachne inuenisse fama hominum celebratum est: Araneus uero ad textrinum opus sua sponte naturaque natus est: non enim textili artificio studet, neque aliunde filum assumit, sed ex suo uentre stamina deducit, celeritate pedum uenabula contextit, atque in retis specie diffundit: tum filis quae ad texendum de uentre suo detrahit, ipsam uentrem suum studiosissime alit. Mulieres autem quae maxime ad nendi artificium digitorum argutijs ualent, filumque elaboratissimum conficere praclare sciunt, non cum eo subtilitate operis sunt conferendae: huius nimirum filum, tenuitate pilum uincit.

De geometria Araneorum. CAP. XXXVI.

Non modo texendi solertiam Aranei praclare tenent, ac similiter ut Minerua, Arachne, Pinyte deae tereti manuum ministerio & tenui ualent, sed & natura etiam sunt ad geometriam eruditi, nam & centrum

trum seruant, & quasi circino circunducunt, & circū-
scriptionem exacte sciunt. Neq; tamen Euclide egent,
geometricis rationibus erudito. Ad mediū centri se-
dentes, insidias prædæ suæ tendunt. Neq; modo te-
xendi rationem norunt, uerumetiam sarcindi artifi-
cio excellunt. Nam si ex eorum quippiam solerti ope-
re ruperis, statim à ruptura tanquam sartum tectum,
integrumq; præstant.

De Araneorum solertia.

CAP. XXXVII.

Gyllij ac-
cessio.

ARanei opus cum mulierum textrina cōmunitatē
habet, & hominibus utendi retibus scientiā attu-
lit. Sed quid non ex illius opere maximā admirationē
habet? Tela nō ex stamine cōstat, sed tenuis membra-
nula perpetuitatem habet: neq; glutinatur perspicuo
quopiā glutine: simul & eius color licet aërius sit, ad
delitescendum tamē superficiem obscurat. Iam porro
quanta illius solertia in gubernanda machina. Primū
enim ut quippiā comprehenderit, statim reticulum cō-
trahit, quod ipsum nisi fieret in conspectu nostro, fidē
nō haberet, & fabula planē uideretur. Est etiā mihi
admiratione summa in Araneo, quāta celeritate sese huc
illuc iaculetur, uel cum telā textit, uel cum prædā com-
prehendere conatur, ultro, citroq; sursum, deorsum
ad punctum temporis commeans. Neq; modo cul-
ces muscasq; capit, sed & asilos & fucos. Quis uena-
tor scientius retibus utitur? musca laqueis irretita effu-
gio pennarum elabi studet, & fremitu resonat, pedis-
busq; reticulum conuellere conatur, sed exitus nul-
lus

lus patet: nanq; araneus celeriter huc illucq; sese uer-
sans, eam in angustias compulsam, acutis pedibus
urget, & occidit.

De Phalangijs Zacynthi. CAP. XXXVIII.

IN Zacyntho Phalangiorum morfu percussis, be-
ne periti dicunt, non ea modo accidere, quæ alibi
ictis usu euenire solent: sed eadem ipsa etiam omnia
acerbiora fieri. Primum enim, ut quis morsus sit, totū
eius corpus obtorpescere, & debilitari: post tres
more affici, & frigidissimum esse, & uomitum cum
conuulsione subsequi. Iam porro quod audientibus
terrorem inicit, & uidentibus admirationem mouet,
exponā: Cum ab eorum morfu quidam integri atq;
intacti balneas, quarum lauatione phalangio uulne-
rati fuissent usi, subijissent & pedes abluissent, omni-
bus doloribus, quibus torquentur morfu pressi, ex-
arserunt. Phalangij genus esse dicunt, qui Rhox ap-
pellatur, quoniam acino nigro similis sit: nascitur in
Libya, longis pedibus præditus, os habet in media
aluo, celeriter perimere potest.

De Mure araneo.

CAP. XXXIX.

MVs araneus si in orbitam inciderit, tanquā uin-
culis capitur, ac moritur: ei qui ab eo fit morsus
remedio est, terra ex orbitarum transitu sumpta, eaq;
simul ut uulnus aspersum sit, statim sanatur.

De Scorpijs.

CAP. XL.

MAres Scorpij infestissimi habentur, foeminæ
multo remissiores: non enim tantum uirus acer-
bitatis

bitatis habēt. Eorum nouem esse genera accipi, albū, fuluum, fumosum, nigrū, uiride, uentricosum: aliud cancri simile, infestissimū, hoc flammeum appellant: aliud etiam ferunt alatum esse, & duplici aculeo armatum: aliud quod septem haberet internodia. Non oua scorpionij, sed foetus animantes pariunt.

Quemadmodum Libyci Scorpionij dormientibus insidiantur. CAP. XL I.

Fraudulenti etiam natura Scorpionij, & dolosi existunt: etenim Libyci ab eorū multitudi-
ne metuentes, ad uitandos ipsos omnia machinamenta moluntur: foccos ferunt in lectis cum longe à pariete remotis, tum in excelsum collocatis, tum fulcrorum pedibus in hydrias aquæ plenas impositis, sublimes formnum capiunt, qua machinationis molitione facta, sese quieto, & tuto somno usuros arbitrantur: atqui Scorpium si quid, unde semetipsum in tecto suspēdat, nanciscatur, ibi fortissime pedibus inhærescit, simul & exerit aculeum, & deicit: secundus igitur ex tecto descendens per primum serpit, atque suis flagellis ad illius aculeū adhærescit, & sublimem sinit suum aculeum: item à secundo tenetur tertius, à tertio quartus: quintus similem ordinem conseruat, itemq; cæteri omnes. Deinceps per primos decurrunt, postremus dormientem ferit, & per superiores recurrit: Similiter ab illo secundus, tum uero ab ultimo tertius, reliqui q; sese subducunt, quoad uelut sanè catenam soluentes, inter se omnes subtraxerunt. In Cariæ Latmo dicuntur

cuntur esse Scorpionij, qui indigenas mortifera percussione interimant: externos uero leniter mordeant. In mari rubro duorum, & sæpe trium cubitorum scorpionij nascuntur, Scorpionij alati mira magnitudine in India procreantur. In Aethiopia Scorpium lacertis audio expleri, & aspidibus, uerticillis, omniq; serpentium genere: quorum excrementa conculcantes, exulcerari auditione accipi.

Quemadmodum Scorpium necat herba The-lyphonus. CAP. XL II.

Thelyphonum herbam Theophrastus narrat, si eam ad Scorpionij dorsum admoueas, hunc statim perire. Idemq; affert, eundem ad integritatem ualitudinis restitui, si eum candida helleboro oblinas: atq; equidem Thelyphonum probo, non item helleborum: quod sanè ita homines egregie diligam, ut acerbe & penitus scorpium oderim. Callimachus etiam canit in terra Trachimia arborem nomine Smilum nasci, ad quam appropinquantes, & eam contingentes serpentes, pereunt.

De Scorpionibus qui nascuntur inter Mediam & Susiden. CAP. XL III.

In itinere secundi diei eorum qui à Persicis Susis in Mediam proficiscuntur, quod permagna Scorpionum multitudo nasci dicitur. Idcirco Persarum Rex quum eò suscepit iter, triduo antè omnibus imperat ut eos uenentur, & ei qui plurimos confecerit donat munera: nisi hoc fit, locus transiri non potest: nam q; subter

subter omnem lapidem & cespitem abditus scorpius manet. Megasthenes in India Scorpiones dicit maximos procreari, & similiter aculeis atque Europeos pungere. Pammenes in eo opere quod de uenentis scripsit, alatos tradit scorpiones in Aegypto nasci duplici aculeo armatos, & id quidē ipsum ait se non auditione accepisse, sed ex sese hanc historiā profiteri.

FINIS LIBRI VIII.

LIBER NONVS

DE VI ET NATVRA
ANIMALIVM.

De gula Serpentum.

CAP. I.

CVM uoracissimæ Serpentes sint, & longam & tenuem habeāt gulam, sese humo excitant, sese celsas & erectas constituunt, extrema cauda nitentes, ut in alium procliuior delabatur cibus: pedibus carent, serpunt uelocissime, earū quædam similiter atque iacula semetipsas iaculantur, ex eorū quod agunt nomen trahunt, nam Iaculi nominantur.

Quemadmodum oculorum hebetudinem
fanat Serpens.

CAP. II.

INeunte uere, cum senectutem serpens exuerit, tum etiam uisus hebetudinem, tanquam oculorum senectutem,

ctutem, abiicit: quo ex morbo, admotis ad Marathrum oculis, liberatur: nam ex eius hyberna in latibus obscuris mansione, oculos hebetes & præstrictos frigoribus calefaciens marathrum purgat, atque acres & acutos efficit. Hæc etiam uis & natura ad serpentium nationem pertinet, cor quidem ut in gutture habeant, fel autem ad intestina, testiculos ad caudam possideant: longula sanè oua & mollia pariant, in dentibus uenenum gerant. Tum serpenti, cum exuta senectute rursus noua pelle exultat, neue occurreris: neue item in eam incideris, cum ex latebris cerui anhelitu extracta, se in fugam impellit.

De Serpentis ortu.

CAP. III.

Hominis mortui spinæ medullam putrescentem in serpentem conuerti aiunt, exoriturque feram, & serpere animantem immanissimā ex mansuetissimo. Atque bonorum honestorumque hominum reliquias quiescentes non modò quietem pro præmio, sed etiam eorum animas bona, quæ toties attestata sunt, à sapientibus habere. Malorum uero hominū spinas post è uita excessum talia monstra parere. At id aut est totum fabulosum, aut si adhibenda ei fides sit, præmium meo iudicio dignum suis moribus malus retulerit, qui serpentis pater efficitur mortuus.

De Serpentibus Indiae.

CAP. IIII.

Multas & diuersas terra India serpentes profert, quæ non solum hominibus, uerum etiam alijs animantibus perniciosè incommodant: eademque herbas,

q 3 bas,

bas, defendentes à uenentorum morsuum pernicie, gignit: ad quarum usum & scientiam tantopere periti sunt indigenæ, ut quodnam medicamentum cuius serpentium aduersetur, probe teneant: simul & ne acerrima ueneni uis celerrime per corpus manet, ne ue id ipsum conficiat, præsens sibi mutuò ferunt auxilium, quod necessarium regio ipsa abunde subministrat. Iam porrò serpentem quæ hominem interfecerit, Indi (per multis in hanc rem testibus Libycis & Aegyptijs Thebarum incolis utentes) dicunt, idcirco subterraneam latebram (quia terra suis ipsa sedibus eam non amplius recipiat, atque quasi gremio suo in exilium eiciat) ingredi nequire: Sed postea errare, uagari, & pluribus iactatam miserijs, æstiuo & hyberno sub dio ærumnosum omne ætatis tempus degere: neque amplius à coniugibus adiri, neque ab ijs quos ex se procreauerit, parentem agnosci. Ergo pœnas, diuina prouidentia uindice, etiam rationis expertia, ob cædes hominum factas, dependunt. Quod quidem ipsum à me commemoratur, uir prudens ut ex earum supplicio documentum, ne ipse humanam occisionem efficiat, capere possit.

De serpente Theffalo, qui Aleuam pastorem
Theffalum amauit. CAP. V.

EGemon in Dardanicis uersibus cū alia de Aleua Theffalo cōscribit, tum in eius amorem inusitata magnitudine serpentem cum ad Theffalicum fontē, nomine Hæmonium, boues pasceret, uenisse, sensimque

simque adrepere ad adamatū solitum fuisse, & comam, quam ille aureā haberet, osculatione profecutū fuisse, & faciem linxisse: etenim si Glaucæ citharcedæ, quæ Ptolomæus etiam amaret, amore aries incensus fuerit, & in Iasso urbe puerum delphinus amauerit, quid uetat serpentem amore in forma præstantē pastorem flagrasse, & cum oculos acres atque acutos haberet, bonum eximiæ pulchritudinis iudicem fuisse? E natura igitur bestiarum est, non modò sui generis, sed etiam alieni animalia, modò formosa, amare.

De Serpentibus Euphratem accolentibus. C. VI.

EVphrates, qui inter Parthos, & Syros intermedium fluit, quàm lōge cæteris fluminibus præstet, aliàs dicā: Iam nunc de eo ipso, quod Parthi, & Syri non ignorant, quodque ab hoc instituto fermone non abhorret, ponam. Ad primos ortus huius fluminis quædam serpentes nascuntur hominibus externis, non item indigenis, inimicissimæ, atque usque eò infestæ, ut eos morte mulctent. Trogloditarum genus hominū, quod ex habitandi & uiuendi ratione nomen duxit, serpentibus idcirco formidabile est, quod eas huiusmodi hominum natio exest, ac conficit. Terribilissimum odorem serpentes inter se mistæ emittunt.

Quemadmodum Serpentes Agnos & Nepeta
persequitur. CAP. VII.

Permultam serpentium fugam Nepeta & Agnos faciunt & longe lateque expellunt, in Atheniensem Theismophoris Atticæ mulieres Agni folijs cubilia
q 4 subst

substernunt, quòd serpentibus sit infesta, & quòd existimetur ab appetitione ueneris prohibere, unde nomen traxisse uidetur. Herba etiam Libanotis nuncupata serpentibus formidolosa.

De Serpentibus bicipitibus. CAP. VIII.

Bicipites serpentes, binis pedibus ad caudam præditas esse in flumine nomine Arcade, quod ad Persicam Pfitacen est, Ctesias inquit: easdemque capite albas, reliquo corpore nigras: quatuor cubitorum magnitudinem habere, & quos percusserint interire. Interdiu eas haudquaquam natare solere, sed noctu uel aquantibus, uel lintea lauantibus perniciem inferre. Aegyptios sua propria quadam magica ratione, accepi cum de cælo aues deducere, tum serpentes primum præstringere, deinde ex latibulis facillime extrahere.

De magnitudine Serpentium. CAP. IX.

In nauigatione maris rubri Alexander dicit se serpentes uidisse longitudine quadraginta cubitorum, & crassitudine pro rata longitudinis portione. Clitarchus item, in India serpentem sexdecim cubitorum gigni, atque etiam aliud serpentium genus non speciem similitudinemque aliorum gerere, sed magnitudine multo inferiores esse, & tanquam pigmentis distinctos, sic uersicolores spectari: uittas enim à capite ad caudam pertinentes habere, alias æreas, alias argenteas, nonnullas rubras, alias aureas, easdemque pestiferis morfu celerrime interimere posse. Aethiopia drac

Dracones ad longitudinem triginta passuum progredientes generat, & nomen proprium non habent, sed duntaxat Elephatorum interfectores ipsos nominant, & proueniunt ad summam senectutem. In Phrygia autem Dracones ad magnitudinem quadragenum pedum procedentes nasci ferunt, qui quotidie media æstate hora cum forum hominum conuentu plenum esse solet, & iam prandendum est, ex cauernis procedere, & ad nuncupatum in ponto amnem Rhyncadum cauda ad terram adniti, reliquo erecto corpore toto gutture eminente, & paulatim laxato ore hiantes, uolucres superuolantes, tametsi sublime & perniciter ferantur, sua aspiratione tanquam amatorio quodam ad se attrahere, ac allicere: eas autem ex horum spiritus ductibus detractas in illorum uentrem decedere, atque illabi: & hæc quidem sibi maxime propria ad occidentem solem agere, ac seipos postea occultantes, gregibus ex pastione ad stabula redeuntibus insidiari, multamque perniciem inferre, atque inde prandium sibi abunde comparare.

De magnitudine Serpentium. CAP. X.

Secundus Ptolemæus, cum uim & naturam animalis Gyllij ac Smalium, quæ suo conspectu & robore mouerent hominum admirationem, studeret cognoscere, propositis præmijs, ad eorum inquisitionem non paucos excitauit: quod ipsum in causa fuit, cur de uario & multiplici genere animalium, antea ignotorum, Græci notionem habuerint. Nam non modo Elephantos, q s atque

atque alias feras, quarum aspectus magnam admirationem faceret, uenatores in conspectum regi dederunt, uerum etiam regia munerum magnificentia incitati, communiter constituerunt uiuam quampiam ingentem Serpentem Alexandriam ad Ptolomæum in conspectum adducere: quorum consilium etsi multis difficultatibus affici uidebatur, tamen bene atque feliciter euenit: Serpens enim longitudine triginta cubitorum secundum aquam stabulabatur, quæ cum aliâ in orbem complicata & humi strata iaceret immobilis, in alias tamen animantes ad aquam uenientes repentino impetu inuadebat, atq; ore ad cædem imminente nonnullas comprehendebat, alias cauda circumplicatas exforbebat. Cum autem eam longinquam uenatores spectassent, & laqueis, & catenis capi posse arbitrati essent: primum firmo animo, & magna confidentia perrexerunt ad eam ire, deinde cum ad ipsam appropinquantes inspexerunt, igneum oculorum fulgorem, squammarû asperitatem, strepitum quem faciebat dum mouebatur ingentem, dentes ex ore eminentes, horridum & trucem aspectum, exalauerunt timore, simul & timide & pederentim in illius caudam iniecerunt uincula, ad quorum contactum fera bestia magnis editis sibilis sese retorquens, eum qui sibi propinquior esset unum deuorauit, alium fugientem, & iam longinquum cauda exceptum, interfecit: cæteri metu perculsi, fuga salutem adepti sunt. Veruntamen haud quaquam omiserunt inire no-

uam

uam aliam huiuscemodi bestia capienda rationem: quod sanè commodi spes, quæ ex illius comprehensione ostendebatur, metum uinceret. Cum itaque non ui, sed dolosa machinatione eam attendendam censuissent: Primo robustis funibus rete beluæ capax confecerunt, post uero obseruato Serpentis cubili, atque egressu, regressuq; notato, simul & capto tempore, cum soleret exire, ut permulta animalium cæde facta sese expleret, cauernæ aditum terra & lapidibus exaggeratis obstruxerunt: Deinde bestia à faciendis rapinis reuertenti iaculatores & funditores, tum equitum magnus numerus, tum tubicines, ut clamore tubarum ea obstreperetur, omnes sese quidem ostenderunt, sed certe aliorum exemplo ad cauendum periti, nulli accedere propius ausi fuerunt. Vbi uero se hac tanta multitudine circumfusam uidit, excelsa capite, & horribili sibilu ingentem terrorem minitabatur: at enim & coniectione telorum eminens, & equorum conspectu, & latrantium canum multitudine, tum tubarum sono perterrita, ad soliti latibuli aditum sese impulit: quem posteaquam obstructum inuenit, non tantopere sæua extitit, imò uero consilij inops, armorum equorumq; strepitu, & tubarum sono obstupescens, in rete incidit: ac ubi se irretitam sensit, non modò horribilem sibilum edebat, sed etiam dentibus rete lacerabat. Verum cum eius robur multa uerberatione fregissent, & dentes cõtriuissent, iam ad resistendū remollescentem, & illaqueatā, Alexandriam ad regem adduxe

adduxerūt. Hæc enim paulatim subducto cibo ita de uiribus remiserat, ut ex immani feritate ad māsuetudinem traducta, singulari admiratione spectatores afficeret. Ptolemæus uenatoribus persoluto præmio, & dimēso alens cibo Serpentem, externis ad se uenientibus, mirificum spectaculum præbebat. Neque hoc certe à ueritate remotum iudicabit, qui memoria nostra in nouo orbe terræ, Senegæ nuncupatæ, ea uastitate Serpētes uiderit, solidas ut Capras nulla earū laceratione deuorent. In Hispana item insula inusitata magnitudine excellunt, sed tantopere innocentes, ut omnino haud noceant quicquam. In Ecuba usus Serpentum suauissimus existimatur, ijs ut soli reges uescantur. Ad Calechutum in tantam amplitudinem procedunt, ut maximorum Suum similes efficiantur, excepto capite, quod uastius existit, ac nimirū quod earum usus omnibus interdīctus sit, ideo earundem tanta est uis. Errore enim implicatus Calechuti Rex, adeo acri interdīctione eas tuetur, ut eum qui Serpentem confecerit, non minus acerba, quàm si hominem interfecisset, morte mulctet. Simul & curat mapalia ad ipsarum tuitionem contra pluuias aquas ædificari. Causam autem cur eas tanti æstimet, afferunt, quod ipsas de coelo delapsas, diuina esse numina arbitretur: quod quidem ipsum ex uulnere quod infligunt colligit, nam eo solo subitam mortem inferunt. In Macra loco sic nuncupato Possidonius scribit, mortuam spectatam fuisse Serpentem iugeri longitudine

dine

dine, tanta crassitudine, ut ex utraque parte astantes equites inter se intueri non possent, tamq̃ largo rictu imminuisse, insidentem ut equo hominem exhauriret, ac singulas squammas clypeo maiores fuisse.

Ex Paulo Veneto accepi in regione, quā Caraiam ipse uocat, quam se pedibus obiuisse testatur, serpentes longitudine decem passuum, & crassitudine decem pedum nasci, prioribus pedibus quidem carentes, sed eorū loco ungues habere Leonis similes, tum grandi capite, tum oculis quoquouersus pedē unum amplis, tamq̃ oris rictu largo imminere, ut hominem deuorent: Nullumq̃ esse neq̃ hominem, neq̃ aliud animal, quod non eas horreat intueri. Ad hanc rationem capiuntur: interdū intra subterraneas cauernas abduntur, noctu uero longè lateq̃ uagantes, cibum inquirunt: nullam animalium nationem extimescūt, imo Leones & Ursos exedunt, & conficiunt: postea uero quàm sese cibo expleuerunt, ad domesticam latebrarum sedem redeunt. Cum gradiuntur, tam alte uestigia imprimunt, ut sui corporis pondere in ea terra fabulosa mirabilem foueam efficiant, ut dolium quodpiam uini plenum circum fabulum uersatum dicas. Iam uero uenatores huiusmodi feris insidias molientes, permultos, & robustos palos ex supremo capite acuto ferro munitos in fabulo uicino cauernæ ubi latitare solēt, interdū defigunt, eosdemq̃ fabulo obruunt, ne ex ijs quæpiam uideri possint. Cum autem, ut solet, noctu ad cibi inquisitionem prodiens, magna

magna sui corporis mole ad arenam adrepat, sæpe latentem ferro transfixa, perit, aut graui accepto uulnere, fauciam uenatores, qui in insidijs collocati sunt, impetu facto interimunt.

De Dracone puellæ amatore apud Idumæos. CAP. XI.

A pud Idumæos, seu Iudæos, cum Herodes rerum potiretur, eximia magnitudine Draconi perpulchram admodum adolescentem foeminam in amore fuisse indigenæ prædicant, ad quam ille quidem uentitaret, & simul cum ea amanter dormiret. Hæc uero etiam si amator quoad poterat leniter & mansuetè ad ipsam adreperet, eius tamen metu perterrita, & sese subduxit, ut ex amicæ absentia eum amoris obliuio caperet, menstruum spatium abfuit: at ei sanè quàm absentis desiderium augebatur, indiesq; amatorius affectus eatenus ingrauescebat, ut noctes & dies ad eum locum, ubi cum adolescentula uersari solitus erat, frequens accederet. Cum uero eam quam amabat non inueniret, tanquam amator, cui amor optatis non respondet, acerrimo dolore afflictabatur. Postea autem quam puella reuertisset, ab eo confestim est adita: atque is ualde amatorie, plenus suspicionum, tanquam spretus, ob eamq; rem amantissima ira incitatus, reliquum adolescentis corpus circumplicans eius crura parè & molliter uerberabat. Non ergo expertia rationis animalia Optimus ac Maximus negligit: sed ex his & alijs quemadmodum & erga ea affectus sit, & singula curet, ostenditur.

De

De Dracone Aetolidis amatore. CAP. XII.

D raco Aetolidis amator, sicut Plutarchus scribit, Gyllij ac celsio, ad eam noctu uentitabat, neque tamen ad puellæ corpus subiens, quicquam nocebat: sed prima luce sensim, atq; moderate discedebat: quod ipsum cum diu multumq; fecisset, eam genere proximi longè sumouerunt: quam cum Draco non inuenisset, huc & illuc errare ad huius inquisitionem cepit: tandem eam nactus, non leniter, ut antè solebat, sed asperè cum spiribus illius manus alligabat, tum extrema cauda sic tibias multa uerberatione uexabat, ut leuem quandam & plenam amoris iram exercere uideretur.

De Dracone & eius adamato puero. CAP. XIII.

C um paruulus Draco, Arcadiæ indigena, simul cum puero infante, natione etiam Arcade, educaretur: & puer ætatis progressu iam adolescens esset, & Draco etiam permagnus euasisset, & mutuo inter se amore flagrarent: Proximi adulescentulo cognitione illius magnitudinem perhorrentes, nam is aspectu horribilis, per pauculis diebus ad corporis magnitudinem inusitata progressiones effecerat, illum unà cum puero in eodem lecto dormientem, quam longissime gentium exportant: Puer autem reuertit: ille syluam ibi nactus, in ea remansit. Temporis interuallo hic ad integram ætatem & perfectam processit, ille Draconis amans & amatus etiam, ad confirmatam progressus, cum per desertam sui amantis regionem aliquando iter faceret, in latrones incurrens, strictis gladijs

gladijs appetitus fuit, & percussus quidem, siue quòd doleret, siue quia opem imploraret, auxilium, ut par erat, exclamauit. Draco autem bestia, & ad audiendum acerrima, & ad uidendum acutissima, postquam puerum, quo cum amoris consuetudinē habuerat, exaudiuit, edito sibilo, tanquam iræ suæ denuntiatione formidinū terrorem illis iniecit: cuius metu trepidantes scelerati, alij aliò disperguntur: quosdam deprehensos acerbissima morte affecit, atque ut eum comitatus fuisset, postea ad eum locum reuertit, quo expositus fuerat: nec tamē ei ex eo iratior factus est, quòd in solitudines abiectus fuisset, nec ut peruersi homines antiquum amicum in periculo deseruit.

Quemadmodum Dracones gratiam referre nouerunt.

CAP. XIII.

LYcaoni Emathyæ regi, nomine Macedo, filius fuit, ex quo postea, antiquo nomine obsoleto, nominata regio est: ex hoc quoque Pindus, id enim ei nomen erat, filius procreatus, cum robore animi atque uirtutis indole præditus fuit, tum forma etiam excellentens: ex illo etiam alij liberi nati improbo animo affecti, & corpore minus strenui. Cum Pindo & uirtutem & cæteras illius dotes inuiderent, non modo eum oppresserunt, uerumetiam poenas tanti malefici pendentes, seipsos funditus perdidierunt. Pindus sentiens se fratrum inuidia ardere, atque ab ijs insidias sibi comparari: regno, quod à patre acceperat, relicto, cum robustus esset, & ad uenandi studium propensus

penfus, non solum quidem uertit, sed certe illic ibidem æuum in uenando agitans, cum semel hinnulos insequeretur, & summa uirium contentione equum incitasset, ab eis qui secum uenabantur, se longissime abduxit: hinnuli uero altissimam cauernam subeuntes, ex insectantis conspectu se eripuerunt, atque ex periculo se seruarunt: is ex equo desiliens, cum hunc ad proximam arborem alligasset, cumque ut diligentissime potuit, latebram illam manibus perscrutans, hinnulos exquiret, sibi denunciantem uocem exaudiuit, ne hinnulos tangeret: quare ubi diu multumque circumspexisset: nec quicquam uideret, uocem ut ex maiore quadam causa redditam extimuit, & simul in equum ascendens, ex eo loco discessit. Postero autem die ad eundem locum reuertit: non eò tamen, quòd illi se abdidissent, ingreditur, uocis memoria, quam auribus acceperat, deterritus. Cum igitur dubitaret quoniam pridie se ab insectanda præda auertisset, ac, ut par erat, circumspectaret montanos pastores, aut uenatores: interea ei inusitata magnitudine draco apparet, ex magna parte corporis adrepēs, collumque & caput paululum attollens, & ad se uelut intendens. Collum autē cum capite erat ea proceritate, ut uel cum procerissimo homine exæquari potuisset. Verū ut eius conspectus Pindum exterruerit, certe non in fugā impulsit: at enim is sese ex maximo terrore colligēs, sapienter bestiam mitigauit: nam ex auiibus quas immolaret, ei cibum edendum obijcit, & tanquam hospitalem men-

r sam &

sam & redemptionis suæ præmium apposuit. Is sanè uelut donis delinitus, & captionibus, ut ita dicā, præstrictus, ex eo loco excessit: quod quidē ipsum ita iucundū Pindo fuit, ut ea quæ uel ex uenationibus mōtanis, uel ex aucupio capere posset, ut draconi nō ingratus adeptæ salutis mercedem afferret. Neq; tamē sine fructu has ei donationes ex præda cōstituit, nam fortuna ei prospere ire cœpit, omnium enim quæ uenaretur, secunda uenatione fungebatur, siue terrena, siue uolucra persequerēt: quare gloria magna apud omnes erat, quod contra feras congregeretur, & eas expedite caperet: iam uero ea erat proceritate, ut corporis mole perterrefaceret: tum uero firma corporis constitutione, tum pulcherrimo oris habitu, foeminas ad se amandū ut uehemēter inflammaret, & sanè cœlibes omnes quasi furētes atq; bacchantes ad eius uenationes proficiscerentur, & nuptijs alligatæ à maritorum custodijs asseruatae, mallent cum illo concumbere, quàm in numerū dearū referri: pleriq; hominū eum, quod ipsius uirtus & forma suam omniū admirationē excitaret, diligebant: soli fratres infenso atq; inimico animo in illum erāt. Quamobrē eum ipsum aliquādo solum uenantem ex insidijs aggrediuntur, atq; in propinqui fluminis angustias compulsū, auxiliocq; destitutum, strictis gladijs appetūt, atq; adeo trucidāt: hunc exclamantē cum draco ipsius amicus exaudisset, (etenim est animal sensu audiendi cū acerrimo, tum uidendi acutissimo) suo ex cubili prodijt, & sim

& simul impios circumplicans, suffocauit, & uero cæsum summa diligentia tam diu custodire non destitit, dū cognatione defuncto proximi desiderio permoti ad illum humi iacentē uenissent. Hi propius facti et si iusto in luctu & squalore essent, sepultura tamē & iustis exequiarū interfectū custodis metu afficere prohibebantur: ueruntamen hic recondita quadā ac mirabili natura, intelligēs se illos arcere de præsidio stationēq; cadaueris discessit, quò cōmodius nulla interpellatione supremā gratiam à propinquis assequeretur: magnifice igitur & splendide honore sepulturæ ornatus fuit, atq; etiam fluuius factæ occisioni proximus, ex mortuo nomen traxit. Bestiarum igitur uis est, eis à quibus beneficium acceperint gratiam referre.

De Dracone quem in India inuenit Alexander Macedo.

CAP. XV.

Alexāder cum alia pleraq; animalia apud Indos inuenit, tum draconē, quem quia sacrum in antro quodam Indi existimarent, & summa religione colerent, idcirco precibus Alexandrum obsecrarunt, ne in illum ipsum inuaderet, quod quidem ipsum ille annuit. At enim draco cum exercitus strepitum sensit, (quod sit animal tum audiendi, tum uidendi acerrimo, atq; acutissimo sensu præditū) maximo sibilo, & summo afflatu edito, omnes exterruit, & perturbauit. Septuaginta cubita longus esse existimabatur: nō eis totus apparuit, sed illius solum caput ex antro emiuit: eius oculi ad magni clypei Macedonici magni-

r 2 tudin

tudinem accessisse dicuntur.

De diuersorum locorum Draconibus &

Aspidibus.

CAP. XVI.

ONeficritus Astypaleus duos in India scribit dracones fuisse, alterum sex & quadraginta, alterum octoginta cubitorum, eosdemque Alexandrum ardentem uidere expetiuisse. Regnante Philadelpho, duos item ex Aethiopia Dracones in Alexandriam deportatos fuisse, apud Aegyptios peruagatum est, alterum magnitudine quatuordecim, alterum tredecim cubitorum. Euergetis regis temporibus tres etiam fuisse, unum nouem, alterum septem cubitorum, tertium magna cura in Aesculapij templo nutritum fuisse: atque etiam Aspides quatuor cubitorum Aegyptij apparuisse afferunt. Iam qui de Chiorum rebus historiam conscripserunt, ad quandam Pellæi montis uallem, proceris arboribus frequentem atque opacam, maxima magnitudine Draconem inquit procreatum fuisse, cuius sibilum Chij uehementer perhorrescerent, cuius magnitudinem nulli neque agricolæ, neque pastores accedendo propius considerare auderent, sed ex solo sibilo ingentem quandam & formidolosam feram bestiam esse suspicarentur, eius tamen magnitudinem tandem mirabili quadam machinatione atque solertia cognitam fuisse: uento nimirum uehementissimo uallis arbores concussas, & uolenter collisos ramos ignem concepisse, & simul inde ingens incendium excitatum, locum omnem comprehend

hendidisse, & feram circumdedisse, atque interceptam, cum elabi non posset, ardore flammæ conflagrasse, Itaque nudato loco omnia conspicua facta fuisse: & uero Chios metu liberatos cum spectatum uenissent, inusitata magnitudine ossa, & immane caput offendisse, ut ex ijs quātus uiuus ille fuisset, conijci posset.

Cum poma Dracones comefuri sunt, syluestris lactuæ succum idcirco exsorbēt, quod hæc illis ne inflatione impleant, magnum adiumentum affert. Cum homini aut feræ cuiusdam insidias facturi sunt, mortis feras radices edunt.

CAP. XVII.

DRACO cum colore nigro est, tum uentre subuirdi, tum eximia formæ pulchritudine, tum dentium triplici serie armatur: Pinguis caro eminens ex inferiori mento barbæ speciem præbet: ad infligendum uulnus, etsi ualde irascitur, parum efficax existit, neque ideo ut aliæ serpentes, eius plaga doloris sensum habet, quod exigua est & similis ei, quam facit mus: atqui ut infesto animo contra eum aquila cum alijs de causis pugnat, sic Draco ex fruticibus prodiens, facile aut ouem aut leporē eximit ex unguis aquilæ. Nam is interea cum aquila pugnat, lepus sese in fugam dat, ueruntamen frustra Draco obtutum oculorum in aquilam retorquens, eam persequitur, quod in sublime elatam attingere non possit.

Gyllij accessio.

De Basilisco.

CAP. XVIII.

EX Aspidis quidem uulnere longo tempore quiesciam sanus fieri possit, uel exectionem membri,

r 3 uel ex

uel exustionem ignis fortiter patiendo, uel accommo-
datis medicamentis malum sistendo, ne serpat lon-
gius: Basiliscus uero etsi magnitudine palmi sit, ta-
men uel serpentum maxima illius aspectu non longo
interuallo, sed quàm statim expirationis appulsu ex-
siccatur. Et si baculum quem quispiam teneat mor-
morderit, baculi dominus necatur.

De sibilo Basilisci. CAP. XIX.

IN Africa mulos uel cæfos; uel siti animo deficientes,
Archelaus ait, plerosque mortuos humi iacere
proiectos, sæpèq; magnam serpentium uim influere
ad eorum cadauera depascēda, easq; Basilisci exaudis-
to sibilo, se statim in cauernas, infra ue harenas abde-
re: illum uero eò profectum, in tranquilla permultæ
pacis libertate prandere. Postea uero quàm pransus
sit, sibilo repetito, latitantibus serpentibus significas-
re, se iam pransum ex cadaueribus abire.

De Aspide. CAP. XX.

Aspides in diadematibus pictas Aegyptiorum re-
ges gerunt, ex eius bestiae forma regni firmitas
tem adumbrate significantes: earum quaedam ad lon-
gitudinem quinque cubitorum accedunt: nonnullæ
rutilo, plurimæ nigro, cinereo uel colore perspiciuntur.
Amplius quatuor horas quos momorderint, uiuere
non queunt: eos conuulsio, & uisus obscuratio con-
sequitur. Ichneumo autem Aspidis oua disperdit, &
tanquam catulis suis futuram hostilem perniciem sum-
mouet. Libycam aspidem dicunt sua aspiratione ocu-
lorum

lorum usum aduersus se respiciētes eripere: alias non
excæcare quidem, sed tamen celeriter interficere.

Qualia sunt Aspidis morsus uestigia. CAP. XXI.

Morsuum uestigia tam perparū apparentia aspis
imprimit, ut indicia uix acri oculorum acie de-
prehendantur. Cur uero sint tam obscura, ignotaq;
causam hanc esse audio: Ipsius uenenum ad trāsmit-
tendum peracutum, mirabilisq; celeritate ad intima
transitionē faciens. Cum enim hæc ipsa morsum effe-
cit, uenenum non eminet & apparet, sed sub cutem
subiens, intra meatus bene penitus subest, atq; sic ad
intima delabitur, ut nihil extet atque emineat. Quare
ab Octauianis Cleopatrar mors nō facile oculis com-
prehensa est, nisi tandem sero admodum ex duobus
punctis difficilibus ad uidendum animaduersis, mor-
tis obscura significatio deprehensa est. Cum tamen
secus Aspidis morsus uestigia manifesto appareant
his qui historiam horum animalium tenent.

De morsu Aspidis. CAP. XXII.

Viperæ, & aliarum serpentiū morsus non carent
remedio, ex hisq; fieri potiones atque unguenta
percipio, cantionesq; quorundam illitum uenenum
mitigauerunt: solū aspidis morsum non curari posse,
esseq; omni medicina robustiorem. Dignum hoc ani-
mal odio ob redundantiam mali: at fera scelestior, &
quæ minus uitari possit, scemina uenefica, qualem
fuisse Medeam, & Circen audimus: nam aspidum ue-
nena & morsus opera sunt: illarum autem uenena
uel solo

uel solo tactu necare feruntur. Cum Pompeius Rufus Romæ ædilitium munus obiret quinquatrijs, ut solet in Romano foro fieri, circulator alijs permulctis, qui eandē quam is ipse artem factitarent, circumstantibus, ad suam ipsius ostentandam sapientiam, simulq; ex artificio suo specimen dandum, aspidem ad brachium admouit, & ex impresso morfu malum exugit. Cum postea non aquam quam sibi præparauerat exorbuisset, quod ea esset subducta, ex insidijs nimirum uas fuerat euersum, ueneno non exhausto atque eiecto, secundo post die sine doloris sensu cum sensim & pedetentim pernicie ueneni illapsa, eius os cæteraq; membra extabuissent, uita priuatus est.

De morfu Aspidis.

CAP. XXIII.

Aspidis morsum Cleopatra lenissimum esse periclitatione percepit. Cum enim, aduentante Augusto, quænam sine acerbis doloris sensu mors esset in conuiuio de circumstantibus exquireret, eam quæ gladio inferretur, doloribus refertam esse, ex ijs qui aliquod uulnus accepissent, reperiebat: acerbam autem ex uenenis, & laboriosam: conuulsionem enim facere, & stomacho, & cordi dolorem inurere. Eam uero quæ aspidis ictu afferretur, plenam lenitudinis esse, ut uel solo tactu interdum interimat.

De Aspidibus prope Nilum habitantibus.

CAP. XXIII.

In utraq; Nili ripa aspides latibulis se tegunt, & tanquam ædes suas homines, sic hoc flumen omni
alto

alio tempore iucundè & suauiter accolunt. Cum autem in agros Nilus redundat, tum enim triginta circiter antè diebus, longius ab eo fluuio in loca eminentiora unà cum foetibus suis demigrant: quod quidem munus à natura acceperunt, tanti ut fluminis, tamq; operosi quotannis accessionem & decessionem non modo non ignorent, sed ab eius etiam damno cauere sciant: atque etiam testudines, & cancri, & Crocodili in ea loca Nilo inaccessa id temporis oua transferant, unde ij qui oua eorum offendunt, quando Nilus sit agros irrigaturus, facile colligunt.

De Aspidis amore.

CAP. XXV.

Quod Aegyptij de Aspide dicunt, id libenter sapientia studiosi audiunt. In quadam Aegyptiorum pastione, nomen ab Hercule trahente, formosum puerum anserum custodem, ab Aspide tam mirifice adamatam fuisse, ut is cum obdormisset, è somno ad declinandas insidias, quas aspidis coniux riuallitate commotus ei moliretur, ab ea excitatus fuerit, & sibi cauerit.

De Aspide quam Aegyptij Thermotin no-

minant.

CAP. XXVI.

Thermotin Aegyptij Aspidem appellant, & sacram esse aiunt, & summa religione colunt: Itaq; ea Isidis simulacra tanquam regio quodam diadema te coronant. Eandem etiam ferunt non in perniciem proborum hominum natam esse, enimuero commiscuntur eam se ab ijs abstinere. Contra autem im-

r s probis

probis necem afferre: ijdemq; inquit sexdecim æta-
tes uiuere, atq; in sacris ædibus ad unumquenc; an-
gulum subterranea facella exædificat, ubi sanè Aspi-
di habitanti bubulum adipem edendum interuallis
quibusdam obijciunt.

Quemadmodum Aspides ab Aegyptijs man-
suesunt. CAP. XXVII.

Philarchus libro duodecimo in uulgus edidit, aspi-
des ab Aegyptijs uehementer coli, easdemq; ex
eo cultu mansuelcere, ciboq; cicures fieri: neque simul
cum pueris infantibus uiuētes, eis quippiā nocere, &
uero appellatas ex caueis prodire, atq; ad appellātem
accedere; digitorum autem crepitu uocantur. Aegy-
ptij in aspidum nationem hospitalissimi: Primum ut
pransi sunt, statim temperatas uino & melle farinas
in mensam, in qua pransi sunt, exponūt; postea plau-
su dato, eas tanquam conuiuas ad prandium uocant;
Illæ uero uelut ad condictam cœnam inuitatæ, aliæ
aliunde erumpentes, accedunt, & mensam circum-
stant, ac reliqua omni spira in solo terræ relicta, caput
alleuantes circumlambunt, sensimq; atque moderate
explentur. Cum autem Aegyptij de nocte habent
neceffe surgere, ne ipsas in tenebris conculcent, ite-
rum percussione digitorum utuntur, eis ut de uia de-
cedant, signum dantes: Illæ sanè sonitus discrimen
intelligentes, confestim in latibula abstruduntur;
itaque is qui de lecto surgit, postea in nullas ipsarum
incurrit.

De

De Aspide. CAP. XXVIII.

Aspis omnium uenenatorum pestilentissima, ari-
dis squammis rubet, simul & omnino formido-
losa & horribilis est, tardis tractibus serpit, somnicu-
losis oculis asidue innuit, ac nimirum primū ut uel
strepitū uel uocē auribus percepit, segnicie ac somno
exculso, in orbem cōtrahitur, atq; ex medijs spiris ter-
ribile caput alleuat: ex eius fronte geminæ carunculae
callo similes eminent: oculis est ualde rubentibus, cer-
uix squallet & tumet, cum sibilum edit, aut in obuios
uiatores acerbam aspirationē anhelat, ex tunica quæ
quatuor maxillæ dentes contegit, uirus euomit.

De Vipera. CAP. XXIX.

Exip aπὸ τοῦ ἐχιδνῆς genere, non natura nonnulli dis-
ferre aiunt: illum marem esse, hanc fœminā. Alij
etiā natura differre existimant. Et sunt quidem qui
dicant, τὸ τοῦ ἐχέως percussum cōuulsione affici, non
item ἀπὸ ἐχιδνῆς. Alij dicunt ἐχιδνῆς albū morsum esse,
ἐχέως non eiusmodi, sed liuidum. Nicander dicit, cum
morsum inflixit ἐχίς, duorum dentium uestigia appa-
rere: Cum autem ἐχιδνα læserit, plurium uideri.

CAP. XXX.

Vipera modo magnum, modo paruum gyrum
agit: duris squammis horret, segni tractu serpit,
irritata oculis ualde rubet, & geminam linguā iactat,
simul & caudam contorquet. Ex Viperis fœmina
cum obujs infestior, & morsu acerbior, & corpore
pinguior

pinguior existit : tum ne illi occurreris , cum in coitu
maritum momordit : sola animal, reliquæ Serpentes
ex sese oua pariunt : si fagi contingit ramulo, sistitur.

De Viperæ coitu & partu. CAP. XXXI.

Vlpera sua circumplicatus foemina cum ea coit,
hæc uero sine molestia iniri se patitur: postquam
ad coeundi finem peruenerunt, uxor pro coitus con-
suetudine mala significatione amoris, maritum exci-
pit : nam ei ad collum inhærens, morsu abscindit ca-
put: itaque ex Viperino coitu hic perit, illa uero præ-
gnans efficitur. Non autem oua parit, sed animantes
partus edit, iam iam idoneos ad perniciem inferendū.
In ipso enim partu matris aluum distrahunt, & lace-
rant, perq; disruptum uentrem erumpunt, ulciscētes
patrem in hunc modum: Heus mi Tragædi, quid ad
hæc Orestæ Alcimones?

Quid Theophrastus sentit de partu Viperarum.

CAP. XXXII.

Vlperæ catulos Theophrastus scribit parentis ute-
rum non exedere, atque conficere: neque fanè
ut quiddam ludens dicam, foribus effractis obstru-
ctum exitum perrumpere: at enim foeminâ uteri an-
gustijs compulsam non parere, sed disrupti. Cuius
sententia ita rem habere mihi ad ueritatem planè per-
suadet: Siquidem marinæ Acus, quia tenues sunt, &
haudquaquam sinuosam & capacem aluum habeāt,
iccirco similiter à suis foetibus afficiuntur, etsi iam ante
fabulose earum partus descripsi: tamen ne mihi He-
rodorus

rodotus succenseat, quales ipse conscripsit.

Quemadmodum Viperæ saliuâ hominis perni-
ciem infert. CAP. XXXIII.

Serpentium uenenum cum pestiferum est, tum mul-
to aspidis pestilentius. Contrâ, quæ nemo saluta-
ria præsidia facile inueniat, etiam si adleuationis ali-
quid afferendum doloribus, atque adeo ad liberan-
dum ab illis ipsis doloribus acerrimis sapientissimus
sit, uenenatis Serpentibus incredibiliter perniciosum
uenenum in homine ad hanc rationem deprehendi-
tur: Si Viperæ collum summa cautione contineas, in
osq; illius diductum expuas, sputum in eius uetrem
delapsum, tanta ei pernicie existit, inde ex tabe ut Vi-
pera putrescat. Huc accedit, hominis morsum in ho-
mini ipsi esse perniciosum, nulliusq; animalis morsui
de acerbitate concedere. Nymphes librorum quos
conscripsit de Ptolemæis nono, Viperas dicit in Tro-
glodyde, si cum alijs conferantur, ingenti nasci ma-
gnitudine: decem enim & septē cubitorum existere.

Quemadmodum ex escharum usu Viperæ magis
uenenatae sunt. CAP. XXXIII.

Veneni uim ex passionibus corroborari, cum alijs
pleriq; scripserūt, tum maxime Pausanias de ho-
mine Phœnice dicit se audiuisse, in montibus Phœni-
ciæ ex usu radicum Viperas magis efferi. Idemq;
Phœnix Pausaniæ narrabat se hominem uidisse, ut
Viperæ impetum effugeret, in arborem ascendere:
simul & Viperam insequentē postea quàm ille ascen-
disset

Gyllij ac-
cessio.

disset, uenisse, & grauem aspirationem & pestilentem in arborem afflatse, hominemq; ex eo statim periisse. Contra, Viperas quæ in balsamis Arabiae arboribus habitant, acerbitalis uirus non habere, quod balsamorum non modo suauissimo succo utantur, uerum etiam umbra oblectentur. Cum autem colligendi opobalsami tempus uenit, pro se quisque perticis arbusculas concutit, ut Viperas in fugam impellat: neque enim eas, quod balsamis consecratas existiment, occidere audent: ac si quis ictus sit a Viperis, uulnus non est perniciosius, quam si ferro impositum fuisset, omnisque ueneni metus abest: quod sane odoratissimum pabulum ueneni pestilentiam temperet, & mitiget.

Quemadmodum Viperarum & alicuius generis Araneorum morsus curantur musica. CAP. XXXV.

Gyllij accelsio.

Quoddam Araneorum genus olim in Italia non uisum, nunc in Apulia frequens, quod uulgo Tarantulam nuncupant, alio anni tempore ad nocendum non magnam uim habet: in maximis uero solis ardoribus acerbitalis uirus pestiferum infligit: huius perniciæ una hæc salutaris inuenta est medicina, ut ictus uario & multiplici cantu tibicinum, aut citharistarum, aliorumue musicorum permulceatur. Is tamen si sermonis & oculorum usum amiserit, ac omnis sensus expertus sit, tamen confestim ut tibiæ auditionem accipit, tanquam e graui experrectus somno, oculos paulatim alleuat, ac recepto animo se humo tollit, & ad musicæ rationem saltare ingreditur, neque a saliendi conue

conuenientia aberrat: imo uero etiam a saltatoribus musicis antea auersi scire saltare tum uisuntur. Itaque si Apuliam obeas, circumspicies alios uicos tympanis, alios fistulis, alios tibijs ad eiusmodi depellendum malum undique circumsonare: ac si tibicen, aut lyricen, aut tympanistes pulsare desistat, is qui iam recreatus uidebatur, & conuenienter ad sonum saltabat, statim animo deficitur, & omnium sensuum stupore afficitur: ac sane rursus repetito cantu colligitur, & acrius saltare contendit. In sermonem hominum uenit, quod mihi alienum non uidetur, huius ueneni uim harmonia & uocum concentu per totum corpus manare, ex eodemque occulto quodam naturæ munere dilabi, & euanescere: enim uero qui ex hoc morbo laborarunt, si quid resideat, quod bene curatum non fuerit, si quando musicam auribus conceperint, maxime animo commouentur, & manibus, pedibusque tandiu gestire non desinunt, quoad illa uis funditus uicta sit. Theophrastus scribit, quosdam uiperarum morsus uel tibiæ, uel fidicularum, uel aliorum organorum cantu adhibito sanari. Ismeneas Thebanus dicitur plures Bœotiorum coxendicum dolore laborantes tibiæ sono ad incolumitatem restituisse.

De Cenchryne. CAP. XXXVI.

Cenchryne & maxima magnitudine est, & Leonem Gyllij accelsio. uocant, siue quod eius squammæ uarijs maculis distinctæ sunt, siue quod cauda erecta se ad pugnam incitat, siue etiam quia Leonum more humanum sanguinem

guinem exforbet. In maximis caloribus infidias pericori molitur. Caue quantumlibet magno animi robore sis, ne ue occurras, ne ue contra hanc pugnes: ac potius ne recta fugias, sed diuerticulis, flexionibusque bestiae cursum retardes. Nam serpentum genus cum recta iter facit uelocissimum est, cum autem uiam flexit, tardius serpit.

De Ceraftis Serpentibus. CAP. XXXVII.

Ceraftes Serpens ferum animal, colore album, gemina supra frontem gerit cornua Cochleae cornibus similia, non similiter tamen atque illius tenera. Longe alia ratione in caeteros Libycos homines, ac erga nuncupatos Pfylos ceraftae afficiuntur. Illis enim infesti sunt, cum his foedere deuinciuntur, pacemque seruant. Enimuero Pfyllorum gens ab eis si mordestur, non modo non sentit mortem, sed eos etiam qui in id mali inciderint, facillime sanat, si priusquam totum ueneno corpus imbutum sit, ex ipsis quispiam uel accersitus, uel sua sponte ueniens, os aqua coluerit, illiusque manus, qui morsus sit abluerit, ex ueneno statim tum conualescit, tum ab omni malo liberatur. Libyci autem homines aiunt, uirum cui sua uxor uenerit in suspicionem adulterij, quique ex ea susceptos liberos adulterino sanguine natos suspicetur, experimenti causa in dolium ceraftarum plenum infantem puerum conijcere, sicque abijciendo, tanquam artificem aurum igni, ingenuitatem pueruli experiri. Ceraftas protinus insultare, acerbosque fieri, innatum malum

malum puero minitantes, eos ut puer attigit remollescere, unde Libycus ille se legitimum patrem agnoscit. Cum serpentium, tum phalangiorum hostes ceraftae habentur. Haec uero si Afri comminiscuntur, non me, sed semetipsos fallunt.

De Pfyllis Africis, & de Ceraftis. C. XXXVIII.

Agatharcides dicit, in Africa Pfyllorum gentem esse, & nihil quidem ad uiuendi rationem a reliquis hominibus differre, ueruntamen cum alijs nationibus peregrinum eorum corpus comparatum admirationem habere: non enim uenenatas eis bestias quippiam nocere posse, neque phalangiorum mortiferis uulneribus ut caeteros homines affici, neque scorpionum aculeis laedi solere. Cum enim uenenatum quiddam ad eos accesserit, & uel eorum corpus attigerit, uel aliquem odorem exhauserit, ueluti soporiferam bibisset potionem, sopitur: & tandiu debilitatur, quoad ab eo Pfyllus recesserit. Callias libro decimo historiae quam conscripsit de Syracusano Agathocle, Ceraftas inquit pestiferum morsum infligere solere, & bestias ratione carentes, & homines interficere: nisi Libycus uir natione Pfyllus, ad curandum accesserit. Hic sane siue euocatus, siue fortuito aduenerit, & plagam adhuc tolerabiliter dolentem uiderit, sola salua dolorem mitigat, & perstringit: Sin percussum offenderit, aegerrime dolentem, intra dentes permulta aqua haurit, & os suum primo ex ea colluit, post uero eam in poculum iniectam uulnerato exforbendam tradit.

s Quod

Quòd si ueneni acerbitas acrius inualefcit, hic ægroz tanti nudo nudus accumbit, & proprio suo corpore morbi uim frangit, & malo hominem liberat.

De Ceraftis. CAP. XXXIX.

Gyllij ac-
cefsio.

LOca mediterranea Libyæ arenosa ceraftis abundant, quorum color arenæ fimilis: Ideo non paucos decipit, quòd eos ab arena non internofcât: Itaqz coloris errore falſi, pedibus illos cõculcantes, uitæ periculum ſubeunt. Ceraſtes fraudulêta uiperæ non ualde diſſimilis, interdũ quatuor, interdũ duobus cornibus eſſe uidetur: ſquãmis horret, eius color exalbeſcit: ſecundũ uias ut prætereũtibz moliatur inſidias, iacet. Et uipera quidem recta celeriter obuioſ appetit: Contra Ceraſtes diuerticulis, ſerpendicqz flexionibus cum ſonitu gradum faciens, impetum facit.

De Dipſade. CAP. XL.

Dipſas, cuius uim & naturam eius nomen nobis declarat, inferior quidẽ eſt magnitudine, quàm uipera, ſed tamen in occidendo quàm celerrime ſuperior: eius morſu confixi, etſi aſſiduam potionem hauriunt, ad ſitim tamen exardeſcunt, & ad bibendum eatenus inflammãtur, quoad celerrime rumpuntur. Eam Soſtratus cum albã eſſe ait, tum duas in cauda lineas nigras habere, & ſicut audio, uario & multiplici nomine nuncupatur. Quidam Præſterem uocant, alij Cauſonem, nonnulli Centrida, alij Annobaten, à quibusdã Melanurus appellari fertur: Cum in Africa tum magis in Arabia naſcitur.

CAP. XLI.
Dipſas

Dipſas parux uiperæ ſpeciem ſimilitudinẽqz gerit, ſed celerior eſt: ijs quos percuffit mortem infert: ab ea uulneratus acerrima ſiti ardet, & tanquã taurus ore hianſe, atque imminente ad flumina proſcumbit, tantaqz potione, dum uenter diſrumpitur, ſeſe explet.

Gyllij ac-
cefsio.

De Dryina ſeu Chelydro. CAP. XLII.

Huiusmodi ſerpẽs, quàm alij Dryinam, alij Chelydram appellant, in cõcauæ quercus fagi uelebras abſtruſa uiuit: nonnulli etiam Hydram appellant: ea relictis paludibus domeſticis ſedibus in pratibus ranunculos uenatur. Quòd ſi à crabronibus inuaditur, ſtatim in concauam quercum bene penitus perfugit: non acuto capite eſt, ſed lato, & plano: ex eius corpore teter odor manat: ab eo percuffus, teterimum odorem olet, & angor mentem tenebris operetã tenet, caligo oculis offunditur: ab eodemqz alij icſti caprarum aut ouium modo balant.

Gyllij ac-
cefsio.

De Hamorrhoo genere Viperarum.

CAP. XLIII.

Hæmorrhous è genere Viperarum, in faxorum cauernis domeſticã ſedem habet, pedem unum longus eſt, tum à capite in tenuitatem eius corporis habitus procedit: Colore eſt partim flammeo, partim nigro: eius caput tanquam cornibus quibusdã inhæreſcit: ſenſim & pigrè ſerpit, uentris ſquamis terram premens: tortuoſa non recta uia progreditur, gradiendo leuiter ſubſtrepit, unde eius ſer-

s 2 gnities

gnicies ostenditur: primum ut momordit, statim punctus cyanei coloris exoritur: percussus, stomachi doloribus affligitur, uenter celeriter exhauritur, caligine offunditur, sanguis per nares & aures cum biliolo ueneno mittitur, uesica sanguineam urinam reddit: Cicatrices si quæ sint in percussi corpore, etiam si conseruerint, tamen recrudescunt.

De Amphibena, CAP. XLIII.

HY dram Lerneam, Herculis certamen, decantent poëtæ, & ueterum fabularum opifices, quorum è numero est Ecataeus historicus. Chimerae naturam tricipitis canat Homerus, res profecto sic in fabulis numerandas, ut uerum est Amphisbenam sanè serpentem duo habere capita, alterum in anteriori parte, alterum in posteriori: cum enim aliquò necesse habet progredi, caudæ loco alterum ponit, altero pro capite utitur: tum rursus si ei retro sit opus cedere, capitibus contra quam prius utitur.

CAP. XLV.

Gyllij accersio,

AMphisbena parua est, & semper oculos tenet abris oppletos habet: cum terreno colore est, tum pellis uarijs maculis distinguitur, ex oleastro bacillus amphisbenæ pelle inuolutus, ex frigore laborantes calefacit.

De Colubro, CAP. XLVI.

COLubro percussum dicunt statim odorem teterisimum reddere, ex eoquod tam male oleat, ei neminem appropinquare posse. Idem quoque ait, eundem percussum cum obliuione circumfundi, eius oculis mult

lis multam caliginem offundi, tum rabiem & summum tremorem eidem exoriri, tertioque die perire.

De Colubro siue Natrice, CAP. XLVII.

QUAM latini Natricem, & Dioscorides Hydrum uocat, Nicander Chersidrum appellare uidetur. Is in locis parum aquæ habentibus, aut paludibus uersans, ranis infestissimus existit. Cum palus solis ardoribus exsiccata est, tum in arido uiuens, mortiferam plagam infligit.

De Hydris Corcyrensisibus, & Typhlope, quam Cæciliam uertere possemus, CAP. XLVIII.

IN Corcyra serpentes procreantur, quæ se retrouerunt ad insequentes retorquent, & spiritum malum anhelantes, ab impetu suos insectatores reprimunt, ab seque auertunt. Typhlopa, quam etiam Typhloenam nominant, & Cophiam, murenæ caput habere simile in sermonem hominum uenit, tum per paruulis oculis esse. Ex his duobus nominibus alterum ex eo trahit quod non sint ei oculi probe affecti ad uidentium. Cophiæ nomen idcirco habet, quod hebetes eidem aures sint: adeo item dura est pelle uix ut tandem secari queat.

De laculo, CAP. XLIX.

LACULUS serpens omni animantium generi insidias imolitur: huius cautio in faciendis insidijs eiusmodi est, ut secundum uias abditè lateat, per sæpe etiam correpens, in arborem ascendat: ibique sese contorte concludens, & in orbem coarctans, caputque in spiram

S 3 occult

Gyllij accersio,

occultans, ut prætereuntes tacitus ex occulto perspexerit, in id ipsum quod præterit, siue fuerit bestia, siue homo, se iaculetur. Nam ualet saltu, ut uiginti cubitorum spatium trãsilire queat, protinusq; ad ea quæ saltu appetit, inhærescat.

De Hyena serpente. CAP. L.

HYenam si uideas nunc quidem marem, nunc quàm mox uidebis foeminam: Si uero nunc foeminam, postea marem: utriusq; enim sexus particeps est: eundem marem cui antè nupserat, uxorem ducit: quotannis autem genitalia immutat. Cæneum igitur, & Tyresiam non ostentatione uerborum, sed rebus ipsis exprimit, & declarat hoc animal.

De Præstere serpente. CAP. LI.

Primum ut morsum Præster è genere serpentium effecit, statim stuporem infert, & immobilem reddi: post menti obliuio & tenebræ offunduntur, ut neque notionem habeat, neque respirare, neque mœiure queat: simul & percussum à pilis nudū iam morsu factum suffocatio sequitur, cum cōuulsionibus & morte acerrimis doloribus referta.

De Scythale. CAP. LII.

Gyllij acelsio.

SCythale forma cum Amphisbena non dissimilitudinem habet, præterquàm quòd cauda est tum pinguiore, tum crassiore. Scythale eadem est latitudine qua manubrium ligonis, & longitudine lombrici. Cum uerno tempore ex cauernis saxorum prodiit, foeniculi ramos exedit.

De Sep

De Sepedone serpente. CAP. LIII.

INest in Sepedone serpente immanis pernicies, & præterquàm quòd celerius graditur, Hæmorroi speciem similitudinēq; sicut ait Nicander, gerit: & eodem modo gyros & flexiones persequens, non rectà progreditur: quod quidem ipsum causa est, quæ obrem inspectantes nesciant de eius magnitudine iudicare. Vulnus quod infert acerbissimum habet, & bene penitus intrat, & putrefacit: qua ex uino men traxit. Inexpiable celeritate ipsius uenenum in uniuersum corpus transitionem facit: Capillus putrescit & funditus interit, tum superciliarum & palpebrarum pili defluunt, oculi offusi tenebris obscurantur, & marcescunt.

Qua uis & natura sit præditus Seps serpens. C. LIIII.

SEps è genere serpentum, ex eo magnam admirationem excitat, quòd colorem in eorum quæ contingit similitudinē immutat: eius imos quatuor dentes tuniculæ quædam occultat, ex eis uenenum emittens, celeriter & putrefacit, & interimit.

De Serpente quam alij Sepa, alij Chalcida uocant. CAP. LV.

SEps ideo etiã Chalcis appellatur, quòd quibusdã Gyllij acelsio. lineis, æris speciem, similitudinēq; gerentibus, eius dorsum distinguitur: Itemq; ad octo palmorum longitudinem accedit, tum in Syria, & Libya, & Cypro nascitur, in saxis domesticam sedem solet habere.

De Paria serpente. CAP. LVI. s 4 Parias,

PArias, seu Paruas (sic enim uult Apollodorus) igneo colore est, & acerrimo oculorum sensu, & largo ore, nihil mordendo nocet, sed mitis cum sit, deorum humanissimo Aesculapio ipsum consecrarunt, & eius ministerio dedicarunt.

De Porphyro Serpente Indica. CAP. LVII.

Terram Indiã historici permulta ferre uenena, & plantas dicunt, è quibus partim salutaria sunt contra morsus serpentum, partim mortifera. Cuiusmodi ut est Porphyrus serpens, palmi magnitudine, colore accedente ad purpuræ similitudinem, capite plusquam niueo, & lacte multo candidiore, locis Indiæ calidissimis reperitur: ei mordendi idcirco potestas est nulla, quod dentium expers sit: ergo hac ex parte eum quasi mansuetum dicere possumus. Non item ex omnibus partibus, nam eius uomitio si quod uel hominis, uel alterius animalis attigerit membrum, totum tabescat necesse est: Idcirco eum captum à cauda ex arbore suspendunt, ut illi caput ad terram uersus propendat: tum sub eius os uas subiiciunt æneum, in quod ex eius ore guttæ redduntur, quæ primum ut deciderunt, continuo concrescunt, aspicienti ut amigdalinae lachrymæ speciem præbeant: ab eo extincto uas remouetur, in cuius locum alterum etiam uas æneum supponitur, in quod saniosus liquor, aquæ similitudinem speciemque gerens, ex iam mortui ore serpentis defluit: Similiterque hic concrescit, atque condensatur; horum tamen uterque colore dif-

fert ab

fert ab altero: hic niger est, illæ primæ guttæ electrici similes sunt: è quibus si cui magnitudine sisami in cibo potione uel detur, acerrima primum conuulsione percellitur, deinde ei oculi peruertuntur, cerebrum per nares expressum delabatur, sicque ille miserabiliter quidem moritur, sed tamē celeriter: si quis sisamo minus ex illis sumpserit, non continuo is quidem moritur: sed certe ex hoc malo non euadit, sed denique cum mora extinguitur. Quod si ex eo ipso nigro qui ex mortuo iam serpente defluit, sisami quoque magnitudine quis comederit, extabescit, annique interuallo consumitur. Plerique eorum in biennium processerunt, paulatim morientes.

De Lacertorum dissectione. CAP. LVIII.

Si quis seu fortuito Lacertum, seu consulto in caluarua percutiat, & uirga medium discindat, huius partium neutra moritur, sed ab altera seorsum utraque graditur, & duobus pedibus adrepens uiuit. Deinde si coitio utriusque cum altera fiat, consensione quadam tacita, & naturali colligatione uelut conseruntur, contextunturque: atque ex separatis duabus partibus unus atque idem rursus efficitur lacertus: & tamen loci prius affecti uestigium cicatrix indicat, tamē & uitam pristinam retinet, & ei cætera persimilis est, qui talia nunquam perpeffus sit.

De Lacerto. CAP. LIX.

Non hic antiquorum testimonio mihi erit opus, quæ ipse uidi explicabo Cum uir quispiam Lacertum

s s certum

certum magnum & opimum comprehendisset, atque aereo stilo excæcauisset, eundemq; in fictilem ollam, recentem utrinq; eatenus exiguis foraminibus pertusam, ut neq; spirare fera prohiberetur, neque tamen exitum haberet, conclusisset: & simul terram roscedam, & herbam, cuius nomen non explicauit, imposuisset: ac deinde ferreo annulo, cui inesset gagates lapis, in quo lacertus incisus erat, nouem signa impressisset, quorum quotidie unum deleret: post ubi nono signo sublato ollam reclusisset, lacertum uidi, oculorum usu recuperato, clarius quàm ante excæcationem aspicere.

De Lacertis Indiae.

CAP. LX.

POlycletus maximos ait lacertos in India, tum ualde uario colore, nasci: ut pellis floridis quibusdam picturis maxime distincta, & ad tactum mollis, & tenera sit. In Arabia Lacerti ad duorum cubitorum magnitudinem accedunt.

De Salamandra.

CAP. LXI.

EX animalibus tametsi Salamandra non est quæ ex igni nascuntur, quales sunt Pyrigoni: contra tamen hunc ire audet, contraq; illius flammam ueniens, tanquam aduersus hostem quendam, sic eam expugnare aggreditur. Cuius rei testimonium fabri, quorum opera atq; artificium igne nititur, afferunt: nam quandiu eis ex flammæ splendore ignis flagrare eorumq; arte fabrile adiuuare uidetur, huiusmodi animal magna securitate ipsi negligunt. Cum autem ignis euanescit

euanescit, ac restinguitur, frustra q; folles flant, hoc sibi tum animal aduersari præclare intelligunt. Quare hoc ipsum peruestigant, atq; inuestigatum ulciscuntur: ignis autem postea iterum succensus fabrile opus modo ut antè erat solitus alatur, iuuare perseuerat.

De Salamandra.

CAP. LXII.

Salamandra animal quadrupes, lacertæ simile cauda breui præditum est: nonnulli dicunt eam cute, & squammis carere: neq; modo lacerti magnitudine esse, uerum etiam Crocodili terreni speciem similitudinemq; gerere, morsuq; infestissimo esse.

Gyllij ac celsio.

FINIS LIBRI IX.

LIBER DECIMVS

DE VI ET NATVRA ANIMALIVM AQVATILIVM.

De Balena.

CAP. I.

BALENA quemadmodum Delphinus, lac habet, colore quanquam nigro non est, maxime tamen Cyaneo, qui medium inter nigrum & uiridem locum tenet, conspicitur: non branchijs, sed fistulis (sic enim huius respirandi uia appellant) spiritum ducit. Sedes & commoratio huic est pelagus, in siccum egreditur, ubi à solis radijs calefcit.

De

De maximis Cetis,

CAP. II.

AD littora, aut minime profunda loca, aut breuia
ex Cetaceo genere nullum appropinquat: sed in
alto, & profundo uersatur. Eximia autē magnitudine
existimatur, Leo, Libella, Pardalis, Physiter, Pristes,
Maltha belua inexpugnabilis, Aries uel ipso aspectu
infestissimus, & periculosissimus, procul enim licet cō
pareat, maris procellas & tempestates ciet & agitat. Li
bella cū sit aspectu infausto, infeliciq; nō est prospera
nauigantibus. In Lacedaemonico mari accepi ingentia
Cete gigni: eamq; ob causam quidā Cretēses Home
rum dicūt Lacedaemonem Cetosam appellasse. Circa
Cytherā insulā Cete praedicant maiori grāditate gene
rari, eorumq; neruos accommodatos esse ad cōficiēdas,
nō solum Psalteriorum, & musicorū aliorum organo
rum fidiculas, sed ad bellica etiam instrumenta, atque
ex his confectae arcuum chordae censentur optimae.
Theocles libro quarto, ad Syrtim ait Cete procreari
triemibus maiora. Circa Gedrosiā Indiae regionem,
non ignobilis Onesicritus atque Orthogoras scripse
runt, Cete longitudine dimidiati stadij, & latitudine
pro rata longitudinis portione nasci, tantoq; robore
septa esse, ut saepe cum naribus respirarint, tantopere
in sublime marinos fluctus iactent, ut haec imperitis
maximae maris tempestates esse uideantur.

De Cetis & uarijs piscibus Taprobanae insulae, CAP. III.

Taprobanae insulae mediterranei, mare incogni
tum habent, maritimi uero Elephantorum uenar
tionem

tionem nisi auditione & fama haudquaquam acceper
runt, omne studium atque operam ad piscationē con
ferunt: Id mare magnum eam insulam ambiens, infis
nitos pisces procreare ferunt, habentes capita Leo
num, pantherarum, & arietum, aliorumq; animalium,
& quod magnam admirationem habet satyrorū spe
ciem similitudinemq; pisces nōnullos gerere, ac Cete
existere muliebri facie, eisq; pro crinibus spinas esse,
quorum genera tam monstrosa exacte explicare non
queunt. Ac in eodem mari beluas in utraq; sede uiue
re audio, & nocte segetes & herbas depasci, quodq;
palmarum fructu iam maturescenti gaudeant: idcirco
eas arbores amplexu suo concutere, & excussos uiol
ento impetu, exedere, & cōficere, easdemq; cum iam
incipit dilucescere in mare abdi, tum etiam permultas
Balenas Delphinis insidiātes ibidem esse aiunt. Tum
duo Delphinorum genera illic nasci, alterum ferum
& inexpiabili immanitate, piscatoribus infestum: alte
rum natura mansuetum, circum homines natare, &
more canum blandiri, & se contrectari sustinere, atq;
obiectum cibum libenter sumere.

De Cetaceo genere Gangis.

CAP. IIII.

Ganges Indiae fluuius, initium ducens à fontibus,
cum per se fluit, & nōdum ad alios admixtus est,
altitudine est uiginti passuum, latitudine uero octo
ginta stadiorum: cum autem alij in eum influxerunt,
altus sexagenos passus profuit, dilatatur & diffundit
tur in quadraginta stadia. Insulas Lesbo Cyrno ue
maiores

maiores efficit. Cete procreat, è quorum adipe farinae conficiuntur. In eo etiam testudines nascuntur, quarum testa non minori magnitudine sit, quam dolium capax uiginti amphorarum.

De Britannici Ceti magnitudine.

CAP. V.

Gyllij ac-
cessio,

DE bonis autoribus accepi, superiore anno beluam in Britannicum littus expulsum, atque eiectam fuisse, longitudine nonagenum pedum, proceritate uiginti septem. Cuius oris rictus ad duodeuiginti, mandibula ad uiginti duorum palmorum magnitudinem & triginta. Costae ferè omnes ad longitudinè XXI. pedum, atque ad crassitudinem sesquipedalem accederent: Itemque duas pinnas habuisse, quarum singulae essent quindecim pedum longitudine, earumque alteram decem boues uix abstrahere potuisse: linguam uiginti pedes latam fuisse, oculos inter se quinque ulnis distantes possedisse, eosque pro corporis portione paruulos, nimirum bubulis non maiores extitisse: & dentibus caruisse, tantum tanquam aliquot laminas corneas loco dentium apparuisse.

De duce Cetacei generis.

CAP. VI.

OMne ferè Cetaceum genus duce ad sibi moderandum eget, illiusque oculis ducibus ad uidendum utitur. Is autem dux est, quemadmodum harum rerum periti testantur, longus piscis, colore albo, capite praelongo, angusta cauda. Hunc ne ducem unicuique cetaceo natura dederit, an amicitia quadam is adductus, Cetum ultro antegrediatur, haud scio planè, sed id tamen

id tamen factum naturae impulsu arbitrari, nam hic separatim nunquam ab illo nauigat, sed ante huius caput antecedens, ipsius dux existit: etenim cuncta illi & prouidet, & praesentit, caudaque praemonstrat singula, tum horribilia formidolosaque inhihet, tum ciuaria conciliat, insidiasque a piscatoribus positas signo quodam ostendit, atque quem locum propter magnitudinem ipsum adire non oporteat, praesignificat: ne quando nimirum Cetaceum genus irretitum funditus pereat. Quod mirum uideri debet, minimam bestiam maximo animali uitae causam afferre, cum enim belua huiusmodi ad pinguitudinè peruenit, amplius nec uidere nec audire potest: Carnium enim moles, & uidendi & audiendi uiam intercludit, & tanquam illius luminibus obstruit, quare eius oculus improbe afficitur ad uidendum: quod si is pisciculus, quo ad necessaria utitur, perit: illi quoque pereundum est.

De Physteribus.

CAP. VII.

Gyllij ac-
cessio,

Qui in mari rubro nauigant, ut contra Cete, quae illic ingentia errant, se defendant, tintinabula a prora & puppi suspendunt, quorum sonitu deterrita, ad naues non appropinquant. Nearchi classi in Arabicum sinum nauiganti maximè terrorem Physteres iniecerunt, quod eiusmodi nimbos anhelarèt, ut quae posita ante pedes essent, uideri non possent. Cum autem ad nauigandum duces illis timentibus indicassent beluas esse, quae facile ex tubarum sonitu perterrentur, Nearchus naues in nimborum inflatos fluctus

fluctus propelli ac beluas tubarum clamore obstrepi iussit, eae autem concitatis fluctibus contra puppim speciem praese pugnae ferebant: ueruntamen quam mox tempestates commouere desistentes, in imam maris sedem se abstruserunt. Iam ut uiuae ad terram haud quaquam solent appropinquare, sic mortuorum ossa in littus expelluntur, atque eiciuntur, quibus Ichthyophagi tecta conficiunt, qui diuitiores sunt, eorum grandioribus ossibus pro materia utuntur, & ex crasioribus portas conficiunt: a bonis inopes ex spinis eorundem domos aedificant.

Quemadmodum capiuntur Cete. CAP. VIII.

Gyllij ac
cessio.

Cete in alto uersantur, & semper inexplebili cibi chelluatione flagrant. Quisnam cibus tantus erit, ut ad illorum gurgitem ac uoraginem explendam satis esse possit? Omnia cetacea exceptis Canibus, tarda in natando sunt, neque sine pisciculo duce quoquam progrediuntur. Hic singula illis ostendit, siue praeda capienda sit, siue quodpiam periculum instet, siue propinqua uada uitanda: huic ad solam caudae motionem illa parent, per hunc audiunt & uident, neque tantopere uastis beluis uires profunt, quam astutia paruuli pisciculi. Quamobrem astutus piscator ut huiusmodi beluas capere possit, uaria & multiplici escarum illecebra, hunc primum capit, deinde nullo labore monstra comprehendit: neque enim a duce orba amplius maris uias uident, non propinquum periculum sentiunt, sed tanquam pondera quaedam temere uagantur

uagantur, ignara quod nam fluctibus deferantur. Nam quod duce priuata sint, & carnea mole in oculos eminente, eorum aspectus tenebris circumfundatur: Ideo ad scopulos & littora offensionem accipiunt. Tum robusti piscatores ex eiusmodi beluis quampiam insidijs attentare deliberant, sed primo illius magnitudinem pondusque coniecturis assequuntur. Haec autem signa sunt magnitudinis si illius uertex extra aquam paululum eminent, non obscura significatio est, beluam ingentem esse: quod si dorsum bene emineat extra summam aquam, non tanta est: nam minores quia leuiore sint, idcirco altius eminent. Piscatores huic robustissimum hamum ad catenam ferream alligatum proiciunt: haec ut escam uidet, nulla cunctatione interposita, effreni auaritate eam appetit, atque statim ferro eius guttur transfigitur, cuius dolore incitata, catenam exedere & conficere conatur: quod ipsum postquam diu multumque conata est, acerrimis doloribus affecta, in pelagi profundum demergitur, atque omnem funem, huic relaxant, quod nullis uiribus humanis retrahi possit, & facili exagitata fera nauem cum remigibus in profundum retraheret: simul & amplos utres uenti plenos ex funibus appensos beluae mare subeunti obijciunt: Illa uulneris dolore stimulata, non utres contemnit, imo uel maxime reluctantes, & summam aquam semper appetentes, in altitudinem maris deprimere conatur. Cum autem peruenit ad imam maris sedem defatigata quiescit, ingentes fluct

tes fluctus anhelans: at enim quiescere cupientem utres non permittunt: sese in sublime efferentes: Itaque contra hos renouat atque instaurat pugnam, & iterum ac sepius frustra utres detrahit, nam hi fursum uersus subuolant. Illa uero grauiter dolens, rursus profundum petit, & modò alieno impulsu, modò sua sponte trahitur, & tantopere furit, ut existimes sub fluctibus Boream stabulari: tandem in summo mari fluitantem, alij hastis, alij tridentibus, alij securibus cædunt, & multa uerberatione expugnatam, in littus expellunt, atq; eijciunt.

De Tritonibus.

CAP. IX.

ET si non admodum explicatam rationem ad demonstrandam Tritonum formã piscatores afferre posse dicuntur, magna tamen fama est in sermone hominum sanè multorum, cete quædam à capite ad medium corporis humanã speciem, similitudinemq; gerentia in mari nasci. Demonstratus in libris quos de piscatu conscripsit, conditum Tritonem in oppido Tanagra spectatum fuisse, cætera quidem, sicut idem ait, fictis & pictis similem: eius uero caput, quòd ueritate obscuratum esset, & euanuisset, non facile intelligentia comprehendendi & percipi potuisse: sed ad solam tactionem illius squammas asperas & duras dilapsas fuisse. Idemq; assert, quempiam ex magistratibus Græciæ, qui sortitione facta annum magistratũ gerunt, cum eius naturam exquirere expeririq; uellet, paulum quiddam de corio detraxisse, atq; in succensum ig-

sum ignem iniecit, idq; ambustum in circumstantiũ naves teterrimũ odorem immisisse: Neq; uero, quem admodum inquit, terrenum ne an marinum esset animal coniectura assequi poteramus.

De Tritonibus.

CAP. X.

PAUSANIAS scribit se Tritonem Romæ uidisse, cuius capitis coma eiusmodi esset, qualis ranarum palustrium, pilos non alios ab alijs distinxisses. Reliquum corpus squamis tenuibus inhorresceret, branchiæ sub aures subijcerentur, nasus ab humano dissimilitudinem non haberet. Præterea adiungit, cum ore ampliore, & dentibus ferinis, & oculis glaucis fuisse, tum manuum digitos unguibus cochleæ testarum similibus instructos habuisse: eidemq; caudam sub aluo pro pedibus, ut Delphinis, fuisse. Cum Venetijs essem, quidã Dalmatæ, spectata fide uiri, mihi religiose testati sunt, se ad oppidum Dalmatiæ, Spalatum nuncupatum, uidisse marinum hominem, qui se spectantibus summum terrorem iniecit. Cum se in terram incitauisset, ut mulierem, quæ circum littus fortè tum uersabatur, corriperet: uerum ubi eam fugere prospexisset, statim ad mare regressus, inam maris sedem petiuit. Eundem mihi descripserunt, hominis omnino speciem similitudinemq; gerere. Itemq; magna fide homines, qui ad mare rubrum permultum temporis uersati essent, sanctissima asseueratione mihi affirmarunt, illic marinos hominos sæpe capi solere, quorum durissimis pellibus calceamenta tam ro-

Gyllij ac
celsio.

t 2 busta

busta conficiant, ut ad quindecim annos durent.

Non igitur quod de Tritonibus, & Nereidibus, hominibusq; marinis iam usque ab heroicis temporibus in sermonem hominum uenit, uanum esse constat, cum ex Plinio, tum ex hominibus, & patrum & memoriae nostrae: Nam ut praeteream ueteranos piscatores, qui mihi testati sunt, cum mare uicinum est ad pariendas tempestates, se ex alto humanos gemitus saepe exaudiuisse. De bonis item autoribus accipi Theodoræ Gazam cum in Peloponneso esset, inter plures beluas, tempestatibus in littus expulsas, Nereidem uiuam spectauisse, facie & humana, & pulchra, corpore squammis umbilico tenus obducto, caetera locustarum caudæ similem fuisse, & permulta multitudine, quæ ex omni uicinitate ad huius spectaculum concurrerat, circumfusam, humanos gemitus, & lamentationes edidisse: ac deniq; magnam uim lachrymarum profudisse: quod ipsum cernens Theodorus, natura ad misericordiam procliuus, effecit, ut populi corona ei de uia decederet. Hæc sentiens sibi reditum patere, sensim brachijs & cauda ut maxime poterat, adrepsit ad mare: Cumq; magno impetu sese præcipitem egisset, ad punctum temporis ex hominum cōspectu sese in maris altitudinem eripuit. Item ex ijs qui consuetudinem habuerunt cum Georgio Trapezuntio accepi, cum hic ad quempiam maritimum fontem inambularet, eximia formæ pulchritudine puellam uidisse, extra aquam pubetenus eminentem, &

tem, & tanquam lasciuia gestientem, modò in imam sese abdere, modò ad summam aquam frequenter tandiu efferre, quoad conspectam se sentiens, nusquã postea comparuit. Cum nuper Massiliæ essem, piscator & senex, & probus mihi narrabat, se puerum de parente suo audiuisse regi Renato à piscatoribus captum muneri missum fuisse marinum hominem. Et similiter Alexander Neapolitanus ait, Draconettum Bonifacium ciuem suum sibi narraffe, dum in Hispania militaret, non dissimilem hominem marinum ex Mauritaniæ oceano ad regulos suos, sub quibus stipendia faceret, allatum fuisse: senili facie, capillo & barba horrida, colore cæruleo, & maiore proceritate quàm humana, tum pinnis membranula interlucente intertextis. Idemq; affert, Tritonem in Epiro mulieres quæ de iugi quodam fonte maritimo ad hauriendam aquam proficisceretur, ex occulto obseruare solitum fuisse, ac si solam haurientem aut spaciantem in littore animaduerneret, ipsum ex latebris pedetentim ad eam accessisse, & ui compressisse, & arreptã concubitus causa sub undas subijcere solitum fuisse. Cuius quidem facinoris fama cum ad accolos emanasset, etiam atque etiam diligenter obseruare coeperunt, & laqueorū insidijs politis, paucis diebus eum comprehenderunt: ueruntamen cibum sumere recusantem, inedia & tædio extabuisse, & diu uiuere extra aquam non potuisse. Peruagatum est eos ueneris libidine in mulieres flagrare: itaq; Epiroticos qui fontem,

tem illum accolunt edixisse, ne postea nisi in uirorum comitatu mulieres locū illū obirent. Et hæc è multis quæ mihi de ijs decantata sunt, præstrinxisse satis sit.

De Cetis quæ & Rotæ appellantur. CAP. XI.

CEte immensa corporis mole exaggerata, in altitudine maris uersantur, & uero fulcinis feriuntur, Inter huiuscemodi beluas numerantur, quæ Rotæ appellantur: Hæc gregatim natant maxime prope Athonem montem. Eas non fortes esse ferunt, earum uertices apparent, & adeo longis sunt hirsutæ spinis, ut hæ extra mare emineant. Cum remigationis strepitum perceperunt, tum circumuersantur, & circumuoluuntur, ut quàm altissime sese in profundum detrudant, rursusq; ex imo gurgite ad summum sese efferentes, reuersiones in orbem faciunt, unde nomen traxerunt.

De marinis Arietibus. CAP. XII.

MArini arietes, quorum quidem nomen apud multos peruagatum est, sed non tamen historia omnino explicata, nisi ex ea parte, quatenus à pictoribus & fictoribus ostenditur. Circa Corsicum & Sardonum fretum hybernant, atque ex summa aqua eminentes spectantur: Simul & maximi delphini circum eos natant. Mas aries frontem alba uitta redimita habet, ut uel hanc Lysimachi, uel Antigoni uel alterius cuiuspiam regum Macedonia diadema dicas. Aries uero foemina quemadmodum barbæ appendiculas gallinacei quosdam possident, sic ipsa cirros ex imo collo

collo pendentes habet: neque modò eorum uterque mortua, sed & uiua corpora exest, & conficit: in natando magnos fluctus facit: tempestate quam ex sua agitatione ciet, naues funditus euertit, ac eos qui secundum mare uersantur, rapit. Iam porrò qui Corsicam incolunt, dicunt, uirum qui ex tempestate naufragiū fecisset, natandi bene peritum, ubi permultum maris natando transmisisset, circa Corsicam crepidinem quandam assecutum ascendisse, ibiq; constitisse: post uero quàm aries eum oculis comprehendisset: posteriore sui parte plurimum mare concitasse, deinde ab intumescente æstu elatum instar procellæ & turbinis hominem corripuisse. Itemq; tanto narium robore prædita est huiusmodi belua, spiritum ut uehementer & permultū anhelet, & immensum aëra respiratione ad se attrahat, eaq; aspiratione marinos uitulos ad hanc rationem comprehendat. Cum enim arietem noverunt uicinum esse, ad moliendas sibi ipsis insidias, in terram celerrime enatantes, in subterranea saxa conduntur: is cognita fuga, insequitur, & cōtra antrum stans, ex corporis odore prædā intus esse percipit, & narium illecebra quadā acri inter se & uitulos aërem intermediū attrahit. Hi tanquā uel sagittam, uel spiculum, sic sanè illius appulsum declinant, & refugiunt. Tandem tamen uiolētissimo anhelitus ductu inuiti, & tanquam loris quibusdam, aut funibus constricti, ex latebra extrahuntur, & ab ariete deuorantur. Ex earum naribus enatos pilos harum rerum periti ma-

gnos usus afferre testantur.

De Delphini amore erga suam procrea-
tionem. CAP. XIII.

Mulierum in filios studium magnam quidem ho-
minum admirationē habet. Veruntamen per-
spicio filijs qui è uita exceſſerunt ſuperesse matres,
nec ex eorum casu more delphinorum perire, sed tri-
stitia mitigata, in doloris obliuionem uenire. Del-
phinus autem foemina, omnium maxime animalium
eorū quæ procreauerit, studio tenetur. Ex sese gemi-
nos parere solet. Cum autē piscator aut tridente eius
procreationem uulnerauit, aut hamo cepit, enim
uero longi hami ex parte superiori ad quam funis
alligatur perforati, cuspides uncinatæ defixæ in Del-
phini corpore eum retinent, is quandiu in omnes
partes resiliendo uersans aliquod robur habet: Pis-
cator funem relaxat, ne uī abrumpatur, eiusq; cul-
pa cum ferro delphinus discedens ex captiuitate eua-
dat. Cum autem ex uulnere delphinum labori suc-
cumbere atque aliquantum de contentione insultan-
di remittere piscator animaduertit, sensim ad nauim
subducit, prædæq; potitur. Iam uero mater nec ca-
tuli sui casum perhorrescit, nec metu reprimitur, sed
incredibili desiderio filium insequitur, & quod fi-
lium in media cæde uersantem sibi deferendum non
existimat, nullis terroribus ab insequendo deterres-
tur, atq; adeo eam filio uenientem subsidio percutere
manu facile est, ut collibuerit uolenti cædere; unà cum
filio

filio capitur, cui sese ex periculis seruare & discedere
integrum erat. Ac si adsint ei ambo catuli, intelligatq;
alterum læsum esse, atq; ut diximus, captiuum abdu-
ci, integrū alterum caudæ uerberatione persequitur,
ac mordicus premens ablegat, atq; aspirationē oculis
tam mittit, tanquàm tesseram, ut fuga salutem adipi-
scatur. Cuius admonitu discedit ille, ipsa uero rema-
net, ut capiatur, atq; simul cum filio altero moriatur.

Quemadmodum Delphinus semper mouetur.

CAP. XIII.

Delphinum perpetuo motu præditum esse ferūt,
nec quoad uiuit, ne dormiens quidem à motio-
ne conquiescit: Cum enim necesse habet dormire ex
alto ad summam aquā elatus, ut totus uideatur, dor-
mit: non enim somni expers est: atque ita dormiens,
in profundum tandiu depellitur, quoad imam sedem
maris contingat: ad quam postquam funditus dela-
psus est, terræ pulsu è somno excitatur, deinde ex alto
emergit, ac repetito somno similiter atque prius ad
maris fundum appulsus, expergiscitur, tum rursus
eminet extra aquam, & hoc ipsum sæpe facit, eamq;
ob causam inter quietem ac actionem agens, nunquā
omnino à motu quiescit.

Defunctos sui generis Delphini sepeliunt. CAP. XV.

Mortuorum etiam memoriam Delphini tenent,
& suos gregales extinctos non produnt, imò
uero defunctos in imum delabentes, cum ex altitudi-
ne ad summam aquam alleuant, tum ad cōtinentem
t s uelut

uelut funere illos efferentes, hominibus ipsos sepeliēdos tradūt; post uero sequitur magna Delphinorum multitudo, tanquā funeri operam dantium, atq; in extinctos honorem conferentium, sanēq; eos ab impetu aliarum beluarum ne deuorentur defendentium. Itaq; homines rei musicæ intelligentes reuerentia studij in Delphinorum musicam adducti, humatione eos afficiunt. Vos uero inscitiae ueniam agrestibus hominibus qui à musis auersi sunt, Delphini tribuite, quandoquidem uel ipsi Atheniēses Phocionem probum uirum inhumatum proiecerunt: tum Olympias, quæ filium Iouis peperisset, ut ipsa gloriabatur, & ille profitebatur, insepulta iacuit. Pompeius Magnus cum tot tantasq; res præclaras gessisset, summis uictorijs partis, de triplici orbis parte triumphasset, interfectoris sui patrem seruasset, & in regnum restituisset, Aegyptij non modo interfecerunt, sed capite multatum, proiectum ad littus reliquerunt.

Omniū uelocissimi sunt Delphini. CAP. XVI.

Non modo aquatiliū bestiarum, sed etiam terrinarum omnium Delphinus uelocissimus, & ad salendum præstantissimus est, nauium enim, sicut Aristotelis ait, malos trāsilī, & causam conatur afferre eiusmodi. Quemadmodum enim urinatores animam continent, sic ille primo spiritum comprimit, deinde corpus sicut sagittam neruo expulsam iaculatur, nam spiritus intus compressus, & illum & urinatores impellit, & iaculatur.

De

De amore Delphinorū in suum genus. CAP. XVII.

VRbs Thraciæ, cui nomen est Aenos, præclarum dat testimonium Delphini amoris, quem erga suam nationem habet. Cum forte euenisset, Delphinus ut uulnere accepto, non mortifero quidem, sed sanguinem mittenti, caperetur; reliqui non comprehensi, id ipsum ut senserunt, maximis saltibus ad portum gregatim profecti, probe studium suum captiuo nauarunt. Paruuli Delphini cum ijs qui sunt confirmata ætate ideo natate solent, quia nondum ex ætatis infirmitate soli audent. Hi igitur adolescētes de suis periculis pertimescentes, captiuum deseruerūt. Natu maiores, tanquā sociū quendam homines genere se contingentem, sic ij tristes pergebant illum comitari, & magno studio subleuare: Cum uel homines ipsi cum intimis & necessarijs infelicibus suis studium & curam perraro communicare soliti sint.

De Delphino oppidi Iassii. CAP. XVIII.

AD Iassum urbem Delphini amores iandudum decantati erga formosum puerum, non sine mea commemoratione, & literarum memoria mihi relinquendi uidentur: Itaque cum Iassium gymnasium, ubi pubes Iassia exerceri solita esset, mari adiaceret, unde pueri, qui nondum ex ephebis excessissent, post exercitationes in curriculo ad mare peruenientes, antiquo more lauarentur, ex ijs natantibus ad unum aliquem formæ pulchritudine præstantem Delphinus quem ardentissime amaret, proxime profectus, primo

primò exterruit puerum, post uero consuetudine uterq; in alterius amorem se insinuans, beneuolentia coniuncti fuerunt, atque inter se firmam amicitiam fecerunt: ac iam inuicem ludere ceperunt, modò adnantes inter se certabant, modò puer tanquam pulum equiso, sic in Delphinum subnatantem ascendēs & audacius exultans, in amasio sedebat: quod quidem facinus summam Iassensium & hospitem admirationē habebat. Enimuero Delphinus puerū amores ac delicias suas uehens longissimè in mari procedebat, atque adeo tam longe, quàm puero insedenti placeret, progrediebatur: Deinde ex alto reuertens, eundem illum littori reddebat, atque mutua dimissione uterque ab altero, hic quidem in maris altitudinem, ille uero domum suam discedebat. Iam porrò ad tempus cum gymnasia dimittebantur, ad excipiendum puerum Delphinus præsto erat: Puer autem cum ex amasij expectatione, & eius collusionē uoluptate afficiebatur, tum supra humanam conditionem formosus circumspiciebatur, qui sanè non modò hominibus, sed beluis quoq; ratione carentibus formosissimus, & si non certe diu, uideretur: siquidem fato quodam succubuit. Cum enim permultum se exercuisset, & currendo defatigatus esset, supra dorsum Delphini seipsum temerè iniecit, non animaduertens aculeatam spinam dorsi erectam esse, atque horrentem, cuius acuminibus eius umbilicus quia exulceratus esset, ex eo factum est, ut & uenæ quædã abrumperentur

perentur, & permultus sanguis efflueret, ibiq; puer extremum spiritum effunderet. Id Delphinus partim ex pondere sentiens, non enim iam ut consueuerat tam leuis & expeditus insidebat, nempe qui spiritibus sese non subleuaret, partim sanguine imbutum mare cernens, id quod res erat ut intellexit, amasio suo superstes uiuere noluit. Quamobrem multo robore quemadmodū nauis remigatione & plenis uelis propulsa, sic simul cum defuncto in littus se expulit, atque eiecit, amboq; hic iam quidem mortuus, ille uero animi defectione exspirans, humi strati iacuerunt. Laus ò bone Euripides non tale facinus propter Chrysiippum cōsciuit, quamuis, sicut tu ipse ais, & fama docet Græcorum, primus pueros amare ceperit. Iassenses ciues, ut illorum uehementem amorem cum honoris gloria compensarent, sepulchri monumentum commune utriusque & formosi pueri & Delphini amatoris constituerunt, & statuam quæ forma eximia puerum in Delphini dorso sedentem haberet, excitarunt, atque etiam numismata ex argento atque ære fecerunt, & eorum imaginibus signauerūt, ad demonstrandum utriusq; miserabilem casum, ac nimirum tantum facinus memoriæ tradiderunt, ut dei amicum honorarent. In urbe Alexandria Ptolemæo secundo regnante, simili amore Delphinum flagrasse audio, quæ si Herodotus nouisset, minus sicut mihi uidetur, ea quæ de Arione Methymneo dicuntur, miratus fuisset.

Parem

Parem gratiam Delphini bene de se meritis
referunt.

CAP. XIX.

AD referendam gratiam Delphini hominibus iustiores sunt, cum tamen lege Persarum quā laudibus tollit Xenophon minime teneantur. Cœranus sic nuncupatus, natione Parus, à piscatoribus Delphinos ad Byzantium captos argento redemit, & liberos dimisit; ex ea libertatis largitione hanc collegit gratiam, ut naue quam uiris (sicut in sermonem hominum uenit) Mileijs uectoribus plenam duceret, in medijs angustijs Parj maris funditus euersa, & uectoribus naufragio perditis, illum ipsum Delphini ex hoc periculo seruarunt, eiq; ad parem gratiam cum beneficio quod priores ab ipso accepissent, persoluedam satisfecerunt: quod quidem ipsum saxum nomine Cœranium, quo ipsum exposuerunt, facile ostendit. Itaque postea Cœranum mortuum secundum mare illud cognatione ei proximi sepultura afferunt: quod quidem ipsum, ut Delphini senserunt, frequentes tanquam ad iusta funeri persoluenda ad littus conuenerunt, & quoad pyra arderet, tandiu sicut amicis fidi amici permanserunt: Deinde restincto rogo discesserunt. Non item certe homines ac potius uiuos colunt, & eos quidem diuitijs diffluentes & opibus. Contra uero ab ijs defunctis & si iustis exequiarum carent, se totos auertunt, ut ne gratiam pro beneficijs, quibus ab eis dum uiuerent, affecti fuerunt, persoluant.

De

De amore & musica studio Delphinorum.

CAP. XX.

Quanto Delphinis in studio musica sit, ex Arione Methymneo Aegyptij & Lesbij testantur, quātocq; idem ipsi amatorio affectu flagrent, Theitæ Delphini de amore erga eleganti forma puerum prædicant. Leonida autem Byzantius in urbe Pleroselino nuncupata, se cum Aeolida nauigando præterueheretur, Delphinum in illius portu urbis habitatem, ciuibuscq; huius tanquā hospitibus suis utentem uidisse confirmat. Idemq; affert hunc Delphinum de manu aniculæ cuiuspiam, eiusq; mariti educari solitū fuisse, plenosq; inuitamentis cibos illi ab eisdem suppeditatos fuisse: neq; tamen, puer cum eis esset infans pariter alendus, illum alere destitisse, sed ambos educasse: ex quo conuictu Delphinus puerq; mutuū inter se amorem conciliarunt. Delphinus urbem, quam dixi, ueluti patriam suam flagranti studio amplexabatur, portumq; tanquā domum suam amanter incolebat, & suis nutricijs gratiā educationis sic persoluebat, ut cum ætate grandis factus esset, deq; manu educantiū cibum capere non haberet necesse, iam longius progrediens, & ex prædis quas capiebat partim sibi ad prandiū haberet, partim suis educatoribus adferret: unde fiebat hi uehementissime lætarentur, ab eoq; illud uectigal acerrime sibi & puero expectarent, non menq; similiter Delphino ut puero imposuerāt. Puer ex illa uiuendi cum Delphino consuetudine hanc collegerat

legerat fiduciam, ut ex crepidine, locisq; è mari eminentibus illū auderet appellare, facileq; ad se leni appellatione euocaret, ac siue ille ueluti remigationem quandā confederet, siue cum alijs gregatim errantibus lusione aliqua delectaretur, totū gregem præ studio festinandi uenire ad puerum, defaltaret, siue multa fame pressus ueniret, illum tamen puer tanta celeritate reuocabat ut uehementi impetu more nauis plenissimis uelis impulsæ ferretur, atq; ad puerulum appropinquans, ad illum luderet, & adsiliret, nunc circum illū adnans, nunc illum ipsum uelut prouocans, ut ad certamen secum amasium suum alliceret. Hæc cum Delphino qui uetulis & puero uectigalis esset prædicata, tum alia pleraque quæ urbs illa habebat, spectaculum prætereuntibus dare solebant.

De Piscatorum Euboicorum communione prædæ cum Delphinis, CAP. XXI.

Euboicorum hominū sermone huc narratio quædam perlata est: illorum piscatores pariter æqualiterq; cum Delphinis Pisceis quos ceperint communicare, ad huiusmodi Piscatum tempestatum quietem opus esse, id quod si acciderit, tum de prora lanternas quasdam Piscatores suspendunt, quæ etsi intra se ignem habeant, sic tamen lucem transmittunt, ut ignis quidem obtegatur, lumen uero transluceat, Piscibus splendor timorem facit, & molestiam affert, quare insidiarum ignoratione obstupescentes quid sibi uelit quod uident appropinquare aggrediuntur

tur, causam tanti sui timoris cognoscere studentes. Cuius rei consideratione perterriti, aut ad saxum quoddam stant frequentes cum tremore & metu, aut ad littus impulsī exiliunt, sic obstupefacti, ut de cælo tacti esse uideantur, facileq; iam sit tridente percutere. Delphini cum ignem à piscatoribus incendi animaduertunt, seipsos statim ad subsidium ijs ferendum comparant, & illi quidem sensim & pedetentim remigant, ij uero formidine exterrentes impellunt pisces, eorumq; effugia reprimunt, ne elabiqueant: ij igitur & ex delphinorum natatu, & piscatorum remigatione undique in angustias compulsi, quòd sentiunt sibi nullum ex tantis angustijs exitum patere, idcirco stant & manent: unde efficitur, ut eorum magnus numerus capiatur. At tum Delphini uelut repetentes communis laboris remunerationem, sibi debitam ex illa piscatione, eò procedunt, quibus prædæ auxiliatoribus si cum fide & grato animo piscatoris æquabilitatem distribuunt, persuasum his habetur, qui in re maritima uersantur, rursus ad piscandum, etiam si minus inuitentur, adiutores fore: sin autem piscatores prædam cum his communicare omiserint, hosteis experientur, quos antè amicos habuerant.

Quemadmodum ad Puteolos puerum Delphinus amauit, CAP. XXII.

ATque ut magis ætatis nostræ permulti homines ab omni ingenuitate disciplinarū auersi, ad animum malium Gyllij accessio.

malium notionem mansuescant, qui nullum alium animalium sensum agnoscunt, nisi quem palatus sapit, adiungam quæ Appion Aegyptiacorum libro quinto scribit, se ad Puteolos uidisse Delphinum, cum à puero quem uehemēter amabat, Simon appellaretur, ad eum ipsum accedere, & pinnarum aculeis quasi uagina inclusis, ne amans læderetur, ascendenti dorsum præbuisse, & insidentem sæpe triginta passuum millia peruexisse: ad quod spectaculum Roma atque ex tota Italia concursum factum fuisse: ac nimirum postea quàm puer ex morbo periisset, Delphinum sæpe ad consuetum litus adnare solitum fuisse: Cumq; tandem puerum in primo uado se expectare solitum nusquam uidisset, eius desideratione extabescentem uitam amisisse, in pueriq; sepulchro sepultura affectum fuisse.

De natatione Delphinorum, CAP. XXIII.

Delphinus femina similiter atque mulier mammas habet, simul & uberrimo lacte catulos suos lactat: ex ætatum ratione dispositi, gregatim natant, etenim per paruuli etiam nunc ex ætate infirmi in primo ordine locantur, hos natatione proximi sequuntur qui sunt confirmata ætate: nam Delphinus cum catulorum suorum amantissimum animal est, tum de ijs uehementer metuens, diligenti custodia eos conseruat: ac nimirum sic natant, ut tanquam in militari cuneo alij in prima acie, alij secūda, alij tertia constituantur: natu minimi ante prænatant, post uero hos feminae

minæ sequuntur, deinde mares extremum agmen ducentes, filiorum & uxorū natationem inspiciunt, atq; obseruant. Quid ad hos Nestor bone Homere? quem ais ad instruendas acies principum suæ ætatis præstantissimum fuisse.

De eorum intellectu & prudentia. C. XXIII.

Quam uehemēti Delphini musicæ amore teneantur, quàmq; admirabili ad uocis cantum studio concitetur, sermone & literis multorum longe lateq; peruagatum est: quàm item hominum amantes sint, cum alij pleriq; scripserunt, tum nos, ante explicauimus: nunc iam de intelligendi prudentia dicere, non alienum est. Simul enim ut in retia Delphinus incidit, statim primo quidem quiete & libere manet, neq; omnino fugere meminit: sed & epulatur, & alios secum captos depascitur, & tanquam huic condictum esset conuiuium, ex ijs exsaturatur. Deinde cum se extrahi atque ad littus appropinquare intelligit, dentibus lacerato reti, è seruitute liberatur. Iam si quando pisces posteaquàm captiui Delphini nares holosceno iunco traiecerint, quodam obsequio atq; indulgentia eum ex potestate idcirco dimittant seruituteq; liberent, ut hac notionis nota inusta, si iterum capiatur, apertiora det indicia, se aliàs captum & seruatum fuisse. Is uelut indicium & notam pristinae captiuitatis ueritus, non amplius ad saginam appropinquat. Cum Delphinus quispiam comprehensus in piscatoriam subtractus esset, alij tum permulti nauicus

lam hanc circūnatantes, tandiu se ibi crebris saltibus uersarunt, & tanquā piscatoribus pro huius salute supplicantes, prouoluerunt, dum piscatores ad captiui misericordiam inducti fuissent, eisq; ita suppliciter quasi petentibus celsissent, atque irretitum ex uinculis in libertatem expediuissent.

Quemadmodum Delphini lugent suam mortem,

CAP. XXV.

Gyllij ac
celsio.

A Delphinis captis tanti fletus gemitusq; fiunt, ut cum in nauī, ubi permulti Delphini tenebantur, pernoctarem, mihi acerbissimum dolorem inuissent: adeo eos animaduerti humano gemitu, & lamentatione, & magna lachrymarū uī suam conditionem deplorare, ut ego huiusmodi piscium misericordia lachrymas tenere non potuerim: ut proximum, quem magis gemere sentiebam, dormiente piscatore in mare abiecerim: malui enim lædere piscatorem, quā mihi ad pedes stratum, quasi supplicātem non subleuare: sed nihil promouī hoc abiecto, reliqui alij magis magisq; gemitū auxerunt: ut non obscuris signis mihi uiderentur petere similem liberationem. Itaque totam noctem in acerbissimo luctu uersatus sum.

De coitu Delphinorum. CAP. XXVI.

Gyllij ac
celsio.

Delphini similiter atque homines complexu uenero iunguntur, atque horum penis perinde quasi hominum arrigitur: non enim semper patet, sed occultatur. Cum autem ad coitionem inflamman-
tur, extra eminentem proferunt: horum foetus uel à
partu

partu recentes circum matrem natantes saliunt, modò in maternum os intrant, modò circum oculos erraticā natatione uersantur. Hæc uero eos incredibili gaudio perfusa circumplectitur, & mammas in singulos dispertit, eisdemq; iam admodum adolescentibus ad natandum dux existit, & docet quemadmodum pisces comprehendere oporteat: neque prius quā confirmatori ætate sint, à parentibus discedunt: neq; hominum quisquam tam auersus est ab omni humanitate, quin ex natatione ipsorum summam uoluptatem capiat, cum mari tranquillo, uentisq; leniter flantibus, Delphinorum gregem uideat natos antegredientes, uarium & multiplicē pinnarum gyrum agere, atque à tergo parentes uenientes obseruare catulos suos, ne uel in beluas incidant, ne uel etiam piscatorum insidijs attententur.

De præstantia Delphini. CAP. XXVII.

Is in omne propemodum piscium genus dominatur: neque modò robore præstat, sed & formæ pulchritudine & celeritate excellit: nam tanquam sagitta neruo expulsa, sic ad natandum uelox est. Et similiter atq; uolucris aquila, terrenis leo imperat, & serpentibus draco, in piscium natione hic dominatur: neq; enim ad eum pisces appropinquare, neque intueri audent: quòd sanè eum regem suum timeant. Is cum cibum inquirat, multos piscium greges turbat, eorundemq; longam & latam fugam facit, omnesq; maris meatus timore implet: nimirum optimum
u 3 quenque

quenque dirimit & prædatur.

De mansuetudine & diuinatione Crocodilorum. CAP. XXVIII.

DE Crocodilis hanc etiam auditionem ex Aegyptijs accepi, sacros esse, & mansuescere, & à ministris se facile contrectari sustinere, & sibi frustra esculenta in dentes insita, extrahētibus patulum os præbere, atque antiquiores & præstantiores diuinatione pollere, Aegyptij ferunt: idq; Ptolemæi testimonio comprobant: eum sane cum ex crocodilis antiquissimum & præstantissimū appellaret, non exauditum fuisse: cum cibaria ei comedenda obiecisset, reiecisset: inde sacerdotes collegisse, ex Ptolemæo idcirco crocodilum, quod eum uicinum ad moriendum prænosceret, cibum capere noluisse.

De Crocodilo & Trochilo. CAP. XXIX.

CVM his qui sibi adiuuētum importare queunt, etiam acerrime fera animalia pacem gerunt, & foedere deuinciuntur, ingenitoq; sibi malo se exoluunt. Cuiusmodi Crocodilus censendus est, quē inter natandum hiantem hirudines in illius os innatantes referciunt, cum molestiam illi exhibent: id ille sentiens, Trochilo ad medicinam dolori suo faciendam eget. Itaque hirudinibus ubi confertus est, ad littus progressus, & solis radios intuens aduersos maxime hiat: tumq; trochilus in illius fauces rostrum inferēs, hirudines extrahit: quod facillime patitur Crocodilus, sentiens auxilium: ita fit, is hirudinibus ut prædeat,

deat, ille adiuuetur, proq; præmio Trochilo computat, quod nihil eum lædat. Ad hanc rationem de Nilo aquam haurientibus crocodili abstrusas insidias instruunt: nam per uirgulta, quibus sunt tecti: & intuentur, & subter ea ipsa natantes, & sic operti, se ad littus magnis saltibus incitant, confestimq; ex uirgultorum latebris erumpentes, aquatores dum aquam hauriunt uolento raptu interceptos deuorant: quod quidem ipsum Crocodilorum malitiam & fraudem facile ostendit. Duo Crocodilorum genera Ganges fluuius generat. Horum alteri nihil nocent, alteri inexorabili atq; immisericordi in quilibet uoragine carniuori sunt. In eorum summo rostro, quiddam tanquam cornu eminet: lis ipsis ministris ad ulciscendos maleficos, turpissimis iudicijs conuictos, Indi utuntur: nam eosdem rerum capitulum dānatos eis obijciunt: neq; ad percutiendos eos securi, laqueo uē ad frangendam ipsorum ceruicem carnifices egent. In tam ualde magnam sæpe magnitudinem excrescit Crocodilus, ut Psamnitichi Aegyptiorum regis tempore Philarchus uiginti quinque cubitorum dicat uisum fuisse: regnante Amaside, sex & uiginti cubita excessisse. Amometus in quadam Libyca urbe dicit Sacerdotes ex lacu quodā cantionum illecebris præstrictos Crocodilos decem & septem cubitorum educere. Ad comprehendendos homines, aliāsue bestias, Crocodilo hæc est malitia & ueteratoria, ut quā nouerit eos in flumen descendere,

uel ad aquationem, uel ad conscensionem in naues, uiam ore, quod quidē ipsum multa cōpleuerit aqua, de nocte madefaciat, præcipitem efficere studēs, quo faciliorem sibi captu prædam reddat: ij sane quoniã lubricum gradum sustinere non queant, præcipites aguntur, & crocodili impetu corripitiur, & deuorantur. Iam tamen non pauca sint Trochilorū genera, & nomina, quæ sanè quidem quoniam dura sunt, & ab aure religiosa & terete auersa, prætereo: haud quam cum ijs omnibus fœdere deuincitur, amicitiãq; colit Crocodilus, sed cum solo nūcupato Cladorincho societatem, atq; amicitiam facit. Enim uero nulla hic offensione hirudines ei legere potest.

De Crocodilis & Accipitribus. CAP. XXX.

Crocodilus natura timidus, improbus, malitiosus, fallax cum ad rapinas faciendas, tum ad comparandas insidias acerrimus, & promptissimus existit, omnem strepitum perhorrescit, humanã uocem contentiorē extimescit: eos à quibus paulo confidentius inuaditur, reformidat. Tetryntæ, sic nuncupati Aegyptij, qua ex parte comprehensibilis, atq; expugnabilis sit, præclare intelligunt. Etenim eius oculos, quod sint hebetes, planè sciunt peropportunos esse ad uulnus accipiendū: atq; etiam eiusdē uentrē, quia molli & tenui sit cute, idcirco commode feriri posse. Contra uero tergum, & caudam ab omni ietu inuicta ideo existere, quod tecta sint, & quasi armata squamorum robore, testis, crustis ue haud dissimilium. Igitur

igitur quos modo dixi populi, eos comprehendere soliti, tam ualde ijs ipsis inimico infensocq; animo sunt, ut illic fluuius à Crocodilis tantopere conquiescat & liber sit, ut fidenter ibidem natatio exerceri possit. Nō item in Ombitis, uel Coptitis, uel Arsinoitis tutū est aut pedes lauare, aut aquam haurire: sed neq; in ripis inambulare, nisi summa cautione, liberum est. Iam accipitrem Tetryntæ sanctissime colunt. Contra eos Coptitæ ut Crocodilorū hostes odio adducti sæpe in crucem agunt. Porro hi ob similitudinē quam cum aqua Crocodilis esse affirmāt, hos diuino honore afficiunt. Illi autem accipitrum genus adorant, propter comparisonem quam cum igne ijs esse affirmāt: atq; huius rei testimonium afferunt, quod similiter atque ignis hi ueloces & uiolenti sint, tum etiam aquā simul cum igne existere non posse afferunt.

Quemadmodum erga Crocodilos Aegyptij sunt affecti. CAP. XXXI.

Crocodilorum colentes Ombitæ Aegyptij populi, sic hos dierū celebratione dignantur, quemadmodum magnificentissima celebramus Olympiæ certamina. A Crocodilis suos liberos rapi mirifice gaudent, & matres ex eo magnam lætitiã uoluptatemq; capiunt: & simul magnificè, & amplè de se sentiunt, quæ nimirum deo cibaria pepererint. Contra Apollonopolitæ comprehensos ex alto suspendunt, atque eos primum flebiliter gementes, permulta uerberatione affligunt: deinde ijs concisis uescuntur. Sexaginta

ginta dies uentrem ferunt, sexaginta oua totidem diebus ex sese pariunt, totidemque dies hæc fouent. Sexaginta uertebras in spina habent, quam totidem nervis alligatam esse ferunt. Curatio partus ab eisdem sexaginta diebus peragitur: annos uiuunt sexaginta: totidem dentes possidet: totidem quotannis dies sine ullo cibo in latibulis quiescunt. Iam Crocodili qui in paludibus, manu Ombitarum factis, nutriuntur, eis domestici & uernaculi sunt, & se appellantes intelligunt. Capita idcirco hostiarum eis edenda obijciunt, quod ea ipsi non comedunt. Apollonopolitæ eiusmodi bestiam oderunt, quod dicant, Typhonem eius formam induisse. Alij non ob eam causam, sed quod Psammiti regis iustissimi uiri filiam Crocodilus rapuerit, eius cladis recordatione suos posteros uniuersam eorum nationem odisse. Cum ex sese pepererunt, hoc experimento legitimum ab spurio internoscunt, ut si quid simul atque exclusus est, rapuerit, in reliquum tempus in Crocodilini generis numero locoque a parentibus ducatur: si ignauia eum ipsum tardauerit, ad comprehendendam alicunde aut muscam aut lacertulam, eum parens tanquam a se degenerantem, nihilque ad se pertinentem lacerat, atque tanquam ad solis radios aquilæ suorum ingenuitatem experiuntur, sic celeri alacritate prædam capiendi in suos probant.

De Crocodilorum pastu. CAP. XXXII.
Gyllij ac celsio. **A**D Arsinoën, ante Crocodilorum oppidum nuncupatum, Crocodili magnam religionem habent, ut
eximie

eximie certo quodam lacu panis usu & carniū alantur, tum uini potione, quæ omnia a peregrinis, qui ad horum spectaculum ueniunt, afferuntur. Strabo dicit hospitem suum, honoratum uirum, secum placentas, & alias carnes, & plenum mulsi uasculum Crocodilo apportantem, ad lacum profectum fuisse, & beluam in ripa offendisse, eiusque os partim ex sacerdotibus aperuisse, partim primum placentas in oris hiatum immisisse: post carnem, postremo mulsum iniicisse: Huncque deinde in lacum insiluisse, & in contrariam ripam peruenisse. Atque etiam cum alius hospes dona eidem afferret, cum sacerdotibus lacum circummisit, inuentoque Crocodilo similiter obtulisse. Plutarchus commemorat quendam nomine Philinum, qui Aegyptum obiuerat, sibi narrasse, se in oppido Antæo nuncupato, aniculam inspexisse, simul cum Crocodilo in lectulo dormire, eidemque hunc porrectum adiacere. Si quando a petita præda aberrarit, sibi ipse irascitur: animalia quæ cæperit, multa caudæ suæ uerberatione debilitat: nam in hac parte Crocodili præcipua uis est. Testudines & Crocodilos dicunt cum in terra partem ediderint, obruere oua, deinde discedere, ita & per se nascuntur, & educantur. Est etiam admiratio in bestiis aquatilibus his quæ gignuntur in terra ueluti Crocodili, aquatilesque testudines ortæ extra aquam, simulac primum niti possunt, aquam persequuntur.

FINIS LIBRI X.

LIBER VNDECI

MVS, DE VI ET NATVRA
ANIMALIVM.

De Thynnīs,

CAP. I.

TEMPORVM commutationē Thynni sentiūt, Solstitia præclare noscunt, nihilq; ijs ad hanc rem cœlestium rerum peritis opus est: ubi eos hyemis initium deprehenderit, ibi libenter cōmorantur, & ex eo loco ad uernum æquinoctium nō se commouent. Eosdem Aristoteles ait altero oculo acutius, altero hebetius uidere. In quem hoc idem cōsentit Aeschylus, cum inquit, Sinistrum oculū Thynni more intorquens, eōq; limo & obscuro aspiciens, Pontum ingredientes, ad dextrum latus unde acrius uident, terram constituunt, egredientes ad contrariū littus se accommodant, & terram secundum eum oculum quo clarius uident, statuentes nauigant.

Cur uota nuncupent Neptuno Thynnorum
piscatores,

CAP. II.

CVM Thynni circumretiti tenētur, Neptuno mariorum depulsores uota faciunt, ne Gladius piscis, neue Delphinus in captiuorum numero sit. Nam sæpe Gladius, qui iam sit ætate confirmata, lacerato reti Thynnorum gregi irretito, ad se exuendum ex laqueis facultatem dedit. Delphinus etiam ad

ad moliedas retibus insidias acerrimus, ijs perniciem affert. Quemadmodum in Propontidem Thynni innatant & enatant, supra scripsi: iam porro qui Hiracliam, Tion, Amasiam, ponticas urbes incolunt, planè sciunt quo anni tempore eiusmodi pisces eò accedant: Quare permulta contra eos instrumenta comparant, naues, retia, speculam in excelsum excitatam, quam in littoris eminenti loco, & circumspetum facilem habenti, defigunt: cuius conficiendi rationem molestum mihi non erit explicare: Tigna bina excitant, intercepta & iuncta inter se, trabibus latis & crebris immisis, & facilem ascensum speculatoꝝ ri præstantibus, Singulæ naues utrinque sex iuuenes expedite remigantes habent, retia bene longa sunt, itaq; uerno sole illucente, uentis placide & tranquillè flantibus, cœlo læto & quasi ridente, conquiescente à tempestatibus mari, frequentes Thynnorum piscium greges in Pontum innatant: quod quidem ipsum simul ut ex specula prudēter & acute speculator prospexit, piscatoribus unde ueniant, denuntiat. Hi ad uocis significationem retia tendunt, ac si intra retia ingrediantur, sicut dux exercitus, hoc ipsum signo dato edocet. Cum Thynnorum cohortes in altum sese incitauerint, is qui ex specula acerrima oculorum acie horum actiones obseruat, contenta uoce exclamat, rectà ad altum remigationem contendendam, illucq; insequendos esse: hi porro alligato ad alterum tignū, quod speculam sustinet, perlongo retium fune, naues

ues ordine remis propellunt. Postquam enim singulis manibus rete distentum est, prima naus, ubi suam retis partem eiecit, discedit: hoc idem facit deinceps secunda, & tertia, & quarta: qui quintam remis impellunt, adhuc idcirco conctantur, quod hi nunquam laxare debent: Deinde alij alio remigant, & pro se quisque retis partem trahit, postea quiescunt: Thynni circumuallati non se loco mouent, itaque comprehenduntur.

De Thynnīs Bubonicis. CAP. III.

AD promontoriū Bubonicum innumeræ Thynnorum gentes uersantur, eorū maximi similiter ut sues foli, & separatim natant, alij more luporum bini proficiscuntur, alij quemadmodū Capræ, quæ in lactis pastionibus gregatim pascuntur. Ex oriente Canicula & ingrauescente æstiuo calore, in Euxinum natant, & marinis fluctibus ab feruente radiato sole calescentibus, inter se uelut conferti contextique confertis turmis natant, & corporū coniunctione ad perfruemdam opacationem colligantur.

Quemadmodum Thynnorum piscationem Itali & Siculi nuncupant. CAP. IIII.

Thynnorum piscationem Itali & Siculi Cetiam appellare solent, tum loca quo hi abdi soliti sunt, tum magna retia, cæterumque instrumentum quo captari assueuerunt Cetotheria ideo nominant, quod magnos Thynnos in numerū reliquorum cetaceorū referre uelint. Celtas audio, & Malsilienses, atque omnem Africā maximis & firmissimis hamis ex ferro confe

confectis Thynnos comprehendere solere.

De Thynnorum mathematica ratione. CAP. V.

Antelligit, ut ea etiam hominem doceat, neque ad Gyllij accelsio.
eorū notionē Astrologicis canonibus eget: ubi enim cunq; terrarū hunc bruma cōprehenderit, ibi tandiu cōmoratur, quoad æquinoctij tempus uenerit. Nam quod ad cōeundā societate, & mutuū inter se amorem tuendum Thynnīs arithmeticae rationes opus sunt: idcirco mathematicā disciplinā exacte tenent, ut gregatim natantes, semper figurā quadratā efficiant, atque sex lateribus cōprehēsi, soliditatē ex semetipsis omnibus constituent, & quadratū ordinem ex omnibus lateribus in natando seruent, ut si speculator eminentes Thynnos probe numerare sciat, statim totius gregis numerū ineat, quod sanē præclare teneat, altitudinē latitudini, & longitudini, æquali ordine respondere debere. Thynna nullum iniquiorem piscem censeo neq; sceleratiore in mari uiuere. Primum enim ut ex sese peperit, statim suam procreationē, quantūcunq; capere potest, immisericors deuorat.

De Siluris piscibus. CAP. VI.

IN Bubasto Aegyptia stagnum est, ubi cicures per multi Siluri aluntur, & exultantes alij in alios saliant, & obiecto ad se nutriendos pane pascuntur: ijdem etiam in fluminibus procreantur, ut in Cydno Ciliciae fluuiio: sed ij quidem idcirco minuti proueniunt, quod eius confluens nitidus & frigidus sit, quo non ipsi

ipſi delectantur, ſed turbido potius, ac planè limoſo, eoꝝ pingueſcunt: & Pyramus quidem, atque Sarus Cilices fluuij, eos longe pleniores ferunt, tum Orontes Syrorum fluuius eos progignit. Ptolemæus item fluuius, & Apamienſe ſtagnum maximos generant. Per multis deniq; locis manſuefacti piſces, & ſe appellantis obtemperâtes aluntur: ut in Epiroticæ, olim nuncupatæ Stephanepoleos, templo, atq; in Peloro Siculo olim Syracuſiorū propugnaculo: tum in templo Iouis Labradei fons nitidus manſuetos piſces habet, monilibus, & aureolis inauribus ornatos, quod quidem templum ſeptuaginta ſtadia ab urbe Miſa diſtat. Ex huius Iouis ſtatua gladius, nomine Carius, appenſus, ideo uenerationē habet, quòd Cares primi officinas belli inſtituerūt, pecunia militarunt, Ioris clypeos appenderunt, criſtas galeis accommodarunt. Cares ſunt appellati à Care loue Cretēſi: Iupiter Labradeus nominatus, quòd permultum pluiffet. In Chio ad portum, nuncupatum γρόντζου, cicurum magnus eſt piſcium numerus, quos Chij ad ſolatiū ſenectutis exacta ætate affectus alūt. Inter Euphratē & Tigridē fons intereſſe prædicat, cuius aqua uſq; ad imā ſedem perlucida eſt, & fluuius nomine Bura aquā albā emittit, ubi piſcium manſuetorū greges exultantes errant.

Quemadmodū Iſtrianus Silurus capitur. CAP. VII.

MYſi, non ij qui Telephi Pergamum incolunt, ſed inferiores, qui ad Pontū prope Heracleam, & Tomin accedunt, quiq; munitis natura locis Scytharum

tharum incurſiones propulſant, talem piſcandi rationem tenēt, ut Iſtrianus piſcator ad Iſtri ripam boum par impellat, non ad arandum, nam quemadmodū (ut in ſermonem hominum uenit,) nulla boui comunitas cum Delphino intercedit, ſic piſcatoris manibus unde amicitia cum aratro? Sed ad piſcandum potius iugatos boues, aut equos in ea loca primū impellit, ubi commodam piſcationem arbitratur, atque ad ripam iumentis pabulum apponit, unde interea hæc complentur, poſtea funis bene robuſti alterum caput ad medium iugum alligat, ex altero capite hamum appendit, quem aſſo tauri pulmone inſtructū, ad illiciendum Silurum deijcit, ex linea ad quam hamus alligatus eſt, quantum ſatis eſt plumbi ad moderandum tractum appēdit: ubi Silurus bubulæ eſcæ ſenſum percepit, ſtatim eſcæ appetens, hamum incaute deuorat, & tranſfixus ex eo euadere cupiens, omnibus uiribus funem exagitat, quod quidē ipſum animaduertens piſcator, cum ſummo gaudio quàm mox à ſeſione exurgit, & boues equos ue admotis ſtilis incitat, ac iumentis cum cetaceo bene robuſto luctatio eſt: Nam hic Iſtri alumnus omni uirium contentione in altitudinem deprimit, illa contrà retrahunt: ſed piſcis uincitur ex amborum tractu, atq; in ripam boum iugo expellitur.

De Caniculis marinis.

CAP. VIII.

Canicularum marinarum tria ſunt genera, quarum maxime quædam inter cete robuſtiſſima

x

numer

numerantur, ex reliquis duobus generibus, aliud Galeos, aliud Centrina appellari solet: quod colore uari-
 rium est, Galeos nominatur, reliquum genus, qui
 Centrinas appellarit, non errabit. Eis innati sunt acu-
 lei duri, & aduersus omnia resistentes: quorum alter
 in capitis summo uertice, alter in cauda atq; uenenas-
 tum quiddam habent. Postrema duo genera parua-
 rum canicularum in coeno capiuntur. Piscandarum
 ratio hæc est, album piscem illecebram ad eas captan-
 das demittunt, ex his si qua capiatur, cæteræ omnes
 hoc uidentes in captam insiliunt, ac eam, nisi repellā-
 tur, hamo ex profundo extractam ad nauem usq; in-
 sequuntur: inuidia quadam hoc eas facere existima-
 res, quasi illa quæ capta est, sibi uni escam aliquam
 prædata alicunde esset, atque ex ipsis nonnullæ in na-
 uem insilientes, sæpe sua sponte capiuntur.

De Canicula marina. CAP. IX.

Canicula marina simul atque peperit, nulla mora
 interposita, suos paruulos simul cum ea natâtes
 habet. Si quis uero eorum timeat, ingreditur rursus
 per genitalia in uentrem matris: ubi timor abierit, is
 prodit, tanquam rursus editus.

De Caniculis fluuiatilibus. CAP. X.

Multa antè de Canibus marinis diximus: fluuias
 tiles caniculæ terrestrium canum paruulor: spe-
 ciem similitudinèq; gerunt. Pilosa sunt cauda: earum
 sanguis aqua & aceto mistus, intumescētes hominum
 neruos lenire existimatur: atq; ex pelle ipsorum calcei
 confic

conficiuntur, qui neruis salutare esse dicuntur.

De Canicularum amore erga suum genus. CAP. XI.

EX studio & amore quo inter se mutuo ardent Ca-
 niculæ, & Centrinae & Galei pereūt. Nam primū
 ut piscem ad hamum alligatum piscator eò ubi dome-
 sticam sedem habent, deiecerit, statim horum aliquis
 ore hiantate atque imminenti escam appetit, & simul
 subtrahitur: quem captum cæteri omnes tam auide
 subsequuntur, ut simul uolentes perire, non antè fu-
 giant, quàm socium extractum uiderint: Quare ma-
 xima horum magnitudo tridente, uel hamo, uel alijs
 machinis facile comprehenditur.

Gyllij ac-
cessio.

Quemadmodum Canicula ex Fuci herba succo perit. CAP. XII.

Semma æstate Caniculæ & cæteræ maris bestia,
 squibus innata audacia est, ad prærupta maris lit-
 tora accedunt, & in summos fluctus, atque in angus-
 tos & altos sinus innatant, pelagias sedes & commo-
 rationes fugiunt: & pelagiam pabulationem cōtem-
 nunt, in saxis ad imam maris sedem adhærescentibus
 fucus herba nascitur, cuius magnitudo instar Miricæ
 est, similem fert papaueri fructum, alio anni tempore
 conclusa manet, post solstitium panditur ex inuolu-
 cro, quod quidem ipsum & tam durum, quàm testæ
 ostreorum, & aspectu flauum est, id uero quod intus
 est cœruleum est. Ex hac perniciosum pharmacum
 manans, noctu igneum splendore, & scintillas quas-
 dam iaculatur. Sub caniculæ exortum huius pharma-
 ci mal

ci malitia magis magisque ingrauescit: ad eius floris speciem flammeam marinae caniculæ incurres, partim huius pharmaco epoto, partim in branchias influenti moriuntur, ac quàm mox in summa aqua fluitant: qui bene periti sunt, in hoc inuestigando pharmaco ex ijs cetaceis aliud ex reliquis membris, aliud ex ore piscis colligunt, quod quidem ipsum cynosphastum appellant.

De Scolopendra & urtica. CAP. XIII.

Scolopendra marina, terrestri perquam similis est, quam primum ut homo contigerit, statim pruritu mordetur, & simili atque is qui ab urtica terrestri pungitur, doloris sensu afficitur: pisces item Urticæ pruritum mouent, & uredinem concitant, sed non tam acrem quàm centipeda. Post æquinoctium Urticarum genus esculentius est: Scolopendram terrestrem salua dirumpi ferunt.

De Scolopendra cetacea. CAP. XIII.

Scolopendræ uim & naturam quanto equidem maximo potui studio, cum multum ac diu perscrutatus essem: sic mihi persuasi, quoddam etiam maximum cetum marinum Scolopendram esse, quam de mari tempestatibus in littus expulsam, nemo est tam male sanus & audax, quin aspicere horreat: ij qui res maritimas percallent, eas inquiunt spectari eminentes è mari, & narium pilos magna excelitate apparere, & eius caudam similiter atque locustæ latam perspicere, reliquumque corpus conferri posse cum triremi iustæ

iustæ magnitudinis: non enim intra aquam abditum, sed per summum mare innatans perspicuum esse, atque permultis pedibus utrinque ordine tanquàm ex scalmis appensis natare.

De Scolopendra. CAP. XV.

Scolopendræ marinae tactio piscatoribus infestissima est: postea enim quàm hamum hæc contigerit, nullus piscis ad hamatam escam accedit, quod huius tetro odore procul pellatur.

Gyllij accessio.

De Scari libidine. CAP. XVI.

Scarus cum alijs herbis, tum alga uescitur: omnium piscium ad uenerem inflammatissimus est. Causa cur capiatur, est cupiditas inexplebilis in foeminam, ea non ignorantes rei piscatoriæ peritissimi, hoc modo ei insidias ponunt, ut comprehensæ foeminæ summum os ad tenuem funiculum ex sparto confectum alligent, eamque uiuam per mare trahant, ubi eorum cubilia esse & in quem locum congregentur, norunt. Conficiunt etiam graue plumbum figura rotundum, longitudine trium digitorum, quo ex chordis appenso, trahitur Scarus foemina captiua: aliquis eorum nassa in piscatorio nauigio accommodatæ os late ducit, datque operam ut nassa in Scarum captum conuertatur, ea enim sensim demittitur, lapide ad certam mensuram facto: mares uero non aliter quàm homines ad cõspectam amatam libidinis furore feruntur, circumque eam concursantes, alius alium præuerrere, eique appropinquare & cõtingere studet, ut solent iuuenes

uehemēter amantes, aut osculum, aut uellicationem, aut aliud quodpiam furtum amatorium uenantes, qui deducit foeminam sensim & pedetentim, insidijs collocatis, rectā ad nassam, cum amata diceret duce re amantes. Cum proxime ad nassam hi accesserunt, plumbum in interiorē partem à piscatore traductum, & linea decidens, foeminam in nassam detrahit, quo simul influentes mares capiuntur: ac poenam dant Scari eiusmodi furentis libidinis.

Quemadmodum Scari suos gregales captos liberant. CAP. XVII.

Scari gregales suos optime uindicant, ac adeuntes funem dentibus cōficere conantur, ut ex hostibus seruent captum, & saepe funem concidentes, eum liberauerūt, neq; ob id petunt redēptionis prēmia: saepe non assequuntur socij liberationem, tametsi id quod suum erat, prōptissime prāstiterunt. Iam uero in nassam cum inciderit Scarus, dicunt eum posteriorē partem suam de nassa eijcere, reliquos uero, qui nō sunt capti, circumnatantes eum morfu corripere, & foras socium proferre. Si uero in caput exierit ipsorū quispiam: qui foris est, caudam ei porrigit, ille cōprehensa cauda sequitur. Hæc illi quidem faciunt, more hominum, qui tametsi libros de amicitia non didicerūt, tamen à natura hauserunt leges amicitia.

De Scarorum cibo. CAP. XVIII.

DE marinis piscibus solum Scarum similiter ut ouillum pecus & bubulum ruminare audio. Rei marit

maritimæ periti, ut ait Leonides, Corianum escam Scaris obijciunt, ad cuius illecebram allecti expedite capiuntur.

De Sargis. CAP. XIX.

Sargis piscibus idonea domicilia saxa & cauernæ sunt, quæ non latis luminibus illuminantur, sed tanquam fenestellas paruulas habent, tanto interuallo distantes, quo pertinere & permeare solis splendor earumq; distantiā lumen solis complere possit. Cum enim omni luce Sargi delectantur, tum uero solis maxime radios sitienter expetunt: in loco multi eodem habitant, apud paludes & breuia uitam agunt, uicinam proximam continentem se habere gaudent. Capras uehementissime amant, nanque cum caprarum proxime & secundum littus pascentium unius aut alterius umbra in mari apparuerit, protinus gaudio exilientes, summo studio adnatant, ac saltu non admodum ad saltandum idonei capras contingere affectant, sensum caprini odoris percipiunt, etsi sub fluctibus natant, itaque uoluptate gestientes ad eas accedere student. Quod autem tanta amoris infania in capras existunt ex his idcirco capiuntur quæ tantopere desiderant. Nam piscator caprinam pellem extractam cum cornibus induens, insidias parat sole à tergo relicto, atq; farinam caprino iure madefactam in eam maris partem spargit, ac abiicit, ubi habitare solent Sargi, quibus tanquam philtro quodā odoris supradicti allectati accedunt, farina uescuntur, x 4 pellis

pellis asimulatae caprae conspectu permulcentur: ex his autem multos piscator hamo robusto capit: cuius linea alba non ex arundine appensa est, sed uirga cornea simulac ad hamum adhaerit, subtrahere expeditissime conuenit, ne alios conturbet. Manu etiam capiuntur, si quis spinas, quas ad tuitionem sui excitant, a capite ad partem inferiorem reuocando & flectendo declinet, premendoque ex lapidibus, in quos ad latendum se compellunt, extrahat.

De Sargorum piscatu. CAP. XX.

SArgos hoc modo Cares capiunt: Cum enim molles & remissas auras Auster afflat, & ad harenas moderate & leniter fluctus resonant, tum ad piscatum arundine piscator nihil eget, sed spinæ regiae bene robusta uirga, ex qua summa lineam appendit, atque ad hamum escam muris piscis conditi accommodat: deinde in piscatorij nauigij puppe sedens, indias tendit, easque in mare demissas leuiter mouet, simul & ei puer probe tenens ut sensim pedetentimque nauis impellenda sit, ad terram uersus remigat: tum Sargi permulti exultantes & gestientes, escam assequi sese ex suis latibulis incitant, & profiliunt, atque escæ illecebra allectati, in hamum congregantur, cumque propius à terra sunt, cibi auuiditate capti, facile comprehenduntur.

De Ellope. CAP. XXI.

Ellopem sacrum piscem à poëta uocari existimant, rarus inuentu creditur, in profundo Pamphilio capitur:

capitur: Sed neque tamen etiam inde, nisi uix & ad modum raro: quod si capiatur, coronis ob secundam piscationem sese non modo piscatores ornant, sed & piscatoria nauigia fertis redimiri curant, & plausu, & tibiarum sono prædam testantes, ad terram nauem applicant. Alij propterea non hunc, sed Anthiam sacrum existimant, quia locus quem Anthias incolit, & beluarum expers, & urinatoribus tutus est, & cum piscibus pacem seruat. Cuius fiducia pisces confirmati, ibidem pariunt. Naturæ causam penitus retrusam & abditam non meum est explicare: non magis quam exponere causas cur Gallinaceum Leo & Basiliscus timeant: cur Suillum pecus Elephanta horret: in quibus exquirendis, etsi qui permulto abundant otio, plurimum temporis consumant, non tamen optatum assequuntur.

De pisce Aulopio. CAP. XXII.

Qui circum insulas Tyrrhenicas nuncupatas in maritimis rebus uersantur, cetaceum quempiam piscem Aulopion appellant, cuius uim, & naturam explicare non alienum est: magnitudine maximum. Aulopion maximi Thygni superant, & robore Aulopios cum illis collatus, primas fert. Quauis Thygnorum natio fortissima est, & aduersarij Aulopij prompte repugnantis primum impetum ui sanguinis consistētis sustinet, quo celeriter dispulso, uincitur. Aulopios uero per diu pugnam tolerat, ac nimirum contra piscatores decertat, & sepiissime uictoriam reportat,

x s sese

feseurgens, & caput in profundum deprimens, sua enim natura ore ac tanquam ceruice est robusta. Cum est captus, eximia forma spectatur: oculis est patulis, rotundis, magnis, cuiusmodi Homerus bubulos canit: Dorso est coeruleo, & ventre candido, à capite ad caudam pertinens aurea quaedam linea in orbem desinit. Iam quàm insidiosis captionibus comprehendatur, mihi sicut auditione accepi, exponendum est, Homines ad piscatum prudentes, loca ubi domesticas sedes, & commorationes arbitrantur Aulopios tenere, ex speculatione præcipiunt & præsumunt: deinde postquam permagnū piscium Coracinorum numerum cæperunt, & nauem suam anchorarijs inhibitionibus in stationem compulerunt, strepitū quendam more uesparum faciunt, & Coracinos ad illicientes eos prætendunt: ubi uero ij strepitum exaudierunt, & esculentam illecebram animaduertunt, alij aliunde eò ire pergunt, & gregatim circum piscatoriam errant, atque eatenus & plausu & cibo ad piscatores mansuescunt, siue meo iudicio escæ cupiditate capti, siue quemadmodum piscatores inquirunt, suo permulto robore nitentes ut non ab hominum contactu refugiant, nonnulli ex eis cicures sunt, quos sane piscatores ut beneficos ab alijs internoscunt, fœderes cum ijs deuinciuntur, pacemq; seruant, eos tanquam duces sectantur: alij feri Aulopij, quos ut piscatores & capiunt & occidunt, ita à mansuetiorum captura se abstinent quasi, fœdus quoddam cum ijs sancitum

sancitum habentes. Nec uero piscator bene peritus, quantalibet inopia prematur, mansuetum Aulopon prudens & sciens comprehendit, quinimo si eum ipsum imprudens ceperit non mediocri dolore afficitur. Capitur aut hamo transfixus, aut mortifero uulnere ictus.

De Acu. *capitulum* CAP. XXIII.

Marinæ Acus quod sunt pertenues, & minime tortuosam & sinuosam uterū foetuumq; pacem habent. Idcirco catulorum suorum non sustinentes incrementum disrumpuntur. Non igitur pariunt catulos sed expellunt atque eijciunt.

De pisce Adonide Exocæto appellato. CAP. XXIII.

Piscis aspectu flauus, è genere mugilum, saxa incolere, & simul in ijs uicitare solet: eius sanè duo in uulgus nomina minime ignota sunt: alij enim Adonin nominant, alij Exocæton, quod extra mare in arido cubet. Cum enim est tranquilla tempestas, is tum in siccum undarū impetu peruectus, ad saxa sese exponit, ibidemq; libenter & quiete altum somnum capit. Cum autem alijs omnibus animalibus tanquam fœdere deuinctus est, pacemq; habet, non similiter cū incolis maris, aibus pace coniungitur, sed & eas perhorret, ac si earum quæpiam comparuerit, sese uersat, & tandiu saltatorio quodā facto tripudio saltat, dum de saxo in undam desiliens, salutem adeptus fuerit. Cum autem mare & terrā amicam habeat, ipsum idcirco Adonin, quemadmodum mea fert opinio, ij appel

appellarunt, qui huiuscemodi nomen ei imposuerunt, quod Adonidis, qui Cynaræ regis filius fuit, uitam inspexerunt: eum sanè duabus in amore deabus fuisse, alteri marinæ, alteri terrestri.

De castitate Aethnei piscis. CAP. XXV.

SVnt igitur & castitate præstâtes pisces Aethneus, Sita appellatus, posteaquàm cum pari suo tâquam cum uxore quadam coniunctus eam sortitus sit, aliã non attingit: neque ad fidem tuendam sponsalium tabulis illi opus est, neque malæ tractationis pcenam timet. Neque Solonem ueretur, ex quo leges nobiles & urbes graues profectæ sunt, quibus libidinosi homines non parere nihil uerentur.

De Amiarum pugna cū Delphinis. CAP. XXVI.

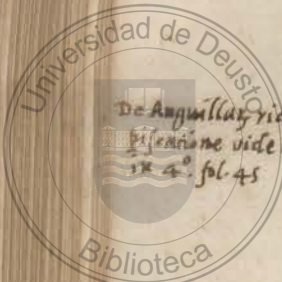
Gyllij ac-
celsio.

CVM Delphinis magnum & hostile certamen in-
ceunt solæ Amiæ, corporis magnitudine Thyn-
nis inferiores, quibus etsi carnes infirmæ & molles,
dentes acutissimi sunt, ijs maxime cōfidentes potentē
piscium regem, tam præclare contemnūt, ut cum so-
lum quempiam ab alijs segregatum obseruauerint,
undiq; tanquam signo dato, frequētes in eum ipsum
inuadant. Delphinus suo robore nitens, primum hos-
tium impetum negligit: post uero longe lateq; in-
sequens, partim earum lacerat, partim exedit & confis-
cit. Postremo harum magna multitudine circūfessus,
dolet, quod se unum solum contra tantam multitu-
dinem uideat. Itaq; reuocatis omnibus uiribus, ab his
ingreditur se fortissime defendere. Hæ contra Del-
phini

phini membris circumfusæ, atq; ad eadem pertinaci-
ter inhærescentes, dentes defigunt, simul & partim
ex his illius latera conuellunt, partim rostrum & pin-
nas, partim uentrem acerbis moribus affligunt, par-
tim summam caudam comprehendunt, partim dor-
sum exedunt: tum aliæ ex uertice, aliæ ex collo pen-
dent. Is autem uario & multiplici dolore refertus, in-
star turbinis mare concitat, & permulto furore agita-
tus in omneis partes sese uersat, & saltanti similis, nūc
tanquam procella fluctus summos concursat, nunc in
profundum defertur, sæpe magna maris interualla
defaltās, reijcere conatur examen audacium piscium.
Hæ uero nihil de uiolentia remittētes, magis magisq;
in eum incumbunt, & cum demergitur, eandem uiam
ipsæ conficiunt: cum rursus extra aquam eminent,
eadem quoque tractæ unà cum ipso in sublime fe-
runtur. Diceres Neptunū nouū quoppiã monstrum
ex Delphinis & Amijs finxisse: adeo enim sanè den-
tium pertinacia colligantur, ut ex illius corpore nun-
quam dentes tollant, nisi partē apprehensam abstra-
hant. Cum autem aliquod spatium ei dant respirandi
à certamine, tum uideas rabiem ducis irati, tum mor-
tifera Amijs pernicies infertur. Hæ quidem in fugam
se impellunt, ille uero fulmini similis, has acriter in-
sequitur, & discerpit, & lacerat, simul & effuso multo
sanguine, purpurefcit mare. Itemq; Amiæ hamo ca-
præ, lineam exedunt, & consumunt.

Quemadmodū Anguillæ capiūtur. CAP. XXVII.

Homo

Homo piscādarum Anguillarum usu peritus ad sinuosum locū ubi latius confluens dilatatur uel in faxis ex aqua eminentibus uel in arbore radicitus uentorū turbinibus extirpata & iam putrescētī sedēs, per pinguis intestini ouilli tria aut quatuor cubita patentis alterū caput in aquam deijcit, quod aquae uorti cibus agitatū uoluntatur, idemq; illius alterū extremū manibus tenet, in quod quidem ipsum arundinis frustum perinde longū atq; gladij capulum insertū est. Neq; uero diu anguillas esca latet, quin cōtinuo earū prima quæq; fame stimolata hiantē ore atq; imminētī hamatos ac uncinatos dentes suos in idipsum intestinum defigit, atq; hoc idem crebra insultatione detrahere conatur. At enim piscator anguillā intelligēs, ad fluctuans intestinum inhærescere, arundinē ad quam alligatum est intestinū ori suo admouet, & quoad potest intestinū inflat, quod quidē ipsum defluēte hominis aspiratione & impletur, & penitus intumescit, & uentus in anguillam illapsus, illius fauces opplet, atq; anhelitum eatenus obstruit, ut ea non queat neque respirare, neq; infixos dentes detrahēre: quare suffocatur, & captiua subtrahitur. Ab alijs separatim piscibus uiuit, neque cum ijs temere inuenitur.

De Anthiæ amore in suam nationem. CAP. XXVIII.

VT homines fidi & commilitones ueri, perinde pisces inter se ulciscuntur, quos Anthias uenationis maritimæ periti nominare solēt, ex his quilibet cū nouerit conuictorē sociū captū esse, celerrime adnare festinat

festinat, ac dorsi sui nixu ad eum inhærescit, incursum impulsuq; pro uiribus prohibent captiuū abduci.

Quid capti Anthiæ faciant. CAP. XXIX.

Anthiæ cum sunt capti, miserabile præbent spectaculū, mortē suam lugere & quodāmodo supplicare uidentur. Ac nimirū quemadmodū homines qui in latrones immisericordes, & cædis audios incurrerunt aufugere conātur, sic sane ijs retibus insultātes, insidias transilire conātur. Qui hoc genus mortis eundunt, in terram pisciū hostem exiliūt, atq; hic ibidem mortem obire malunt, quā gladio perire.

De Anthiæ prudentia. CAP. XXX.

Anthiæ Plutarchi testimonio cū gregalē quem Gyllij acelsio. suum captum sentiunt, statim ei adiuuētō sunt ad se eripiendū ex ferro atq; spinis inhorescūt, easq; erectas ad lineam admouent, ut earum firmitate hanc discerpant & lacerent.

De procreatione Apuarum. CAP. XXXI.

APuæ pisces ex sese nec procreāt nec procreātur, sed è limo enascūtur, cum enim ecenum in mari concreuerit, ualde & limosum & atrū efficitur, atq; ex sua quadam uoluptate, mirabili natura & uitali tepescit: Atq; in permulta animalia nimirū Apuas immutatur, eæ autem sic in putrido luto & sordibus tanq; lumbrici generatæ ad natādū maxime ualēt. Tumq; mirabili causa quadā ad salutaria impelluntur, eodē mirum ubi ad tegendā uitam perfugia, & ad tuēdam propugnacula habeāt. Hæc autem perfugia sunt scopulosa

pulosa saxa è terra eminentia, ac in multiplices sinus tremebundorū fluctuū, & saxifragarū undarū uerberatione multo tempore excauata. Hæc ideo abdita eis perfugia natura indicauit, ne fluctibus cōuellerentur ac labefactarent: debiles enim sunt ad resistendum & infirmæ cōtra fluctuū incursiones. Nullo cibo ad sese alēdas egent, nāq; ad uitā eis satis est mutuo linctu se lambere, uerriculis tenui filo cōtextis cōprehendunt.

De Afello marino.

CAP. XXXII.

COr in uentre marinum Afellum habere harum rerum periti asseueranter nos docent: Atq; in sermone hominum uenit huius partum nunquam deprehensum fuisse. Vt cæteris quidem partibus interioribus non cum alijs differt, sic certe suo proprio quodam more nihil non solitarium amat, neq; se cum alijs sociari gaudet. In cerebro lapillos molari figura possidet, alij quidem pisces tempestatibus perfrigidis occultantur, hic autem ex ortu caniculæ latet.

De Aspargis piscibus.

CAP. XXXIII.

Aspargi pisces marini sapientes sunt ad diligenter penitusq; cognoscendam temporum mutationem, nam ineunte hyeme ad uitandam frigorum uim ex natatione conquiescunt, & consistentes ipsa commoratione & quiete æquabiliter & fraterne sese tepes faciunt. Postea uerno tempore ingrediuntur longiora itinera facere, neque modo obuijs, sed ijs etiā quos inquisierint & inuestigarint, cibis pascuntur.

De Aurata pisce.

CAP. XXXIIII.

Aurata

AVrata omnium piscium timidissimus est, nam sub arcturi tempus, cum maris accessus & recessus maxime fiunt, & eò altius exaggerata arena, ad litus relinquitur, ut naues sæpe ex omnibus aquis nudæ in terra iaceāt. Tum pisces postquam arborum ramos frondibus conuestitos paxillorū modo in mucronem acutos in arenam defixere, discedūt: post autem rursus accedens mare secum imbellem Auratarū multitudinem attrahit. Quæ ubi æstus reciprocauit & recessit, in exigua aqua concauis locis retenta relinquuntur, & uero ramorum metu quiescunt. Adeo nimirum ramos uento agitados exhorrent, ut ne loco quidem se commouere audeant. Quamobrem primo cuique magnum metulosorū piscium numerum capere & ferire licet. Neq; modo ab usu piscandi instructi, sed etiam totius piscationis rudes, atque adeo pueri & foeminae capere possunt.

De Callionymo pisce. CAP. XXXV.

DE rei piscatoriae bene peritis audire potes ex piscibus quendam esse nomine Callionymum. Huic Aristoteles ait in iecore fel sitū esse, pro portione corporis maxime omnium copiosum: Iecur autem ad dextrum latus collocatum esse. Cui quidem rei testimonio est Menander in Mesenia: Facio, inquit, te habere fel Callionymo copiosius. Anaxippus item in Epidicazomeno, Nisi moueas & sic ut Callionymi feruere efficias omne fel. Sunt qui eum dicant esculentum, alij plerique negant.

y De Cap

De Capitonis piscis cōtinentia. CAP. XXXVI.

Capito è piscium genere est, qui in paludibus degunt continentissimus, ac in uictu temperatissimus esse creditur. Etenim nullam animantem inuadit, sed cum omnibus pacem seruare solet. Si uero in quempiam iacentē inciderit, hunc in suum prandium conuertit, non prius tamen eum attingit, quàm caudam mouerit, si immobilis sit, hunc prædam sibi facit, si uero moueatur, eo intacto discedit.

De Capitonis amore. CAP. XXXVII.

Vlm & numen multa genera piscium nouerunt, cupidinis ne hos quidem qui in summa maris altitudine degunt, contemnentis. Etenim Capito diuinum huius numen colit atque ueneratur. Non tamē omnis Capito, sed ille quē à faciei acumine nomināt, qui piscium genera & differentias nouerunt. In sinu Achaico multi quantum audio capiuntur. Quare capiuntur, libido in causa est, maxime uero eorum in res uenereas libidinis furorem captura testatur. Cum ex Capitonibus foeminam piscator uenatus fuerit, alligaueritq; aut longa arundine, aut sparto etiam longo, in littore pedetentim ingrediens adnatantem hanc & salientem pertrahit. Per eius uestigia quidam subsequens retia fert, obseruans ubi & quando diligenter accurrendum sit. Itaque agitur foemina, mares uero qui hoc uiderint: ueluti adolefcētes libidinosi formolæ puellæ prætereunti cupiditatis oculos adijcietes in eam feruntur, libidinis furore agitati. Ille autem

retia

retia deijcit & in ea quidem sæpe piscium ueneris appetitione accedentium magna copia incidit. Tum uenator oportet curet, ut foemina captiua formosa sit & bene pinguis, ut plures ad eā accedāt pulchritudinis illecebra, tanquam esca illecti. Sin macilenta sit & sine corpore, multi ea spreta discedunt, quicunq; uero horum est uehemēti amore ductus, non discedit, mehercle non formæ, sed coitus desiderio detentus.

De Capitonibus maris Ionij. CAP. XXXVIII.
In mari Ionio ad Leucadium & Actium Epirotica loca, Capitones uelut cōfertis turmis frequētes nant, ipsorum captura quæ ad hanc rationem fit, mirifica est. Piscatores bini obseruato tempore cum luna filet nauem cenati conscendunt, & à terra soluentes, modò mare à tempestate conquiescat, silentio & moderate remigant, simul & eorum alteruter sensim ac leniter remo nauem impellit, alter recubans, suam nauis partem usq; eò deprimat, quoad eius labrum proxime ad aquam accesserit. Capitones horumq; speciem similitudinemq; gerentes mugiles siue quòd ex nocte lætitiā & uoluptatem percipiunt, siue etiam quia tranquillitate maris delectantur, latebras relinquentes, sic ad summam aquam efferuntur, ut ex aqua summo rostro emineant, & natate usque eò pergant, donec ad littus propius accesserint. Quod quidem ipsum piscatores postquam perspexerunt, sedata remigatione & pedetentim accessu ad pisces facto, nauigant, ubi uero ex piscatoriæ motione fluctus cieri ac

y 2 agitari

agitari coepti sunt; à terra statim pisces refugiūt, & frequentes in partem nauis inclinantem & præcipitantem sine retibus innatant, & uero sub potestatem piscantium cadunt.

De marinis Cicadis. CAP. XXXIX.

Est etiam Cicadarū genus marinum, quarum maxima parui Carabi similitudinē speciemq; gerit, Veruntamen cornua non similiter atque ille magna, nec aculeos habet, pinnæ ipsius exiguæ terrenarum alis similes sunt. Hominum plerique ab ea idcirco se abstinent, quòd sacram existiment. Seriphij in retia uel fortuito delapsam non sane retinent, sed mari redunt, atq; etiam mortuam flentes & sordidati humatione afficiūt, quod eam dicant Perseo Iouis filio, quē ipsi summa religione colunt, consecratam esse.

De Citharo pisce maris rubri. CAP. XL.

In mari rubro piscis procreatur cuius corpus ita figuratum est, ut similitudinē Lingulacæ eius latitudo gerere feratur. Squammæ non magnam tangenti asperitatem habent. Cum subaureo est colore, tum lineis à summo capitis uertice ad extremā caudam sic distinguitur, ut eas citharæ fidiculas contentas esse dicas, unde is Citharus appellatur. Os ei pessum it & subsidet, idemq; nigerrimum est, cinguloq; croceo circumligatur; uertex uarietate distinguitur, fulgore aureo & nigris quibusdam lineis, pinnas aureas habet, ruffo colore multipliciter uariatur: Cauda est nigra præter extrema, ea enim cæcidissimo colore asperguntur: alij

tur: alij item picti nasci dicuntur, toto corpore purpurei, certis interuallis aureolas lineas possidentes, eorū uero caput cingulis uiolaceis illustratur, uno, quod est ante oculos, ad branchias pertinente, altero secundum oculos usque ad medium caput excurrente, alio autem tanquam monili sic collum circumplicante.

De Denticibus piscibus. CAP. XLI.

Dentices tam congregatiles sunt, ut nec sibi esse à gregalibus suis æqualibus solitudinem & segregationem ferant. Ac nimirum peradolescentes separatim à reliquis natant, ij uero qui sunt confirmatori ætate etiam inter se uitæ communitate illo prouerbio coniunguntur, Aequalis æqualem delectat, & præsentibus tanquam ijs quibus cum societas aut amicitia coniunctio ex consuetudine usq; frequenti delectantur. Aduersus pisces sic machinantur, ut cum piscator in eos cibum demiserit, congregati & in orbem consistentes inter se conspiciant, & quasi signo dato inter se, admoneant ne prope ad cibum accedant, ne ue demissum cibum attingant, atq; in hunc ordinē instructi permanent. Sin autem soliuagus ex alio grege accesserit, hamumq; deuorauerit, ac suæ solitudinis præmio accepto subtractus fuerit, confidentiores efficiuntur, quòd non sint capti, sicq; ex fiducia se tuendi negligentiores facti, capiuntur.

De marino Dracone. CAP. XLII.

Marinus Draco alijs piscibus reliquo corpore massimilis est, eius caput & oculorum magnitudo terr

do terreni Draconis speciem similitudinemq; gerūt, magni enim sunt & uenusti, maxillæ etiam similitudinem quandam habent cum terrestribus, & eius pellis non procul abesse à terrena palpanti uidetur, simul & infestis & uenenatis armatus est aculeis.

De Engraulis siue Engrasicholis. CAP. XLIII.

ENgrauli pisces, quos alij engrasicholos, alij Lycostomos appellant, paruuli pisciculi natura fœcundi albi perspicuntur. Et quod ab alijs piscium gregibus exedi & confici ualde metuāt, idcirco ad insidias quibus sunt opportuni uitandas eatenus cōfertis turmis densi natant, ut eorum quisq; ad uicinum proximum adhærescat, ut ne scaphæ quidem incurrentes, eos dissociet, nec si quis remis dispergere conetur, eorum societatem dirimere possit. Ita inter se restricte & pertinaciter, tanquā contexti contrahuntur, ut tanquam ex aceruo frumētorum aut fabarum si quis in eos immiserit manum, accipere queat, non tamen sine ui abstrahuntur, quin persæpe distrahantur, ut & eorum alteram partem abruptam capias, & alterā relinquas, & in plerisq; caudam retineas, in alijs non assequaris, ex alijs caput reportes, & alteram partem in mari reliquam facias. Eorum conferta & continens natatio à rei maritimæ peritis bolos appellatur, qui permultas piscatorias nauis interdum implet.

De fluuiatilibus Equis. CAP. XLIIII.

Fluuiatiles equi Nili alumni, segetū ut maturitas uenit, & flauent spicæ, non eas continuo depasci
ingred

ingrediuntur, sed extrinsecus coniecturis assequuntur quantum ad se explendos satis sit. Post talem considerationem pascere aggrediuntur, ac postquā sunt pabulo cōferti, auersis uestigijs retroq; uersus ad Nilum cedere properant. Hoc enim ipsum eo pacto machinatur, ut agricolas sese inuadentes aduerso corpore non à tergo excipiant. Summe impius est, parentem enim suum exest & conficit.

De Equo fluuiatili. CAP. XLV.

CVM ad confirmatā ætatem peruenit, statim perit Gyllij accessio, celitatur an uiribus superior parente suo euaserit, ac si pater cedit, eum uiuere permittit, ipse uero cū matre coit. Sin quo minus cū matre libere uenereo complexu implicari possit, pater obstitit, eū ipsum interficit. Ad quinq; cubitorū excelsitatē accedit, belua est quadrupes, eius unguæ bubularū speciem similitudinemq; gerunt, utrinq; ternos dentes maxime omnium animalium extrā eminentes habet, auris & cauda & uox equo similis, reliquū corpus non elephāto dissimile: Tergoris robore omnes beluas superat: In utraq; sede uiuit, interdiu quidem in mari, noctu uero in aridum egressus, segetes depascitur. Ea est fecunditate ut quotānis pariat. Hac arte ei insidias moluntur, ut tela ad funem alligata tandiu contētissime in eum iaculentur, quoad eorum crebra missione exanguis factus comprehenditur: carne est durissima, & ad concoquendum difficilima.

De Glani. CAP. XLVI.

y 4 Glan

Glanis piscis, incola Meandri & Lyci Asianorum fluminum, & Europei Strymonis, speciem siluri similitudinemque gerit. Ex piscibus suorum foetuum amantissimus est, nam simul ut foemina peperit, cura quidem illa de partu suo liberatur, ac nimirum cubitans suorum tuitione exsoluitur. At uero assiduū se praestans mas custodem ad conseruationem eorum, quae procreauerit, aduigilat, & eos ab omnibus insidijs prohibet: atque, sicut Aristoteles inquit, hamum deuorare potest.

De Glaucis pisce. CAP. XLVII.

Glaucus piscis pater factus, quos sustulit ex coniuuge diligentissime cauet, ne insidijs impetatur, ne uel pernicies ulla eis inferatur, & quoad grandes sint & robusti ac sine periculo natate possint, tandiu ille custodire non intermittit. Nunc à tergo cum eis natans, nunc uero non à tergo, sed adnatat modò ad unum eorum latus, modò ad alterū. Si quis uero ex paruulis timere coeperit, ille timore cognito, ore hianti paruulum excipit, deinde timore praeterito, quē deuorauerat reuomit qualem acceperat, ille rursus natat.

De marino Grue. CAP. XLVIII.

Marinus Grus Corinthiaci maris alumnus ad quindecim pedum iusta mensura dimetitorum magnitudinem procedit. Eius & caput & os alitis Gruis speciem similitudinemque gerit: squammæ peninis gentilis auis ei similes sunt. Tanto robore salendi est, ut tanquam emissum à contento neruo telum feratur.

ratur. In sermonem Epidaurorum uenit, hoc animal ex nullo pisce generari, sed cum uolucres grues Thracium frigus fugientes, tum foeminae ad coitum exardescentes, tum mares ueneris libidine conflagrantes, inter se complexu uenero iungi cupiunt, foeminas suspensum coitum sustinere non posse, idcircoque semen emittere quod uoti compotes fieri non possint. Ac si supra terram uolent, id ipsum ad nihilum recidere, si supra mare, id delapsum tanquam thesaurum per manus traditū, sic à mari hunc foetum asseruari, animantemque effici, neque uelut in aluum sterilem illapsum perire. Demonstratus, cuius ante mentionem feci, Hunc, inquit, piscem uidi, & magnopere considerauit, cumque ut alijs ostendere possem, sale condire uellem, atque coquis ipsum secantibus uiscera intuerer, tum ex utroque latere spinas similiter atque tabulas legum triangulas esse, tum eius iecur in longitudinem procedere aspexi, tum iecori subiectum fel longum, follem tanquam scorteum habere, ut faba recens uideretur. Vbi uero primum iecur & fel exempta fuissent, ambo statim intumuisse, ut iecur instar epatis maximi piscis uideretur, fel uero lapidem, super quem forte positum fuerat, consumpsisse.

De pisce Hamerocita, siue Callyonimo nuncupato.

CAP. XLIX.

Piscium partim prudentes, partim etiam (ut nobis Gyllij accensio, hominibus non omnibus inest prudentia) incauti. Nam Hamerocita insigni ad tuitionem sui est temeritate

y s ritate

ritate & singulari segnicie, tum suam insaturabilem rabiem nunquam explere potest, imo uero usque eò procedit huius inexhausta cibi helluatio, quoad cibo onustus, in terram se abiecerit, & quispiam alius piscis hunc humi stratum occiderit. Eum autem esse insatiabili abdomine hoc ipsum declarat: Nam si edendum cibum huic capto obieceris, suam satietatem tandiu superare conatur, dum cibus exaggeratus ad ipsum os redundat. Supra caput habet oculos, interdum in arenis semper iacet, noctu tantum excitatur, & errat, ex quo nomen traxit, ut Vespertilio uocetur. Ergo laboris inertiam procul omnes homines arceant, fruenda uoluptati modum statuunt, neque uarij & multiplicis cibi refertis mensis delectentur. Nam partim ex hominibus omneis edacitatis habenas remittunt, & uentris cupiditatibus omnem licentiam permittunt: partim prudentes sibi moderantur & finem fugiunt Hamerocitæ.

De maris rubri Hygrophœnice pisce, de Lacerto & Charace & Sagittario.

CAP. L.

Piscem in mari Rubro nasci ferunt, cui nomen Hygrophœnix: is nigris lineis quas cœruleæ interscant maculæ distinguitur. Eiusdem maris Lacertus est, cuius magnitudo ei qui nascitur apud nos, æqualis est, uirgatus spectatur, lineis nimirum aureolis circumdatur à branchijs ad caudam pertinentibus, quas media argentea distinguit. Ore est hianti, maxilla inferior eminent in superiorē, uirides oculos habet, quos aureo

aureo fulgore palpebræ ambiunt. Eius item maris foetura est Charax nūcupatus piscis, pinnas habet, & utrinq; & à tergo auri similitudinem speciemq; gerit. Inferiores partes purpureis cingulis illustrantur, similiter eiusdem cauda auri colorem gerit. Purpureus color oculos pulchre adumbrat. Sagittarius in eo mari procreatur, & quoniam herinacei speciem & similitudinem habet, firmis & bene longis armatur aculeis.

De Hyena, Trachuro, Thunno, Torpedine & Pul-

mone piscibus.

CAP. LI.

Si piscis marini Hyenæ nuncupati pinnam dextrā ad hominem somno consopitum admoueas, sane quàm eum ipsum perturbabis. Etenim formidolosa secundum quietem spectra uidebit, acerbacq; insomnia perpetietur. Item si postea quàm Trachuri caudā abscideris ipsumq; in mare liberum remiseris, eam equæ uentrem ferenti appendas, nō multo certe post abortum pariet. Iam uero si quis qui nondum excesserit ex extrema pueritia Thunni sanguine illinatur, non pubescet: hoc idem Torpedo & marinus Pulmo efficiūt, nam in aceto putrefactæ eorū carnes & mento aspersæ fugam pilorum facere dicuntur.

De Hippocampo.

CAP. LII.

Rei piscatoriae bene periti homines dicūt Hippocampi uentrem in uino decoctum si quis dederit cuiuspiam bibere, eum primo ex ea potione acerrimo singultu affici, deinde tussire, & sicca quidem tussi uehementer torqueri. At enim nihil excreare, sed & superiorem

periolem ei uentrem intumescere, & calidas fluxiones in summum caput efferri, & uero per nares minutatim defluere, ac pusculentum odorem reddere, simul & oculos eius sanguine suffusos ignei coloris flammantia laborare, & eorundem oculorum genas inflari, & uomendi quidem cupiditate ardere ferunt: uerum nihil emittere. Quod si natura euicerit, hunc tamen periclitata prius morte in obliuionem & dementiam incurrere: sin in uentrem inferiorem delapsus fuerit, ipsum omnibus iam membris captum è uita excedere. Ex morte porro qui euadunt, mente capti aquam summo studio persequuntur. Hanc enim ipsam idcirco expetunt aspicere, tum stillantem audire, quod sanè eis ægritudinis leuationem afferat, & somnum conciliet. Itaque ad perennes fluuios, aut ad littora, aut iuges fontes, aut lacus commorationes eis gratæ sunt & iucundæ, cum tamen non magnopere desiderent bibere, sed & ipsum natate, & pedes aqua alluere eis plurimum iucunditatis affert. Sunt qui non hæc mala dicant huius bestię uentrẽ creare, sed Hippocampũ algam acerbissimam ex qua ita afficiatur, depasci. Veruntamen solertia ueterani piscatoris & ad res maritimas bene prudentis salutaris etiam repertus est Hippocampus, is & Cretensis erat, & filios admodum adolescentes piscatores etiam habebat. Accidit etiam ut hic piscator Hippocampus simul cũ alijs piscibus caperet, & peradolescentes à rabida canicula morderentur. Cum eorum in Methyna Cretensĩ ad littus iacentium

iacentium uicem dolentes spectatores interficiendam caniculam censerent, & illius iecur medicamentum ad rabiẽ edendum iuuenibus dandum esse: alij consulerent à Diana salutem petendam esse, senex piscator eos de consilijs quæ afferrent, laudatos dimisit, & Hippocamporum exenteratorum alios assos eis comedendos dedit, alios in acetum & mel cõtriuuit, ipsosq; morsus ulcera obligauit, atq; hominum adolescentium rabiẽ uicit, eosq; ad incolumitatẽ tandem restituit.

De Iulidibus piscibus. CAP. LIIII.

Iulides pisces saxatiles sunt, quibus os sceleratissimum ueneni refertum est, quencunq; piscem degustauerunt, inhabilem ad edendum, perniciosumq; ei qui postea gustauerit, efficiunt. Piscatores cum Squillam quam media ex parte Iulides exedissent & confecissent, sine ullo pretio parabilem offendissent, cumq; inopia pressi gustare ingressi essent, illorum aluos uehementes cruciatus exceperunt. In piscatu urinatores & natatores infestissime persequuntur, ac ut terrenæ muscæ mordicus premunt, similiter Iulides frequentes in eos quos dixi incurrentes, morsu affligunt, quas repellere necesse habent, aut ab his demorsu, cruciabantur, in quibus repulsandis totus urinandi & natandi labor perit.

De Lepore marino. CAP. LIIII.

Lepus marinus mortẽ sæpe infert, atq; uentrẽ acerrimis doloribus torquet, partum abigit, stomachum dissoluit, in cœno gignitur, & sæpe unã cum Apuis

Apuis capitur specie Cochleæ tegmine nudatæ cernitur. Magni maris Lepus (nam alterum qui in alio mari nascitur antè dixi) ex omni parte ad terreni similitudinem accedit, præter pilos : nam terrestris pili & molles sunt, & ad tactum haudquaquam resistentes. Contra, illius spinosi & erecti, hunc qui cõtigerit, læditur. Cum quidem ipsum in summa aqua maris natate, non in altitudinem demergi dicunt, celeri autem & concitata natatione uti, ex animalibus eò difficultimum ad capiendum esse, quòd neque in rete incidit, neq; ad lineæ escam accedit. Cum ægritudine afficitur, natate non quit, simul & funditus expellitur atq; eijcitur. Quisquis tum manum ad eum admouet, nisi medicina adhibetur, perit, ac si hunc bacillo tetigerit, hoc idem periculũ ei procreatur, quod Basiliscus baculo tactus affert. Radicem ad idem mare nasci ferunt, haudquaquam in uulgu ignotam, quæ animi defectioibus illius qui sic affectus fuerit, medetur:

Ea enim animo deficienti naribus admota, facit ut is reuiuiscat, & recreetur:

Sin negligitur, tam sane robusta perniciæ hic præditus

est, ut ad mortẽ usq; homini morbus

procedat.

FINIS LIBRI XI.

Amo

LIBER DVODECI

MVS, DE VI ET NATVRA

ANIMALIVM.

De Lolliginibus & Sepijs. CAP. I.

LOLLIGINES & Sepiæ duabus sunt tanquã promuscidibus præditæ, quibus ad saxa cum est in mari tempestas, adhærescunt, & tanquam anchoris iactis firmatæ, fluctuum incursionibus resistunt: post cum est tranquillitas, solutis promuscidibus rursus natant. Non contemnendam scientiam tenentes uitandi sane tempestates, atque ex periculis salutem conseruandi.

Cur Lolligo significat tempestatem. CAP. II.

Lolligines in summã aquã maris elatæ ideo tempe Gyllij accepsitatem præsignificant, quòd ab omni tegumento nudæ tẽpestatis impatiẽtes sunt, neq; enim testa, neq; squammis obductæ sunt, sed molli pellicula tectæ, intus osseum quiddã habet. Quare temporum iniurijs opportuna celeriter præsentunt mare inhorrescere. Polypus quòd sit e genere molliũ, tum etiã in aridum exit, & cum ueti impendẽt, flagellis ad saxa se alligat. Lolligo exsilit, marini profundi commotionẽ fugiẽs.

De Polypi edacitate. CAP. III.

Polypus cum alijs cibus pascitur, est enim edacissimus, ad fraudemq; & insidias callidissimus, tum uero

uero suorum membrorum, cōficientissimus est, quorum argumentum est: Nam si uenatio eum deficiat, brachia sua deuorat, ac uentrem morso uellicat, inopiamque uenationis leuat, deinde renascitur quod defuit, hoc tanquam promptum prandium ad famē restinguendam comparante natura.

De Polypi edacitate. CAP. IIII.

Gyllij ac-
cessio.

Polypi acerrima edacitate sunt, persæpeque inter se non abstinēt, sed à maiore minor editur: atque in hunc modum insidias piscibus moliuntur, sub saxa subiecti desident, & in horum colorem se conuertunt, ut saxa sane esse uideantur. Atque pisces ad eos tanquam ad saxa adnatant, & incauti sic ab eorum brachijs tanquam retibus comprehenduntur.

De inimicitijs Polypi, Murenæ, & Locustæ.
CAP. V.

Malum ingens & morbus agrestis & inhumanius inimicitiae atque odium inhaerens, penitusque insitum, quod etiam ratione carentibus natura ingenuit inexpiabile, atque implacabile. Murenā cum Polypo capitali odio disidet. Polypus cum Locusta graues gerit inimicitias. Murenæ etiam teterrima hostis est Locusta, atque infestissima. Murenā Polypo brachia abscindit, dentium firmitate: post autem in eius uentrem subiens his malis eum quibus uerisimile est, afficit. Hæc enim è genere nantium est, ille uero serpentium more graditur. Si Polypus in saxorum colorem se uertat, nihil ei astutiae hæc fallaces profunt, Murenā

Murenā eius ueteratoriam plane tenet. Cum uero Polypus Locustas à se comprehensas occiderit, exprimit carnes, atque earum succum exhaurit, ac nimirum Locusta cornibus erectis iracundia furens, in eum modum Murenā lacessit. Hæc igitur aculeos quibus hostis præmunita est, mordicus tenet, illa uero pedes acutos tanquam manus prætendens, utrinque cuti inhaerere fortissime non intermittit, hæc discruciat, seseque huc & illuc uersat, & acutas testas amplectitur, quibus confixa remollefcit & succumbit: denique remissa iacet, locusta ex hoste instituit prandium.

De pugna Polypi, & Murenæ, & Locustæ. C. VI.

Odio inimicitiarum capitaliter inter se disident Polypus, Murenā, & Locusta, & mutuis inter se cædibus pereunt. Cum Murenā ex saxo ad inquirendum cibum prodiens, Polypum inspexit, in summa aqua paulatim erraticis flagellis natantem, statim incredibili gaudio elata, hanc iucundam appetit prædam, is sentiens se in proximum discrimen adductum, sese in fugam impellit. At nulla machinatione tardus in natando effugere potest Murenā, expeditissimo lapsu natantem. Itaque mordicus eum premens, inuitum pugnare cogit. Hic igitur coactus magnum & difficile inire certamen, primum uarium & multiplicem gyrum agens, brachia huc illuc uersat, conas horum iactatione ipsam à sese depellere, at enim nulla arte euadere potest. Contra Murenā Polypi lubricis membris circumplicata, facile ex his tanquam aqua

z effluens

Gyllij ac-
cessio.

effluens elabitur. Is uero modo dorsum illius, modo collum, modo caudam circumplectitur, modo in os eiusdem incurrit, ac nimirum quemadmodum ad lucationem imperiti homines inanes ostentat uires, sic Polypi acetabula non palæstrice iacta, Murena acutis dentibus discerpit & lacerat, & partim ex his mandit, partim semicomesta & palpitantia, huc illuc distrahit. Iam rursus magna fiducia Locusta Murenam ad pugnam lacessit. Hæc irritata, in certamen descendit, at etsi animo infesto hanc contra uenit, tamen ipsam duro tegmento circumunitam parum lædit, & frustra ideo dentes defigit, quod tanquam à filice repulsi, sic eius durissimo tegmine retusi, hebescunt & debilitantur. Veruntamen Murena magis magisque tantisper animo incitatur, dum suum collum tantopere stricte longis illius brachijs quam ferreis forcipibus teneri sentit, nihilque remitti quantūlibet uolenter sese in fugam impellere conetur, & summo doloris sensu affecta, quoquo uersum corpus suum intorqueat. Cum enim aculeatum locustæ dorsum circumplectitur, interea aculeis transfigitur, tandemque multis uulneribus acceptis, sua imprudentia conficitur. Iam porro locustam filicis forcipibus & robustis aculeis armatam & uelocem, tardus Polypus & mollissima pelle obductus expugnat. Hic enim cum eam in cauerna iacentem deprehenderit, in eius dorsum latenter inuadit, & uincula circumijcit, & fortibus acetabulis fauces intercludit, ne spirare possit. Locusta uero illius circumplicatione uicina

cina ad moriendum, nunc quiescit, nunc mouetur, nunc ad saxa alliditur, is uero non intermittit tandiu oppugnare, quoad exederit & confecerit.

De Polypi pugna cum Aquila. CAP. VII.

Cum in saxum non admodum è mari eminens Polypus aliquando correpens ascendisset, ibique explicatis alis summa cum uoluptate, quod frigida tempestas esset, à tepore solis calesceret, neque sane se in saxi colorem uertisset, quod quidem ipsum cum ad declinandas, tum magis ad moliendas piscibus insidias facere solet, Aquila acris & acuta in uideo, prædam, si non sibi futuram bonam, attamen paratam & promptam sibi & suis pullis perspicue cernens, quanto potuit maximo alarum impetu in Polypum insiluit: Sed & piscis hic circumplicationibus Aquilam & pertinaciter adhærescentibus cirris, in profundum detraxit, hostem capitalissimam, simul & interfecit, quæ quidem Lupus hians (ut est in prouerbio) inani spe illusa, deinde in mari mortua fluitabat. Sed homines plura eiusmodi perpetiuntur, ut Cambyfes Cyri filius apud Massagetis, ab Herodoto decantatos, & Policrates ad diripiendum aurum magno studio & diligentia in Ororem profectus, decepti fuerunt. At bestiae ea pericula ignorant, homines uero non cauent, quin etiam scientes & prudentes in hæc ipsa incurrunt.

De Polypi libidine. CAP. VIII.

EX piscibus libidinosissimum Polypum, eatenus flagranti ueneris cupiditate incendi ferunt, dum

& omnibus corporis uiribus exhaustis debilitatus, & ad natandum & cibaria inquirenda tantopere infirmus factus fuerit, ut postea alijs præda efficiatur. Cum enim paruuli pisciculi tum cancelli & cancri ipsum exedunt & conficiunt, quamobrem eum non amplius anno uiuere dicunt, foeminamq; etiam propter crebros partus ocyus consumi.

Quemadmodum Polypi & Osmyli adrepunt ad arborum fructus. CAP. IX.

POlypos & Osmylos in siccū egressos æstiuo tempore, ex maritimis arboribus frugiferis fructus subripiunt, sæpe agricolæ & deprehendunt, & pro direptis fructibus poenas ex comprehensis sumunt.

Quemadmodum Polypi fiunt maximī & expugnati difficiles. CAP. X.

Temporis longinquitate Polypi adeo magni euadunt, ut ad ceti magnitudinē accedant, cetaceiq; generis numerum obtineant. Puteolis oppido Italiæ auditum est, Polypū cum inusitata ad corporis molē facta progressione, ad maximā magnitudinem peruenisset, egregie spreto & neglecto maritimo uictu, in continētē processisse & terrena pleraq; uastasse, & per subterraneam specum, Puteolanas sordes in mare transmittentem, in maritimam domum ascendisse, ubi mercatorum res, salsamentaq; in magnis uasis essent, brachiorum circumplexione uasa primo stricte comprimentem corrupisse, deinde salsamenta depopulatum fuisse. Mercatores uero ingressos, ubi dol

ubi dolia disrupta inspexissent, & permagnū earum rerum, quas naui aduexissent, numerum exhaustum deprehendissent, stupuisse: Ac nimirum cum ab insidijs fores integras, tecta ab omni irruptione intacta, parietes non perfossos intuerentur, quis nam populator fuisset, nulla cōiectura assequi potuisse: At enim cum reliquias conditorum piscium animaduertēt, eos constituisse, ex domesticis audacissimum armatum intus in insidijs ponendum esse: Polypum uero noctu ad assuetas tanquam epulas adrepentem reuertisse, & tanquam athleta aduersarium strictissime correptum suffocat, sic flagellis uasa circumplectentē perfregisse: eum porro qui insidias moliretur, etiam si lunæ fulgore domus illustraretur, omniaq; conspicua essent, non tamen, quoniam solus esset, bestiae metu perterritum, hanc aggressum fuisse, sed manē mercatoribus totam rem explicasse: quod quidem ipsum ij audientes, ei fidem enarratarū rerum non habebant. Deinde tum negociatores ob tantum acceptum detrimentum, periculi memoria deposita, consenserunt simul ingredi, & congregari cum hoste: tum alij inusitati & incredibilis spectaculi studio, sua sponte sese auxiliatores unā in domo illa concluderunt. Postea uero quā sub uesperam in solita dolia fur inuasisset, ex eis partim cloacam obstruebant, partim armis tecti in hostem irruentes, gladijs eius brachia abscindebant. Cumq; quemadmodum frondatores arborum robustissimos ramos secant, sic ij ipsius membra circuncidissent

dissent, tandē uix non pauci eum ipsum confecerunt, atq; oppresserunt: & quod quidē admirationē habet, in terra piscem mercatores fuerunt expiscati, huiusq; beluæ propriam ueteratoriam nobis ostenderunt.

De Polypi libidine. CAP. XI.

Gyllij ac-
cessio.

POLYPUS in uenero complexu extremū spiritum effundit: non enim desistit coire, priusquam membrorum robore defectum humi stratum, quiuis qui ad eum appropinquat, siue sit is cācellus, siue cancer, siue alij pisces, quos ante deuorabat, ipsum tamdiu membratim decerpunt, & lacerant, dum uitam amiserit. Fœmina item ex pariendi dolore perire solet: non enim discreta oua, sed continentia inter se, & coherentia ex angusto foramine pariuntur: quamobrē non biennium amplius uiuit.

De Sepia. CAP. XII.

CVM se à peritis piscatoribus captari cognoscit Sepia, suum atramentum emittit, quo circumfusā, ab oculis piscantium remouetur, eorumq; perstringit oculos: piscatores uero cum sit in eorum oculis, nihil tale uident. Et Aenæa tenebris circumsepto fefellit Achillem Neptūnus, ut ait Homerus.

De Sepiæ astu. CAP. XIII.

Gyllij ac-
cessio.

ASTUTE pisces Sepia capit, nam brachijs quæ à suo capite exoriuntur, tanquam lineis eos in arenam occultata imprudentes comprehendit. Iam ad eam capiendam neq; nassæ, neq; retium insidiæ opus sunt: sed amoris illecebris eam ad hanc rationem piscantur.

scantur, ut Sepiam fœminam trahant, quam ut uel longissime mas uiderit, statim cupide in eam fertur, & amicam flexibilibus nodis etiam atque etiam diligenter circumplectitur: atq; interea cum sunt in hac implicatione, ambo piscatorum insidijs in piscatoriā subtrahuntur. Ego Mafsiliæ uidi in hunc modum capi: Specula nimirū in lignum incisa ex chorda appensa in aquam piscatores demittunt, & sensim fluitantia trahunt: Sepia ad sui simulachrum sese iaculatur, ac suis flagellis lignum circumplicans, dum se apparentem in speculo amatorie intuetur, interea retisculo circumuenta subducitur.

De pisce nuncupato Luna. CAP. XIII.

DEMOSTRATUS uir à piscandi scientia eatenus instructus, ut probe rem piscatoriā interpretetur, piscem formæ pulchritudine eximium dicit appellari Lunam, exigua magnitudine, lata figura. Idemq; affert, cyanei coloris speciem similitudinemq; gerere, in dorso pinnas habere molles & lenes, easdemq; in natando explicare, & ad similitudinem lunæ semicirculum efficere, simul & eum ipsum cum est plena luna, tum impleri, tum implere. Nempe arbores si ex his illum appenderis decrecente luna, exsiccari, atque interire: ac si ad plantas admoueris, eas marcescere, & euanescere: si iam plena luna in id aquæ, quod in perfossis puteis reperitur, quis hunc piscem iniecerit, aquam iugem & perennem fore: sin extrema luna, aquam exarescere. Quod si hunc eundem in fontem

scaturiētem coniecero, quomodo dixi de puteo, is ad rationem lunæ modo euanesceat, modo implebitur.

De Lupo marino. CAP. XV.

LVpus piscis à Squillis superatur, quanquā pisciū maxima uorago est. Cum autem se ipsas ulcisci Squillæ non queunt, pro ultione extremū spiritum in uictoria effundere non dubitant. Equidem earum astutias & fraudes nō grauabor narrare: Cum se interceptas sentiunt, fastigium quod eminet à capite, quodq; simile est acutissimo triremis rostro, atque in summa parte secturas habet, modo ferrulæ uncinatę. Hæ itaq; non humili spiritu, sed plane regio, cum sese hoc mucrone instruxerunt, summa leuitate saliant, & tanquam saltatoriū uersant orbem. Lupus ore maxime hiantē atq; imminenti cum sit, pelle tenera & molli, Squillam ex lassitudine uiribus defectam comprehendit, atq; prandium fore arbitratur. Squilla primū in gutturis laxitate saltat, post aculeos in miserum uenatore defigit: huic interiora exulcerantur, tumescētiaq; plurimum sanguinis mittunt: denique suffocatione Lupum interficiens, interficitur.

Quemadmodum Lupus & Mormylus ex retibus euadunt. CAP. XVI.

Gyllij accelsio.

LVpus & Mormylus, cum piscatorum insidijs se irretitos sentiunt, scrobe facta sub arenam aut cœnum subeunt, sese occultant, ut ne cum piscatores euerricula in littus expellunt, atque eniciunt, ipsi quoq; euerrantur, & abripiantur; atque etiam Lupus

pus hamo captus sese in excelsum iaculatur, & huc illucq; tandiu lineam uersat, dum luculentiore facto uulnere ex hamo elabatur: quamobrē ab Aristophane omnium piscium sapientissimus appellatur.

De Melanuro. CAP. XVII.

Timidissimi piscium Melanuri, suæ timiditatis testes habent piscatores: neq; enim capiuntur nassa, neque ad eam accedunt. Si quando eis saginam circundederis, imprudentes comprehenduntur. Cum autem placidum & quietum est mare, ij ad imam maris sedem in petris aut algis quiescunt, tegumentoq; proteguntur, quocūq; corpus occultari potest. Cum in altō aduersa tempestas est, piscesq; alios uident in altitudinem ex fluctuum impetu descendere, hi tum fiducia implentur, simul & ad littus appropinquant, atque spumam super se fluctuantem, se ipsosq; cooperientem, satis esse ad se tuendum arbitrantur. Vix dici potest quā pernoscent, eo die nocte ue, cum feritas maris & immanitas efferuescit, tum à piscatoribus nō adiri mare. Ac cum maris tempestates sunt, ex his uiuunt cibus, quos è saxis partim erunt, partim è terra euellunt: nec tamen nisi sordidis pascuntur, & abiectis quibus non facile alius piscis, nisi fame oppressus, uesceretur. Cum maris tranquillitas uiget, in solo fabulo pabulum inquirunt, hincq; pascuntur.

*Arbitrantur quida eam Melanurū, qui uulgo ocse-
ata.*

De Merula marina. CAP. XVIII.

Merula marina domiciliorum & sedicularum loco in petris & cauernis stabulatur. Eorū quisq; cum

cum multis complexu uenereo iungitur: etsi hoc genus matrimonij contemnendum, multarumque esse studiosum, delicatorum ad res uenereas dicerem esse Barbarorū. Et tu qui Xenophontiae Cyri pædiæ studuisti, diceres esse Medorum, & Persarum. Omnium autem piscium est maxime Zelotypus, cum semper aliās, tum maxime cum eius uxores pariunt. Cum enim parturiendi doloribus eæ tenentur, domi quiescunt: mas autem, nempe maritus, foribus incubans, cauet ne extrinsecus insidiæ inferantur, metu paruulorum: uidetur nondum genitos amare, metuque paterno motus, his timere: & totos dies in eorum custodia permanet, nihil gustans. Cura ipsum alit. Sub crepusculum uespertinum intermittit hanc custodiendi necessitatem, cibumque exquirat, singulisque coniugibus, quæ sunt intus, siue sint in partus doloribus, siue iam enixæ cubent, algas multas in cauernis, & circum petras ad uictus comparisonem affert. Experiens piscator cum insidias Merulæ molitur, hamum Squilla implicatum deijcit, atque is idem submouet lineam, excitans & exacuens piscem ad cibum. Squilla uero mora speciem quandam sui præbet ingressuræ in cauernas Merulæ, hoc enim ipsum capitaliter odit. Quamobrem cum id fieri sentit, inuadit, existimans eam hostem esse: non enim tum cibus curæ illi est: cumque Squillam dentibus lacerauerit, discedit, cibo præstabiliorem & antiquiorem curam uigilandi ducens. Cum porro quiddam ex obuijs comelurus est,

primo

primo perfringit, deinde iacere sinit, uidensque hoc idem non palpitare, & iam mortuum esse, comedit. Fœminæ uero quandiu marem uident propugnantem, domi manent, formamque tuendæ familiæ seruāt. Cum uero perijt, eæ præ moerore acquiescere nequeunt, errant, eas enim tristitia foras educit, tumque capiuntur. Quid ad hæc poëtæ dicunt, Euadnem, & Alcestin dudum nobis gloriose lugentes?

De Mugilis iustitia.

CAP. XIX.

EX omnibus piscibus Mugiles mitissimi & iustissimi Gyllij acemi sunt, nullius enim neque sui generis, neque alterius piscem lædunt: sine damno cuiusquam pascuntur: à sanguinis & carnis usu se abstinent, algis & cœno uiuunt: mutuo inter se linctu corpora permulcent: neque horum quisquam suos foetus exedit. Alij pisces hostilem in modum inter se infesti sunt: itaque assidui uigilant, qui semper à maioribus periculum sibi creati timent. Neque enim modò ad moliendas alijs piscibus insidias prudens est piscium natio, uerum etiam piscatorum artibus illudit, & naturæ solertia humanum ingenium uincit. Mugiles irretiti, non se insidijs circumuallatos esse ignorantes, in sublime efferuntur, & nituntur retia transilire, neque à prudenti consilio aberrant: nam sæpe retium excellentiam transientes, ex mortifero periculo euadunt, ac si primi saltus aberratione in rete rursus dilabuntur, non postea amplius tentant transilire, sed anxij quiescunt, & prostrati à prædone cædem expectant.

De

De piscium ingenio & Mugilis astutia. CAP. XX.

Gyllij ac-
cessio.

Rerum expetendarum fugiendarumque prudentes uniuersos pisces esse, cum ex alijs eorum actionibus patet, tum quod non tam paruo negotio capiuntur, quam à Lupis, Asini: & Meropibus, Apes: & Hirundinibus, Cicadæ. Omnium enim piscium prudentissima periculorum præsentio, & incommodorum summa cautio atque prouisio est. Quamobrem uariorum & multiplicium instrumentorum insidijs piscatorijs attentantur: quod quidem liquet, è re haudquaquam in piscatorum uulgo ignota, Etenim piscatores, etsi ad captorum piscium tractum robore opus est, tamen omni sprete crassitudine, tenuem calamum deligunt, ut ne huius ampla umbra piscibus insidiarum suspicionem iniiciat: neque item lineam multis funiculis contexunt, neque horridam atque asperam efficiunt, ne fraudes prænoscant, atque etiam ut setæ quæ ad hamum pertinent, exalbescant, ijdem piscatores machinantur: sic enim marini coloris speciem similitudinemque gerentes, albæ setæ piscium astutiam fallunt. Atque idcirco angustis hamis contra Mugiles, & Amias utuntur, quod huiusmodi pisces cum paruum os habeant, latos hamos fugiunt. Quare Mugilum genus suspectum habens hamum latum, circum ipsum erratica natatione uersatur, & cauda hamatam escam conuellit, ac si eam excutere non queat, os primò contrahit, deinde summis labris de hamo escam detrahit. Iam quod
singulare

singulare quiddam iactatur de Gruibus, eas porro uolatum obuertere contra uentos, id ipsum omnes pisces præclare intelligunt: semper enim contra fluctum natant, & cauēt ne ue retro spirante uento squammæ explicentur, ne ue his denudatum corpus affligatur. Itaque contra uentum ueniunt, ut & branchiæ contrahantur, & undæ undique corpus, ne squammis inhorrescat leniter premant.

De Mullo pisce.

CAP. XXI.

Mullus piscis edacissimus est, omnia sibi obuia promiscue immodesta quadam intemperantia helluari cupit. Horum nonnulli saxatiles appellatur, à locis quæ incolunt nomen trahentes, quæ quidem loca habent minuta & rara saxa, crebrasque algas inter hæc interiectas, ac intermedias, ubi subsidet limus uel arena. Hominum & piscium cadaueribus uescitur, & sordidissimis maleque olentibus delectatur. Eleusinae sacris initiati, idcirco Mullo pisci honores habent, uel quod is ter anno parit, uel quia mortiferum homini leporem exest, planeque conficit.

Cur non edunt sacerdotes Mustellum & Mullum pisces.

CAP. XXII.

Mustellum piscem aiunt nunquam sacerdotes edere: non enim, quoniam ore parit, mundum cibum esse. Quidam non ipsum ore parere ferunt, sed insidiarum timore perculsum, ut occultet catulos suos deuorare. Deinde cum nihil ab insidiarum comparatione timet, uiuos euomere. Itemque Mullum
nunquam

nunquam attingunt, nec sacerdotes, nec scemina Argolicae Iunonis sacerdos. Causas cur ab eo abstineant, quodam loco ante me dixisse memini. Ab his qui artem culinæ callent auditione accepi, Mullorum uentres non rumpi, sed integros permanere, si prius eorum os coci osculentur.

Quemadmodum Murena coit cum Vipera. CAP. XXIII.
Cum libidinis impetus plena est Murena, in aridum progreditur, sponsi iniquissimi desiderio permota, latibulum Viperae intrat, ibique ambo inter se colligantur, atque coitu implicantur. Vulgo hominum opinio ait, Vipera stimulis libidinis concitata, ad mare accedere, & ut adolescens in amoribus dissolutus, cum lyra fores pulsat amatae: sic Vipera sibilo edito amatam euocat, ea è mari exit, natura diuersorum locorum incolas, in cupiditatem unam, & cubile idem cogente.

De piscium mansuetudine & de Murena. CAP. XXIII.
Pisces ad hominum mansuetudinem mansuescunt, & cum appellantur, egregie intelligunt, & è manu largientium cibos capiunt, ut Anguilla in sacra Arethusa. Murena Crassi Romani omnium praedicatione celebrata, sic inauribus & gemmis distincto monili tanquam sane eximia formae pulchritudine puella ornabatur, & appellantis uocem Crassi agnoscebat, atque ad eum adnatabat: cumque quippiam ei porrigebat, gaudio exiliens, propto & parato animo accipiebat. Hanc ille mortuam fleuit uberius, atque honore sepulturae affecit. At enim cum aliquando asperere & acerbe

acerbe Domitius in hunc dixisset, Stulte Crasse, Murenam fleuisti mortuam. Ad haec respondens Crassus: Equidem, inquit, de bestiae morte fleui: Tu uero nulos ne ex trium quidem uxoribus interitu, quas ad sepulturam dedisti, luctus percepisti.

De Viperae & Murenae coitu. CAP. XXV.
Cum proximum est ut Vipera complexu uenereo iungatur cum Murena, uenenum uomitione eicit, atque expellit, ut suavis decorusque sponsus uideatur. Postea edito sibilo, tanquam Hymenaeo quodam ante nuptias misso, sponsam appellat: atque ubi mutua ueneris libidinem inter se expleuerunt, haec quidem ad mare regreditur, illa uero exsorpto ueneno & recollecto, ad domesticam sedem reuertitur.

De muribus marinis. CAP. XXVI.
Incolae domorum Mures cum ad caetera omnia timidi & perimbecilli habentur, tum maxime strepitus timore afficiuntur, sed nihil peius quam Felis uocem perhorrent. Timidi etiam agrestes, sed domesticis audaciores: non item marini. At enim etsi non magno sunt corpore, inexpugnabili tamen septi sunt robore atque muniti: quippe qui ad propugnandum duplici confidunt armaturae, praedurae nimirum pelli, & dentium robori: cum enim ualentibus piscibus, & rei piscatoriae peritissimis hominibus pugnant.

De Mustello & Mustella, terrestri & marina. C. XXVII.
Terrestris Mustella fera bestia atque insidiosissima, in defunctos homines inuadit, & nisi arceatur

tur, eorum oculos diripit & exforbet. Mustella brevis piscis, nullam cum Mustello communitatem habet: Nam hic quidem cartilagineus est, & pelagius, & magnitudine præstans, simul & canis speciem similitudinemque gerit. Mustellam uero dices esse lecorinum. Pupillæ oculorum ad Cyaneum colorem accedunt, eius mentum quàm lecorini maius est, & minus quàm Chremytis, Algas depascitur, & saxatilis est, atque similiter ut terrena omnium cadauerum, in quæ incurrit, oculos exest, & conficit.

De Myrone pisce.

CAP. XXVIII.

Pisces esse accepi nomine Myronem, unde nomen duxerit, haud equidem scio, cum ipsum esse dicunt marinum serpentem: ac si illius utercunque oculus erutus tanquam amuletum gestetur, oculum improbe affectum, ad uidendum curabit, & simul huic alterum renasci loco eruti aiunt: ac oportet uiuum dimittere, uel frustra illius oculum geris amuletum.

De Orcyno.

CAP. XXIX.

Orcynus cetaceus piscis, rerum suarum prouidens est. Hamum quo transfixus fuerit, in maris altitudinem sua impulsione deprimens, ad solum allidit, eumque oris pulsatione expellere cupit: quod si id minus fieri queat, ab hamo exceptum uulnus luculentius infert, dilatatque, atque exiliendo id quod sibi molestiam exhibet, expuit abiicitque: sæpe id non affectus, inuitus ad piscatoris prædam subtrahitur.

De Orpho.

CAP. XXX.

Orphum

Orphum pisces marinum si postquam ceperis, disseces, statim non moritur, sed motum non parum diu retinet. Hyberno tempore cum in speluncis se tenet, tum uero ad continentem libenter commoratur, quod magis littoralis sit, quàm pelagius.

De Orphis sacris piscibus Myrensiū. C. XXXI.

In Myrensi Lyciæ sinu Apollinis templum est, ad cuius sacerdotem uitulinas carunculas distrahentem Orphi adnatant, & tanquam sanè conuiuæ ad epulas inuitati, carnes comedunt: & uero immolantes ex eo magna uoluptate afficiuntur, quod pisces sua sacrficatione pascantur. Quod quidem ipsum res suas bene & feliciter sibi casuras esse significare persuadet, idcircoque propitium esse sibi Deum dicunt, quod suis cibus pisces expleantur. Quod si caudis carnes in terram eiciant tanquam sordidas à se detestantes, inde sibi iram Dei protendi arbitrantur. Itemque huiusmodi piscium genus sacerdotis uocem & agnoscit, & si ad eos à quibus appellatur, accesserit, sic incredibilem ipsis lætitiā affert, ut si contra fecerit, magnum dolorem eisdem inurit.

De Oue & Epatho piscibus marinis. C. XXXII.

In specubus abditæ latent maris incolæ Oues & Epathi, & à piscatoribus Præpontes nominari soliti. Si quidem quanquam natura maximi uideantur, tamen ad natandum segnes sunt: non enim à suis latibulis longe aberrant, imo uero circum ea ipsa semper uoluntantur. Infirmioribus piscibus adnantibus

A insidias

insidias faciunt. Asellus inter eos numerari potest, hic exortum caniculæ extimescit.

De Oxyryncho maris rubri. CAP. XXXIII.

OXyrynchus, quem mare rubrum profert, ore est prælongo, oculis ad similitudinem auri fulgentibus, eius dorso signa pallore insignita sunt, pinnæ priores ei nigrae existunt, eæ uero quæ sunt in dorso albæ: cauda proluxa & uiridis, quam mediam aureola linea interfecat.

De Oxyryncho Nili pisce. CAP. XXXIII.

OXyrynchus Nili alumnus, ex acumine rostri nomen trahens, illic uenerationem & religionem habet, ut piscatores ualde timeant, nequando is piscis apud eos sacer, & magna religione præditus hamo traiciatur: quem si fortè hamo ceperint, nunquã tamen edere audent, atq; cum pisces retibus cõprehenduntur, diligenter etiam atq; etiam perscrutatur, nunquid horum piscium imprudentes unã cum alijs ceperunt: Malunt enim nihil piscium excipere, quàm hoc retento maximum piscium numerum assequi.

De Oxyrynchis Caspijs. CAP. XXXV.

IN maximo Caspiæ lacu Oxyrynchi ab acumine rostri nuncupati, magnitudine octo cubitorum procreantur. Eos Caspij captos distrahunt, & muria conditos atq; exsiccatos Camelis Echatana uehūt, simul & adipe detracto, farinas ex ijs cõficiunt, & huiusmodi falsameta quidem uendūt. Oleo uero pinguisimo & suaueolenti unguuntur, atque etiam exempta ex ijs uiscera

uiscera excoquant. Vnde ad permultos usus accommodatum fit glutinum: nam non modo ad quæcũq; applicatũ fuerit, adhærescit, sed & firmissime retinet, ut & decem diebus madefactũ nunquam postea dissoluatur: & eo ad Elephantos comprehendendos uenatores utantur, & pulchra facinora edant.

De Pagris & Meotis piscibus Nili. CAP. XXXVI.

AEgyptij Syenitæ sacros pisces Pagros ducunt: atq; Elephantinam sic nuncupatam incolentes, eadem existimatione Meotas pisces ornant. Causa uero cur huiusmodi piscium genus hanc apud eos populos uenerationem habet, & magnam religionem possideat, ex eo profecta est, quod aduentantem Nilum hi præcurrentes, futuram aquam prænunciant, & mirifica quadam uis eius accessionem præsentientes ex sua antecessione suspensas Aegyptiorum mentes optima spe recreant. Idcirco etiam eo honore afficiunt, quia in eo permanent nullum ut sui generis comedant.

De Pardali pisce. CAP. XXXVII.

Pardalis piscis, ut ij qui ipsum uiderunt, dicunt, in mari rubro nascitur, colore & maculis orbiculatis, similis est terrenæ Pardali.

De captura Pelamidum. CAP. XXXVIII.

Rationem piscandi Pelamides haud sanè peruulgatam non à seria consideratione alienum est explicare. Decem iuuenes ad summum ætatis uigorem florescentes expeditã nauem & celerem conscendunt,

A 2 & sim

& simulatque se cibo expleuerint, pariter continuo æqualiterq; in utranq; nauis latus distributi remigare contendunt, atq; huc illuc errant: eorum unus aliquis ad puppim sedens, armatas hamis lineas ad utranq; nauis partem demittit, tum ad singulos hamos escam ex Purpura pisce confectam stricte religat, tum Lari marinæ auis pennam ad hamū quencq; alligat, ut ab occurrente aqua sensim & leuiter agitur. Pelamides autem escæ sic instructæ illecebra delinitæ in hamos innatant. Cum autem ex ijs aliqua liguritione apprime stimulata, os in escam impegit, tum reliquæ consequentes hamis configuntur, ut hami ob multitudinem uno eodemq; tempore transfixorum piscium uexentur. Iuuenes uero remigare desistentes, de transstris surgunt ad subtrahendas lineas multitudine piscium onustas, quos posteaquā in nauem subdixerūt, secundissima piscatio ex permagno piscium numero aperte ostenditur.

De captura Pelamidum. CAP. XXXIX.

Gyllij accersio.

Pelamides ubi Cyaneas transierunt saxum quoddam ex littore Chalcedonio eminens sic exalbescit, ut his ipsi immanem injiciat terrorē, & euestigio in ulteriora littora se conuertant. Deinde fluctuum impulsu præcipites actæ Byzantium deferantur, ubi earum permagna uis comprehenditur. At Chalcedonijs, quod saxi metu ad Chalcedonis littus omnino non accedant, nullas capere possunt.

De Persæo pisce maris rubri. CAP. XL.

In mari

IN mari rubro piscis nascitur quem Persæum Arabes nominant. Græci quoq; eodem nomine appellant: nam utriq; Iouis filium Persæum uocant, ex cuius uocabulo nomen traxisse piscem hunc prædicant. Is pari magnitudine est cum Anthia maximo. Aspectus similitudo illi etiam est cum Lupo: naso est leuiter adunco, cingulis aureis distinguitur, quæ à capite exorientia oblique feruntur, & ad uentrem usq; pertinent, frequentibus & permagnis dentibus munitus est. Ex omnibus piscibus qui in eo mari uersantur robore & audacia maxime excellere dicitur.

De Physa pisce. CAP. XLI.

Physa Aegyptius piscis admirabili natura præditus est, nam eum notionē habere ferunt, quando luna augeatur & diminuatur, eiusq; iecur cum luna pariter decrefcere pariterq; recrefcere, corporisq; habitu modò esse opimo, modò gracili & tenui.

De Phyllalo pisce maris rubri. CAP. XLII.

IN mari rubro, sinu Arabico, piscem Leonides Bizantius gigni ait, Gobio ætatis perfectæ non magnitudine inferiorem: nullos oculos, nullumq; os habentem, more tamen piscium branchias his innatas esse: capitis figuram etsi minus expressam coniectari posse: infra imum uentrem formam quandam leuiter contractam in sinum apparere, quæ smaragdi colorem reddit, hanc ei oculorum loco & oris esse idem ait. Quisquis hunc gustauerit, sentiet se magno malo suo expiscatū illum fuisse: nam statim ut gustauerit,

A 3 acerr

acerrimis doloribus premitur: deinde illius uenter cum extrema uitæ perniciæ dirumpitur: ueruntamē & is tanti mali si semel capiatur, pœnas pendit. Cum primum est extra aquam, inflatur: & si eum tetigeris, magis magisq; intumens exardescit. Tumq; si quis eum assidue moueat, præ fiti totus perlucet, & tanquam morbo inter cutem deniq; dirumpitur. Si quis hunc etiam nunc uiuentem in mare uelit reijcere, is su pernatat more inflatæ uento uesicæ, quocirca ex affectu Leonides ait Phyllalum appellatum esse.

De Pompylis piscibus. CAP. XLIII.

Pompyli pisces pelagij in ima sede maris uersari soliti, uel omnium piscium quos auditione accipimus, maximopere cognoscendi sunt. si siue terram male oderunt, siue hæc ipsa illorum odio tenetur. Hi autem sic circum naueis altum secantes, tanquam amicas concursant, easq; stipant saltantes. Et nauæ quidem quantum absint à terra ignorare solent, at Pompyli, tanquam canes magna sagacitate propinquam prædam præsentientes, sic terram non longe abesse ante multo sentiunt: idcirco non tanto amplius studio nauium tenentur, longius eos ut persequi commitando uelint, sed quasi signo ad abeundum sublato, frequentes in altum redeunt. Vnde nauæ contententem, tametsi fascibus nõ eam affecti, sed à Pompylis eruditi, propinquam esse sentiunt.

De Pompylis piscibus. CAP. XLIII.
Pompylum piscem dicunt non modo Neptuno, sed

sed etiam incolis Samothraciæ Dijs sacrum & charum esse. Ob eamq; causam piscatorem nomine, sicut dicitur, Epopeum, ex Icaro insula profectum ætate iam affectum, quod aliquando cum nihil aliud pisciũ præter Pompylos cepisset, eosdemq; cum filio comedisisset, protinus huic pisci meritas pœnas persoluisse. Etenim cetacea belua facto in eius piscatoriã impetu, ipsum deuorauit. Pompylum hostili odio Delphini persequuntur: neq; hoc ipsum tamen impune faciunt. Cum enim hunc gustauerunt, inefficaces, stupidiq; continuo redduntur, & quod furore inflammati consistere non queunt, idcirco in littora expelluntur, atq; fluctu eiecti, à Coruis, Gaijs cæterisq; maritimis auibus exeduntur, & conficiuntur. Apollonius Rhodius siue Naucratis dicit, hunc aliquando hominẽ fuisse portitorem, qui cum puellæ Apollo amore teneretur, qua cum etiam complexu uenero iungi conaretur, hæc autem effugiens Miletum uenisset, & Pompylum precibus obsecrasset, ut se traiceret, is quidem paruit: at uero Apollo sese ostendens, hanc quidem rapuit, nauem autem in lapidem, Pompylum uero in piscem conuertit.

De Remora. CAP. XLV.

Echeneis pelagius piscis, aspectu niger, lōgitudine cum mediocri anguilla æquandus. Nomen à rebus quas agit habet, ab inhibendis nauibus. Echeneis da Græcè scientes appellarunt. Nauis secundo uento, & plenis uelis propulsæ extremam puppim mor-

A 4 dicus

dicus premens, tanquam indomitum atque effrenatum equum freno robusto inhibens, uolentissime ab impetu reprimat, & constrictam tenet: frustra quoque uentis uela dantur, frustra uenti afflant: quæ res uectores angit, & fortis uentis uehementer habet.

De Scombris piscibus. CAP. XLVI.

IN mari Ionio prope Epidamnum insula est, quæ Athenas appellatur, eam piscatores incolunt, & lacus est, ubi Scombrorum, qui ad piscatorum consuetudinem assueuerunt, & mansueti sunt, greges aluntur. Iis sane cibaria edenda piscatores idcirco obijciunt, quod cum ipsi foedus quoddam sanctum habent, atque adeo firma pace deuinciuntur. Nam hoc piscium genus ab omni captura tum liberum est, atque ad errandum sine ulla exceptione solum: tum uero eatenus ætate procedit, ut uiuat ibidem ad summam senectutem. Nec tamen ætatis tempus ignauiter traducit, neque in suos altores ingratum est: at enim de piscatoribus pastum cum mane acceperit, piscationem capescit, ut se nutricantibus præmium pro nutrimento persoluat. Quare ex portu soluens, ad feros Scombrorum gentiles suos natate contendit, ac simul ut ad eos peruenit, cum ipsis ita continuo tanquam cum aliqua phalange suorum popularium errat: & nimirum cum eiusdem generis sint, non inter se fugiunt, sed simul natant: post autem cicures circum feros concursantes in orbem consistunt, & suorum corporum obstructione eos fuga exituque intercludentes, suorum nutrimentorum

tiorum (ut pro his quibus expleti cibis fuerint, illos remunerentur) aduentum accerrime tandiu expectant, dum piscatores eò profecti, captorum permultas caedes effecerint. Deinde cicures properantes ad portum rediunt, atque ibidem intra cauernas abditi, à piscatoribus cibaria expectant, quæ quidem ipsa eis cotidie largiuntur, si ipsos ad piscatum adiutores atque amicos fidos habere uelint. Quod si hominibus ex icore laborantibus, atque ex arquato morbo ægrotantibus Scombrum edendum dederis, quemadmodum rei piscatoriae bene periti docent, ad sanitatem redibunt.

De Simia maris rubri. CAP. XLVII.

Est etiam in mari rubro Simia, non piscis quidem hæc, sed bestia cartilaginea, & uelut squammarum expers, eaque ipsa non magna. Colore est terrestri similis, tum aspectu speciem similitudinemque eiusdem terrenæ Simiæ gerit. Non pisce tegmine reliquum corpus, sed illiusmodi circumuestitur, cuiusmodi testudinis inuolucrum est. Eadem similiter atque terrestris resima est, eius reliquum corpus instar torpedinis latum est, ut dicas autem esse alas explicantem. Cum natat, uolare uidetur: cum igitur terrestri partim differt, partim conuenit: maculis distinguitur.

De Thrissis Aegyptijs. CAP. XLVIII.

Qui Mareoticum lacum accolunt, Thrissas illinc cantu & pulsibus testarum concrepantium consonantibus piscantur. Etenim eæ tanquam saltatrices saltantes in piscatoria, ad se comprehendendas explis

A s cata

cata, instrumenta incidunt, atq; cum saltatione & lussione Aegyptij splendidam praedam consequuntur.

De Thymo pisce. CAP. XLIX.

Piscem Thymalum, sic nuncupatum, Ticinus fluvius Italiae procreat: Is ad cubiti magnitudinem accedit, & Lupi & Mugilis communem & mediam speciem similitudinemq; gerit. Eius capti odor non indignam admirationem habet: non enim ut caeteri pisces pisculentum quaedam mittit odorem, imo uero existimes te eius gentilem herbam recentem ex terra lectam manibus tenere. Tanta odoris suauitate fragrat, ut qui eum ipsum non uidet, gratissimam Apibus herbam, unde nomen duxit, intus esse putet. Non quidem hamatis escarum aliarum illecebris, sed solo culice, bestia noctes & dies homini infesta, quod hac sola delectetur, comprehenditur.

De torpedine. CAP. L.

VT Remora, quod naues remoratur, ex eo nominatur, sic id quod a torpedinis piscis tactione obtorpuisset, ei nomen dedit. Ex matre mea, cum essem puer, audiui, si quis eam contigerit, manum obtorpescere. Itemq; de sapientibus uiris hanc auditionem accepi. Quod si quis rete in quo fuerit capta attigerit, torpere: si autem quis eam uiuam in uas imposuerit, & marinam aquam infuderit, eamq; aquam quis ex uase in hominis aut manu aut pedem infuderit, membra haec non dubitater obtorpescere. Theophrastus in eo opere quod inscripsit de Latentibus, dicit, propter

pter frigus in terram se abdere.

De Torpedine. CAP. LI.

Piscibus non est iustitiae pudor quisquam, neq; amicitiae, imo odia atq; inimicitias inter se omnes cruceliter gerunt. Robore enim firmior debiliore exedit, & conficit: alius qui dentibus praestat, infirmioribus uim infert: alius aculeo uehemens, atq; pestiferum uulnus infligit: alij quibus neq; uires neq; aculei natura tributi sunt, ingenij armis teguntur: astutia nimirum & fraude, qua saepe piscem & robustiore & maiorem perdunt: Torpedini uirium experti, & pelle molli obducta, hanc uim ingenuit natura, ut tametsi corporis debilitate in natando tam tardos motus habet, ut cum natat, ad iudicandum difficile sit moueatur nec ne: tamen eius tactus dolosum robur habet. Primum enim ut quispiam ipsius membra contigit, continuo obtorpescit, cuius quidem muneris praclare intelligens Torpedo, sese supinam in terram abiicit, & humi strata iacet immobilis tanquam mortua: Ac si quis ex piscibus ad eam appropinquat, hic primum tanquam uinculis constrictus tenetur, & tanquam arctissimo somno opprimitur. Post uero haec quauis non leuis sit, tamen celeriter ex latebris erumpens, piscem mortuo similem edit: Et saepe ita in natantes pisces incurrens, eorum celeritatem tardat, & uel properantes suis uinculis astringit, & debilitati, fugere obliuiscuntur. Illa uero eos a fugiendo retardatos torpore, exedit & consumit.

Quemad

Quemadmodū Torpedo hamo capta se liberat. C. LII.

Gyllij ac-
cessio.

TOrpedo cum se piscatorum insidijs captam sensit, sese ad lineam admouet, statimq; per lineam ad calamum huius torpor ad manum piscatoris permanat. Qua quidem machinatione sæpe ex piscatoris manu obtorpescēte calamus defluit, & ipsa elabitur.

De Trocta pisce. CAP. LIII.

Piscis Trocta, cuius naturam nomen & os declarant, dentes habet frequentes & continentes, quibus quicquid inciderit, perfringere potest. Hamo captus solus ex piscibus non se ab hamo retrahit, sed impellit sese in ferrum, chordam consumere cupiens. Piscatores contra machinātur longas ansas; ille uero quoniam quodammodo ualet saltu, ansas sæpe transilit, ac linea qua agitur concisa, ad piscium domicilia reuertitur. Hic etiā sui generis grege coacto, Delphinus inuadit, & ij quidem si quem segregatum circumuenire possint, fortiter inuadunt: plane enim sciunt Delphinum suis morsibus uerberari aspere solere. Itaq; Troctæ ei acerrime instant. Delphinus contra resilit, subsilit, atque indicat ut ex dolore torqueatur, idcirco tenaciter urgent, simulq; ad saltum Delphini tolluntur. Hic eos repellere conatur, illi uero nihil remittentes, uiuum lacerant: postea uero quā pro se quisq; aliquam eius partem uulnerauit, discedit. Delphinus uero libenter enatat cum conuiuas (ut ita dicam) minus inuitatos cum suo dolore exceptit.

Vbi Vituli marini pariant.

CAP. LIIII.

Vituli

Vituli marini primum in arido foetus suos pariūt, deinde in lucem editos paulatim cum in humidiora loca subducunt, atque ad degustandum mare eos introducunt, tum in aridum natalem locum reducunt, inde rursum in mare deducunt, & quā mox educunt. Sæpeq; numero cum id fecerunt, aptissimos ad natandum efficiunt, partim doctrina institutos, partim natura ad mores & sedes maternas amandas impulsos.

De Vituli marini studio in suā prolem. CAP. LV.

Eorum quæ procreauit Vitulum marinum maxime Gyllij accessio. Exima cura attingit. Non in mari, sed in arido parit. Totos duodecim dies in sicco commoratur: decimo tertio die catulos tanquam ulnis complexa, in mare demergitur. Neque enim modò homines suā procreationem charam omniq; luce dulciorem habent, sed & uolucres, & crudelissimæ feræ foetuum suorum charitate tenentur. Neque pro ijs quicquam supplicij sustinere, atq; uitam ipsam amittere recusant. Iam pastor sæpe in pastionibus Leonem aspicit pro catulis acerrime propugnantem, & præclare contemnens factam saxorum lapidationem, & crebram missionem telorum, neq; uel infinitis uulneribus confectus, inuicto robore animi prius omittit eos tueri, quā omnino moriatur: neque enim sanè tantopere sua morte mouetur, quā ut ne ab antro sui catuli abripiantur. Neq; item pastor ad canis à partu recentis cubile appropinquare audet, & tamen si antea cum ea quasi

ea quasi societatem tuendi gregis coiuerat, tamē illius iracundia, qua de suis catulis ea permouetur, is deteritus, abscedere cogitur: neq; quenquam agnoscit, at difficiles omnibus aditus habet. Arreptā uitulā grauius mater luget, & longe lateq; magno gemitu uagatur, ut pastoribus ipsis acerbū dolorē moueat. Vituli marini exeunt quidē de nocte magis, sed & interdū & extra mare dormiūt: quod quidem ipsum narantem Menelaum Telemacho, & Pisistrato Homerus facit in Odysea, cum de Proteo & eius diuinatione, qua is uteretur, ipsis narrationem inducit.

De Vituli mari amore. CAP. LVI.

Vitulū marinū, Eudemius ait, in hominē Spongiās piscari solitū, amore flagrasse, eoq; ubi subterranea petra esset, extra mare progressū cum spongiatore uersatum fuisse. Quod autem, cum is deformissimus esset, Vitulo formosissimus uideretur, nihil forsitan mirum uideri debet: cum sæpenuero homines in mulieres turpissimas amore inflammantur, contra ab elegantibus ualde abhorreant.

Vitulus marinus quemadmodū capitur. CAP. LVII.

Gyllij ac
celsio.

Vitulus marinus robusto corio obductus, neque hamo, neque fuscina comprehenditur; At primum ut irretitus tenetur, piscatores statim magno studio rete in littus expellunt, atque eijciunt. Nam etsi uarijs & multiplicibus retibus illaqueatus est, ea tamen unguibus facile laceraret, & piscibus simul captis adiumento ad exitum esset. Quamobrem magna celeritate

celeritate ad terram subtrahunt, ubi & tridente & fortibus hastis secundum tempora eius caput percutiūt, sic enim celeriter necatur.

De piscibus Vitulorum similibus. CAP. LVIII.

Qui nouum orbem obiuerunt, in flumine Gammis Gyllij ac celsio, bra nuncupato, testantur piscem procreari Vituli marini speciem similitudinēq; gerentem, præter caput, quod equinum existit. Nam quemadmodum Vitulus partim aquatilis, partim terrenus habetur, sic is in utraq; sede uiuit, eademq; est qua bos corporis uastitate, præterquam quod cruribus est longe gracilioribus: Itemq; bifulcis pedibus, tum duobus dentibus extra eminentibus, atque adeo magnitudine ad duos dodrātes accedentibus, sicut Aper arma.

Quemadmodum ex piscibus Hirundines & Accipitres uolant. CAP. LIX.

Accipitres marini, Hirundo pelagia, cum quippiā metuunt, ex mari exsilire dicuntur, ac Hirundines quidem pinnarum longissimo & sublimi tractu gregatim more auium efferrī, Accipitres uero paulo supra summam aquam maris tolli solent, ut ad iudicandum sit difficile, natent ne an uolent.

De marina Vulpe. CAP. LX.

Quemadmodum Vulpes terrena animal fraudulentiū existimatur, ita etiam marinæ Vulpi machinatio quædam atq; solertia ad declinādas insidias attributa est. Principio enim ad hamū nō accedit, aut simul ut hunc deuorarit, statim tanquam uestē inuertens

tens, & interiora sua euomit, & ad hunc modum fer-
rum expellit.

De eiusdem insidijs. CAP. LXI.

Gyllij ac-
celsio, **N**on modo terrena Vulpes dolosa, sed & marina
Nastuta est. Ea igitur non escam ob auiditatem ui-
tat, imo uero & hamum egregie cōtemnit, & antequā
piscator lineam subtraxerit hæc subito exsiliens ab-
scindit lineam, & rursus libera natat, ac sæpe duos
tres uel hamos deuorat.

De Mustello pisce. CAP. LXII.

Mustellus marinus cum timet de suis, eos recipit
intra seipsum, ac rursus eadem uia eosdem reuo-
mens, iterum uiuos & incolumes parit.

Quemadmodum nouerunt animalia in quo habent for-
titudinem ut Xiphias, Pastinaca, Murena. C. LXIII.

In qua parte insitā uim habeat, præclare nouit unū
quodq; animal, cuius cum insidias facit, fiducia ni-
titur: Vt Gladius piscis, ea parte unde nomen traxit,
tanquam gladio utitur: Pastinaca aculeo se tuetur:
Murena dentibus eò commodius se defendit, quod
eorum prædita sit duplici ordine.

De Xiphia, & alijs piscibus Danubij. CAP. LXIII.

Initium Europeorum fluminum maximi Danubij
ad Septentriones uentos sub alpium radices subie-
ctum contra solis exortum à non magno fonte nasci-
tur: deinde simul permulti, tanquam stipantes indi-
genarum fluminum regem exoriuntur, & eorum cō-
fluens continuatus & perennis est: quorum nomina
qui

qui huiusmodi fluuios accolunt, planè sciunt, ij post-
quam in Danubium influxerunt, primogenio nomi-
ne appellari desistentes, Europæ fluuiorum regi de
suo nomine decedunt, atq; ex eo nominati, simul in
Euxinum defluūt. In hoc flumine permulti & diuersi
pisces nascuntur, Coracini, Antacei, id est, ingentia
cete, & nigri Cyprini porci, Percæ, & Gladij, qui con-
uenientissimum nomen habent, cum enim omni tem-
pore teneri sunt, & tactu suaues, & grati, tum omni-
no nec obliqui dentes, neq; immanes spectantur, nec
sic horret spina in dorso, quemadmodum Delphino-
rum, nec in cauda: sed quod magnam uel audiētium
uel legentium admirationem moueat, in mucronem
rostrum procedit, & rectum porrigitur, sensimq; &
leniter in longitudinem & crassitudinem augetur: &
cum ad cetaceam magnitudinem peruenit, illius mu-
cro triremis rostro similis est: neque modò cum cibi
inopia urgetur mucronati rostri incurfu pisces interfi-
cit atque exest, sed etiam maxima cete propellit & ul-
ciscitur, non quidem armis ex ferro confectis, sed na-
tura comparatis, ut ij qui magnitudine processerunt,
contra nauem mucronem in eam defigentes, uenire
audeant. Quidam gloriantur se spectauisse nauem Bi-
thyniæ in littus expulsam atq; eiectam uetustate aut
uacuitate oneris, atq; in eam Gladij caput inspexisse,
cuius, cum in nauem mucronem suum defixisset, &
nullis uiribus ipsum retrahere quiuisset, corpus colli-
neruis retentum fuit, & rostrum infixum, ut à princis-
pio inc

cipio incidere, remansit. Capitur in mari & Danubio, quod & salsa, & dulci aqua delectetur.

De Xiphiae Gladio. CAP. LXV.

Gyllij accessio.

Xiphiae Gladium Oppianus ait acutiorem ferro existere, cuius horribilem mucronem haudquam durus lapis ferre possit, neque priusquam spiculo transfixerit, quidquam comedit. Idemque scribit, extincto pisce, simul etiam corrumpi gladium, armaque una cum domino extingui, & deinde os manere inefficax, neque cum eo quidquam effici posse. Ego tamen cum ad portum Moneci Herculis, a pisce huius Gladii iam abscissi robur tentarem, dura saxa mucrone excauabam.

De marinis Cantharis. CAP. LXVI.

Pvgnant de foeminis iuxta ac uiri de pulchris mulieribus, hirci contra hircos, tauri contra tauros, de ouibus arietes depugnant cum procis. Intuentur etiam foeminas Canthari maritimi. Quod uero in amatores suarum coniugum odium acerbum habent, acerrimas pugnas edere uideres, nec tamen

illis more Sargorum piscium de multis certamen instituitur, at non

aliter quam Menelaus

cum Paride pro una

uxore decer-

tant.

FINIS LIBRI XII.

LIBER TREDECI

MVS, DE VI ET NATURA ANIMALIVM.

De Rana Piscatrice. CAP. I.

FGENERE Ranarum quaedam Piscatrix appellatur, nomen ex ijs actionibus rerum quas molitur trahens: haec ante oculos, has sane pisciculorum capiendorum illecebras habet, longuolos nimirum pilos, eos sibi conscia a natura comparatos esse, dandae anxae ad illuciosos in escam pisces, sese in turbidissima & referta limo loca abdit, atque illic ibidem silentio delitescens, porrigit pilos & praetendit: paruuli igitur pisciculi ad eos adnatant, & extremum quod propilatum est escam esse putant: ea uero in abstrusis insidijs manens, ubi illos propius accessisse perceperit, pilos ad se subducit, subducuntur enim occultis quibusdam uis: pisciculi autem qui heluatione & liguratione alleciti proxime accesserint, comprehenduntur, & ei esca fiunt.

De Ranæ marinae partu. CAP. II.

Non animatos partus edit, sed similiter ut aues nec sese Rana marina ouum parit: cuius quidem foetus, uel a partu recentes capite praediti sunt, tum magno tum aspero, eamque ob rem cum quippiam metuunt, ipsa intra se recipere non quit, nam illam etiam

B 2 rursus.

rursus subeuntes, exulcerant non modò cum in aspectum lucemq; proferuntur in exeundo lædunt: non ergo faciles partus habet, nec foetibus bona perfugia præstat. Huius ouum non naturæ ouatæ speciem sibi similitudinemq; proprie gerit, cum sit squamosum, asperum, & ad tactum resistens, & durum.

De eadem. CAP. III.

Gyllij ac
Celsio.

RAnæ marinæ, inquit Cicero, dicuntur obruere sese arena solere, & moueri prope aquã, ad quas quasi ad escam pisces cum accesserint, conficiuntur à Ranis, atque consumuntur.

De Raia & Squilla Indicis. CAP. IIII.

Non maiores Argolico clypeo Raia gignuntur in India, itemq; Squilla Locustis maiores Indicæ sunt: quæ autem ex mari ueniunt, in Gangem forcipes maximas & tangentibus asperos habent: quæ uero ex mari rubro in Indum excidunt, leues audio habere spinas, & forcipibus carere.

De aculeo Pastinacæ. CAP. V.

Ex omnibus bestijs infestissimo ac periculosissimo mo aculeo Pastinacæ prædita est: cuius rei testimonio est, si eum quis in arborem uirentem & florentem infixerit, non longo interuallo emarcescere differt, sed potius euestigio exsiccat: id ipsum facit in animalibus, nam si quod contigerit, necat. Ab omni medicina inuictus existit aculeus, etenim primò ut pupugit, statim interficit: quæ quidè ipsius arma uel rei maritimæ peritissimi perhorrent: neq; enim alius quisq;, neq;

neq; uulneratrix ipsa medicinam facere potest.

De eiusdem natatione, siue uolatu. CAP. VI.

Pastinaca marina cum natandi est cupiditate affecta, natare potest: cum rursus uolandi studio tenetur, sursum uersus sublimis uolat. Aculeum, cuius antè mentionem feci, mortiferum habet, ut uel celeriter non modò homines, sed etiam animalia alia perdere queat. Quod quidem ipsum ut non admirabilitatem facit, certe id stupendam admirationem habet, quòd si ad maximam arborem, & uegetam, & summe uirentem, aculeum admoueas, & defigas, non multo post amittit folia, quæ postquam defluerunt, totus truncus similis est arboribus, solis ardoribus exsiccatis, æstate cum est maxima siccitas.

De piscibus uenenatis. CAP. VII.

Gobio, Draco, pisces marini pungendo uenenum gemittunt, minime tamen mortiferum: Pastinacæ sæpe aculeo mortem infert. Leonydes Byzantius hominem piscium naturam & discrimina ignorantem, è reti ait pastinacæ arripuisse, putabat infelix ille Rhombum esse, simulq; ut ille rapuisset, in sinum suum abdidisse, clamq; se subduxisse, tanquã quiddam lautum & pretiosum nactus fuisset: ubi Pastinacæ ex cõpressione dolere cœpisset, aculeo eum, qui se diripuisset, confixisse, atq; infelicis furis uiscera perdidisse, furem autem prope Pastinacam proiectum iacuisse, quod maximo argumento fuit illum naturæ imprudentem fuisse piscis, quem contigisset. In mari rubro Gobij

B 3 duorum

duorum & sæpe trium cubitorum nascuntur.

Quemadmodum Pastinaca saltatione & Musica
capitur. CAP. VIII.

CVM Pastinacam subnatantem piscator intuitus fuerit, ridiculum quiddam in piscatoria saltat: & ad tibiam, quam tanquam illecebram fert, canere incipit: hæc ex ea re magnam lætitiã, uoluptatemq; capit. Etenim, sicut ferunt, aures habet, tum musicæ, tum saltationis oculos intelligentes, atque hac permulsiõne illecta sensim ad summam aquam effertur. Interea cum is qui cantu & saltatione illecebras egregie machinatur, alter quispiam piscatorio captu imprudentem subducit.

De eadem. CAP. IX.

Gyllij ac-
celsio.

NEquè uulnere, quod Pastinaca infligit, quicquã pestilentius, neque bellica tela quæ fabri machinantur infestiora existunt: neque iacula, quæ ueneno Persæ imbuunt, tantopere pernitiõsa sunt, quàm uiuentis Pastinacæ aculeus. Iam quod dicam, quis audire non horreat? Extincta Pastinaca, non tamen aculeus extinguitur: imo uero inuictum seruans robur, nõ modo animatis nocet, sed & inanimatis perniciem affert, & saxa corrumpit. Quod autem Aelianus eam posse uolare ait, falsum existimo.

Quemadmodum suorum conuictorum Astacus
memor est. CAP. X.

SI quem Astacum comprehendisti, eum longissime Sexportes, relicto ibi signo, unde ipsum cepisti, eodem

dem eum ipsum unde cõprehensus fuerit, arrepsisse reperies: si inquã modò ita ex mari exportaueris, ut deinde sic prope deposueris: ut in mare adrepere queat.

De Squatina. CAP. XI.

ET si summa cura eorum quæ procreauerit, Squatina attingit, non tamen similiter atq; Canicula in uentrem ea recõdit, sed in hiatus sub pinnas subiectum eos metuentes occultat.

De Locustæ & Polypi inimicijs. CAP. XII.

Locusta ideo inimicitias cum Polypo graueis habet, quod hic cum illius brachia circûplexus fuerit, aculeis, quos in dorso infitos habet, præclare contemptis, & pro nihilo habitis, illam ipsam suffocat. Cuius sanè rei haud inscia Locusta, à Polypo summe refugit, cū nullius rei metu afficitur, tum ante uersus progreditur non prætensis quidẽ, sed obliquis & demissis in latera cornibus, partim ut ne aqua cõtra natationẽ ueniẽs reprimat cornua, partim uero ne ultra progredi prohibeatur: sin fugit & retrocedit, tũ longe lateq; sua cornua & porrigit, & tanquã remis scapham propellens, sic sese cõmouens, multum conficit itineris. Quod si Locustæ inter se pugnant alij contra alios, ita erectis cornibus ueniunt, ut incurrentes arietes allidunt, & conferunt frontes.

De Polypo & Locustia. CAP. XIII.

TAm uehemẽter Polypum Locusta extimescit, ut si quando uno & eodem reti ambo comprehendantur, hæc continuò moriatur. In Thurijs fluuius

b 4 Lusias

Lusias appellatur, tametsi perlucidos liquores habet, nigerrimos pisces tamen procreat.

De marino Leone, CAP. XIII.

Marinus Leo, cum Locusta similitudinē habet, præterquam quòd maiori habitus tenuitate & gracilitate est, Cœruleo colore est, & subnigris maculis distinguitur, forcipes illius maximæ & cancrorum speciem similitudinēq; gerunt: à piscatoribus bene peritis, membranas qualdam habere dicitur appēsas ex testis & colligatas, sub quas subiectæ sunt molles carunculæ & teneræ, quæ Leonis adeps appellatur. Is ad hoc ipsum homines adiuuat, ut squalidam atq; horridā faciem ad nitorem adducat. Rosaceo delibutus, & in unguentum conformatus, formæ pulchritudinem conciliat, & candorem enitere facit. Id etiam auditione accepi, terrenum Leonem summè timere marini aspectum formidabilem, neque eiusdem odorem ferre: itemq; illum ipsum dicunt marini extritarum crustarum puluerem in aquam infusum bibentem à ventris morbo liberatum iri.

De Cancris cursoribus, CAP. XV.

Inter Cancrorum diuersa & multa genera, quidam appellantur Cursores, quòd longe lateq; uagētur, modo circum littora erant, modo longius proficiscuntur. Causa sæpe erroris ut uel in loca saxosa, uel cœnosa perueniant: uel argumentum tantæ errationis, quòd plus quiddam assequi cupiant, in Thracio Bosphoro, ubi fluctus rapidi ex Ponto deferuntur, & angust

angustijs diffringuntur, ut Cancros contra uenientes facile euertere possint: quod ipsum Cancris præscientes, postquam eò peruenerunt, singuli in sinuoso quorundam loco se tenent, simul & reliquos expectant. Deinde in eundem locū congregati adrepentes, per præcipites crepidines in siccum ascendunt, & fluctuum uim euadunt, iter pedibus conficientes. Cum autem hanc uolentiam pedibus prætergressi sunt, rursus per crepidines in mare recurrunt.

De metropoleos Ephesiæ Cancris hostibus serpentium, CAP. XVI.

Ad paludem, quæ iuxta Ephesiam metropolim existit, aiunt cauernam esse maxima magnitudinis, Serpentium plenam: ut magnum acerbitalis uirus habent in mordendo, ita tametsi ex cauerna prodeuntes usque ad circumiectam paludem serpunt, tamen natate conantes, ad primam aquam consistunt, Cancrorum, qui eas extensis forcipibus comprehensas interficiunt, metu deterritæ: itaque conquiescunt, atque à transmittendo se sustinent, cancrorum custodias formidantes, & pœnarum metum exhorrescētes: ac nisi mirabili naturæ dono paludis fauces Cancris incoherent, & tuta illic omnia præstarent, dudum pestiferis Serpentium morsibus incolæ perissent.

De Cancris, CAP. XVII.

Cancrorum genus Lutarium colore alijs albius spectatur: hi in luto nascuntur: cum incessit eis timor, humo se excitant ad uolatum, & perparuis alis

B s sub

subleuantur, quibus quidem gradientes uti minime necesse habent. Cum autem iniectus eis est metus, non nihil in his subsidij, non tamen admodum firmi habent, enimvero comprehenduntur quod fursum subleuare non queunt. Quidam eos comedunt, & ex coxarum uertebris laborantibus remedio esse ferunt.

De Cancrorum astutia. CAP. XVIII.

Gyllij ac
celsio,

Quicunq; perspexerit qua machinatione cancer Ostrea capiat, illius laudabit & diliget solertiã. Ostreum interea suas conchas cum patefacit, is suis brachijs sublato calculo in concharum hiatum inijcit: quo interposito, Ostreum testas claudere non potest, quare à Cancro exeditur & conficitur.

De Cancellis & Turbinibus. CAP. XIX.

A Conchis quidem inopes & nudi primum Cancelli nascuntur, deinde eas tanquam domicilia ad habitandum deligunt. Cum enim uacuas & inanes offenderunt conchulas Purpuræ aut Turbinis, primo intra eas ingrediuntur, deinde cum in ampliorem magnitudinẽ excreuerunt, quàm ipsi ut capi queant, in testam laxiorẽ tanquã domum alteram demigrant, neq; modo in supradictorum conchas immigrat, sed & in permultas alias capaciores transeunt, & ampliorẽ nacti, ea tanquam maiore domicilio gaudent, ac sæpe de spolijs multo certamine inter se contendunt, uiribusq; inferiore repulso, uictor exuias assequitur. Turbinis regem habent, cui se faciles ad obtinendum præbent. Rex non modo magnitudine præstat

præstat, sed longe etiã & multum pulchritudine cæteris omnibus antecellit. Quod si commodum ei uideatur demergi, hoc quidem ipsum primus facit: sin emergere, idem incipit: itemq; si commigrandum sit, ipse primus tentat, cæteri subsequuntur. Quicunque hunc regem habet, bene rem geret, omniaq; ei commode cadent. In urbe Byzantio drachma Attica ei qui hunc comprehenderit, præmium proponitur.

Quemadmodũ musca Paguri capiuntur. CAP. XX.

PAguros muscæ illecebræ machinatione piscatores capiunt: ij enim in latibula abditi, primum ut ad instrumentum quoddam musicum piscatores suauiter canere ingressos audiuerint, statim tanquã amatorio quodam ad exeundum non modo inducuntur è latebra, uerum etiam uoluptate allecti, extra mare egrediuntur: hi quidem retro, ad tibiam canentes, cedunt: illi autem sequentes, in arido comprehenduntur.

Crusta ipsis rumpitur, & senectutẽ quemadmodũ Serpēs, sic integumẽto se ipsi exuunt. Cuius circumplexione suum corpus cum obductum esse sentiunt, tum huc & illuc tanquam furij incitati feruntur, pleniorẽ uictum inquirentes, ut tumoris accessione & corporis mole inflati, inuolucrum suum rumpere possint, ex quo ubi elapsæ sunt, atq; se explicauerunt, in sabulo iacent, mortuorum similitudinẽ speciemq; gerentes. De nascente porro pelle, etiam nunc molli & tenera, maximo afficiuntur timore. Ut autem ex dissolutione & diuulsione se paulatim collegerunt, & quodammodo

dammodo reuixerunt, primum sanè gustant fabulū. Tandiu timidi sunt, & uiribus suis diffidentes, quoad tegumento circūuestiantur: id simul ut coeptum fuerit conglutinari atque ad naturam testæ traduci, tum continuo tegmini tanquam armaturæ confidentes, adsunt animis, & omittunt timorem.

De Chamis.

CAP. XXI.

CHamæ marinæ & uariæ & multiplices sunt, nam Calix asperæ, aliæ leues: & hæ quidem digitorum compressu cōfringuntur, illæ uero uel ægerrimæ laxo conteruntur. Quædam ipsarū nigerrimæ sunt, nonnullæ argentei coloris similitudinē gerere uidentur, ac quemadmodū earum est uarium & multiplex genus, sic multas & diuersas sedes habent. Quædam enim in littoribus dispersæ, iacent in arena, nonnullæ sub algam subiiciuntur, aliæ in limo commorantur, aliæ in saxis & stabulantur, & præfulciuntur. Aestiuo tempore cum sit mæsis, in Istrico mari gregatim natant. Euri & Austri idcirco fugiētes sunt, quod eos uentos ferre non possint. Contrà ex tranquillo mari mirifica uoluptate afficiuntur, & Fauonij mollibus auris afflari gaudent, eamq; ob rem in latebras abditæ, cum à tempestatibus mare sentiunt conquiescere, & Fauonium flare, tum relictis sedibus, ad summam maris aquam natant, & explicatis brachijs, sic tanquam uel sponsæ prodeunt, uel rosæ ad solis radios exporrectæ, ex inuolucris erumpunt, alteram concham substernentes, alteram erigentes: simul & altera

tera pro uelo, altera pro nauis ad nauigandum utuntur, ut si eas procul uideas, classem nauium existimes. Quod si nauem ad se accedere sentiunt, aut beluæ impetum, aut ualentioris piscis natationem, metu percussæ, contractis testis, frequentes delabuntur, & occultantur.

De Cochleis Ponticis.

CAP. XXII.

Persarum regem Cochleæ Ponticæ imitatur, æstiuos dies Susis agentem, hybernis uero Ecbatanis: etenim ad nuncupatā Propōtidem calidam hyemāt, æstiuum autem tempus ad Aegialum agitant, propter molles auras quas hoc mare eis afflat.

De Nerite.

CAP. XXIII.

Cochlea marina magnitudine exigua, formæ pulchritudine eximia spectatur: eò maris, ubi fordidum uacuitas est, & tranquillitas uiget, & in saxis ad imam maris sedem adhærescentibus, nascitur: hæc Nerite appellatur.

De Conchis maris rubri.

CAP. XXIIII.

In mari rubro quædam Conchæ nascuntur, quæ tum testas scabras, cōcauas, & secturis plenas, tum extremas partes acutas habent, tum coeuntes inter se sic alterno incurfu coniunguntur, ut tanquam duarum ferrarum coeuntium dentes uideantur inter se conuenire: unde fit, ut si piscatoris natantis quæcunq; partem, etiam si sub eam os subest, mordicus apprehenderit, amputent.

De Polypo pisce Nauta nuncupato.

CAP. XXV.

Nautilus

NAutilus è genere Polyporum Concha una præditus est, cum ex ima maris sede ad summam aquam effertur, inuertit & mutat Concham deorsum uersus, ut ne hausta aqua rursus demergatur; ubi ad summam æquoris peruenit, & mare ab aduersa tempestate conuiuiscit, supinam Concham uertit: hac enim tanquam Scapha nauigatione fertur. Is autem duo brachia in utrumq; latus demissa, sensim, atque moderate mouens remigat, domesticamq; & nauem uam nauem propellit; ac si uentus fiat, brachia quæ tanquam remos prius longe lateq; porrigebat, gubernacula constituit, atque cæterorum brachiorum longe lateq; passorum remigatione utitur, inter quæ media est membranula pertenuis, ea passa, & intenta pro uelo utitur, sicq; cum est sine metu nauigat, si quippiam à ualentioribus beluis metuit, se demergens Concham aqua complet, & simul ex pondere in profundum delabens, sese occultat, atque ita hostem effugit. Post ubi mare est tempestate uacuum, & à beluis quietum, de imo maris gurgite se extollens, rursus per summum mare nauigat, unde nomen habet.

De Margaritis & Conchis. CAP. XXVII.

Insano hominum uel pretio uel sermone celebris est atq; illustris Margarita, & simul mulierum admirationem habet. Maris foetura est, hanc ad partum deduci aiunt, cum in apertas Conchas fulgura affulserint. Bona tempestate, & tranquillo mari Conchæ, huius genitricis, capiuntur; eas posteaquam piscatores

scatores comprehenderunt, ab illis Margaritam animorum libidinosorum illecebram eximunt. In maxima Concha, paruam inuenire est; contra in parua, magnam. Alia inanis est, alia non plus quam unam habet, pleræque adeo multos uniones possident, ut sint qui dicant, in una Concha uiginti procreatos fuisse. Quod si quis ante legitimū pariendi tempus Conchas aperuerit, carnem quidem reperiet, huius autem palmam piscationis non assequetur. Humoris ne minimum quidem in se continet. Iam uero qui uendunt, aut emunt, earum pulchritudinem & precium ex candore & magnitudine estimant: & quidem hanc artem facitantes, plerique ex eis locupletati fuerunt. Non etiam illud me fugit, auullis his lapidibus, quasi redemptionis præmio persoluto, Conchas liberis dimitti, iterumq; uniones renasci. Quod si priusquam lapis eximitur, huius altrix bestia moriatur, una cum carne putrescere, & perire dicitur. Suapte natura rotundus & leuis est, probeq; circumscriptus. Si quem ex eis uelis affabre aliter quam natus est expolire, is artificium prodit: non enim cedit, sed asper fit, & se fraudibus atq; insidijs ad speciem indicat attentari.

De Indica Margarita. CAP. XXVII.

Indica urbs est nomine Perimuda, cui eo tempore cum in Bactris Eucratides regnaret, Soras ex generis regni stirpe profectus imperauit, hanc quidem ipsam Ichthyophagi incolentes, Margaritas retibus comprehendunt. Margaritifera Conchæ magnorum turbinum

binum similitudinem gerentes, gregatim natant, & quemadmodum Apium examina duces, sic eæ reges habent, tum formæ pulchritudine, tum magnitudine præstantes. Summa autem contentione urinatores ideo certant ad capiendum gregis ducem, quòd eo capto, cunctum gregem rectione orbatum, non loco se mouentem, assequuntur: quamdiu rex fugiendo elabi potest, sapienter eas regit & conseruat. Iam porò captas in paruulis dolijs sale condiunt, cum erosa caro fuerit, & defluerit, unio solus relinquitur. Optimus Indicus, & in mari rubro procreatus existimatur. Itemq; in occiduo Oceano, ubi existit Britannia, nascitur. Indicus terrenus dicitur naturam habere nõ propriam, sed foeturam esse crystalli, non gelu concrecentis, sed folsitij.

Inaniora sunt testacea & crustacea, & infirmiora iumenta, luna decrecente. CAP. XXVIII.

Testa crusta ue insectorum hoc etiã proprium est, ut ad decrecentem lunam ex inanitate & exilitate corporis laborent: quod quidem ipsum declarant testacei generis Purpuræ, Buccinæ, & his affines: itemq; crustacei generis Paguri, Locustæ, Astaci, Cancræ, & id genus. Itemq; imbecilliora, infirmioraq; decrecente luna, iumenta fieri dicuntur: eamq; ob causam harum rerum prudentes, in hac mensis parte genita, quòd minus laboriosa sint, consulunt non alenda esse.

De Patellis.

CAP. XXIX.
Patellas

Patellas non sanè à saxis auellas, ne Milonis quidem digitis, qui Punicum malum cum apprehendisset, arcte adeo comprimebat, ut non aduersariorum quisquam posset extorquere è manu. Eas autem quicumque de saxo, ad quod adhæserint, abstrahere aggreditur, magna quidem uoluptate ex earum comprehensione afficitur, quòd eas uersans, sperat se præda potiturum esse, ueruntamen illarum compos quarum fieri studet, nequit: tandem aliquando ferro abraas abscinduntur à saxo.

De Ostreis. CAP. XXX.

Ostrea neque coitu, neque parente procreantur, Gyllij ac cessio.
ac nimirum omnia ex cœno nascuntur: illorum neque scemina, neque mas distinctus est, sed eiusdem naturæ sunt, atque adeo inter se similia, ut non marem à scemina internoscere possis.

De Pinna. CAP. XXXI.

Pinna marina, è genere concharum est, pandit sese hiatu testarũ, & carunculã extra conchas eminentem, ex sese prætendit, tanquã escam circũnatantibus piscibus. Cum Cancro cõparandi cibi societate facit, eamq; ob rem Cancer cum piscem quempiã adnatate uidet, illam leuiter morfu admonet, tum Pinna magis ac magis suas conchas patefacit, ac pisceis innatantes conchis compressis edit, partemq; socio tribuit.

De Pinna. CAP. XXXII.

Pinna, inquit Cicero (sic enim græcè dicitur) duabus Gyllij ac cessio.
bus grandibus patula conchis, cum parua Squilla quasi
C la quasi

la quasi societatem coit comparandi cibi. Itaque cum pisciculi parui in concham hiantē innatauerint, tum admonita Squillæ Pinna morſu comprimit cōchas: ſic diſſimilimis beſtiolis communiter cibus quæritur. In quo admirandum eſt, congreſſu ne aliquo inter ſe, an iam inde ab ortu naturæ ipſæ congregatæ ſunt.

De Purpura. CAP. XXXIII.

Purpura uehementer edax eſt, longam linguam habet, ea attrahit quæ comedit, eadem etiam capitur. Capiendi modus eiufmodi eſt. Paruam naſſam denſo contextu, exiguis maculis purpurarij piſcatores contexunt, intus in media naſſa Strombus piſcis illecebra appenditur, ad eam alliciendam: Purpura maiorem in modum linguam diſtendere contendens eod̄ pertinere, & Strombum ipſum aſſequi conatur: & ne ab eſca quam ligurit, aberret, omnem eam neceſſe habet exerere: itaque ipſam eatenus exprimit, quoad intumeſcentem retrahere non quit: unde fit, ut eam piſcator liguritione irretitam comprehendat.

De Purpura. CAP. XXXIII.

Purpurarius infector, ſi poſtquã purpurã non in hominum cibum, ſed ad tingendas lanas comprehendit, inexhauſtum uelit fieri colorem, & perfecte tinctum, uno ſaxi ictu purpurã interimit. Quod ſi leuior plaga inferatur, & etiam nunc ſpirans relinquatur, atq; iterũ lapide percutiatur, ad tincturã fit inutilis, nam ex eo dolore tincturam amittit. Quod quidẽ ipſum præclare Homerum intellexiſſe dicunt. Idcirco

coq; uno ictu celeriter morientes purpurea morte aſſici ait, peruulgatum ſuis uerſibus illud canens, Cepit hunc purpurea mors, & fortis Parca.

De Purpuris. CAP. XXXV.

Purpuræ congregatiles, ſicut apes, quaſi communiter Gyllij acceſſio. nitatem coeunt ſingendorũ fauorum, in quibus foetus ſuos procreant, & cõmuniter uiuunt. Tyrj hæc de purpuræ inuentione dicunt: Cum canis Herculis in ſaxo adrepẽtem purpuram uidiſſet, eminentem extra cõchas carnem exediſſe, & illius ſanie ſua labra Phœniceo colore tinxiſſe: ut autem ueniſſet heros ad puellam nomine Tyrum, quam in amore habebat, ipſaq; canis labra inſolito colore purpuraſcere animaduertiſſet, dixit ſe non fore amplius in Herculis amore, niſi ſibi ueſtem ex eadẽ tinctura, qua canis os effloreſcebat, cõficeret. Quamobrẽ Hercules ex beſtia ſtudioſe cõquiſita tabem collectã puellæ attulit. Iam porro Phœnices Purpurarũ captarum teſtas cõfringunt, & carnes ad tincturã condiunt, & aqua dilutas, & ſordibus expurgatas, ſuccenſis ignibus in lebete coquunt: earum ſanguis ut ab igne incaleſcit, fluit, & effloreſcit, partimq; flaueſcit, partim Cyaneo colore fit, partim in alium colorem conuertitur: ac iam quicquid impoſueris, in illius colorem commutatur. Purpuræ tinctura in ſole uerſari gaudet, ipſa enim ſole radiata illuminatur, & magis illuſtratur.

De Teſtudinis prudentia. CAP. XXXVI.

Teſtudinum amor circa curam foetuum ſuorum

C 2 ex eo

ex eo perspicitur, cum parturiunt, ex aqua egrediuntur, atque in arido ex sese secundum mare oua pariunt, quæ cum uel ad incubanda infirmæ sint, uel diu in terra uersari non possint, ea primùm leui & molli arenarum cumulo obruunt, deinde, notam pedibus imprimunt, qua post reuersionem locum recognoscunt. Alij uero dicunt tœminam triginta dies oua perseuerare custodire, eademque interea à mare nutriri: posteaque libenter & propter sic suos foetus, tanquam aurum defossum homines, refodere. Caput marinæ testudini abscissum, non continuo moritur, sed & uidet, si ante oculos ei manus obuersetur, illos claudit: & paulo etiã propius si manum admoueas, mordet: longe lateque fulgorem eius oculi iaculantur, quorum pupillæ candidissimæ ac splendidissimæ cum existant, eruantur, ut uel auro includantur, uel monilibus imponantur: quamobrem mulierum admiratione plurimi aestimantur.

De Indica & fluuiatili & terrena Testudine.

CAP. XXXVII.

Testudinis Indicæ & fluuiatilis testa non minor est quam scapha iustæ magnitudinis: decem enim le guminum modios capit. Ac illic quoque terrenæ Testudines gignuntur, magnitudine maximarum glebarum, quæ in altis arationibus terræ non difficilis excitantur, bene penitus intrante aratro, & sulcum facili lime profcindente, & glebas in excelsum excitante. Eiusmodi Testudinum genus aiunt testas exuere, ac sanè easdem ab agricolis sic ligonibus abstrahi, quemadmodum

admodum uermes ex uerminosis locis: eademque non amaræ, ut marinæ sunt, sed & suauis, & pingues habentur earum carnes.

De Testudinibus maris magni. CAP. XXXVIII.

In nuncupato mari magno insulam esse nomine Taprobanem peruagatum est, longitudine septem mil. stadiorum: latitudine uero quinque mil. Urbes autem non habere, sed quinquaginta & septingentos uicos: tecta ex ligno facta non esse, sed ex integumentis maximarum Testudinum, quæ in eo mari procreatur: Vniuscuiusque superficiem integrum tectum præstare potest, nam singulæ testæ ad quindecim cubitorum magnitudinem procedunt, ut sub eis non pauci habitare queant, ac nimirum uehementissimos solis ardores defendant, & prolixam umbram efficiant, sicque ad perferendos imbres resistunt, ut melius quam omnes tegulæ pluuiarum uim repellant. Neque enim sic eas habitatores, quemadmodum tegulas fractas sarcire habent necesse, nam totum tectum ex solida testa constat, ut suffosso saxo & cauernoso & natiuum tectum efficienti, similis esse uidetur. In Gange Indiæ fluuio, Testudines nascuntur, quarum testa non minori magnitudine est, quam dolium capax uiginti amphorarum.

De Testudinibus Troglodyticis. CAP. XXXIX.

Nymphes librorum quos conscripsit de Ptolemæis nono, Troglodyticis dicit Testudinum tegmēta ea esse magnitudine, ut sex modios Atticos singula capiant.

C 3 Testu

Gyllij ac
Celsio.

TEstudines ideo incredibiliter timent, & oderunt maritos suos, quod haudquaquam eis similiter ut caeteris bestijs iucundus coitus sit, imo maximum dolorem eis affert: nam maris os & durum, & aculeatum, & inflexibile foeminam intolerabili doloris sensu afficit. Quamobrem dentibus inter se pugnant, quod haec infestum coitum effugere contendant, ille inuitam tandiu couellit, quoad robore uictam subegerit, & tanquam longi belli praemium coeperit, & pulchram rapuerit in bello puellam: eorum coitus terrerorum Canum, & Vitulorum marinorum similis est.

De Echinis piscibus. CAP. XLII.

Turbo & tempestas ad terram Echinos allidens, e mari funditus in aridum expellit: hi eius periculi metuentes, cum sentiunt mare inhorrescere, & uentorum acerbitate procellas cieri, suis spinis lapillos ad gestandum faciles tollunt, ut libramentum ac firmamentum habeant, ut ne procellarum incursum, ad evertendum oportune periculum, a quo sibi timet, uehementer subeant. Eos obductos testa, atque aculeis communitos, si quis contriuerit, & alia separatim ab alijs frustra in mare abiecerit, haec tamen cohaerentiam & coitionem inter se faciunt, & affinem partem recognoscunt, & applicata cohaerescunt, uelut conseruntur, simul & naturali rursus quadam conciliatione integrantur.

Quibus rebus commodus sit Echinus marinus & terrestris. CAP. XLII. Ad stom

AD stomachum hebetantem non parum proficit Echinus marinus, etenim uel omnium ciborum fastidio laborantem, in pristinae ualitudinis statum restituit, atque uesicam (quemadmodum harum rerum bene periti affirmant) uacuum facit: etsi corpus scabie infectum eo perungatur, ad sanitatem redit: uulnerum sordes cum testis crematus extergit: Cinis terreni herinae cremati ad picem admixtus, & locis a pilo nudis illitus, pilum (ut sic dicam) a suis sedibus fugitiuum reducit: in uini autem potione sumptus, remedium ad dolores renum adhibetur: ad aquam intercutem datus, medicinam efficit: ex eiusdem iecore ad assem solem exsiccato Elephantiasis morbi sanatio efficitur.

Quemadmodum prudenter a tempestatibus sibi cauet Echinus. CAP. XLIII.

Echini haudquaquam a consilio inopes, etenim uentorum turbines & procellas cum sentiunt exoriri, dorso quisque lapidem quem suis spinis possit ferre accommodat, ut contra tempestatum incursiones, ne ad littora expellatur, firmamentum ac robur habeat.

De Stellis marinis. CAP. XLIIII.

Stellae marinae crusta intractae, Ostreis tam crudeliter inimicae sunt, ut haec ipsa exedant, & conficiant, Ratio insidiarum quas eis moliuntur, eiusmodi est: Cum testacea suas patefaciunt Conchas, ut & refrigerentur, & si quid quod pertineat ad uictum inciderit, compressis Conchis exceptent: ex suo pede intra testas insito, eas claudi prohibentes, Ostreis explentur.

C 4 De Sp

De Spongia. CAP. XLV.

Spongiam dirigit pusilla bestia, non specie quidem Cancro, sed magis Araneo similis, neque enim inanima hæc est, nec sanguinis expers, sed partus maris animans saxi innascitur: & quemadmodum cætera animalia motu prædita sunt, sic hæc ipsa suum quendam motum habet: ueruntamen animalculo ad se sensu afficiendam, atque illud admonendam quod sit animata, eget. Nam propter quandam raritatem ingenitam & mollitudinem pertusam non se commouet, sed cum quippiam in sua foramina inciderit, ab ea bestiola quam dixi Araneo similem excitata, id com- prehendit & exedit: cum autem ad euellendam eam est saxi homo accedit, ipsa ab eo animali com- uictore suo stimulata inhorrescit, & contorquens se arctissime contrahit, quæ causa hercule est, cur piscatori plurimum negotij facessatur.

De Spongijs. CAP. XLVI.

Gyllij ac- celsio.

Certamen ineunt magnum & difficile piscatores cum spongas ad scopulos adhærescentes inter se iunctas tanquam messorum uibrata falce à saxo abscindunt, atque abiecta omni cunctatione fune socios admonent, ut ex ima maris sede celeriter subtrahantur. Nam ab spongijs cæsis sanies ad piscatorum nares manans, non modo tetrum odorem redolet, sed ad nares adhærescens, sæpe eos suffocat.

De Castore. CAP. XLVII.

Fiber in utraq; sede uiuit, nam die quidem in flu- uios

uios abditus ætatem agit: nocte in terra uagatur, casu & fortuito obiectis uescitur. Quod autem causam ab insequentibus uenatoribus cur tam cupide petatur non ignorat, idcirco mordicus premens usque incumbit ad elidendos testes, quoad ab se absciderit, & sic eos abiecerit, tanquam homo summa prudentia in latrones incurrens, quæcunque portat ad se redimendum exponit. Quod si postea quam exectus & ex periculo seruatus fuerit, insectantibus iterum urgeatur, hic sese alleuans, atque quamobrem insequi ulterius pergere non debeant, causam ostendens, ad reuertendum, quod iam ea parte quæ expetunt careat, uenatores inducit. Pæpe etiam nunc testiculis præditus cum à uenatorum conspectu se longissimo cursu remouerit, eam partem desideratam ita astute comprimit, & occultat, ut insectatores fallat.

De Verme Indico. CAP. XLVIII.

Indus fluuius bestiarum ferarum expers est, solum in eo nasci uermem aiunt, speciemq; eorum qui ex ligno gignuntur, & aluntur, gerere, ad septem cubitorum longitudinem & eo amplius procedere, eius crassitudinem decem annos natus puer, manibus uix complecti queat. Iis in superiori oris sede unus dens inest, in inferiori alter, ambo quadranguli cubitalem longitudinem habent: quod enim cunq; siue animal, siue lapidem comprehenderit, facillime conterit. Interdum ima in sede fluminis uersatur, cæno gaudens: noctu ad terram procedit, & in quodcunq; inciderit,

C s uel

uel Equum, uel Bouem, uel Asinum, conficit, atq; in suas sedes trahit, & in flumen abstrusus, membra omnia, excepto uentre, exedit: ac si de die fame premittitur, & siue Camelus siue Bos in ripa bibit, uolentissimo impetu summa labra mordicus comprehendit, & robusto tractu in aquam abreptum edit. Eius pellis duorum digitorum crassitudine est, eiusmodi autem machinatione capitur: Hamum robustum ad ferream catenam alligatum desciunt, & ne ferrum deuoret, agnum aut hœdum ad illecebram in hamum implicant: deinde in fluuium demittunt. Triginta uiri hasta & ense accincti, & corneis sudibus bene robustis, si percutere sit necesse, adsunt: deinde hamo captum trahunt, & abstractum, interficiunt: Triginta dies appensum tenent, atque ex eo in fictilia uasa crassum oleum stillat: singuli uermes quinque olei sextarios reddunt, quod quidem ipsum regi Indorum apportant. Huius ea est uis olei, ut sine ullo igne eius infusa hemina quencunque lignorum acruum comburat. Ac si uel hominem uelis uel aliud animal exurere, primum ut hoc infuderis, funditus statim deflagauerit. Eodem ipso Persarum regem aiunt capere hostium urbeis: neque arietes, testudines, aliaq; bellica tormenta ad eas capiendas opus esse: nam cum fictilia uasa unius heminae capacia eo impleta & obstructa in portas iaculatur, uasa quidem ad portas allisa rumpuntur, at oleum delapsum ignem circumfundit, ut restingui non possit, & flamma insaturabilis comburit

rit homines pugnantes. Hæc Cresias Cnidius,

DIVISIO PISCIVM,

CAP. XLIX.

Cartilaginea uocantur, quæ squammis carent, ut Murena, Cōger, Torpedo, Pastinaca, Bos, Mustellus, Delphinus, Balena: hæc enim sola sunt de aquatilibus uiuipara. Mollia appellantur, ex aquatilibus ossium expertia: ut, Polypus, Sepia, Loligo, Vrtica: quæ etiam sanguine, & uisceribus carent. Crustis tenuibus tecta: Astaci, Squillæ, Cancri, Paguri, hæc senectutem exuunt. Siliceis testis conclusæ, Conchæ, Murices, Buccinæ, Turbines, Echini, Locustæ. Iam dentibus ferratis prædita esse dicuntur, quæ dentes teretes & acutos habent: ut, Lupus, Canis, Leo, Panthera, hæc eadē sunt carniuora. Vtrinque dentati, Homo, Equus, Asinus, & sanè adipem habent. Dentes continuos possidet, Bos, Ouis. Dentes exertos habent, quæ extrà dentes eminentes ostendunt, Aper: nam Elephanti potius quàm dentes cornua appellanda sunt. Insecta: ut Vespæ, Apes: hæc enim spiratione carere dicuntur. Ambigentia: Equus fluuiatilis, Natix, Castor, Crocodilus. Latibulis teguntur, Lacertus, Salamandra, Testudo, Crocodilus, Serpens: hæc etiam senectutem exuunt, præter Crocodilum, & Testudinem. Bisulca: Equus, Asinus, Bos, Elephantus, Capra, Ouis, Sus. Multifida: ut, Homo, Canis, Planipeda: Cygnus, Anser. Cutis alis prædita, Vespertilio, Vncinatis unguibus sunt

funt, quibus incuruum est rostrum: ut Accipitres, Aquilæ.

De Piscibus Nilii. CAP. L.

Maximis æstatis caloribus cum in Aegyptiorum Magros Nilus redūdat, & dilabitur, atq; explicatus marini æquoris speciē si militudinemq; gerit, tum Aegyptij ibi piscātur, ubi antea arationes essent, & nauibus ad fluuij accessiōem accōmodatis nauigant: Postea uero quā Nilus redit ad se, atq; ad pristinam modi rationem à natura sibi attributā, pisces à parētis fluuij decessu deserti, ad breuia limosa adhærescunt, atq; agricolis ad prædā relinquunt. Quamobrē huius scemodi alluuiō Aegyptijs pisciū melsis dici potest.

De Piscibus Hierapolitanis. CAP. LI.

AD Bamicem, olim sic appellatam, nunc uero Hierapolim à Seleuco nuncupatā, pisces & sacri habentur, & confertis turmis natant. Duces item habent, & cibos quos eis uorandos obijciunt, exedunt, & conficiunt, maximeq; ex omnibus piscibus amicitiam inter se seruant, perpetuāq; pace deuinciuntur, siue quòd deus hunc animorū consensum eis afflat, siue etiam quia obiectis escis cum abunde expleatur, necesse non habent aliorum attingere escas.

De Piscium coitu. De Lupo & Mullo. CAP. LII.

Non uno eodemq; tempore pisces habent libidinem procreādi: uerum alij uerno tempore se ad uenerem rumpunt, alij æstiuo ad coitum impelluntur, alij autumnō amoris flamma conflagrant, complures

plures hyeme uenerem complexum expetunt: plurimi, ut semel peperere, deinde toto anno à pariendo conuiescunt. Lupum unius anni spatio binos partus edere audio: Mullum ter singulis annis uentrem ferre, eius Græcum nomen significare aiunt.

De Coitu animalium. CAP. LIII.

Vigente uerno tempore, & efflorescente terra, libidinis ardore bestiae terrenae, aquatiles, & uolatiles flagrant. Ex piscibus alij frequentia oua, atq; alia ex alijs nexa, arenis atterunt: alij interea cum natant, infinitatem quandam ouorum expellunt, atq; eijciunt, quorum non pauca à tergo nantes exsorbent. Enim uero mares antecedunt, & semen spargunt: foeminae uero sequentes insaturabiliter hiantes atque eminentes explentur. Iam quòd piscium quidam sic cum foeminis uersantur, tanquam cum uxoribus, easq; custodiunt: quòd etiam ex piscium genere aliqui riuallitate laborant, atque obtrectatione, antea dixi. Ex eis plurimi in uenerem magis uerno tempore exardescunt, & magis in Pontum secedunt, quòd illic cubilia naturae munere piscibus sint à feris bestijs, quas mare alit, libera: soli Delphini minuti illic errant. Polyphis, Paguris, Astacis caret, qui sanè paruulis pisciculis perniciosi existunt.

De partu piscium. CAP. LIIII.

Quid dicam, inquit Cicero, quantus amor bestiarum sit in educandis, custodiendisq; ijs, quae procreauerint, usque ad eum finem, dum possint se ipsa

Gyllij accessio.

ipsa defendere: etsi pisces, ut aiunt, oua cum genuerunt relinquunt, facile enim illa aqua & sustinentur, & foetum fundunt.

Non omnes pisces muti. CAP. LV.

Qui omnes pisces silentij condemnant, eos multos affirmantes, ij in eorum natura indocti sunt & rudes: nam ex ijs nonnulli editis sibilis strident, & grunniunt: Lacerta enim, Chromis, Aper, grunniunt: Chalcis sibilat: Coccyx similiter atque auis sua gentilis, unde nomen traxit, uocem emittit.

Quemadmodum ad pariendum pisces enatant in uicina flumina. CAP. LVI.

Pisces cum uicini sunt ad pariendum, ex falsilagine ad flumina lacus ue mari suo propinquos sese incitant, aquam à tempestatibus conquiescentem cupide amplexantes: tranquillitas probe affecta est, ad excipiendos piscium partus, & conseruandos ex damni contractione, atque insidiarum comparatione, propter beluarum quietem & paucitatem: cuiuscemodi libertatem & immunitatem flumina & lacus habere solent: atque ideo Euxinus pontus plurimis piscibus abundat, quod non solitus sit beluas procreare: & sicubi autem Vitulos marinos profert, minime ij quidem grandes euadunt: à cæteris autem omnibus beluis maleficis pisces ibidem tuti sunt.

Quemadmodum pisces diuersas sedes & cibos habent. C. LVII.

Permultas sedes commorationum pisces habent: alij enim in saxis uersantur, alij ad harenas adhærescunt

rescunt, nonnulli ad herbas commorantur: Nam permultæ herbæ marinæ & uariæ habentur. Earum quædam musci, quædam algæ appellantur, quædam ampeli, quædam staphylina: sunt etiam quæ fuci uocentur: est quædam nomine bralsica, quarum aliæ alijs pastus ministrant, nec piscium quisquam aliam atque eam quam assueuerit depasci attingit.

Dulci aqua in mari pisces aluntur. CAP. LVIII.

ARistoteles, & ante hunc Democritus, ex hiscj Theophrastus dicit, non aqua falsa, sed dulci pisces qui mare incolunt ali: idemcj, quod propemodum incredibile uidetur, ex ipsis operibus confirmare uolens, quandam potabilem in omni mari aquam esse, id experimento docet: nam si quis concauum è cera uas tenui opere finxerit, atque in mare demiserit inane, alicunde appensum, ut aquam transmittere queat, die ac nocte una dulciculo & potabili humore completur. Empedocles Agrigëtinus aliquam etiam ait dulcem non omnibus notam in mari aquam esse, qua pisces nutriantur: causamcj affert, cur in salso dulcis sit, quam ex eius scriptis cognosces.

De fossili & uario piscium genere.

CAP. LIX.

Theophrastus pisces ait fossiles in Heraclia & ad Gyllij ac Tium Ponticum Milesiorum coloniam nasci, celsio. Idemcj pisces hyberno frigore congeliantes narrat, non sensu prius affici, quam in patinam coniecti succensis ignibus coquuntur, Simul & in Paphlagonia

nia pisces nuncupatos fossiles, mirifica natura esse, nam bene penitus effodiuntur ex locis neque fluuiorum influxiones, neque calidas aquas habentibus, ex eisq; uiui exciduntur. Mnaseas Patrensis in Clitore fluuio tradit pisceis loqui. Philostephanus Cyreneus, Callimachi familiaris, in eo opere quod inscripsit, De mirabilibus fluuijs, dicit pisces quosdam in Aorno flumine similiter atque Turdos loqui. Nymphodorus Syracusanus mugileis & anguillas tantopere inquit cicures esse, ut de largientium manu cibum fumant. In Arethusa Chalcidensi mugiles etiam mansueti & anguillae inauribus tum argenteis, tum aureis ornati accipiunt à largientibus cibos, à sacerdotibus uiscera, & caseos. Polybius quarto & tricesimo libro historiarum, inter Pyreneos & Narbonem dicit agrum esse, per quem Illiberis, & Ruscyno fluuij præterfluentes, urbeis gentiles suas feruntur à Gallis habitatas, esse autem agrum illum capanum, tum tenui & rara terra, tum multo gramine uestitum, in eo pisceis fossiles esse. Cum enim sub gramine terra ad duo triaue cubita arenosa sit, & subterlabatur errans aqua, pisces etiam simul cum aqua sub terram cibi gratia subeunt. Nam quod graminis radice delectantur, ideo agrum subterraneis fossionibus implent: eiusmodi autem pisces refossi capiuntur. Theophrastus item commemorat pisces, qui sic ex fluminibus in terram tanquam Ranæ exeant, & rursus in aquam redeant. Postea autem quam (sicut ait Nicolaus Damascenus, quarto & centesimo

tesimo libro) ad Apameam Phrygiae urbem, Mithridatici belli temporibus è motu terra discessisset, lacus qui antè ibi nulli comparuissent, repente extitisse, fluuiosque & fontes nouos ex eisdem locis terræmotu excitatos fuisse, ueteresq; exaruisse, ac nimirum plurimam aquam tum dulcem, tum salfam, tametsi ab eis locis mare longe abesset, ex uisceribus terræ sic emanasse, ut tractum uniuersum illum tum Ostreis, tum alijs piscibus marinis refererint. Multis etiam locis constat piscibus pluuisse. Phantias treis dies scribit in Cheronesso piscibus pluuisse. Philarchus libro quarto, testatur se uidisse sæpe pluere piscibus, Heraclides altero & uicesimo historiarum in Pæonia scribit & Dardania Ranis pluuisse, tantamq; multitudinem delapsam fuisse, ut & uiæ earum plenæ essent, ac nimirum primos dies partim necantes, partim domos occludentes, tolerasse: ueruntamen nihil profecisse, nam non modò uasa ijs replebantur, sed & cum cibus simul uel elixæ uel assæ reperiébatur. Itaq; cum exaggeratis Ranis impediti, non possent neq; aqua uti, neque in terra pedem ponere, neque mortuorum tetrum odorem ferre, ex ea regione excesserunt. Scio etiam Possidonium Stoicum, cum loquitur de piscium multitudine, hæc scripsisse, eo tempore cū Sarpedon ad Ptolemaidem deuietus, in mediterraneam regionem, cum reliquis copijs cederet, & Tryphon uictor cum exercitu secundum mare iter conficeret, subito marinos in sublime elatos horribili murmure
D fluctus.

fluctus ad terram accessisse, & eos omneis alluione oppressisse, pisciumque ingentes aceruos cum mortuis simul maris recessu relictos fuisse. Quod ipsum postea quàm Sarpedon audiisset, eò profectum, & hostium clade delectatum fuisse, & piscium copiam Neptuno uictori sacificatione facta asportasse. Neque præterea silentio prætereundi, qui piscibus in Lycia diuinant, de quibus Epicharmus secundo libro *Lysicharum* historiarum ita scribit: Cum ad mare accesserunt, ubi Apollini lucus consecratus est, cuius in medio excauatus sicca in harena locus *διω* appellatur, qui oraculum petunt, gemina uerua ex ligno facta, decem assarum carniū frustis implicata portantes, eò accedunt, & sacerdote quidem in luco festitante silentio uerua in *διω* conijciunt, & quid inde euenturum sit, expectant. Post obeliscorum iactum, locus ille maximis impletur aquis, ac nimirum ea piscium multitudo accedit, ut rei spectaculū stupidum spectatorem detineat. Cum autem consultor piscium quos uiderit genera uati denunciauerit, ab eo eorum quæ postulauerit, responsum fert. Apparent autem Orphi, Balenæ, Pristes, & multi alij ad aspectum nostrum insoliti.

De uaria & multiplici Piscium natatione. C. LX.

VAgantur pisces atque errant, alij quidem frequentes, similiter atque uel greges porcorum, uel ordines militum turmatim euntium, uel acies longior quàm altior, à fronte nimirum ad tergum porrecta: alij ord

alij ordinibus à fronte ad tergum sigillatim explicatis, cum ornatu proficiscuntur; alij cohortem, similitudinem, speciemque gerunt: nonnulli uelut decuriati natant, tum quidam instructis ab uno cornu ad alterum ordinibus natant: sunt qui in cauernis se tenent, ibidemque æuum agitant.

Quemadmodum in summa hyeme se pisces tepesfaciunt. CAP. LXI.

HYeme summa & teterrima, cum mare maximis turbibus & acerrima tempestate furit, tum ad imam maris sedem pisces adhærescunt, horrentes per frigidam maris tempestatē. Itaque ex ipsis sunt qui arenas pennis exaggerant, & his tecti se ipsi tepesfaciant, alij in saxorum angustias compulsi atque compressi, ibi in protectione à frigore libenter quiescant, alij in pelagi cauernas abditi atque abstrusi summam maris inhorrentem uitant, neque enim in mari imo tam aiunt furentes & inflatas, quàm in summo tempestates cieri & agitari. Ineunte uere, cum cœlum serenum est, & dies læti illucent, & herba prata conuestiunt, plantæ uirere incipiunt, tum pisces maris tranquillitatem sentientes, ad extimum & summum mare efferuntur, uagos & saltatorios agunt motus, & tanquam peregre redeuntes, propè à continenti natant.

Quemadmodum in sinibus uadofis pisces capiuntur. CAP. LXII.

Sine nasis, hamis, ac euerriculis hoc pacto pisces comprehenduntur, ut homines in piscatorio artificio. D. 2. ficio

ficio callidi, ad maris sinus uadosos & minime inaccessos eo tempore cum ij à procellis & tempestatibus conquiescunt multos mortales adducant, eosq; iubeant arenā eatenus proterere, & conculcare, quoad ex uehementi pedum impressione, bene alta uestigia faciant, ne ipsa tamen uestigia concidens arena cōfundat, ne ue uentorum perturbatione aqua concitetur: non longo interuallo eò ingressi in uestigijs impressis amplos pisces consopitos, Passeres, Rhombos, Torpedines, & plerosque alios eiusmodi capiunt.

De acrimonia piscium in audiendo Lupi, Salpæ, Mugilum, & reliquorum. CAP. LXIII.

Sensu audiendi acerrimo esse Lupum, Chromin, Salpam, Mugilem, ex Aristotelia præceptione patet. Lupum præterea præclare intelligere se in capite possidere lapidem hyberno tempore perfrigidum, sibiq; infestissimum. Itaq; illo ipso anni tempore eum lapidem calefacere haudquaquam inscium, contra lapidis frigus remedium esse ipsum tepescere, Similem etiam lapidem Chromin, Pagrum, Vmbram habere, eandemq; uitandi frigoris, quam Lupum sequi rationem. Itemq; esse in piscium genere parasitos, cuiusmodi Pedunculum appellatum, quæ Delphinus ceperit deuorantem, itaque ex eius præda tanquam ex locupleti mensa refertum pinguescere, eo nimirum Delphinum tantopere delectari, ut cum ipso libenter quæ comprehenderit, communicet.

De piscibus qui uiuunt, in feruenti aqua. C. LXIII. In Afr

IN Africa feruentis aquæ lacus esse existimatur, in quo pisces & uiuere, & natate dicuntur, & ad obiectum cibum assilire: ac si quis in frigidam eos iniecerit, auditione accepti ipsos interire.

De piscibus paludis Pæonidis. CAP. LXV.

Zenothenus scribit in Pæonide palude quosdam pisces procreari, quibus adhuc palpantibus si eos bubulo pecori edendos obijcias, expletur libentius, quàm cæteri boues sceno. Contrà ab eorundem mortuorum usu, sicut idem ait, tantopere abhorret, ut non attingat.

De Ranis Seriphij. CAP. LXVI.

IN Seripho Ranæ prorsus mutæ sunt, si uero has alio importes, acre quiddam & tragicum sonant. In Pierium lacum qui non perennis est, sed hyeme tantum existit, ex aquis in eum confluentibus Ranas si quis inijciat, silent: alibi tamen uocales, Seriphij de his Ranis gloriantur, hoc uidelicet fieri munere quosdam Perseo diuinitus dato: qui cum rediret cum capite Medusæ, & terram lustrasset permultam, cumq; ut par erat fessus prope lacum illum somnum capere uoluisset, Ranas strepentes interpellasse: itaque Perseum molestia affectū, à patre Ioue deprecaturū fuisse, ut Ranas clamare prohiberet: Patrem uero eius precationem exaudisse, ac Ranas illius loci perpetui silentij condemnasse. Theophrastus tamen hanc explosens fabulam, & Seriphiorum uanam gloriationem redarguens, aquæ frigiditatem affert causam esse, cur

D 3 hæ

hæ mutæ sint. Lacus in Pheneo est qui nullos pisceis affert. Cicadas propter frigidam corporis constitutionem non canere idem ait, quoad sol iam procedente die incaluerit. Cum ex Italica Neapoli Puteolos iter facerem, Ranas perspexi, quarum pars quæ ad caput pertinet, repebat, & duobus pedibus agebatur, altera nondum conformata concretionem limosi humoris similis trahebatur.

Quemadmodum ex Ranis ad coitum mares alliciant fœminas. CAP. LXVII.

VT hominum illecebræ quædam amoris esse dicuntur, sic Ranæ amatorium quiddam in uoce usurpant. Etenim quemadmodum ad captandos amores suos, homo amans lasciuam cantuunculam cantare solet, sic suæ cuiusdam emissionem uocis, quæ ologyinem uocant, coitus significationem mas fœminæ dat, atque ut eam allexerit, ambo noctem, quod in aqua non queant coire, expectant. Interdiu uenereo complexu implicari horrent, at noctu in magna securitate ueneri dant operam. Cum uocalius quiddam quàm sint solitæ, sonant, pluuiæ aduentum denuntiant. Quod Natricem Rana male oderit, atque incredibiliter pertimescat, ipsum ideo cõtra summa uocis contentione exterrere conatur. Ranæ sine pedibus nascuntur, deinde ætatis progressu subcrescunt.

De Ranis Aegyptijs. CAP. LXVIII.

Gyllij accensio.

AEgyptiarum genus Ranarum sapientia excellit. Nam si in Natricem incidit, arundinis frustum obliquum

obliquum mordicus tenet, & nihil de robore remittens, firmissime retinet. Is igitur eam non potest deuorare, propter arundinem: non enim ore arundinem complecti potest: ex quo fit ut Rana Natricum uim prudentia superet.

De piscibus Armenia. CAP. LXIX.

IN Armenia excelsum saxum auditione accepi per multam aquam emittere, atque sub ipsum subijci fontem quadrangulum treis passus altum, singulaque eius latera stadij dimidium occupare, & simul cum aqua pisceis frequentes excidere, cubiti magnitudine tum maiores, tum non multo minores: & ex ijs partim delabi semimortuos, partim adhuc palpitantes ad mortem præcipitare. Et per uagatum est eos colore esse nigerrimos, & non aspectu insuauis. Verum tamen si quid eorum uel homo uel fera bestia gustarit, statim mori. Propterea Armenios quod ferarum multitudine redundant, primum eos collectos ad solis radios exsiccare. Deinde ne hausta piscium aspiratione graui & pestilenti pereant, ore & naribus obturatis hoc piscium genus dissecare, quod quidẽ ipsum in farinas redigunt, & ad ficum admistas in ea loca, quæ maxime abundant feris, disseminant. Bestiæ primum ut eas attigerunt, statim moriuntur, atque ea fraude Apri, feræ Capræ, Cerui, Ursi, Asini syluestres necantur, nam eiusmodi animalia ficuum & farinarum auidissima sunt. Iam uero alio modo tollunt Leones, Pardales, Lupos. Nam in domesticarum

D 4 Ouium

Ouium & Caprarum discissum latus farinas ex ijs piscibus temperatas abduunt. Post uero hanc escam ad eos alliciēdos obijciunt, ac cum eiusmodi quippiā Pardalis, Leo, Lupus gustarint, continuo moriūtur.

Quemadmodū Lycij per pisces diuinant. C. LXX.

Auspicijs quidam diuinant uolatus auium & sedes considerantes. Et in hac sapientia clari habentur Tiresias, Polidamas, & plerique alij, qui uiscerum situs & naturas præclare tenent: alij farinis, & cribris, & caseis futura præmonstrant. Audio item Lyciæ uicum nomine Syrrhum esse, inter Myram & Phellum, ubi sunt qui ad pisces selsitando, sciunt quid sibi uelit appellatorum piscium accessus, & recessus: quid item ostendunt, cum non parent: quid cum frequentes ueniunt portendant, facile intelligūt. Atque eius diuinationis periti sciunt, quid cum salit piscis, demonstrat, quid cum mortuus fluitat, quid cibum sumens, quid etiam recusans præsignificet.

De uarijs piscibus Taprobanæ insulæ. C. LXXI.

Taprobanæ Insulæ mediterranei mare incognitum habent: Maritimi uero Elephantorum uenationem, nisi auditione & fama, haudquaquam acceperunt: omne studium atque operam ad piscationem conferunt. Id mare magnum eam insulam ambiens, infinitos pisces procreare ferunt, habentes capita Leonum, Pantherarum, & Arietum, aliorumque animalium: & quod magnam admirationem habet, Satyrorum speciem similitudinemque pisces nonnullos ger

los gerere, ac cete existere muliebri facie, eisque pro crinibus spinas esse, quorum genera tam monstrosa, exacte explicari non queunt. Ac in eodem mari beluas in utraque sede uiuentes audio, & noctu segetes & herbas depasci: quodque palmarum fructu iam mature scienti gaudeant, idcirco eas arbores amplexu suo concutere, & excussos uiolento impetu exedere, & conficere, eademque, cum iam incipit diluescere, in mare abdi. Tum etiam permultas Balenas Delphinis insidiantes ibidem esse aiunt. Tum duo Delphinorum genera illic nasci, alterum ferum & inexpiabili immanitate, piscatoribus infestum: alterum natura mansuetum, circum homines natate, & more canum blandiri, & se contrectari sustinere, atque obiectum cibum libenter sumere.

Quemadmodum in Eridano & Tenaro pisces capiuntur.

CAP. LXXII.

Vbi insignis Eridanus, & ignobilis Tenarus conuentionem faciunt, ibi hoc piscandi genus accolæ exercent, ut hyberno quidem tempore arationibus operam dent: deinde ineunte uere, nondum confluentem frigoribus congelare desinente, qui antea agricolæ essent, nunc piscatores facti, sinuosum locum delingunt, quem peracutis securibus circūcidunt, & quidam lacui simile efficiunt: non tamen glaciem prope ripam secant, sed in suo statu consistere sinunt, atque locum à glacie nudatum circūdant amplo uerriculo. Quod quidem ipsum piscatores in ripa consisten-

D 5 tes

tes trahunt, ac nimirum permulti etiam piscatoriæ artis imperiti piscium captione animi causa spectant. Cum autem ij qui adducunt prope ripam uenerunt, tum pisces extrinsecus glaciem ripæ continentem frangunt, atq; in prædam incumbentes in rete pisces extrinsecus retrudunt. Ex quo fit, ut ij duplicem fructum percipientes, alterum ex terra, alterum ex flumine, & nautæ & agricolæ censendi sint.

Quemadmodū ex Istro cōglaciantē pisces capiuntur:
& de natura Antaceorū. CAP. LXXIII.

Est etiam Istro sinus adeo profundus & latus, ut mare esse uideatur, in quem onerariæ naues mare transmittentes ad usum accolentium insinuantur, atq; appelluntur. Itaque tempestatibus cum is quatitur, quemadmodum mare inhorrescit. Sunt etiam in eo insulæ & recessus quidam, in quos refugere licet, & crepidines riparum bene eminentes, quibus cū æstus reciprocatur, fluctus refringuntur, atque eodem uelut in angustias compulsi, in mare retunduntur. Hoc ipsum ineunte hyeme fieri solet, tum enim hunc augefcntem Boreas impellit & concitat. Hic adeo duram glaciem defert, ut hæc uecturas omneis sustineat. Contrà acerrimus Boreas flans huic resistit, & sic in altitudinem deprimit, ut bene penitus conglaciet, & eius confluens uis occultis infra delabatur, glacies campi patentis æquor esse uideatur. Ac nimirum homines uel equis insidentes, uel iugata iumenta agentes, iter faciunt. Nauem onerariam in confluentem uersantem

tantopere aqua frigoribus concrefcens circumligat, ut nec passa uela, nec gubernatores opus sint, quòd ea glaciæ uinculo constricta tenentur: nec sanè nauis esse uidetur, non enim amplius fluctibus uerbatur, sed in magna planicie tumuli, aut cuiusdam speculæ similitudinem speciemq; gerit. Vbi nautæ exiliunt, in flumine excurrentes, plaustrisq; onera transeuhunt, tum glaciem in orbem perfodientes, puteum excuant, ut uel putei uel maximi dolij os esse uideatur. Permulti pisces lucis desiderio ex glaciæ, tanquàm ex tecto effugere cupientes, in apertum os innatant, eodemq; frequentes congregantur, ut inter se trudent. Vbi ut in stricto scrobe cum permulti alij pisces facile capiuntur, tum plurimi Cyprini, & Coracini, & Percæ, & Xiphia, qui nec dum confirmata ætate, nec mucronato rostro existunt, & Antacei, & ij quidem teneri: nam qui ætate processerunt, ad maximū Thunni magnitudinē accedunt: ij sane pinguisimo abdomine sunt, ut eius uentrem lactantis Scrophæ suos fœtus ubera dicas: sicq; aspero corio teguntur, ut eo perpoliatur hastæ. Ab illius capitis uertice ad caudam mollis & stricta membrana pertinet, quam ad assum solem exsiccata, flagellum ad concitanda iumenta efficere possis. Cum est iusta magnitudine, sub glaciem subiens, nunquam ad caueam peruenit, sed aut sub saxa subijcitur, aut in imam harenam ad uitandum frigus abdatur. Nam id temporis cum gelidum est flumē, & perfrigida tempestatas, nullis nec herbis

bis nec piscibus uesci necesse habet: tantum inertia laboris gaudet, & alitur ex pingui suo succo, Et quædam modum Polypi, cum præda destituuntur, brachia sua circumrodunt, sic is suam pinguitudinẽ exedens uiuit. Ineunte uere, iam libere fluente Istro, odit ignauiam: itaq; sese ex latibulis ad summã aquam incitãs, aquæ spuma expletur: Vbi magno murmure rapidus fertur, ibi frequens uersatur, & à piscatoribus ad hunc modũ insidias ei molientibus facile capitur, ut hamus cum linea in spumã demissus, sub albore occultetur, & ferri splendor minime perspicuus sit: is tum ore hiante atq; imminente, liguriens insidiosam escam deuorat, ex eoc; perit, unde prius alebatur.

Quemadmodum in Macedonia non admodum uisitate pisces capiuntur. CAP. LXXIIII,

Huiuscemodi Macedonicam piscandi rationem hauditione comprehensam habeo: in fluuio nomine Astræo, qui inter Beroeam & Theffalonicen medius fluit, distincti uarijs coloribus pisces gignuntur, qui indigenis muscis in fluuio uolitantibus pastũ sibi comparant. Eæ nec simile de specie quicquã aliarum muscarũ habent, quæ ubiq; sunt, nec ad Apum similitudinem accedũt, nec Vesparũ speciem gerunt: harum tamen aliquam cuiusc; propriam particulam referunt, tum in audacia quiddam simile cæterarum muscarum habent, tum magnitudine Apibus similes sunt, tum Vesparum colorem reddunt, & similiter quidem atq; Apes bombitatione strepũt, eas Equiseles

seles appellant indigenæ, eæ ad summam aquam uersantes, Piscium nationem non latent. Nam ut ex his quispiam earum aliquam per summa apparentem cõspexit, silentio sub aquas subiens, ne prædam aquæ agitatione loco moueat, proxime ad illius umbram accedit, & quemadmodum uel de grege ouem Lupus, uel anserem ex cohorte Aquila rapit, sic is ore hianti atque imminente eam deuorat. Quod quidem ipsum etsi piscatores haudquaquam ignorant, non ijs tamen muscis ad inescandos pisceis utuntur, simul enim ac hominis manu continguntur, & natium colorem perdunt, & pennæ euanescent, & inepti ad escam piscium omnino redduntur. Quæ causa est, cur earum odio incensi, ipsas à se detestentur. Veruntamen qui piscandi scientiam cognitionemq; præclare tenent, captiosa quadam machinatione atque solertia eiusmodi pisceis circumueniunt: Purpurascens enim lana hamum circumuestiunt, & ad eandem lanam gallinacei pennas duas cerei coloris speciem similitudinemq; gerentes, accommodant, & conglutinant, quaternum cubitorum est arundo, ad quam alligatum est ferrum, totidem est linea, atque has abstrusas insidias in flumen deiciunt: pisces colore illecti, cupide pergunt contra uenire, ac nimirum lautum cibum se habituros ex pulchro aspectu arbitantes, hamatis escis configuntur, iisdemq; acerbis captiui fruuntur.

Quemadmodum piscantur in insula Ecuba.

CAP. LXXV.

Neque

Gyllij ac-
celsio,

NEquē uero in superiore piscatione cuiusquā ad-
miratio existet, qui uel de bonis autoribus nos
ui orbis auditionem acceperit, uel ipse insulam Ecu-
bam peragrauerit, ubi ad cymbam, quæ ex concaua
arbore tota constat, piscem fune alligatum uectores
post se trahunt, cuius formam qui inspexerunt, dicunt
Anguillæ speciem similitudinēq; gerere, excepto ca-
pite, quod tum grandius est, tum pelliculam habet
crumenæ non dissimilem, qua primū ut Testudines
aut alios pisces extra aquam eminent, statim exsolu-
tus, telo infestior, omniq; aue uolucrior in eos fertur,
& proiecta pellicula inuolutos comprehendit,
neque sane ante mittit prædam, quam
in summam aquam ad pisces
peruenerit: ij postquam capti
uos pisces legerūt, hunc
rursus ad nauis
culam reli-
gant,

FINIS LIBRI XIII.

LIBER DECIMVS

QUARTVS, DE VI ET
NATVRA ANIMA-
LIVM.

DE VOLVCRIBVS.

De Aquila.

CAP. I.

QUILA uiolentum animal & tyran-
nicum, neque modò in assequendis ad-
uiuendum necessarijs rapinas facit, sed
etiam usu carniū delectatur, nam ad-
se explēdam Lepores, Hinnulos, An-
seres ex cohorte, & alia pleraq; rapit. Vna tantum ex
Aquilarum genere, quæ Iouis appellatur, carnes non
attingit, sed & ad uictum ei herba satis est: etsi Pytha-
goram Samium non audiuit, nullam tamen animan-
tem edit. Ex aibus maxime acres & acutos oculos
habet, in quam Homerus hoc consentit & testimonio
est, in morte Patrocli similem huic aui inducens Me-
nelaum, cum requireret, quem ad Achillem mitteret
nuntium, tristem quidem, sed tamen necessarium de
morte eius amici. Aquila non solum sibi, sed homi-
num oculis utilis habetur. In melle Attico eius felle
sumpto si cui hebescent oculi inungantur, plane uide-
bit, habebitq; oculos acutissimos. Non modò præ-
sentem & uiuentem reginam auium Aquilam cæteræ
omnes

omnes uolucres extimescunt, atque eius conspectum exhorrent, sed & pennæ eiusdem si quis cum aliarum pennis commiscuerit, incorruptæ atque integræ manent, aliæ cum illis communitatem non ferentes, putrescunt. Aquila nunquam fontium ad potionem eget, nec puluerulentas uolutationes quærit, sed & contra sitim superior est, & laboris alleuationem extrinsecus obiectam non expectat: uerum & aquas & requiem præclare contemnens, sublime fertur, sursumq; in cœlestem locum uolans, maxime procul ex alto æthere acutissimè inferiora uidet. Cuius alarum crepitum ubi primum Draco auribus perceperit, in latebras statim abditur. Hoc autem indice suorum pullorum ingenuitatem legitimam Aquila experitur, eos adhuc implumeis ac ex ætate infirmos solem intruere aduersum cogit, ac si quis illorum solis radios ægre intuens, nictatione oculos obnubat, nido expellit, & uelut adulterinum abdicat. Sin autem solē sine nictatione respiciat, extra suspicionem est, atque idcirco inter legitimos adscribitur, quod cœlestis ignis est generis incorruptus index.

De Aquila quæ Gordio regnum præsignificauit, & de Lupo qui Gelonem Syracusanum seruauit, CAP. II.

EX Aquilæ significatione filiū suum nomine Misdam, Gordius regem fore coniecit: cum supra huius caput arantis primo uolasset, deinde totū diem in iugo sefsitare nō prius desitisset, quàm is ad uesperam arationem dimisisset. Lupus item maxima magnitudine

gnitudine cum in ludum inuasisset, & de manibus Gelonis Syracusani pueri tabellas rapuisset, Gelon de sella surrexit, & sane quidem feram non timore perterrens, sed tamen acerrime tabellarū suarum retinens, eam insequebatur. Postea autē quàm hic extra tabernam ludi literarij fuisset, hæc quidem labem fecit, & repentina ruina cōcidens, pueros unā cū præceptore confecit, & oppressit: solus Gelon diuinæ prouidentiae munere sodalibus suis superfuit. Quod ipsum non eum à Lupo occisum, sed potius seruatum fuisse, magnam profecto admirationem habet. Non igitur rationis expertia Deus negligit, imo uero chara habet, cum diuino instinctu partim ex his regnum præsignificarit, partim ex impendente periculo seruaauerit. Ergo bestiarum etiam hæc est uis, in amore ut sint diuino numini.

De contentione Aquilæ & Cornicis. CAP. III.

ET si Aquilas conflictationibus Cornices eludere studēt, has tamē illæ præclare contēnunt, & deorsum fieri sinunt: ipsæ uero sursum subuolantes, æthereum locū secant, quod quidē ipsum non Cornicū timore agunt. Quisnā hoc dicat, qui plane sciat Aquilarum uim: sed potius propria quadā animi magnitudine earum infra se uolantiū lapsus facile patiuntur.

De Aquila Chrysaëto nuncupata. CAP. IIII.

AQuilarum genus quod alij Chrysaëton, alij Stellarem appellant, non sæpe apparet: eius generis Aquilam Aristoteles uenari ait Hinnulos, Lepores,

pores, Grues, Anseres ex cohorte. Aquilarum maxima hæc existimatur. In Creta uero Tauros inuadi ab ea solere in hunc modum narrant. Interea Taurus se cum abiicit ad pastum, ex insidijs Aquila in ceruicem inuolans, crebras illi ac acerrimas plagas rostro infligit: Ille tanquam a filo excitatus, primum incenditur ad cursum, deinde quæ potest se in fugam confert. Quandiu in plano & stabili loco fertur, ab Aquilæ molestia requiescit, ea nimirum quoad in planiciem excurrit, nihil ei negotij exhibet, at quieta uolans illum acerrime obseruat, quacunque ingreditur. Cum illum proxime ad præcipitem locum ac decliuem accessisse uidet, explicatis in orbem alis, illius oculos quatit, & ea quæ ante pedes sunt, nihil illum prouidentem, magna uero præcipitem agit, laniatuque uentrem appetens, quantum eius cupiditas fert, nullo deinde negotio præda ponitur. Ab aliena præda se continet, nihil enim tale etsi humi iacet attingit, sed ex suis laboribus gaudet, atque à communicando cum alijs se sustinet. Posteaquam expleta atque exsaturata est, sua aspiratione graui & tetra reliquias imbutas relinquit alijs, iam ad usum ineptas. Aliæ ab alijs longissime nidificant, ne mutua ex loci propinquitate inopes prædæ pereant.

De Aquilæ amore erga suos nutritios & suos pullos. c. v.

VNum genus Aquilarum est, quod in nutritios suos admirabilem charitatem retinet, cuius rei exemplum est Aquila Pyrrhi, quam ab omni cibo se prorsus

prorsus abstinentem, mortuo domino suo immortalis fuisse ferunt. Quod idem alumna uiri priuati fecisse dicitur, sese nimirum in medios rogos, cum dominus cremaretur, immisisse: sunt qui dicant non uiri, sed mulieris alumnam fuisse. Ex omnibus animalibus maximo studio in foetus suos existit: quare acerrimo odio eum persequitur, quem in nidum inuasisse conspexerit, non inultum, impunitumque dimittit, nec ad repetendam poenarum moderationem quandam rostro utitur, sed illum alis uerberat, & unguibus lacerat.

Quemadmodum ab Aquilis terrestres Testudines occiduntur. CAP. VI.

TErrenas Testudines à se comprehensas ex alto deicientes Aquilæ ad saxa allidunt, & ex contrita Testudinum testa extractam carnem exedunt, conficiuntque. Itaque Eleusinius Aeschylus tragicus poeta de uita migrasse dicitur. Cum enim in saxo sedens, ex consuetudine institutoque suo & philosopharet, & scriberet, eius caput à pilis nudum, Aquila saxum esse arbitrata, Testudinem, quæ in sublime extulerat, in idipsum deiecit, & sine aberratione ictum dirigens, uirum interfecit.

Quemadmodum Lepores uenantur Aquilis. c. vii.

Lepores & Vulpes ad hunc modum Indi uenantur, neque enim ad capturam eorum canibus egent: Aquilarum & Coruorum & Miluorum pullos educant, ad uentionemque instituunt. Instituendi ratio hæc est: Primum ut ad Leporem & Vulpem mansuetos carnem appenderunt, eos de manibus dimittunt, ad quos

E 2 à tergo

à tergo insequēdos auibus emissis fruendæ carnis ad eos ipsos alligatæ potestatem uenatores concedunt. Aues autem acriter insequuntur, & simul ut uel hanc, uel illam ceperint, præmium pro captura carnē consequuntur. Hæc nimirū apud eos prosequēdi has bestias maxime illecebra est. Postea uero quàm eas exacte ad uenandi scientiā erudierunt, in montanos Lepores, ac feras uulpes emittunt: aues consueti prandij spe quæ ex obiecta præda eis ostenditur, & insequuntur, & celeriter comprehendunt, atque, ut Ctesias ait, quod ceperunt, dominis reportant, non plane insciæ pro carne illa prædæ domesticæ antea appensa, se ex fera præda nunc uiscera habituras esse.

De Aquila redamante puerum, CAP. VIII.

PVerum auium studiosissimum, Philarchus memoriam prodidit, Aquilæ pullum quem dono accepisset, uario & multiplici cibo aluisse, & studiose diligenterque curasse. Nam cum ipsum non tanquã rem ludicram alebat, sed tanquam uel amores suos & delicias, uel natu minorem germanum fratrem, sic sane is Aquilam magna cum cura & diligentia tuebatur. Cum autem progressu ætatis in mutuam inter se amicitiam uehementer exarsissent, atque accidisset ex morbo ut puer laboraret, tum ei Aquila assiduitate officij assidebat. Cum enim is quietem caperet, ipsa quoque quieti se dabat: cum uigilaret, eadem assistebat: cum non ederet, ipsa pariter cibum non admittebat. Postea uero quàm è uita excessisset, atque efferretur ad monumentum

numentum sepulchri, cum prosecuta est: postquam ubi cremaretur, in medios rogos se immisit.

Quemadmodū Aquila ab homine auxiliū affecta, statim sibi benefacta retribuerit. CAP. IX.

Decem & sex uiri frumentum in area baculis excutientes, uastissimis solis ardoribus cum ardentissime sitirent, unum ex suis ut aquam de proximo hauriret fonte, miserunt: Is messoriam falcem in manibus habebat, & in humeris situlam gestabat: ubi uero ad fontem uenit, Aquilam extricissime offendit serpente circumplicatam, iam iam proximã ut strangularetur: in eam, ut sæpe solet, inuolauerat: uerum tamen non suarum fraudum compos in ea ipsa expugnanda euaserat, at enim spiris illius circumuenta, uicina erat ad pereundū. Agricola, uel quod non ignoraret, uel quod auditione accepisset, Aquilam louis nunciam & ministram esse, & item quod egregie tene ret feram bestiam esse, falce serpentem ab Aquila abscidit, & uinculis eam, unde effugere non poterat, exsoluit. Cumque his obiter gestis reuertisset, atque hausta aqua uinum temperatum omnibus ministrasset, ij quidem auidissime bibere ingrediuntur: is autem qui aquam hausisset, iam post illos bibiturus erat (nam tum famulus non compotor erat) ad labra poculum cum admouisset, seruata Aquila circum locum illum etiam nunc uersans, sic in poculum inuolauit, ut portio effunderetur. Ille quod grauiter sitiret indignatus ait: Hanc ne gratiã, cum sis illa (nam auem recognoscebat)

scibat) tuo conseruatori refers: ita ne Iouem gratiarū inspectore & præfectum uereris: Cum hæc elocutus se ad alios conuerteret, uidet ex uenenata potione palpitantes, extremum spiritum efflare. Serpens, ut conijcere licebat, suo ueneno fontem imbuerat. Itaque redemptionis præmiū ei qui se cōseruasset, Aquila cum pari salute compensauit. Hæc dicit Crates Pergamenus, & Stefichorus in quodam poemate graui & antiquo, & in uulgus haudquaquam peruulgato.

De eadem. CAP. X.

Gyllij accensio.

Aliæ aues uolandi idcirco diuerticulis flexionibusque in coelum, quod recta non possint, efferruntur: sola Aquila directo uolatu in sublime fertur. Aliæ item rectam uiam flectunt, cum ad terram delabuntur: Aquila deorsum uersus recta defertur: eam Aegyptij non aquam, sed sanguinem testantur bibere. Quod si in pugna uicinam se ad succumbendum sentit, sese supinam ad terram abiicit, & in hostem ungues dirigit, quod ipsum cum hostis præstare non possit, in fugam facile impellitur. Aliorum animalium non semper maribus sceminæ ad coitum obediunt, Aquilæ coitum nunquam recusant: nam ter & decies quamuis inita sint, si tamen mares præterea eas appetant, parent. Unguibus lapidem in suum nidum supporant, ut eo depressus nidus, firmiter constet.

De Gryphibus. CAP. XI.

Gryphem Indicum animal audio similiter quadrupedē ut Leonem esse, robustissimis item existere

stere unguibus, Leonum similibus: tum esse posticis partibus nigrum, anticis uero rubrum: alas autem ipsas non item eiusmodi, sed albicantes ferunt. Ctesias eos ait Aquilino ore esse, & capite cuiusmodi pictores fingunt: oculis autem igneis, nidosque in montibus facere, utque ætatis processu grandes non capi, ita earum pullos comprehendere posse. Bactri autem Indis finitimi eos illic auri custodes esse, aurumque effodere aiunt, & simul eo ipso nidos construere: quod uero auri in terram deciderit, Indos homines auferre. Contra Indi eos auri, quod ueri quidem simile uidetur, custodes esse negant: neque enim Gryphes auri egerent: at contra ipsos cum ad colligendum aurum homines accesserunt, hos de pullis suis maiorem in modum timentes, pro eis pugnare, atque cum alijs etiam animalibus concertare, eaque funditus uincere. Contra autem Leones & Elephantos non stare: idcirco indigenæ, quod ab huiusmodi animalium robore timeant, non interdiu, sed ad collectionem auri noctu proficisci, quod se tum melius latere arbitrentur. Locus ubi Gryphes uersantur, ac ubi aurum effoditur, desertissimus est. Quocirca aurum uenari studentes, mille, aut bis mille armati eò perueniunt, simulque saccos afferunt, silentem lunam obseruantes. Quod si Gryphes fallant, duplicem commoditatem assequuntur, quod & eorum uita ab illorum atrocitate seruatur, & quod etiam aurum Indi domum auertunt. Sin in furto deprehendantur, perierunt. Cum semel eò profecti sunt,

E 4 domum

domum non nisi triennij, aut quadriennij interuallo reuertuntur. Aristeas Proconesius in suis uersibus dicit eiusmodi aues cum Arimaspsis de auro pugnare.

De Vulturibus. CAP. XII.

IN hominum cadauera Vultures infestissimi feruntur, in quæ incurrentes tanquam hostilia inuadunt, ac hominem uicinum ad moriendum quando supremum uitæ diem agat, diligenter obseruant. Expeditos in bellum exercitus præsentione quadam cõsequuntur, plane scientes & quòd ad bellum proficiscuntur, & quòd omnis pugna strages edere solet. Vulturem non nasci marem aiunt, sed fœminas omnes generari: quam rem non ignorantes hæ bestia, pullorumq; solitudinem ac inopiam timentes, ad gignendos pullos talia machinantur. Aduersæ Austro uolant, uel si Auster non spirat, ad Eurum uentum oris hiatu se pandunt: spiritus uenti influens, ipsas implet. Dicunt Vultures non nidificare: Vultures uero, qui sunt medijs inter Vulturum genus, & Aquilarum, esse tum mares, tum nigros colore, quorum quidem nidos reperiri audio, attamen oua eos excludere non existimo, sed pullos potius parere, eosq; statim à partu uolatiles esse intellexi. Vulturibus unguentum perniciem infert. Barcei gens Hesperia ex aliquo morbo mortuos, ut muliebriter & ignauiter defunctos, ad notandam mortis ignominiam igni cremant: Eos uero qui in bello morte occubuerint, ut summa uirtute ornatos, Vulturibus deuorandos obijciunt: quòd

quòd eas aues sacras existiment. Romulus in Palatio colle ex duodecim Vulturibus optima auguria egit: Nam ex auium numero cõmutatione in duodecim homines facta, principes totidẽ Romanos, quot aues perspexisset, uirgis antecedere iussit. Eiusmodi uolucres Iunoni sacras Aegyptij ducunt, atq; earum pennis Isidis caput, & uestibulorum fastigia ornant.

De eisdem. CAP. XIII.

Vulturum genus cum sit acribus oculis atq; acutis, longo interuallo quod edendum sit, despicit, ac futuro bello septem ante dies, quàm pugna committitur, locum præuidet, in eamq; partem in qua alterutra pars succumbet, respectat. Quamobrem reges olim speculatores solebant præmittere, qui renuntiarent, ad quam nam partem oculos Vultures referrent. Iam porro trecentos & sexaginta quinque dies quibus annus conficitur, ad hanc rationem eiusmodi auis patitur: centum & uiginti in terra commoratur, nusquamque humo tollitur, quòd sane totus & animo & corpore in alendos pullos sit: ducetos & quadraginta neq; concipit quicquam, neque alit, sed sibi tantum uiuit. Quinq; reliquos dies in conceptione consumit. Quòd autem nihil in amore ardentius quàm pullos habeat, ex eo satis liquet, quòd totidem dies quot modò commemorauit, sic in alendam prolem incumbat, ut non se ex pullorum loco commoueat, ac si quando nutrimenti facultas desit, ne fame pulli pereant femori suo uulnus infligit, & manantem

E s san

sanguinem eis ipsis exforbendum dat.

De Accipitre. CAP. XIII.

Gyllij ac celsio, **V**arium & multiplex genus accipitrum: Thynunculus, Buteo, Aquila Vulturi similis, quæ Cymindis appellatur, Perdicotheros Apollinis minister esse dicitur: Olsifragam, & Harpam Mineruæ attribuunt: Columbarium Mercurio dicunt sacrum esse: Iunoni Tanyssipteron: Buteonem Dianæ: Marti deorum Morphnon: item alios alijs Dijs consecratos esse. Accipitres non minus quàm Aquilæ ad aucupandum habiles, neque magnitudine Aquilis inferiores, de auibus longe hominum studiosissimam habentur. Eos in Thracia auditione accipi ad hanc rationem cum hominibus per paludes societatem aucupandi coire: homines explicatis retibus quiescere, accipitres autem superuolantes exterrere auis, ac intra retia compellere. Thraces si quas ceperint aues, cum accipitribus partiri, eosque tum ad aucupij societatem fidos habere: Sin cum his earum partem quas ceperint auium, non communicauerint, dissociari atque distrahi. Iustæ magnitudinis accipitres & intergræ ætatis cum Vulpibus pugnaciter certare, & sæpenumero contra Aquilas & Vultures pugnare: à cordibus tanquam sacro quodam initiatis se sustinere. Nunquam enim auium corda ueluti religione quadam constrictos edere. Hominem mortuum si inhumatum perspexerint, iniecta gleba humare dicuntur: etsi illos hoc ipsum Solon, sicut Atheniensis, non

non facere instituerit. Quod si corpus attigerit, ieiunus manet, neque si unus tantum aquam in sulcum deriuet, aquam gustat: quod sane existimet illi unico homini incommodare, sua nimirum potione aquam ex illius usu auferens. Sin plures homines irrigant, uidentis affluentis aquæ copiam, uelut ab eis inuitatus, libenter bibit.

De Accipitribus tinunculis. CAP. XV.

Accipitrum genus quod nominatur Cenchrus, nulla eget potione. Ardenti in foeminas amore inflammatur, moreque hominum amatoria leuitate flagrantium, semper sectando eas in oculis fert. Si quodam foemina abscesserit, ex eo maximum capit dolorem, & clangorem fundens uastum exclamat: utique homines uehementer amantes ex amore uexantur, perinde amatorijs molestijs affligitur. Cum ex oculis laborat, syluaticam lactucam euellit, eiusque acerrimum succum expressum suis oculis imponens, ad sanitatem restituitur. Hoc uti medicamento ad sanandos oculorum dolores medici dicuntur, unde oculorum medicina Hieracia, quasi Accipitraria appellatur. Vnde uidere licet homines se auium discipulos profiteri, atque etiam præ se ferre non uereri. Sacrilegum medicum Delphis, cum in eum incurrisset Accipiter, eius caput conuellens, indicauit. Itemque nostri Accipitres esse creduntur qui censentur in genere Aquilarum. Ineunte uere delecti ex omnibus duo in Aegyptum allegantur, ad speculandas insulas quasdam

dam desertas quæ Libyæ adiacent. Ii autem ubi reuerterint, præeuntes eò alios deducunt: quibus duobus cæteri peregre illius profectionis festum agunt. Cum ad eas insulas peruenerunt, quas illi duo speculati commodiores sibi indicarunt: hic in multa quiete, & tranquillitate pariunt, & excludunt, passerescq; & columbas uenantur: pullos cum magna redundantia alunt, deindeq; firmos ad uolandum in Aegyptum abducunt, tanquam ad paternas sedes.

Ut meminerunt beneficij accepti etiam feræ bestia.

& de Accipitre,

CAP. XVI.

NON tam immanes beluæ existunt, quin liberaliter acceptæ, beneficiorum acceptorum memoriam studiose diligenterq; seruent. Nam eas in eos ipsos à quibus beneficium acceperint, uehementer gratas esse, testimonio sunt uel Aegypti admodum fera animalia, Feles, Ichneumones, Crocodili: & Accipitrum genus est quod esca illecebris capitur, isdemq; mansuetum, postea nūquam abscedit ab eo quem experitur in se benignum. Homo autem & rationis particeps & munere prudentiæ ornatus: tum etiam, quod uel rubor ipse facillime indicat, uerecundia præditus, qui modò amicus erat, nunc repente hostis, uel leuissimis de causis, grauissimus fit: & quæ illi credita sunt, uel tenuissima suspitione iniecta, euomit.

Interea accipiter quoad uiuit, cum apud Aegyptios egregie charus deo esse existimatur, tum post excelsum è uita futura ostendere, ab eodemq; somniorum signifi

significationes proficisci, atque apud eosdem populos tripodæ accipitris aliquando fuisse, unde oracula consulentibus diuino instinctu afflata funderentur. Perdices Paphlagonæ duplici corde Theophrastus cõfirmat. In Bisaltia duplex iecur lepores Theopompus ait habere: Apion uero nisi nugatur, Ceruos locis quibusdam quatuor renes habere. Idemq; affert, Oeneo in Menide regnante, bicipitem Gruem apparuisse, tumq; Aegyptum feracem extitisse: atque sub alio rege quadricipitem auem uisam fuisse, & quanta antea nunquam Nilum alluione redundasse, frugumq; ubertatem mirificam fuisse. Quadricipitem Ceruum Nicocreon Cyprius habuit, quem Pythio consecrauit. Ego Bouem quinq; præditum pedibus uidi, sacrum & dedicatum deo, qui colitur ad Alexandriam in loco ubi Perseæ arbores consitæ, per pulchra umbra opacant: pedem is in armis appensum habebat cum ad ingrediendum adiuuãtem, tum absolute factum.

Quemadmodum Aegyptij Accipitrem colunt.

CAP. XVII.

ACCIPITREM Apollini consecrant Aegyptij, & uenerantur. Oron sua lingua Deum hunc appellant. Auem autem eiusmodi Thaustum nominant. Cum Apolline idcirco conuenientiam habere aiunt, quòd de aibus soli Accipitres semper nullo negotio aduersos solis radios intuentur, neque intentis oculis sursum uersus iter suscipere grauantur, nec diuina flamma

flamma offenduntur: ijdem ipsi serpentibus & uenenatis bestijs inimicissimi sunt, nec enim ipsos serpens, nec Scorpius, nulla ue alia mala bestia latere potest: nullas fruges exedunt & conficiunt, sed & carnes uorant, & sanguinem exforbent, ijdemq; suos alunt pullos: ad libidinem sunt inflammatisissimi: os tibiae illorum si ad aurum admoueatur, sic ipsum illecebra quadam mirabili ad se allicit, quemadmodum Heraclotem lapidem sua ui prædicant quasi præstigijs & captionibus ferrum ad se attrahere.

De eodem. CAP. XVIII.

Gyllij accersio.

Accipiter cum ex sese tria oua peperit, unum solum selectum alit, alia duo frangit, quod ipsum eo tempore facit, cum ungues amisit, quod tres pullos tum alere nequeat. Accipitris natura tota sanguine & spiritu constat: hominis misericordia mouetur, eidemq; iacenti mortuo ingemiscit, illiusq; oculos terra obtegit.

De magna Struthione, quam Sextus Pompeius & Ausonius Passerem marinum appellant. CAP. XIX.

TAmetsi alis penna frequentibus magna Struthio prædita est, a terra tamen nec tollitur, nec in sublimem fertur, at celerrime duabus alis explicatis graditur, quas uentus tanquam uela implens propellit: uolare autem nescit. Et si permulta oua parit, non tamen omnia ad frugem perducit: at fecunda ab infecundis secernit, tantumq; frugiferis incubat, simul & ex ijs pullos excludit, & sterilitate affecta, eis ipsis editis pupillis

pupillis alimenta præbet. Quod si quis eam insectetur, propter corporis grauitatem uolando effugere nequit, sed duntaxat explicatis alis, gressu ipso effugere aggreditur: sin propior facta est, ut capiatur, obuios lapides sic pedibus retro ad hosteis uersus tanquam funda iaculatur.

Ex minima origine in maximam crescunt magnitudinem Crocodilus, Struthio magna, Elephanta. CAP. XX.

Hæc tria ex minimis euadunt maxima animalia, Hex aquatilibus, Crocodilus: ex uolucris, magna Struthio: ex quadrupedibus, Elephanta. Iuba rex Elephantum scribit patri suo fuisse, qui multa secula uixisset, nempe qui emanasset, & per manus traditus fuisset, usque ab huius alta stirpe. Et Ptolemæo Philadelpho Aethiopem Elephantum fuisse, qui uel multas ætates uixisset, uel ex hominum consuetudine, uel institutione mansuetissimum: atque idem ipse ait, se uidisse Elephantum Seleuci, cognomine Nicanoris, qui usque ad Antiochorum postremam expugnationem uixisset.

De eiusdem natura. CAP. XXI.

In Struthionis uentre, cum is a sordibus expiatur, lapides inueniuntur, quos hæc postea quam deuorauit, in omaso prope reticulum diu asseruatos concoquit: ij sane ad efficiendam oculorum medicinam salutare sunt: atque illius adeps & nerui, auxilium & salutem neruis hominum afferunt. Eademq; in cursu deficiens lassitudine, comprehenditur ab equitibus, etenim

etenim in orbem currit: uerum equites ei orbem præcidentes, currendo defessam assequuntur. Ad hunc etiam modum capitur, pedibus sanè nidum ex sabulo architectans, in solo humilem nidum fingit, & construit, cuius medium concauum efficit, labra ambientia alte exaggerat, ac tanquam muro circummunit, ut munitio eminens pluuiam in nidum influere, & pullos etiamnum teneros alluere prohibeat. Amplius octaginta oua ex sese parit: non tamen uno eodemque tempore ex ouis pullos excludit, sed ex his partim iam in lucem proferuntur, partim intra oua informantur, & conglutinantur, partim etiam fouentur. Cum autem ipsam sic incubantem uir eius uenationis bene peritus animaduernerit, peracutas ex ferro cuspides spiculorum more rectas circum nidum defigit, & alibi cubi prope in occulto latens, ex insidijs rei euentum acerrime expectat. Struthio uero quoniã amore, quæ erga fetus suos acerrimum habet, flagrans sitienter cum eis uersari cupiat, ex inquisitione pastus reuertitur, ac nimirum priusquam in nidum introeat, huc illuc uersans oculos, circumspectat, quod metuat ne quis sese speculetur. Deinde ardentissimo pullorum studio uicta, etsi ferrum splendescit, ita tamen alis passis, tanquam uelis contento fune explicatis, intra nidum mirabiliter ingreditur: nam cuspidato ferro transfixa, acerba morte afficitur: Venator uero repentinus eod accedit, simul cum matre pullos capit.

De eadem,

CAP. XXII.

Etsi

ET si Struthiocamelus quandam similitudinẽ Cas Gyllij ac
Emeligerit, tamen inter uolucres numeratur. Non celsio,
tamen iisdem insidijs quibus aliæ aues attentatur, sed
Equis, & Canibus, & uinculis comprehenditur. Ea
magnitudine est, ut in lato dorso infantem puerum
ferre possit. Illius tibiæ procerissimæ, & Camelorum si-
miles frequentibus compactæ sunt squammis: excel-
sum item caput, & paruum: longum etiam collum, &
Cyanei coloris: oculi magni: rostrum breue, acutumque:
molles plumæ: ungula fissa. Dum effugere non quit,
intra arbusa aut umbrosa loca caput abscondit, quod
ea corporis pars cæteris debilior sit.

De Cycno.

CAP. XXIII.

Hominibus Cycnus præstat, non modò enim no-
uit quando ipse appropinquat ut moriatur, sed
ut placatissime & lenissime mortem ferat, à natura est
præclarissimum donum consecutus: in morte enim
nullum acerbi doloris sensum inesse, se in optimam
spem induxit. Homines autem quod nesciunt, id &
exhorrent, & summum malum existimant. Olori tan-
ta animi est tranquillitas in extremo uitæ spiritu, ut si-
bi tanquam nœniam canat. Quod autem non angore
atque molestia implicatus cum extremum cantum edat,
Socrates testatur: sed potius alacri animo affectus:
Neque enim qui animo dolorem capit, bilem ducit can-
tu: Neque modò ad mortem, uerum etiam ad pugnam
fortis est. Iniuria item non laeßit, tanquam sanè mo-
deratus & uir prudens, sic laeßenti & insidianti de-
F animi

animi robore nihil concedit. Cæteræ quidem aues cum eo pacem habent, & quasi foedere deuinciuntur: ab Aquila uero sæpe hostiliter appetitur, nunquam tamen uincitur, sed eam prouocantē animi non solū robore, sed iure etiā optimo uincit. In mari Aphrico, Aristoteles ait Olorum gregem sæpe apparere, & cantum tanquam ex choro quodam consonanti, suauem quidem, at lugubrem, & uelut ad misericordiam inclinantem à præternauigantibus exaudiri. Fontes, lacus, paludes, alia uel loca aquis redundantia incole re solent, ubi earum rerum periti dicunt eos musicas rationes exercere. Cynis sedes & commorationes sunt in lacubus, paludibus, stagnis, & perennibus fluuijs, quorum confluens moderate & sedate fertur. Suapte natura pacati sunt, ad senectutemq; perueniunt non sibi grauem. Robori quo magno præditi sunt, confidentiores existunt: non tamen ut inique in cæteras aues dominentur, sed ut lacepsiti iniurias propulsent: facile Aquilas prouocati uincunt.

De Anserē. CAP. XXIIII.

IN Aegio Achaia urbe præstantē forma puerum, in nomine Amphilocum, sicut Theophrastus refert, Anser amauit. Nam cum in Aegienſi custodia is puer cum perfugis ab Olenio teneretur, ei Anser dona afferebat. Nihil igitur mirū in Chio Glaucē citharcedam homines, cū ea esset pulchritudine eximia, adamasse. Siquidē ab Ariete, & Anserē etiam eandē audio amatam fuisse. Anseres Taurum montē transmittentes

Aquil

Aquilarū metu singuli mordicus lapidem tenent, ut ne clangorē fundant: tanquā enim silentij frenos sibi iniicientes, montem transuolant, atq; sic suppressa omni clangoris significatione, persæpe Aquilas fallūt. Quod autē natura calidissimi sunt, idcirco lauationū cupidissimi existunt, etenim natate gaudēt. Et quemadmodū cibarijs summe humidis, quibus interius refrigerētur, delectantur: sic nec lauri folia, ne si quidem fame opprimantur, attingūt: nec rosam laurinam sua sponte, nec adhibita ui, edunt. Præclare enim intelligunt, siquid tale comederint, se uita priuatū iri. Contra homines non modò in cibo & potione, sed per somnum insidijs attentantur: sexcentiq; partim uenenata potione perierunt, ut Alexāder: partim cibo, ut Claudius, & Britannicus eius filius, ac ueneni ui sopiti, de lecto non surrexerunt.

De beneuolētia Anseris erga altorē suum. C. XXV.

CVM Lycadem peripateticum altorem suum Anser tantopere amaret, ut & cum ipso simul ambularet, & cum ille federet, hic quoq; ab ambulādo quiesceret, & ipsum nunquā relinqueret, eum ipsum Lycades mortuum non minus ambitiose, quā aut fratrem aut filium sepulturæ honore affecit. Anseres acrius quā canes ad custodiā aduigilare, Romani planè & exploreate perceperunt. Cum enim acerrimum bellum Galli eis intulissent, simul & ui atq; impressione intra urbem irrupissent, Romamq; præter arcem Capitolinam, ad quam difficilis ascensus erat,

F : cepiss

cepissent: quam etiam fidei suæ permissam custodiebat M. Manlius consul, qui filium suum etsi rebus præclare gestis, & pugna strenue pugnata, tamen quòd iniussu imperatoris pugnasset, morte multatus uit. Eam Galli undiq; sibi inaccessam uidentes, & noctè intempestam, ad inuadēdos ex insidijs arctissime dormientes, accommodatam rati, qua non custodiebatur, ac silentium à custodibus erat, non arbitrantibus inde Gallos inuasuros esse, aggrediuntur: ac tum capta arx fuisset, nisi anseres interfuissent. Nam Canes obiectum cibum silentio edebant. At enim Anseres, cum ex eorum natura sit ad obiecta cibaria clamores tollere, & minime ab strepitu conuiescere, editis clangoribus, M. Manlium, & circumfusas custodias è somno excitarunt. Ex quo factum est, ut nunc iam quotannis Canes suæ fraudis pœnas Romanis dent, cum ad memoriam ueteris eorum proditiōnis. Anser certis diebus in honore est apud Romanos, & magna pompa in foro incedit.

Quemadmodum libertatem in uolando amant

Attagenes.

CAP. XXVI.

ATtagenes aues ferunt ex Lydia in Aegyptum deportatas, & in syluam demissas, primo Coturnicis uocem misisse: post cum fluminis alluione cœlum pestilens factum esset, quo multi passim mortales perierunt, eiusmodi aues non intermisisse maioris expressione, quàm quemuis explanatissimæ linguæ puerum, loqui, & dicere, *ἄνθρωπος ἄνθρωπος ἄνθρωπος ἄνθρωπος*, id est,

id est, Ter mala malis. Itemq; aiunt eas captas neque mansuescere, neque idcirco amplius pristinas uoces edere, quòd seruitute conticescunt, & obmutescunt. Quòd si ex potestate in libertatem uolandi dimittantur, & in suas sedes perueniant, rursus loqui, pariterq; cum libertate uocem recipere. Huius Aristophanes meminit in comœdia inscripta Auibus: suum proprium nomen loquitur & canit.

De eadem.

CAP. XXVII.

Alexander Myndius dicit Perdice paulo maioris Gyllij ac celsio, Arem esse Attagenem, eius uersicoloribus pictum maculis dorsum, figulinæ testæ coloris speciem similitudinemq; gerere: præterquàm quòd magis rufum est. Quòd autem graui corpore sit, & breuibus alis, ideo facile comprehenditur: puluatione gaudet, tum fœcunda est, & sicut Gallinacei grano utitur.

De Gallinaceo.

CAP. XXVIII.

Gallinaceum ex oriente luna quasi diuino quodam spiritu afflatum bacchari atque exultare ferunt. Oriens autem sol ipsum nunquam fallit, tum uehementissime uocem contendens, semet magis magisque cantando uincere conatur. Latonæ in amore esse aiunt, & quòd ei affuerit pariēti, & quòd etiam nunc parientibus adsit, & faciles partus efficiant. Matrice Gallina extincta, is ipse incubat, & pullos ex ouis excludit, ac tum silentio utitur, quòd sanè sibi conscius sit se muliebri munus obire, & parum uiriliter facere. Ac si cum altero pugnant uincatur, idcirco non

F 3

canit,

canit, quòd ex illa mala pugna spiritus fracti illi uocem supprimant. Cuius offensionis uerecundia confusus, in primam quanque latebram sese occultat: Is autem qui ex certamine uictoriam reportarit, tum oculorum eminentia, tum ceruice erecta simul & cantus contentione insolenter effertur, & triumphanti similis est. Illud item in eo mirificum, cum limen intrat, tametsi superum altissimum existit, is tamen sese inclinat: quod quidem ipsum superbia inductus facere uidetur, ne uidelicet crista uspiam offendatur. In locis ubi coeli status uuidus est, Gallos non cantare Theophrastus inquit. Si foeminarum facultas non sit, omnes subigunt in cohortem suam recentem uenientem. Leo ab eo magno timore afficitur: eodem timore est Basiliscus, cum enim eum uidet, tremit animo: cumq; eundem audit canentem, terrore concussus, propemodum emoritur. Quam rem non ignorant qui per Africam iter faciunt, Gallum itineris comitem sibi adiungunt, qui eos à tam pestilenti malo Basilisci prohibeat.

De Gallo qui uini ministrum amauit: itemq; de
Graculo & Apibus. CAP. XXIX.

PHilon dicit, eum qui Nicomedi Bithyniae regi potula administraret, à Gallinaceo adamatum fuisse: tum Graculo formosum puerum in amore fuisse: tum etiam Apes amatorio affectu flagrare: ob eamq; causam à pungendis hominibus quos amant, aculeos sustinere.

De Gall

De Gallinaceis Indicis. CAP. XXX.

IN India Galinacei nascuntur maximi: non rubram habent cristam ut nostri, sed ita uariam & floridam, quemadmodum coronam ex floribus contextam. Pennas posteriores non inflexas habent, neque in orbem reuolutas, sed latas, quas cum non erigunt, ut Pauones trahunt: eorum pennae smaragdi colorem gerunt.

De Gallinaceorum certamine. CAP. XXXI.

Athenienses post uictoriam eius belli, quod cum Persis gesserunt, legem constituerunt, quotannis ut certo die Galli in theatro publice certarent: unde uero initium lex duxerit, dicam. Contra Barbaros cum Themistocles exercitum duceret, & Gallos non ignauiter pugnantes animaduertisset, exercitum confirmauit, his uerbis ad milites usus: At hi neque pro patria, neq; pro penatibus, neque pro sepulchris maiorum, atq; libertate, neq; pro pueris mala sustinent: sed ut ne uincantur, neuter cedit alteri. Quae cum dixisset, Atheniensibus animum auxit. Itaq; id factum, quod eis fuisset significatio ad uirtutem, ad similitum factorum monumentum seruari uoluerunt. Theophrastus scribit, ex Gallinaceis libidinosiores domesticis agrestibus esse, itemq; mares statim à cubili uelle coire, foeminas autem magis procedente die.

De Gallo peregrino. CAP. XXXII.

IS quem ex nouo orbe deportatum uidi, eadem est
qua Pauo colli proceritate, quod ipsum simul cum

F 4 capite

Gyllij accersio.

Gyllij accersio.

capite à plumis omnino nudum est: tantum purpurascens pelle obducitur, & tam ualde crassum est, ut pellem quæ antea laxa & uacua spectabatur, cum uocem mittit, sic contendat & inflet, ut ad brachij crassitudinem accedat. Vox cum fragore per collum longe lateq; uagans redditur, ut liquorem in dolium infusum dices strepere: in sua tamen uoce quiddam gallinaceum recinit. Eius capitis uertex colore partim albo, partim cæruleo, partim purpureo distinctus: crista caret: quædam rubra appendicula carnea ex eius summo rostro per superiorem rostri accliuatatem, tantopere eminent, ut digiti longitudine inferius dependeat, quàm rostrum ipsum, quod quidem ipsum ea superintegitur, ut hoc nisi è transuerso uideri non queat. Hanc quidem appendiculam cum passum capessit contrahit, ut quæ antea digito longior, quàm rostrum propendebat, modò contracta ad rostri longitudinem non accedat. Huius plumæ tum Accipitris speciem similitudinemq; gerunt, tum extremæ albæ uisuntur: cruribus est procerissimis, eiusdemq; unguis similiter ut nostratium aduncitatem habent, & distinctionem. Illius quem uidi corpus & rotundum erat, & Pauonis excelsitatem superabat: oculos rum ambitus cæruleo & purpureo colore efflorescebat, & perinde ut Accipitres acri atque acuto uisendi sensu uigebat. Cum quispiam ad gallinam appropinquat, totus inhorrescit, plumis & gradu superbo exterrere accedentes conatur: gallina illius alba erat,
& Pau

& Pauonem cum plumas caudæ amisit, referebat.

De Gallina.

CAP. XXXIII.

Gallina ardet studio & amore pullorum: primum Gyllij ac-
celsio. Genim ut Circum auem rapacem supra tectum gyros agere cognoscit, statim uehementer uociferatur, & ceruicem iactans, atq; in gyrum contorquens, caput in altum tollit, ac omnibus plumis inhorrescit, tum explicatis alis timidos pullos, & sub alato tegmine pipientes protegit, auemq; procacem retrocedere cogit. Deinde eos ex latibulo plumeo prodeuntes studiose pascit. Tantum nimirum erga filios amorem, non modò in hominum, uerum etiam in serpentium, atq; immanium ferarum corda inseruit deus, ut uipera uisa fuerit, quos peperisset, lingua lambere, & tanq; expoliret ut prudenter dictum sit, procreationem suam tam charam omnibus animalibus quàm animam esse. Gallinæ item, auesq; reliquæ, sicut Cicero ait, & quietum requirunt ad pariendum locum, & cubilia sibi nidosq; construunt, eosq; quàm possunt mollissime substernunt, in quibus facillime oua seruetur: è quibus pullos cum excluderunt, ita tuentur, ut & pennas foueant, ne frigore lædantur, & si est calor à sole, se opponant. Cum autem pulli pennulis uti possunt, tum uolatus eorum matres prosequuntur. Contra homines sæpe non modò alunt, sed etiã cum plurimos liberos susceperunt, ut ne multiplicentur, eos de medio tollunt, ac nimirum cum matribus etiã uenereo complexu iunguntur. Quod sanè ut uel ipsis beluis scelestum ac nefarium facinus putatur:
F s ita

ita Cyro & Paryfatidi Persæ pulchrum & legitimum uidebatur: nam Cyrus matrem nefariè & turpiter amauit, & uicissim ab ea impie redamabatur.

De Pauone.

CAP. XXXIIII.

Non modò Pauo se non ignorat ex aibus formosissimum esse, uerum etiam ubi formæ sita sit pulchritudo, præclarè tenet, atq; ea elatus & ceruiculam iactat, & ex pennis, quæ ei non mediocre ornamentum afferunt, maximos spiritus sumit: his enim spectatoribus metum inijcit, & æstiuo tempore natiuum & non accersitum habet tegmentum. Quòd si quem uelit exterrere, pennas primùm explicat, deinde ad inijciendum terrorem his concrepat, capitisq; elatione, ac superbo supercilio uelut triplicem cristam iactat. Cum refrigeratio ei necessaria est, tum pennis & in anteriore partem reflexis, ex sese corpus suum opacans, caloris uim frangit, & propulsat. Si retro atq; à tergo uentus flat, alas paulatim pandit, atque uentus interspirans auras & molles & suaves ei afflat, unde is refrigeratur. Quòd si laudatur tanquam formosus puer, aut mulier pulchra, corporis præstantiam belle ostentat, sic is ipse pennas ornate & ordine erigit, ut uel florido prato, uel uariæ picturæ similis esse uideatur. Ac uero ante pictorum oculos se ad imitandum exponens, abunde sui pingendi potestatem facit, & spectatorem conspectu suo expleri facile patitur: Et quæquauerus conchatam caudam intorquens, & gemmatiorum & uariam magis quam sint Medorum Persarum ue

rum ue

rum ue uestes, suam stolam ambitiose admodum & elate ostentat. Ex Barbaris ad Græcos exportatus esse dicitur. Primum autem longo temporis interuallo rarus, deinde studiosis elegantiae & pulchritudinis pretio spectatus fuit Athenis, & uiros & mulieres admittentes ad huiusmodi spectaculum, ex eo quæstum fecerunt: atque, ut in oratione contra Erasistratum Antiphon inquit, marem & foeminam mille drachmis aestimarunt. Hortensius homo Romanus cenam prius Romæ sacerdotij adijcibilem cum Pauone dedit. Alexander Macedo eiusmodi aues apud Indos uidens, earum admiratione commotus, in eos qui has occiderent, grauem poenam constituit. Id Pauonis proprium, etiam notione dignum est: quòd treis annos natus incipit ex sese parere, & uarios colores fundere: non continenter quidem, sed duorum dierum interuallo ouis incubat, & simul sic irrita & uana, quemadmodum cæteræ aues, oua parit. In India omnium maximi qui ubique sunt, Pauones nascuntur.

De Porphyrione aue.

CAP. XXXV.

Porphyrio animalibus excellit, & formæ pulchritudine, & nominis cõuenientia: ex puluerulentis uolationibus insatiabili gaudio cõpletur: in locis ubi Columbarum lauatio esse solet, lauatur, nec prius tam se uel in puluerem uel lauatiõnem dat, quàm in ambulationem ueniens, certa spatia confecerit: cum pascitur, se testes sui prandij habere dolet: itaq; secedit, & latens in occulto comedit: acerrima riualitate ardet

det, & mulieres quæ sunt sine uiro obseruat: si cum matrefamilias struprum fieri cognouerit, se stranguat. Volans non sublime fertur. Quod autem ex eo ipso homines magnam lætitiã, uoluptatemq; capiunt, ideo circa ipsius curam cibariorum perspicunt, diligenterq; illum alunt. In magnificis splendidisq; domibus Porphyrio ludicra delectatio est, quarum intra claustra facer & solutus errat. Pauonem, ut formosus sit, luxuriosè tamen uiuentes homines comedunt: cuius pennæ magnum quidem ornamentum habent, sed is sine corpore existit. Porphyrionem cibi gratia in coenis apposuisse hominem scio neminem, nec Calliam, nec Ctesippum uiros Athenienses, nec Hortensium Romanum, quos è multis lurconibus paucos mihi commemorasse satis fuerit.

De amore Porphyrionis erga suos contubernales.

CAP. XXXVI.

Porphyrio præterquam quod & riuialis est, & obtrektor, ea sanè etiam naturæ indole præditus est, ut eorum, quibuscum usq; coniunctus est, amantissimus esse dicatur: eum ipsum & Gallum in eodem uersari domicilio percepi, easdemq; ambulationes & æqualia spatia conficere solere, eisdem uesci cibis, cõmuniter puluerulentis uti uolutionibus, mirificumq; ex his rebus amorem inter se mutuum contraxisse. At enim cum utriusque dominus festo quodam die cum sodalibus, ut epulare sacrificium faceret, Gallum occidisset, Porphyrio conuictore priuatus, tantum doloris

doloris accepit, sibi ut inedia mortem conscisceret.

De libidine Perdicum. CAP. XXXVII.

Ex auibus Perdices, quod ad libidinem ueneris inflammatisimi sunt, idcirco cum fœminis assidue uersantur. Homines autem qui Perdices ad certamen alunt, cum eos ad pugnam inter se incitare uolunt, suam cuiq; uxorem præsentem esse curant: hac enim machinationis commentatione Perdicum timidas repellitur, & mala pugna uitatur: nam male pugnando uictus nunquam in conspectum, nec ad amatam, nec ad coniugem audet uenire, ac potius morte occumbit, quàm commissam pugnam non summa contentione pugnatam amica uideat: quocirca nequid à se turpe commissum illa uideat, atq; ut amicæ suæ probetur, omnes neruos contendit. Tale quidam Cretenses de duobus amantibus prædicant: Sic enim audio amatorem Cretensem, cum alijs rebus præstantem, tum bellicis strenuum, habuisse amatorem hominem peradolescens summa indole uirtutis, liberali forma, uirili animo, quod clarissime eius illud pulcherrimum factum ostendit: eum ipsum aliquid quando in pugna uersantem, hostium frequenti cohorte toto impetu in eum irruente, ad humi strati cadueris offensionem allapsus fuisse, quod illi egregie ad nobilitandam eius uirtutem cecidisse, Cretenses aiunt: nam cum hostium proximus quispiam gladio stricto plagam ei auersam illaturus esset, retro ad hostem uersus intuens, nequaquam inquit turpe, & imbelle

imbelle uulnus posticæ parti imponas, at aduerso potius pectori infligas, cum ut ne timiditatis me meus amator cōdēnet, tum ne me turpitudinis notis inuistū aspiciat. At uero hominem rationis participem in se turpe facinus admittere uereri, non admodum mirabile uideri debet; at Perdicum rationis expertem turpitudinis uerecundiam retinere, per graue donum naturæ uidetur. Eudemus cum sese in fugam dedisset, & Cleonymus cum clypeum abiecisset, timorēq; lapsus esset Pyfander, non ueriti sunt neq; patrias, nec uxores, nec filios se habere testes timiditatis suæ.

De Perdicum libidine. CAP. XXXVIII.

Gyllij accelsio,

CLearchus scribit Perdices, & passeres, Coturnices non modò cum uidēt scēminas, semen emittunt, sed etiam cum earum uocem audiunt; causam esse in animo impressiōnem, quod ipsum coitus tempore cognosces, si contra eos speculum posueris: Nam ad imaginem suam, quæ inaniter in speculo repræsentatur accurrentes, semen emittunt; eos uocat Caccabas Alcmenes, qui genus cantiunculæ composuit Caccabidum, profitens se id à Perdibus cantare didicisse. Itaq; Chamæleon Ponticus dicit antiquos musicant excogitasse ex auibus in solitudine cantantibus. Non omnes tamen Perdices caccabant. Theophrastus in eo opere quod conscripsit de uaria uoce eiusdem generis, Athenis inquit eos caccabare, ulterius autem *τιτυβίσην*. Meneles primo libro dicit, Pygmeos cum Perdibus & Gruibus belligerari. In Italia Perdicum

genus

genus infirmo uolatu utitur, & tenui habitu est. Cirrhei Perdices carnem minime esculentam habent. Bœotix Perdices propter passionem aut nō transeunt in Atticam, aut si transmittunt, uocem mutant, & caccabant. Pariunt ex sese sæpe quindecim aut sexdecim oua.

De Perdicum partu. CAP. XXXIX.

Perdicum foetus intra ouum etiam nunc circumplexione testarum comprehensi, à parentibus suam exclusionem ex ouis minime expectant, sed per se ipsi tanquam fores pulsantes, oua elidunt, & iam foras eminentes se ipsos impulsu suo impellunt, ouiq; etiam nunc tegumento circumuestiti, currunt, atque ex dimidia testæ parte, si adhuc tergo adhærescat, semet expellentes, uelocissime ad cibi inquisitionem profiliunt, ac postquam pedes extra oui testam posuerunt, statim cursu maxime ualent, ut Anaticularum pulli, primum ut lucem aspiciunt, continuo à partu natant.

De astutia Perdicum. CAP. XL.

EX Perdibus qui uocis contentione & cantu ualent, & linguæ facultati confidunt, quiq; pugnares & ad certamen habiles sunt, se minime dignos credunt, qui ad extruendas mensas capiuntur: unde fit, quia minus contra uenatores de sua libertate depugnent, ut comprehendātur, sibi præfidentes, quod à cæde studiose ad cantus & certamina seruabuntur. Reliqui autem Perdices, & potissimum qui nunciantur

pantur Cirrhei, sibi conscij, quòd nec ad certamina ualent, neque pulchre cantare sciunt, qui si capiantur, erunt his prandium qui ceperint: itaq; naturali quadam machinationis commentatione seipso macie cōficiunt: nimirum cum ab omni alia esca, quæ ad pinguitudinem eos perducere queat, se sua sponte abstinent, tum ut ne idonei sint ad hominum mensas, cupidè alijs uescantur: cuius rei experientes, his præteritis, aliò uenationē conuertunt. Qui uero hoc ipsum ignorant, eos uel si facultas sit non capiunt, quicumq; autem ipsos captos decoxerit, eorumq; insuauas carnes expertus fuerit, se iam & tempus & operam cognoscit in his uenandis perdidisse.

De Perdice uenatore.

CAP. XLII.

Perdices recenti aduentu nouum & nondum cicuram ineunt, ijdemq; suos altores remunerantur, feros enim & non captos comprehendunt. Produci tur Perdix uenator in carituram, ad illiciendos feros, ante retia propositus, cantum edit eos laceffentem ad pugnam, eosdemq; ut ex insidijs in laqueos inserat incitantem, contra cantans: syluestrium dux suum gregem præcurrens, obuiam procedit, cum hoc luctaturus: cicur autem per malitiam semper insidias instruens, pedem refert, se timere simulans: alter uero spe atque animo inflatus, simul & sibi iam uictoriam despondens, impetum facit, sed mox captiuus compage tenetur. Quòd si uenator Perdix, qui ad illecebras uenatorio instrumento assidet, mas sit, cæteri gregales

gregales ei ipsi captiuo opem ferre conantur: si qui positus est in insidijs foemina est, captiuum ipsum omnes feriunt, ut qui libidine incensus, in seruitutem ceciderit. Nec uero illud prætereundum, quando etiam auditu dignum est, si pugnans sit foemina ne mas incidat foeminae quæ sunt extrà, illum ex casu in compagem propinquo seruant suo cantu tanquã amatorio quodam retrahentes.

Quemadmodū suos foetus tuetur Perdices. C. XLII.

Perdices cum sunt uicina ad pariendum, aream molliter puluere substernunt, atque fruticibus & furculis circumsepiunt. Contextus areæ cauus est, & ad iucubandum accommodatus: cum enim puluerem infuderunt, & mole quiddam uelut cubile effecerunt, in idipsum ingrediuntur, post sese desuper fruticum inuolucris occultantes, contra auium rapacitatem, hominumq; insidias in multa pace incubant: non uni loco oua committunt, sed quasi migrantes ea in alium locum important, in magno enim timore sunt, nequando deprehendantur, si in eodem loco diu commorentur. Itaque alio loco nidificantes, rursus pullos etiam nunc teneros inuehunt, fouentq; & suis alis tepefaciunt, pennisque tanquam fasciis quibusdam inuoluunt: non eos quidem lauant, sed puluere respergētes nitidos efficiunt. Si quem Perdix ingredientem, sibiq; insidias & suis molientem conspexerit, ad illius pedes se prouoluens, spem ostendit, sic abiectum se capi posse, tum quidem auceps inclinat
G se, atq;

se, atq; in prædã, quam se putat habere in manibus, incumbit: ille uero sese conuoluens, pedetentim elabitur, cumq; illum à nido auertit, ac abduxit, seq; uanum illius laborem eluisse sentit, magna iam fiducia uenatorem oscitabundum relinquens, euolat, atq; ab insidijs tuta, pullos appellat: hi maternã uocem agnoscentes, eò aduolant. Cum ex sese oua pariturus est, occulte latens uspiam maritũ fallere conatur, ne eius oua frangat, qui eò ille usque libidinis insania flagrat, ut matrem alendis liberis operam nauare non permittat, adeo Perdicum genus libidine furit, ut cum foeminae incubaturæ ipsos reliquerint, mares animo inflammato concupiscentes res ueneretas, uehementer inter se ira incenduntur, mutuaq; uerberatione acerbissime affligantur, uictusq; foeminarum uice uenerem patiatur, turpiq; libidine usq; quasi pædicetur, quoad ipse quoq; uictor alterius eandẽ flagitiosam libidinẽ in uictum exerceat. Perdices aiunt, & Ciconias, & Palumbos uulneri accepto organũ imponentes, ad sanitatem redire, neq; hominũ ulla medicina uti habere necesse. Septem diebus nidum contexũt, septem consumunt in pariendo, septem pullos nutricantur.

De Perdicum uaria uoce. CAP. XLIII.

Perdicum alij caccabãt, alij strident, nec eadẽ ubiq; uox est, sed uaria, & multiplex: alia Athenis, alia alibi: harum uariarũ uocum quæ sint nomina, Theophrastus explicat. In Bœotia & Eubœa idem sonant, æ (ut sic dicam) eiusdem sunt linguæ.

De Perdicum & Damarũ amicitia. CAP. XLIII.

Cum Damis Perdices amicitia coniunguntur, & consuetudine deuinciuntur, & tanquam contubernales sunt. Etenim utrique prope alteros cubant, & simul pascuntur, quorum coitio etsi amore instituta, utrisq; tamen perniciem affert, & breui societate tristicq; amicitia fruuntur. Nam ad uenationem callidi homines Perdices Damis ad fraudem ponunt, ac rursum eodem modo Damas Perdicibus.

De Perdicum magnitudine. CAP. XLV.

Onesicritus Perdices conscripsit in India Anserũ magnitudine esse. Nicolaus Damascenus se Antiochiæ Indorũ legatos, qui ad Cæsarem Augustum uenissent, ait uidisse, ab hisq; munera donata fuisse Virperas inusitata magnitudine, fluuiatilem trium cubitorum Testudinem, Perdicem uulture maiorem.

De alia Perdicum astutia, & de amore erga pullos.

CAP. XLVI.

Perdices docent pullos cum nondum fugere possunt, ut insectantibus pressi, se supinos interram abijciant, ut etiam gleba pedibus apprehensa aut festucis suum corpus ad uenatorũ insidias tegant, ipsi autem eos qui se insequuntur, aliò seducunt, & detrahunt: tum uenatoribus ob oculos uersantes, tandiu sui capiendi spem ostendunt, quoad à nidis longe eos abduxerunt.

FINIS LIBRI XIII.

G 2

LIBER DECIMVS

QVINTVS, DE VI ET
NATVRA ANIMAE
LIVM.

De Syroperdice Phrygio. CAP. I.

YROPERDIX in Antiochia Pisi-
diae lapides exest, & conficit: Perdix
minor est, niger item est, excepto ro-
stro, quod rufum spectatur: nō man-
suescit, sed semper perseverat ferus
esse: eius carnes & densiores sunt quā cæterorum,
& suaviorem cibi usum præstant.

De Coturnice. CAP. II.

Gyllij ac-
cessio,

Alexander Myndius, secundo libro de animalibus
abus, Coturnicem inquit foeminam graciliore
collo quā marem esse, neq; nigras partes sub men-
tum subiectas possidere, ingluuiem non magnam
spectari, cor & magnum & tricuspdatum habere. De
eorum procreatione Phanodemus secundo Atthi-
dos scribit insulam Delum ab Achæis idcirco Orty-
giam nuncupatā, quod eiusmodi uolucres gregatim
ex mari proficiscuntur in hanc insulam portuosam.
Eudoxus Cnidius, primo libro de circuitu terræ,
Phœnices dicit Herculi Coturnices propterea sacrifici-
care solitos fuisse, quod Hercules ex Asteria & Ioue
natus, in Libyam profectus, à Typhone interfectus
reui-

reuixit, cum olfecisset Coturnicem quem Iolaus attu-
lisset: nam eo animali cum uiuebat delectabatur. Co-
turnicum matricem Alexander Myndius ait esse ma-
gnitudine Turturis, cruribus longis, tum eandem timi-
dam esse. Clearchus Soleus, in eo opere quod ins-
cripsit de dictis mathematicis in Rep. Platonis, Co-
turnices dicit, si coitus tempore speculum ipsis aduer-
sum, & ante hoc ipsum tenticularum insidias posue-
rint, accurrentes ad Coturnicem in speculo apparen-
tem, in laqueos inferuntur.

De Ciconijs. CAP. III.

Ciconiæ ouis suis perniciē molientes, Vespertilio-
nes sapiētissime uindicāt. Cum hæ itaq; solo suo
contactu oua ipsa sterilia efficiant, hoc remedio utun-
tur Ciconiæ: Platani folia in nidos suos inferunt, ad
quæ accedētes Vespertiliones, torpore comprehēæ,
perniciē afferre non queunt. Hirundinibus hoc idem
natura largita est, nam cum blattæ earum ouis perni-
ciosæ sint, matres apij folia ante pullos proijciūt, ob
idq; ab illis ad pullos accessus fieri nequit. In Poly-
pos si quis rutam iniiciat, immobiles manere in sermo-
nem hominū uenit. Serpentē si arundine contingas,
à prima plaga non se cōmouet, torporeq; constricta
quiescit: sin iterum ac tertio plagam inflixeris, colligit
ac cōfirmat sese. Murena quæ plagam unam accepit,
torpescens perstat: sin plures inferas, funditus ira in-
cenditur. Piscatores dicunt Polypum in terram pro-
gredi ad oliuæ germen in littore positum.

G 3 De Cic

De Ciconijs, & Herodijs, & Pelecanis. CAP. IIII.

Magna cura Ciconiæ exacta ætate parêtes alût, Metli humanis hoc facere legibus nullis iubêtur, sed sola bonitate naturæ ad id impellantur: ijdem parentes amanter suos fœtus curare dicuntur. Cuius rei hoc testimonium est, quòd pullos qui per ætatem è nido nondum euolare queunt, cum aliunde ad eos alendos cibum comparare nequeunt, esculenta quæ prius ederant, euomunt, atq; in educãdos fœtus conuertunt, & ad uolandum pullis imperitis duces sunt. Herodios & Pelecanos similiter facere audio, pariterq; Ciconias cum Gruibus iniurias frigoris fugientes, mutatione cœli solum uertere, ac rursus hyberno tempore exacto, ad patriam sedem remigrantes, cum illas, tum has, sicut homines domũ, probe nidos suos recognoscere. Alexander Myndius Ciconias scribit exacta ætate decursãq; circum Oceanitidas insulas uolantes, hoc præmium pro pietate, quam gesserint aduersus parentes, assequi, ut ex auibus conuertãtur in homines: quod existimo confictum, ob pietatem, & sanctitatem hominum illarum insularum.

De Ciconia quæ beneficij accepti Tarentinæ

mulieri gratiam retulit. CAP. V.

Gratiam accepti beneficij memoriam ipsæ etiam bestia retinent. Tarentina mulier, nomine Heracleis, & cæteris in rebus ex maxime raro fœminarum genere fuit, & uero ab omni stupro integrã castamq; se marito conseruauit: quippe quæ ut uiuentem eum studiose

studiose & diligenter coluisset, sic posteaquam è uita excessisset, se fidissimam & ab omni libidine continentem humato cõiugi præstans, urbanas commorations, & domũ, in qua mortuũ uidisset maritum, adeo male odit, ut præ mœrore ad sepulchri monumentũ, ubi sepultura affectus ille esset, miserrime cõmoraretur. Hæc igitur fœmina cum æstiuo anni tempore, Ciconijs pullorũ suorum uolatum experientibus, unus & infirmissima ætate, & alarum debilitate delapsus, alterum crus fregisset, eiusmodi casum intuuta, se cognito morbo, misericordem pullo præbuit, nam & uulnus obligauit, & medicamentis & cibo potioneq; adhibitis cicatricẽ obduxit, & ad incolumitatẽ perduxit, atq; iam ad uolatum confirmatum, è manibus dimisit. Hæc admirabili quadã naturæ intelligẽtia non ignorans se conseruatae uitæ præmiũ mulieri debere, anno post cum ad uernum solem fortè apricantem eam, quæ sibi benigne fecerat, perspexisset, demisso atque humili uolatu proxime ad ipsam profecta, in eius sinum lapidẽ euomuit, deinde in tecto subsedit. Cuius facti admiratione commota Heracleis, dubitabat quid istuc esset. Cum igitur lapidem intus alicubi deposuisset, nocte insequenti somno soluta, eum fulgere, & radiatam domum tanquam immisis facibus ex eo splendere perspexit: ubi uero Ciconiam comprehendisset, & uulneris cicatricem percepisset, hanc agnouit eam esse quã miseratione cõmota curauisset.

Quemadmodũ Ciconia obtrectatrix est. CAP. VI.

G 4 De Porp

DE Porphyronis & Canis rivalitate, & obrectatione supra mentionem feci: nunc de Ciconia agam, ea enim etiã rivali invidia laborare fertur: Nã cum in Crannone Thessaliã eximia forma mulier, cui nomen esset Alcinoë, à coniuge peregre profecto domi relicta, stupri cõsuetudinem cum seruo quodã fecisset, hoc quidem ipsum Ciconia intelligens, seruis iniurias in dominũ nõ sustinuit, quominus quãm mox facto impetu eum sensu oculorum orbans, iniuriam in dominum illatam ulcisceretur.

De Cuculo.

CAP. VII.

Coccix sapiens est, nam cum ei pullos excludendi facultas non sit, tamen machinatio quãdã data est, atq; solertia ad hanc rem utendi aliena opera. Et enim cum sibi conscius sit se neq; incubare, neque ex ouis pullos excludere posse, ob frigidã corporis constitutionem, nec nidum ad pariendum construit, nec paruulos foetus alit, sed ubi animaduernerit, quando aues ex nido suo absint, eò profectus, in alieno domicilio parit: non tamen in cuiuslibet auis nido, sed Alaudã & Luteolã, quod non ignoret, ab ijs oua suis persimilia pari solere: si autem illarũ nidos ouorum inanes & uacuos repererit, non eò diuertit, sed in eos ubi intus oua sint, atq; ad ea ipsa admiscet sua, si autem illarũ oua complura offenderit, ex ijs quãdam perdit, ac in eorum locum sua supponit, quã non ab illarum ouis internosci possunt, ob similitudinem, iam uero aues quas dixi aliena oua excludunt, pulli

pulli uero Cuculi cum ætate procedenti ad uolatum firmi paululum existunt, sibi conscij se esse illegitimos foetus, ad parentem suum euolant, iam succrescētibus pennis alieni deprehenduntur, atque acerrime uerberantur. Ab ineunte uere ad caniculæ ortum apparēt, post rarissime cernuntur.

De Gruibus.

CAP. VIII.

Cum Thraciam Grues relinquunt, defugiendo Ciniurias frigoris, frequentes congregantur in Ebrum fluuium, lapidemq; pro se quãq; deuorat, ut & unde prandere possit habeat, & aduersus incursiones uentorum firmamentũ assequatur. In Nilum hiberni illic uictus desiderio incensã, cum proximum est, è Thracia ut semigrare ingrediãtur, ultraq; progressiãtur. Grus quã est extremo tempore ætatis affecta, ter circum uniuersum gregem uolans, discedit, supremumq; uitæ diem conficit, quam primo sepultura reliquã afficiunt, rectã deinde in Aegyptum iter faciunt: neque immensa pelagi spatia alarum robore transmittentes, usquam interquiescunt. Aegyptios sementem facientes offendunt, & mensã (ut ita dicam) in armis ciborũ redundantia extructã interueniunt, ac tametsi minus inuitatã, hospitalis tamen mensã iure fruuntur.

De Gruibus Thraciã.

CAP. IX.

Grues in Thracia nascuntur, ubi hyems solet esse Gatrox, & tēpeestas perfrigida, idcircoq; eam, quod ibi ortã sint, amore prosequuntur, in qua æstiuo tempore

pore patriæ sedis studio captæ, ætatem ducunt: medio autumno salutis ergo, frigoris uim non sustinentes, tanquam terræ ambitum, cœli mutationem, temporumque uarietatem scientia & cognitione comprehenderint, frequentes in Aegyptum, Libyam, ac Aethiopiã proficiscuntur. Cum illic hybernũ tempus traduxerint, lætissimisque dies ac tranquilli illucescere cœperint, retro ad Thraciam uersus gradiuntur. Itineris iam experientes duces ad uolatũ constituunt, eas natu grandiores esse, eiusque modi, ut uero proximum est, ut ad regedum extremum agmen deligunt, minores natu mediæ sunt. Secundos uentos & retro flantes obseruare norunt: trianguli figuram efficiunt, ut hac forma facilius aëra aduersum secent: ex triquetra figura sexangulam aliquando edunt, atque more regis Persarum æstiuam ac hyberna conficiunt, cuius homines admirabilem sapientiam ad deprehendendam cœli comoditatem existimant, illiusque ultro citroque Susis migrationes ad Batana peruagatas prædicant. Cum sese ab Aquila impeti perspiciunt, in orbem consistunt, & contractæ in sinum, falcataeque existunt, atque ordinatim tanquam in aciem structæ, speciem pugnae ostendunt: quare Aquila regreditur, eae autem ad tergum peruolantium collis & capitibus adnitentes, nonnullam quietem laboriosi uolatus capiunt. Itaque laborem facilem efficiunt. In longissimis terræ tractibus noctu reliquæ omnes somnum capiunt, tres aut quatuor ad reliquarum custodiam aduigilant, & ne somno opprimantur,

cum

cum operoso labore ac molesto stant, nempe lapillum summa cautione sublimi pede continent, ut si quando somnus obrepserit, edito strepitu ex lapilli casu, expergiscuntur. Lapis quem deuorant, ut eo tanquam saburra firmentur uolantes, auri index est: quem postquam eò ubi habitant se applicauerunt, reuolunt. Eas nauta cum uidet gyros agere, subindeque reuolitare in medio maris intelligit, contrariis uentis impellentibus illas, ab itinere instituto abstinere, auium discipulus factus, ad portum renauigat, & nauem incolumem seruat. Earum gubernandi rationem hominibus regendi Respub. doctrinam dedisse ferunt. Earum clangores pluias accersere fama est, earundemque cerebrum quippiam amatorium habet, utile ad conciliandam mulierum gratiam, si modo bene animaduertentur, qui hæc primi obseruauerunt.

De eadem.

CAP. X.

Cum uehementi uento cœlum infestum est, non quemadmodum cum sunt bonæ tempestates fallacisio, cœlæ, sed triquetrae uolant, neue circumflante uento, ordo conturbetur, neue etiam funditus de suscepto itinere depellantur. Grues, sicut Cicero ait, cum loca calidiora petentes maria transmittunt, trianguli formam efficere: eius autem summo angulo aer ab ipsis aduersus pellitur. Deinde sensim ab utroque latere tanquam remis, ita pennis cursus auium leuatur: basis autem trianguli quam efficiunt Grues, ea tanquam à puppi uentis adiuuatur, eaque in tergo præuolantium

tium colla & capita reponunt: quod quia ipse dux facere non potest, quia non habet ubi nitatur, reuolat, ut ipse quoque quiescat: in eius locum succedit, ex consequentibus: eaque uicissitudo in omni cursu conseruatur.

De eadem.

CAP. XI.

Gyllij ac
celsio.

ARistophanes Byzantius Grues scribit deuorare lapides, ut cum bene sublimes uolantes, & recta ad conficiendum iter attendentes, aspectum ad inferiora impeditum habent, de uia fessae eos deiciant, & ex lapidum casu percipiant, supra mare ne an terram subuolent: nam si ad mare lapides deferantur, iter susceptum facere pergunt, sin ad terram decidant, a uolando requiescunt.

De Asteria.

CAP. XII.

AVis nomine Asterias mansuescit in Aegypto, atque adeo praclare humanam uocem intelligit, ut si quis huic conuitium faciens uel appellauerit seruam, ex ea contumelia irascitur: uel eandem ipsam uocauerit pigram, ea sic dolenter tanquam ignobilitatis & segniciae arguta indignatur.

De Caprimulgo.

CAP. XIII.

CAprimulgus inter animalia audax est, paruas enim aues aspernatur, fortiterque audet capras impetere, atque earum uberibus aduolans, lac suggit nec poenas a pastore timet: quin etiam pro saturitate Capris sceleratissimum praemium reddit, eis caecitate affrens, uberisque lacteos fontes funditus exsiccans.

De coitu, & uisus recuperatione Hirundinum. C. XIII.

Auerfæ

Auerfæ Hirundines coeunt, contra atque caeterae aues: cur id faciant causa retrusa est, atque abdita: aliquorum tamen sermone in uulgus peruagatum est, eas sic coire, quod Tereum regem horreant, nequando latenter irrepens, nouam tragediam efficiat. Hirudinibus a natura donum meo iudicio summum tributum est, si acu eorum oculi puncti excacentur, uisum recipiunt. Quid igitur Tiresiam amplius admiramur (tametsi hic & apud inferos) Homeri testimonio sapientissimum. Hirundo significatione sua pulcherrimi temporis ostendit aduentum: ea hominis studiosa est, cuius contubernalem se esse gaudet: cum ei rursus bonum uidetur, discedit. Homines Homeri lege hospitalitatis, eam tecto recipiunt: qui praecipit, hospitem praesentem esse diligendum, discedere uero uolentem dimittendum.

De iustitia Hirundinis.

CAP. XV.

Iustitiam mater Hirundo aduersus filios suos seruat, in distributione cibarium suam cuique tribuens dignitatem: non enim unica tantum cibi uectione omnes pascit, neque enim posset, cum ea quae affert pusilla, & pauxillula sint: primum in lucem editum primum pascit: deinde ab illo secundum: tertium, tertio loco partum alit: sicque deinceps usque ad quintum progreditur. Neque uero amplius quinque ferre in utero atque parere solet. Huius pulli, similiter atque Canum catuli, tardum uisum accipiunt. Veruntamen eadem mater admota herba quadam uisum eis affert:

ac adhuc

ac adhuc ex ætatis infirmitate alis hæsitãibus tremebundos, parumq; ad uolandum habiles, è nido ad cibi inquisitionem profert. Huius herbæ homines quamuis compotes fieri summo cupiant opere, nunquam tamen in hac parte eorum studio satisfactum est. Si luti facultas sit, id Hirundo unguibus fert, nidumq; ex eo fingit; sin minus luti facultas ei detur, aqua se conspergit, atque in puluerem se abiiciens, alas luto mergit, idq; post alis agglutinatum rostro excutiens, nidificat. Pulchrè etiam intelligit quòd si teneros, ex pennisq; nudos in duris fruticibus pullos requiescere sineret, non ferendis doloribus premerentur; quamobrem in ouium tergo confidens, floccos lanarum euellit, indeq; suis pullis nidum quàm mollissimè substernit.

De Hirundine alba.

CAP. XVI.

ARistoteles in Samo ait albam nasci Hirundinem, cuius oculos si quis pupugerit, statim quidem excæcatur, post uero uisum recipit: & sicut ille dicit, sic acute quemadmodum à principio uidet. Apparèt aliquando, sicut dicit Alexander Myndius, albæ Hirundines. Nam in Pyrrhi pueri tabernaculo nidificãs Hirundo, rerum actiones quas susciperet, non bene & feliciter euenturas esse significauit. Et item Cyro altera nidum in huius tectis construens, quæ ei male casura essent prænuntiauit. Contra enim Medos profectus, non reuertit ad suos; sed rebus male gestis, de loco quopiam se præcipitem deiecit. Dionysio
priori

priori arcem relinquenti nidificantes ibidem reditum præmonstrarunt. Hirundinum genus Dijs penatibus, & Veneri, quæ ipsa quoq; è numero penatium est, charum esse dicitur.

De Hirundinum mundicia.

CAP. XVII.

LYnces ex domesticis sedibus egrediuntur, ut urinã Gyllij ac bene penitus occultent. Hirundines docèt, paruulorum pullos excrementa extra nidos emittere, uicinæ ad moriendũ, se in lutum abiicientes, pullis latebram parant. Hirundinum antequã ex sese pariunt apparatus uidemus, ut ad fundamentorũ stabilitatem primũ robustiores festucas subiiciunt, deinde debiliores superimponunt: neq; angulatũ nidum construunt, sed rotundum, quòd eiusmodi figura non maiorè modò firmitatem & constantiã habeat, sed & capaciore laxitatem, & minus insidijs patentem. In quodam Mauritaniæ flumine Hirundines septenum cubitorum sunt, & gulam ad respirandum perforatam habent. Ex animalibus duo, quæ hominum hospitio utuntur, Musca & Hirundo, nulla arte ad hominum tractationem mansuescere possunt: neq; nobis quicquam officij cum quapiam animi grati uel minima significatione compensant. Nam Musca, quòd sibi timeat negotium exhiberi, prehensari perhorret: Hirundo uero sic homini diffidit, ut neq; mãsuefieri possit, neq; quicquam non periculi plenum ab homine expectare. Carnem depasci solita, sacras illas Musis canoras Cicadas uenatur, & tandiu hominũ hospitio abutitur

abutitur, dū pullos ex sese pepererit, ac aluerit: deinde ingrata in desertos recessus abstrusa latet: quāobrem Pythagoras minime tecto recipiendam censebat.

De Carulo & Alcedine. CAP. XVIII.

CArulos senectute affectos Alcedines uxores suae in dorso gestantes circumferunt: mulieres contra maritos aetate prouectos & praclare contemnunt, & per adolescentibus adiungunt oculos: tum etiam mariti in foeminas admodum adolescentes Veneris infania feruntur, & uetulas aspernantur, à ratione remotius bestijs ipsis uiuentes.

De Halcyonibus. CAP. XIX.

Halcyones suam grauiditatem sentientes, nidum ad excipiendos pullos machinantur, ex Belonae spinis, quas partim rectas, partim ut mulieres ad texturam eruditae, obliquas intertextunt uinculo quodam mirifico, & rotundum efficiunt, deinde in mare deferunt, ubi fluitans ab incurfantibus undis earum opus probatur, & partes quas aqua incidēs ostendit nō firmas esse, ita farciūt, ut neq; si percutiatur saxo, rumpatur, neq; ferro discindatur: os nidi non plane conspicuum & inaccessum, solam illam suscipere potest, neq; per id ipsum quicquam ex mari intro influere potest: ibidemq; undis circumlata, pullos nutrit. Pariente Halcyone mare subsistit, pacem & amicitiam inter se habent uenti. Parit uero media hyeme, & tamen coeli temperatio Alcedinibus largitur, eo tempore dies esse tranquillos.

De

De Ibe.

CAP. XX.

AEgyptij non ex humano inuento Clysteres se didicisse, sed Ibim horum ad deijciendas aluos, usum sibi, & medicinam docuisse praedicant: eam cū luna decrescit atque recrescit cognoscere audio: accretione uiuendi rationem augere, ex decessione diminueri. Lunae sacra est, ad lunae rationem oua fingit, extra Aegyptum nunquam progreditur. Cur ex Aegypto nunquam se commoueat causa Aegyptus est ubi coeli status uuidus est, & luna omnium maxime stellarum inerrantium humida. Si quis ui atq; impetu eam ab Aegypto exportet, illa quidem ex insidiatoribus ultionem capit, uel cum magna sua perniciē: mortem enim sibi fame consciscens, raptoribus studium in se exportanda extra Aegyptum uanum esse ostendit. Graditur autē magna tarditate, nec eam ocuis quispiam ingredi uideat, quā molli gradu, & tardo, more lautarum mulierum. Ibes nigrae anguiū uolucrum cateruas pestilētes intra Aegyptios finis & ingredi prohibent, & pro terra sibi amica propugnantes, illud uniuersum agmen interficiūt, atq; consumunt. Aliae uero Ibes ex Aethiopia Nili alluuiōibus serpentes Aegyptum appetētes conficiunt, eorū conatibus obuiam euntes: quae causa prohibet Aegyptios ex accessu serpentium perire. In Aegypto sacerdotes non omni aqua se aspergunt, sed ea duntaxat, ex qua Ibim bibisse credūt: nam planē sciūt hanc nunq; sordidā aquam bibere solitā esse. Illam Ibis etiam

H uim

uim de Aegyptiorū libris accepi: ea nimirū cū in pennas, quæ sub pectus existunt, collū & caput abdiderit, cordis figurā exprimere. Eandem Aegyptij ferunt ore coire, & parere: ueruntamē ea de re mihi nō facile persuadent. Qui Taricheæ bestijs præsumt, Ibdidis intestinū sex & nonaginta cubitorū esse affirmāt. Quod idem in Lunæ defectione cōprimitur: Iccircoq; orationis parēti Mercurio eiusmodi auem aiunt in amore esse, quia orationis speciem similitudinēq; gerat: nāq; eius nigræ pennæ cū tacito, & nondū emisso sermone cōparari queūt: nec dum uero prolata orationi: intimorū sensuū enūciatrici, candidæ possunt conferri. Apion eam ait lōgissimæ uitæ esse. Atq; in eam rem Hermopolis sacerdotes citat sibi sanè immortalē Ibdim ostendisse, quod quidem ipsum huic non minus procul à uero abesse uidetur, quàm ab omni ratione abhorreere existimo. Quòd autem calidissima sit natura, propterea uel pessimarū rerum conficiētissima uorago est: siquidē Serpentes & Scorpios exest, & conficit, atq; ex his partim facile & calore, quo permulto abundat, exerit, & concoquit: partim nullo negotio excrementa excernit, atq; expellit: ægritudine perraro afficitur. In quidlibet uel sordissimū, quamuis immittit rostrum, ut quippiam illic inquirat, ex inquisitione tamen cibi, cum se quieti tradit, cubile lauat, & purgat. In palmis, ad euitandos Feles, nidificat: non enim facile in palma ob eminentem & cutellatū trunci corticem n̄ sæpe repulsi & reiecti, sursum correpere possunt.

possunt. Iam porrò si pennis Ibdidis Crocodilus contingatur, immobilis redditur.

De pullis Lucinæ. CAP. XXI.

Lucinia uisa est, quæ pullos suos cantiunculas doceret, & uersiculos quos imitarentur, traderet: quòd si capiatur iam cōfirmata ætate, & inclusa asseruetur in cauea, idcirco se & cantu & cibo abstinet, & pro seruitute uenatorē silentio ulciscitur, quia omniū uehementissime auium libertatis retinens est: quarum rerum experientes uiri, iam ætate grandes capere omittunt, & pullos comprehendere student.

Quanta gloriæ cupiditate Luscinia laborat. C. XXII.

Charmidem Mafsiliensem audio dicentem, non modò musicæ perstudiosam esse Lusciniam, uerum gloriæ etiam cupidam. Cum enim in diserta solitudine sibi tantum canit, tum simplicem cantum & illaboratum edit: cum autem captiua tenetur, & non caret auditoribus, cantum uariat, contendit, remittit, exprimit, obscurat.

De eadem. CAP. XXIII.

Lucinæ pullos docent canere, ac si qui capiantur adhuc cantandi rudes, interq; homines alantur, ideo peius canunt, quòd ante legitimum tempus à magistris parentibus subducti fuerint: cum igitur aluntur cum parentibus, erudiuntur & discunt, non ob quæstum, sed quòd ex cantu mirificam uoluptatem capiant.

De Lutea & Vireone. CAP. XXIII.

H 2 Lutea

Gyllij accessio.

LVtea nulla alia re quàm herba, Symphito nuncu-
pata, quæ magna difficultate & reperitur, & effo-
ditur, nidos construit, eosq; uillo & lana substernit.
Vireo autem in Luteæ genere mas, uitæ munerum
sciens est, simul & aptus ad quiduis discendum, ideoq;
& laboris in discendo patiens. Hyeme, nisi est capti-
uus, non apparet: Aestiuo autem solstitio in lucem
nostram prodit, ex oriente Arcturo sydere, eò unde
huc uenerat, reuertitur.

De Cincidela. CAP. XXV.

Gyllij ac-
cessio. **C**incidela perparuula bestiola, tantum noctu uolans
splendescit, & scintillæ speciem similitudinemq;
gerit, & tanquam nouus fulgor ad pueroræ oculos ful-
gens infirmas mentes perstringit, & quasi ignescentem
personam sustinens, eos in fugam compellit: quocumq;
uolatu procedit, sibi & circumstantibus uel in densis-
simis tenebris illucescit. Enimuero intempesta nocte,
uel luna ipsa silente, lucis usura fruitur: & tametsi o-
mnibus tenebræ offunduntur, non huic tamen lux
eripitur. Qua in re mihi lupo præstantior uidetur, qui
etiam si id temporis, quod appellat Homerus Lycophos,
lucem naturæ munere oculis perceptam habet,
tamen sibi soli, non uicinis, lucet.

De Charadriis, siue Galgulis. CAP. XXVI.

Charadrius auis eximio naturæ beneficio affecta
est, nam si quis ictericus in eam acerrime intueatur,
illa contra sine nictatione ex animo respiciat, sic
affectum hominem suo obtutu ad sanitatem reducit.
De aue

De aue Cyano. CAP. XXVII.

Avis, cui Cyanus nomen est, natura sua ab homi-
num consuetudine abhorret, urbanas commo-
tiones odio persequitur, locorum agrestium ubi ho-
mines uersari soleant insolens est: eis locis in quibus
est ab hominibus solitudo, & montium iugis, & præ-
cipitijs delectatur. Epirum & insulas hominum fre-
quentia habitabiles, haud sanè in amore habet: Scy-
ro, & si qua est eiusmodi alia sterilis, & ab hominibus
inops, delectatur.

De Cinclo, quam Motacillam appellare possemus.

CAP. XXVIII.

Cinclus uolatilis bestia quod posteriore sui parte
debilis sit, ideo suapte natura, & per se dicunt non
posse nidum fingere, & construere, sed in alienis pa-
rere: eamq; ob rem honorum inopes in rusticorum
prouerbio Cinclos appellari solere. Hæc semper cau-
dam mouet.

De Cinamomo aue. CAP. XXIX.

Cinamomum auem auditione accepi ex plantæ
gentilis suæ furculis nidos construere, ac nimi-
rum qui eiusmodi ramulos ambiunt, iacula graui-
robusto & contentissimo neruo expulsa, magno im-
petu contra ramos quibus nititur nidus mittere, itaq;
rumpuntur, & festucæ decidunt.

De Dacnadibus auibus. CAP. XXX.

Aues Dacnades nuncupatas Aegyptij ideo ad
potantium coronas alligare soliti sunt, ut uellis
cansio. H 3 cando,

cando, morficando (sicut Sextus Pompeius ait) & assidue cantitando potantes à dormiendo sustineant.

De Columbibus. CAP. XXXI.

IN urbibus Columbae cum hominibus frequentes habitant, seque ad pedes horum huc & illuc magna mansuetudine & facilitate uersant. In locis autem, ubi ab hominum frequentia solitudo est, propinquitatem hominum minime expectantes, aufugiunt. In multitudine hominum confidentiores sunt, seque nihil ibi graue passuras plane sciunt: ubi aucupes uenatoriisque instrumenta uersari uident, non amplius sine summa ibi formidine habitant. Columbas ex auibus maxima esse pudicitia, ab omnique adulterio castissimas esse percepi: nunquam enim ex societate inter se instituta, neque mas nisi morte ipsa uxoris distrahitur, neque foemina dissociatur, nisi uidua fuerit. Aristoteles inquit, testis locuples, foeminae parturienti marem adesse & cultu omnique officio fungi: saepe etiam foeminae errantem, & uagantem compellere ad nidum: & cum pepererint oua, eas cogere ut incubent: eundemque pariter cum foemina pullos fouere, pariterque alere: & primum nutrimentum, ne à cibis abhorreant, exclusis iam pullis, terram falsuginosam in os indere: quam ut gustauerint, deinde facillime reliquis cibis uesci queant. Cum rapacibus caeteris auibus foedere deuinciuntur, pacemque gerunt. Aquilas marinas, & Circos horret. Contra Accipitres quo astu utantur, audire conuenit. Cum eas Accipiter, qui natura sua in sublime ferri

ferri potest, persequitur, eae deorsum uersus elabuntur: cum ille in inferiori sede aeris uolat, illae contra sublime feruntur & supra Accipitrem, in sublime impetum facere non ualentem, uolantes, bene sperare incipiunt, fiduciaque implentur.

De Livijs Columbibus. CAP. XXXII.

IN India Livijs Columbae uirides pennas habent: ut his primo aspectu, qui sit rudis in scientia auium, Psittacum, non Columba dicat: earum labra & crura colore Graeciae Perdicibus sunt similia.

De Erycinis Columbibus. CAP. XXXIII.

IN Eryce Siciliae festi dies aguntur, quos Erycini & Siculi omnes profectorios appellant. Cur autem sic appellentur, causam afferunt, quod id temporis Venerem Indi in Libyam proficisci dicunt: idcirco nullas eo tractu Columbas uideri, nimirum quae abeuntem uenerantes deam, cum illa peregre profectae sint: nam Veneri sacrum esse genus Columbarum omnes existimant. Nouem diebus lapsis unam forma insignem ex pelago Libyco spectari reuolantem, quae non sit quemadmodum reliquae gregales Livijs Columbae, sed rubra, qualem nobis Anacreon canit esse Venerem, quum eam quodam loco purpuream, & auro similem canit. Hanc caeterarum columbarum greges sequuntur, & rursus ex earum reditu Erycini reuersionis dies celebrant.

De Columbibus. CAP. XXXIII.

Vicissim aiunt incubare Columbaeum genus, atque

Gyllij accelsio.

H 4 omni

omni anni tempore parere. Liuia diuersa est à Columba: hæc maior, illa minor est: hæc mansuescit, altera non item. Non prius coeunt, quàm foeminam masculus fuerit osculatus, neq; enim sine osculo coitū ferre consuevit: ac foeminæ inter se ineunt, cum maribus carent: etsi nihil emittūt, pariunt tamen oua, ex quibus pulli non nascuntur. In sermonem hominum uenit, apud Indos esse Columbas giluo colore. Charon Lampfacenus dicit circa Athonem montem Columbas apparuisse, cum ibi Persarum triremes perierunt.

Fascinantium oculos, & rationis expertes bestiarum natura quadam admirabili cauent: Columbæ fascinationis amuletū propulsationemq; laurinos ramulos tenues primum colligunt, deinde ad custodiā pulorum in nidos imponunt: Milui autem, rhamnum: Circi, amaraginē: Turtures, gladiolum: Corui, amerinam: Vpupæ, capillum Veneris: Harpæ, hædera: Ardeolæ, cancrum: Perdices, harūdinis folia: Turdi, ramulū myrti: Alaudæ, gramen legunt: Aquilæ, gentilem suum lapidem Aëtitem: hic mulieribus cōmodus, abortibus aduersatur. Cum ad ætatem confirmatam columbus peruenit, ut cum matre Veneris societatem coeat, patrem expellit.

De castitate Palumbium. CAP. XXXV.

EX auibus castissimi ab omni stupro palumbes: ut enim mas & foemina tanquā nuptijs alligati sunt, mutua consensione adeo ad stabile & certum connubium per summā castimoniā adhærescunt, ut neuter alien

alienum cubile attingat: si autē impudico amore capti ad alienam Venerem libidinis oculos adiecerint, eos reliqui circūsedentes marem quidē mares discerpunt, foeminas uero foeminæ disperdūt. Huiusce etiā modi lex castitatis ad Turtures pertinet, sanctaq; & synœra permanet, tum etiam ad Columbas albas manat, præterquā quod non utranq; occidunt: nam marem duntaxat perimunt, foeminam uero illius misericordia permoti impunitam atq; inultam in uiduitate reliquam ætatem ducere permittunt.

De amore Cornicis, & eius repugnantia cum

Noctua.

CAP. XXXVI.

A Manter mutuā inter se fidem seruant Cornices, cum semel societate inter se coierunt, quam non temere ac licenter inter se instituunt: quod si alterutra moriatur, alterā quæ ei superest usq; ad extremū uitæ diem uiduam permanere, harum rerū absolute periti dicunt. In nuptijs olim ueteres, audio, post hymenæū Cornicem inuocare solitos fuisse, hocq; concordia signum dare ijs, qui liberūm quærendorū gratia conuenissent. Qui uero sedes auium & uolatus obseruare solent, eas inauspicatas aues, captantibus auguria portendere res tristes dicunt. Quibus Noctuæ infestissimæ, noctu illarum ouis insidias moliuntur: Cornices contra interdiu eodem modo Noctuarum ouis insidias faciunt, non ignorantes earum oculos ad uidendum de die hebetes esse.

De sepulchro Cornicis apud Aegyptios. C. XXXVII.

H 5 Ad

AD nuncupatum lacum Mirida in Aegypto, ubi Crocodilon oppidum est, Cornicis sepulchrum ostenditur, cuius causam Aegyptij eam afferunt, quod cum eorum rex, cui Marres nomen esset, Cornicem ualde cicurē haberet, quæ postquā audisset quod uolatus dirigendus, & quænam regio transeunda, & ubi terrarum requiescendum esset, eò regis literas ocyus quàm quiuis nuntius perferret, eam mortuam & sepulchri honore affecit, & cippo ornauit.

De eisdem. unicuique CAP. XXXVIII.

Gyllij accensio.

Penelopes castitatem mille Cornices docent præclare contemnendam esse, quarum singulæ extincto coniuge, non parum diu, imò potius nouem ætates in summa castimonia uiduæ perseverant uiuere. Quare mihi quælibet Cornix pulchram Penelopem continentiae gloria longe multumq; superare uideatur, Cornix cum pullos pascit, assidue cursitat.

De Coruis. unicuique CAP. XXXIX.

AEgyptij Corui, Nilum accolentes, nauigantibus quasi supplices esse uidentur, sibi quippiam largiri efflagitantes, quod eis si quid dono detur, petere cessantes, nihil molesti amplius sunt: sin autem horum quæ postularint nihil impetrauerint, in nauis rostro insidentes, insequuntur nautas, funes arrodunt, ac uincula conscindunt. Corui Libyci sese inclinantes rostrorum aduncitatem quo ad possunt in uasa intrudunt, atque inferunt, quæ homines sitis metu aquæ compleuerat, ac (ne rumperentur) supra tecta ad seruandum

uandum aëris beneficio aquam posuerant, itaque portione fruuntur. Cum aquam deficere uident, calculos ore & unguibus apportantes, in uasa inferunt, atque calculi quidem in fundum detruduntur, ac desident, aqua uero de uasis fundo ex subsidentium occupatione calculorum alleuata, superiorem uasis uacuitatem replet: qua solerti machinatione Corui aquam contingentes, portione referciuntur: non ignorantes, quæ sunt penitus in media philosophia recõdita atq; abditæ, unum & eundem locum duo corpora capere non posse. Quantum cum sterili ferax ager differat, planè noscunt: in uberrimo enim gregatim feruntur, per sterilem agrum & infructuosum bini uolare assolent. Foetus suos nutritos, & ætate procedente firmos, acriter insectantur nidoq; expellunt. Quamobrem filij Corniculi deinde ea quæ sunt ad uiuendum necessaria inquirunt, genitoresq; suos minime alunt.

De Corui audacia. unicuique CAP. XL.

Coruis Aquilæ nihil de animo concedit, quominus quàm hæc audax sit: non enim contra pusilla animalia uenire audet, sed & contra Asinos & Boves pugnat, quorum in ceruicibus confidens, eos percutit, ac multorum effodit oculos. Cum etiam robusto Aesalone decertat. Si quod animal contra Vulpem pugnare animaduernerit, subsidio ei uenit, amicitia adductus quæ illi cum Vulpe intercedit, atque ulciscitur. Maxime omnium auium multos clangores & uarias uoces fundit, nam institutus cum humanam

nam uocem mittit, tum eius locutio alia quædam est ludentis, alia longe serio agentis. Si enim quod pertinet ad Deum agit, hic tibi sacrum quippiam & diuinationis plenum loquitur. Et quod æstiuo tempore alui relaxatione se laborare plane sciat, idcirco ab humidis cibis se continet.

De sene Coruo.

CAP. XL I.

COruus iam ætate affecta cum nõ pullos alere potest, seipsum eis cibum præstat, hi autem comedunt patrem, unde prouerbiū esse natum ferunt, Mali Corui malum ouum.

De Coruo.

CAP. XL II.

Per æstatem Coruus exarescit siti confectus, eum clamore ultionem testari fama est, cuius causam afferunt, quod cum ad aquationem eum famulum suum Apollo misisset, ille magna segete inuēta adhuc uiridi, inuestigare uolens granum frumenti, expectās ut maturuisset, mandatum domini neglexit: quam ob rem siccissimo anni tempore siti affectus, suæ moræ dat penas. Hoc fabulæ simile uidetur. Aliud tamē dicitur de Coruo, ob Apollinis reuerentiam, hunc sacrum & Apollinis pedisequum esse dicunt, idcirco diuinationibus præditum fatentur, eiusq; clamor dant operam, qui auium sedes, & clangores, & uolatus ipsarum à dextra ac sinistra cognoscunt. Corui oua audio nigros efficere pilos. Qui capillitium suum adulterat, oportet oleum in ore compressum habeat, nam nisi id fiat, simul cum pilis ei dentes nigri redduntur

duntur, uixq; elui possunt.

De eodem.

CAP. XL III.

Mlluo quia est quoddam bellum, sicut Cicero ait, Gyllij ac quasi naturale cum Coruo, ideo alter alterius, celsio, ubicunque nactus fuerit, oua frangit.

De Passeribus.

CAP. XL IIII.

Conscientia uel suæ infirmitatis, uel sui corpusculi exiguitatis, Passeres in ramorum cacuminibus, modò ab ijs sustineri queant, nidos cõtexunt, sæpeq; numero ea machinatione sibi factas à uenatoribus insidias declinant: eò sanè ij propter rami tenuitatem ascendere non queunt.

De eisdem.

CAP. XL V.

Passeres quod lasciuui sint, idcirco Terpsicles eos, Gyllij ac qui Passeribus utuntur, ad res uenereas ait proclis celsio, uiores fieri. Alexander Myndius duo Passerum genera esse dicit, alterum mansuetum, alterum ferum: eorū foeminas cum cæteris in rebus infirmiores, tum ore esse neque ualde albo neque ualde nigro.

De Plateis.

CAP. XL VI.

Pelecane. quæ alio nomine Plateæ, siue Plateaæ appellantur, fluuiatilibus Conchis se complent, easq; cum stomachi calore cõcoxerint, euomunt, atq; testis iam alui calore diductis, eligunt ex his quæ sunt esculenta. Lari aues, ut Eudemus scribit, sublimateis cochleas furripiunt, ac ex alto deiiciētes, magna ui ad saxa allidunt, itaq; esculenta testis seiunctis eligunt.

De Pelecane, siue Platea.

CAP. XL VII.

Cum

CVm ut alia aues in locis à terra altis Pelecanes Cnidum construere possit, ea tamen quadam imprudentia in scrobe, quem in terra facit, oua ex sese parit, quod ipsum non ignorantes aucupes, bubulo stercore locum circumlinunt, ignemque succendunt, ea uero fumum aspiciens, aggreditur ignem alis resfringere: ueruntamen ei tantum abest ad extinguendum astutia, ut magis magisque sua tanquam uentilatione incendat, idcircoque alis exustis capiatur. Iam Aegyptiorum sacerdotes ideo eius carnibus, quod filiorum causa in uitae periculum se projiciat, uelci nephas ducunt. Cicero dicit se scriptum legisse, esse auem quandam, quae Platalea nominaretur, eam sibi cibum quaerere aduolantem ad eas aues, quae se in mari mergerent: quae cum immerfissent, piscemque cepissent, usque eò premere eorum capita mordicus, dum captum illae amitterent, id quod ipsa inuaderet. Eademque haec auis scribitur Conchis se solere complere, easque quum stomachi calore cocoxerit euomere, atque ira eligere ex ijs quae sunt esculenta.

De Venatrice aue. CAP. XLVIII.

Merulis affine genus quoddam est uenaticum & captiosum, colore atrum, splendide canorum, recte ex eo uenaticum appellatum, quod ex auibus multas sui cantus permulsiōe ad se allicit, & capit: cuius ingenitae sibi praestantiae haec auis non ignara, eo naturae munere ad se uoluptate & cibo explendam uti uidetur: nam ex sui cantus auditione & bellissimas

mas oblectationes habet, & aucupio & uenatione proxime ad se accedentium auicularum exsaturatur. Quod si quando quisquam hanc captam concluderit in caueam, non modo canere omittit, uerum etiam pro seruitute sua à uenatore poenas silentio sumens, muta permanet, atque elinguis.

De Turturibus. CAP. XLIX.

AD hanc rationem aucupantur Turtures, qui absolute perfectaeque earum aucupium tenent, nec longissime ab experimento aberrant, ut saltent, ualdeque suauiter praclareque canant, quorum auditu haec delectantur, saltationisque conspectu permulcentur, acceduntque propius, aucupes sensim & pedetentim eò secedunt, ubi retium explicatorum positae sunt insidiae, in quas incidentes, capiuntur, captae primum saltatione & cantuunculis.

De loquacitate Turturis. CAP. L.

Tvirtutem loquaciorē dicunt, quod non modò toris inexhausta assiduitate uocalis sit, uerum etiā ex posterioribus sui partibus quàm plurimum, ut ferunt, loquatur. Menander huius prouerbij mentionē facit in comœdia quae inscribitur Plotius: atque eandem etiam Demetrius in Dramatico opere, quod Siciliam inscripsit, meminit postica corporis parte clamare. Qui accurate tenent uim & naturam Turturum, auditum est, albas saepe apparere, easdemque cum Venari & Cereri, tum uero Parcisi & Furijs sacras esse.

De Vulpansere. CAP. LI.

Recte

Recte Vulpanseri nomen inductum est, quod ex ingenitis naturæ suæ rebus trahit. Cum enim Anseris speciem habet, tum probe cum Vulpe callida improbitate comparari potest: atque etiam si corpore quàm Anser inferior sit, animi tamen robore superior, & ad inuadendum præstantior habetur: ab Aquilæ & Felis & cæterorum hostium suorum iniurijs se defendit, & propulsat. Pullos suos uehementer amat, eandemq; operam quàm Perdix in eis tuendis ponit: nam ante suos foetus sese prouoluens, auspici spem sui capiendi ostendit: hi uero interea cum uenator illudatur, elabuntur: quibus fuga elapsis, is sese alis alleuans discedit, ac sæpe ut pulli facilius elabuntur, capiendum se uenatoribus præbet.

De Spino.

CAP. LII.

Ad notionem auium periti Spinum auem dicunt ex spinis, ubi uiuit, nomen traxisse. Hæc cum nō sit à musis auersa, splendide canora est. Quod si, sicut Aristoteles ait, Spini & Sali sanguinem in eodē uase permisceas, & simul temperes, non coire nec cōmisceri: hunc sacrum esse aiunt genijs, qui præsentunt hominibus itinera ingredientibus. Spini aues in posterum longissime prouidentes, hominibus ad rerum futurarum coniecturam sapientiores sunt. Etenim hys mem futuram præsentunt, & niuem prænoscent, & multa cautione obseruant, ne ijs opprimantur: itaque earum acerbitates metuentes, tanquam ad perfugia, sic ad loca nemoribus frequentia confugiunt.

De

De Pico martio.

CAP. LIII.

Incuruato rostro & adunco est Pico martius, quo Quercus percutit, unde à Græcis Dryacolaptes appellatur, hoc est quercus percussor. In ea locum excavat, in quem tanquam nidum pullos suos imponit: ad nidi instructionem non ferulis inter se connexis eget, neq; ædificatiunculis. Si quis lapide immisso ei foramen obstruxerit, ille ex his coniectura affectus insidias sibi oppositas esse, herbam lapidi contrariam affert, eamq; contra lapidem ponit: lapis uelut offensus, & non facile ferens uim herbæ, exsilit, atq; rursus foramen Pico aperitur.

De Pica.

CAP. LIIII.

An te nuncupatum Forum Græcorum tonsor Gyllij accersio. inquit, Picam alebat, quæ uaria & multiplici uoce cum hominum uerba, tum & bestiarum, & organorum sonos nullo coactu reddebat, sed sua sponte sese exercens, nihil relinquebat quod non imitaretur, & pronunciaret. Post uerò elinguis & muta fuit, quàm accidisset illac multis buccinis circumsonantibus diuitem efferrī magna frequētia. Quod quidem ipsum non modò magnam nonnullis, qui antea eius uocem libenter audirent, admirationem excitauit, uerum etiam iisdem ipsis suspicionem attulit, ne qui similiter tondendi artem factitarent, auem ueneno attentassent. Plurimi etiam idcirco huius aures obscuruisse, simulq; cum auditu uocem amisisse arbitrabantur.

I bantur,

bantur, quòd buccinatorum sono diu multumque obstrepitæ fuissent. At neutrū fuit, sed quia animi in seipsum secessione facta, secum meditaretur, & tanq̃ organum, sic uocem instrueret, atque appararet, ideo miro silentio utebatur: quod ipsum facile declarauit cum postea repente in uocum explanatione sic enituit, ut non amplius ex solitis & pristinis imitationibus, quicquam imitaretur, sed eisdem periodis buccinatorum cantum eloqueretur, & uariorum intervalorum percussiones sonorumq̃ numeros exprimeret, ut eius per se conatus ad discendum præstantior, quàm docilitas esset.

De Miluo, & Harpa.

CAP. LV.

Miluus in rapinas faciendas eminentissimus si superior extiterit, carnes è macello rapacissime auferit, ex Olympiæ tamen aris eas nunquam attingit. Harpa auis montana impetens oculos effodit.

De Monedulis.

CAP. LVI.

Monedularum se beneficiarios existimant Thesali, Illyrij, Lemnij, ob eamq̃ rem his uictum urbes publicè præbendum esse decretum fecerunt, quæ locustarum fruges uastantium oua perderent, earumq̃ sobolem perimerent, unde magna ex parte locustarum multitudo ueluti in nubem coacta minuebatur, frugesque incolumes ad tempestiuitatem perueniebant.

De amore Monedularum in suas gregales, & earum captura.

CAP. LVII.

Suæ

Svæ nationis aues uehemēter Monedulæ amant, quæ quidem res eas sæpe in perniciem inducit: quemadmodum id accidat explicandum. Cum enim quis Monedulas uenaturus est, talia machinatur, ut eas ubi nouerit cibaria inquirere, & in quem locum congregentur perspexerit, ibi pelues olei plenas disponat, curiosa belle auicula eò profecta, in uasis labro confidet, & simul sese inclinans, suam ipsius umbram despicit, & quòd existimet aliam se Monedulam uidere, ad eam ipsam festinat descendere, eòq̃ ut est delapsa, olei crassitudine circumfusa, sine laqueis, sine retibus constricta tenetur. Theopompus Venetos inquit Adriã accolentes, cum semētes faciunt, Monedulis farinas oleo temperatas muneri idcirco mittere, ut eas permulceant, & cum ipsis tanquam fœdus sanciant, ne sementes refodiant, & grana sparsa legant. Lupus cum hæc uera esse fatetur, tum eosdem addit loros rubros ei proponere, & Monedularum greges extra fines manere, ac nimirum duos aut treis ex urbibus tanquam legatos ad eos mitti solere, exploraturos hospitem multitudinem, qui ut eam perspexerunt, inuitant & reuertuntur, eæ autem inuitatæ gregatim proficiscuntur, ac si offas obiectas comederint, se pacem & fœdus habere Veneti intelligunt: sin contempserint, & tanquam uilia non dignentur comedere, indigenæ sibi persuasum habent, illorum contemptum famem ostendere, & tanquam muneribus incorruptæ, nec ex obiectis escis quippiã

I 2 gustant

gustantes, in arationes inuolant, & cum maxima animi acerbitate inuestigantes, semina prædantur.

De Anate. CAP. LVIII.

Primum ut Anas peperit, parit enim in terra extra aquam, prope aut stagnum, aut paludē, alium uē aquosum locum, statim eius foetus recōdita quadam natura & propria aquam persequitur. Quinetiam Anatum oua Gallinis sæpe supponimus, ex quibus pulli orti, primum alūtur ab ijs ut à matribus, à quibus exclusi fotiç sunt, deinde eas relinquunt, & effugiunt, sequentes quàm primum aquam quasi naturalem domum: præclare enim intelligunt, se cum natura non sint ad uolandum apti, participes cœli incolas non esse posse: neque, terrenæ cum non sint bestia, in terra uersari oportere: quocirca à partu statim natatiles ad aquam assiliunt, neque tamen natate discere necesse habent: at tanquam temporis longinquitate eruditi, & sapienter emergunt, & merguntur. Nam cum Aquila in eos ipsos rapiendos inuolat, se intra aquam submersione abdunt, atq; infra aquam natando, ex alio loco extra aquam eminent. Quòd si Aquila illuc quoque incumbat, & instet, ij iterum demerguntur, atq; tandiu sursum deorsum commeant, dum Aquila fuerit submersione suffocata, aut discesserit in aliam prædam: tum enim hi deposito hostis suæ metu, ad summam aquam elati rursus natant.

Anatum, sicut ait Alexander Myndius, mas tum maior tum uersicolorior, id quod est cæsum in oculis, paulo minus quàm foemina existit.

De Noctua. CAP. LIX.

Mulieribus ueneficia & cantiones exercētibus similis est Noctua, captiosum animal. Hæc enim capta, suos in primis aucupes sic captionibus suis in se illicit, ut eam uelut ludicrum quiddam in humeris circumgestent. Noctu quidem uigilat, & uoce quasi quibusdam præstigijs ac illecebris aues allicit, easque sibi assidere facit. Interdiu uero alia aucupij inductione utitur, auib; illudit, nimirum in aliam atq; aliam speciem uultum conuertens: quibus aues peradolescentes in admirationem raptæ, manere apud eam perseverant, maximo eorum in quæ se format timore percussæ. Accedenti ad seriam actionem homini occurrentem Noctuam inauspicatam significationē dare aiunt. Cui quidem rei testimonio fuit Pyrrhus Epirotarum rex: cum in illius Argos proficiscentis hasta quam erectam ferebat, hæc auis sedisset, ei malum auspicium dedit: nam Argos ingressus, ualde in gloria atq; ignobili morte occubuit. Quare mihi Homerus præclare intellexisse uidetur, auem hanc mali auspicij esse, cum Diomedis, ad castra Troianorū exploranda proficiscēti, Mineruam facit auspicatō mittentem Erodium, non Noctuam. In Creta noctuā aiunt omnino non nasci, ac si extrinsecus importetur, mori: in eademq; nullam maleficam bestiam neque gigni, neque aliunde deportatam uiuere, quod quidam ipsum si quis uult experiri, uenenatum animal

I 3 quodp

quodpiam foris assumit, quod primum ut hanc terram attigit, statim perit. Itaque circulatores qui uenantur in Africa serpentes, talia machinantur, ad mouendam hominum admirationem eas mansuefactas circumgestant, & simul ipsis terræ Africæ quantum satis sit ad earum usum comportant, quod ipsum prouident, ne serpentes pereant, ob eamque causam cum ad hanc insulam peruenerunt, non prius feras bestias exponunt, quam terram peregrinam, quam secum portant, substrauerint: ex quo fit, ut multitudinem imperitam congregent, atque stupidam detineant, & tametsi eæ quidem sese incitant, non loco tamen se mouent, neque ex domestico & uernaculo puluere excedunt. Sin in externum & hosticum solum egrediantur, è uita quoque exeunt.

De Otide siue Tarda.

CAP. LX.

OTis ex omnibus auibus equorum studiosissima censetur, cuius rei hoc testimonio est, quod cætera animalia uel in pratis, uel in collibus pascentia aspernatur: equum uero ut aspexerit, magno statim cum gaudio ad ipsum aduolans, appropinquare pergit, more hominum equini generis amantissimorum.

De eadem.

CAP. LXI.

Gyllij ac
celsio.

XEnophō Otides dicit breui uolatu uti, ut si quis celeriter instet, eas capere possit: nam uolant exiguo tractu, & celeriter fatigantur, ac nimirum ad hanc rationem comprehenduntur: Cum huiusmodi uolucres omniū quæ homo agit imitari conentur, uenatores cont

res contra ipsas stantes, certa quadam re oculos sibi unguunt, præparatis alijs unguentis oculos & cilia conglutinantibus, quæ quidem ipsa non ab eis procul in paruis peluibus ponunt: Otides ubi uiderunt uenatores se ungere, hoc idem effingunt, ex pelui uiscum sumentes, quare cito capiuntur. Equo delectantur: Si quis equinam pellem induerit, quotquot uolet uenabitur, nam equorum studio captæ eò accedunt.

De Oto.

CAP. LXII.

OTus uolucris similis est Noctuæ, præterquam quod nocturnus non est: secundum aures duas pennulas habet: imitator hominum est, quos saltantes cum imitari conatur, capitur. Quare qui facile decipiuntur, Comici Otos appellat. Qui maxime idoneus est ad eos comprehendendos, saltat, & simul ipsos contra aspicientes ad saltationem inducit, alius à tergo latens uoluptate æmulandi captos comprehendit.

De Vpupa.

CAP. LXIII.

VPupa auium inimicissima est, & mihi uidetur odio hominum nidum in disertis locis construere, & ne homines ad pullos suos aspirent, luti loco hominis stercore circumlinire, ut intolerabili odoris foeditate homines à nido depellat. Cum autem in parietis diruti & deserti rima uetustate acta huiusmodi auis peperisset, id ipsumque parietis curator animaduertisset, luto rimam expleuit, & obstruxit: ubi Vpupa rediens uidet recessum, & latebram suam clausam, herbam affert, qua ad lutum admota, dissoluitur lutum,

I 4

& desl

& defluit, illa intra caueam ad pullos suos ingreditur: ac si interea ad inquirenda cibaria rursus profecta fuerit, homo ille iterum parietis cauernā oblinens obstruxerit, eadem ipsa herba rimam aperit, quod ipsum tertio ac saepius facit. Cuius factum parietis curator intelligens, herbam illam è luto aufert, non quidem ad eos usus ad quos Vpupa utebatur, sed ad resignandos thesauros ad eum nihil pertinētes. Indicam Vpupam duplo maiorem nostra & formosior rem Indorum rex amores & delicias suas circumgestat, & eius uenustatē summa admiratione frequenter intuens, magnam lætitiā uoluptatēq; capit.

De auibus Diomedis, CAP. LXIIII.

INsula quædā nomine Diomedea, auibus Diomedis abundat, hæ hominibus natione barbaris neq; quippiā nocent, neq; eos adeūt: Sin Græcus aduenia eò diuerterit, diuino quodam munere ab his auibus aditur, alis explicatis, tanquā manibus, ad prehensionem & complexū. Græcos se pertrectantes non refugientes, intrepide se palpari sustinēt: in accumbentiū sinus aduolant, uelut ad mensas hospitaes inuitatæ. Vulgò socij Diomedis esse iactantur, qui unā cum eo contra Ilium arma tulerunt, prima eorum natura in auium speciē immutata, etiā nunc se esse Græcos & Græcorū studiosos perseuerare. Herodius Ostreorum uoracissimus est, & quemadmodum Conchas Pelecanes exforbent, sic is Ostrea testis obducta uorat, & in ea sede, quæ ingluuiēs appellatur, concalefaciens,

ciens, tandiu custodit, quoad calore stomachi discluduntur. Post ubi is ipse diductas senserit testas, eas euomit, & carnem ad sustentandum se retinet.

De Merope, CAP. LXV.

MERops auis contrā uolat atq; cæteræ: aliæ enim omnes quasi sursum ad oculos uersus: illa uero retro ad caudam uersus uolat. Et profecto naturam uolatus, admiratione & insolentia pleni, quem facit hoc animal, summopere miror.

De Meropis pietate aduersus parentes suos,

CAP. LXVI.

MERops eo iustior Ciconijs existimāda est, quòd non in senectutē parētes alere differt, sed statim ut per ætatem uolare potest, hoc ipsum exequitur. Iustitia enim & pietate omnibus auibus præstat.

Scopes, quos Theodorus uertit Afiones, saltatione capiuntur, CAP. LXVII.

SCopes aues, quarum Homerus in Odyssea mentionem facit, cum eas circum Calypsus antrū uersari scribit, uiri saltandi bene periti tradunt cum saltatione comprehendi, tum genus quoddam saltationis esse, quæ si adhibenda ijs fides sit. Scops appellatur: nam quòd ijs auibus iucundissimū sit quosdam ridicule imitari, ex eo profectum est uerbum *σκώπω*, id est, effingere, & non aberrare ab eis imitandis, quos ludicra assimulatione imitatur: omneis aues oris expressione, & articulata uoce longe superat: & quemadmodum Psittacus & Pica, sic hominum & aliarum

I s auium

auium uoces exprimit. Minor est quàm Noctua, plū
 bei coloris speciem similitudinēq; eius pennæ ge
 runt, & albis maculis distinguuntur; à supercilij s
 cundum utraq; tempora duæ plumæ existunt. Cal
 limachus duo genera ponit, Scopas, & Aiscopas, id
 est, semper Aliones; quorum alterum uocale sit, alte
 rum mutum. Alexander Myndius dicit, apud Home
 rum non Scopas per sigma, sed Copas legi oportere.
 Aiscopes omnibus anni temporibus patent: eæ sane
 esculentæ non sunt, propter carnis uitium. Scopas ali
 quando apparent, neque tamen uno aut altero plus
 die commorantur, quæ esui accommodatæ sunt, &
 ualde probantur, & differunt à perennibus illis uelo
 citate, & Turturibus & Palumbis similes sunt.

De Horione aue Indica. CAP. LXVIII.

CLitarchus in India scribit uolucem amatorio af
 fectu flagrantem, nomine Horionem, nasci, ma
 gnitudine Herodio similem, rubris cruribus,
 oculis caruleis, sic à musica instructam, ut
 naturæ munere tam suauiter ca
 nat, ut ipsas Sirenes la
 cessere pos
 sit.

FINIS LIBRI XV.

LIBER DECIMVS

SEXTVS, DE VIET
 NATVRA ANIMA
 LIVM.

De Psittacis Indicis, & reliquis auibus. CAP. I.

IN regijs ædibus Indiae, ubi regum
 maximus illic regna tenentium ætas
 tem degit, cum alia permulta & ma
 gnâ hominum admirationem, &
 nullam comparationem habent, qui
 bus cum sanè nec Memnonia Susa, neq; tota eorum
 Reip. administratio est conferenda, neque Ecbatano
 rum magnificentia cum his in comparatione coniun
 genda est. Etenim illa Persici fastus uanitas, si cum ijs
 comparentur, uideri possint: tum porrò in hortis
 Indiae Pauones & Fasiani mansueti aluntur, & plan
 tæ quidem summa regionum procuratorum cura el
 boratæ sunt. Enimuero umbrosa sunt nemora, & pa
 stiones arboribus confitæ, & rami sapienti quadam
 frondatorum colligatione conferti, & contexti: alij
 enim ex alijs nexi sunt, alij in alios implicati, arbores
 semper uirentes nulla senectute folia amittunt, ex
 eisq; partim sunt indigenæ, partim ex alijs locis In
 diae magno studio importatæ, quæ & regionem or
 nant. Oliuam terra India non gignit, neque aliunde
 importatam fert. Sunt item aliæ aues ab nexu liberae,
 nullaq;

nullac̄q; seruitutis conditione astricta, quæ sua sponte eò uentitantes, nidos fingunt, & cōstruunt, ubi etiam Psittaci aluntur, & sursum, deorsum, ultro, citroq; circum regem uersantur. Nec Psittacum idcirco Indorū quisquam, & si eorum magna illic multitudo sit, edit: quòd eos sacros putent, & Brachmanæ quidē ex auiibus plurimi hunc existiment. Quod quidē ipsum non abs re se facere profitentur, quòd solus Psittacus humanam uerborum appellationem explanata oris expressione, & uocis conformatione imitando cōsequatur. Atque etiam in ijs hortis perbella stagna sunt manu facta, ubi maxima magnitudine pisces cicures æuū agitant: nec eos quisquam alius piscatur, quàm regis liberi, qui nondum ex pueris excessere: ij enim in aqua tranquilla, & non periculosa, ludentes, & captant pisces, & uero natate discunt.

De Psittacis Indicis.

CAP. II.

Quemadmodum pueri erudiuntur, sic ex tribus Indiae generibus omnes humanæ uocis usum addiscunt. In syluis inconditā uocem cuiusmodi aues indoctæ edere solent, mittunt: non autem expressum os & explanatum habent.

De Psittacis.

CAP. III.

Gyllij ac-
celsio.

Qui memoria nostra terras antiquis ignotas peragrarunt, mirifica animi solertia in construendo nido Psittacos esse affirmant. Etenim procerissimam inuestigant arborem, tenuibus ramis, & intolerabilibus ad quiduis graue sustinendum, ad quarum cacu-
mina

mina pensilem furculum alligant, ex quo nidum affastre & callidissimo artificio factum suspendunt, pilæ modo rotundum, sane quàm exiguo aditum & exitum relicto foramine. Quod quidem ipsum eos moliri afferunt, ut serpentium insidijs uiam obstruant: non enim ex tam subtilibus ramis pensilem nidum serpentiū natio corpore grauis inuadere audet. Græchana insula eiusmodi uolucres pocreat, Falsianis multo maiores, eam habentes à cæteris dissimilitudinem, ut uersicoloribus alis sint, & reliquo corpore rubro: ibidemq; tanta est eorum multitudo, quāta apud nos cicadarum: ac tanquam nos Cappos, sic eos sagina curatos ad pinguitudinem perducunt, eisdem suauissime uescuntur.

De auiibus quæ nascuntur in insulis Caspij maris. C. IIII.
In maris Caspij insulis cum alias aues nasci ferunt, tum maxime unam ea ui & natura affectam, ut magnitudine quidem uel egregium Anserem superet: pedes autem habeat grui persimiles, dorso sit uehementer rubro, uentre uiridi, collo albo, & disseminatis maculis croceis distincto, non minus quàm duo cubita longo, capite item tenui & longo, rostro nigro, uocem ranis similem mittit.

De auiibus Ceruorum magnitudine.

CAP. V.

In Struthiophagis aues Ceruorum magnitudine Gyllij ac-
celsio.
esse dicuntur, quæ ut uolare nō possint, certe quàm Struthiocameli uelociter currunt, ex uenatoribus partim arcu eas capiunt, partim dextram manum colli pelle

pelle Struthionis tectam, similiter ut huiusmodi uos lucres collum mouent, sinistra uero semen ex suspensa pera spargentes, alliciunt, atq; in conualles detruunt, ibi circumuallatae comprehenduntur.

Manfucta animalia, quibus animalibus non confidant.

CAP. VI.

Hanc etiam uim naturamq; animalium non ignorare oportet, aues cicures & domesticae audacter contemnere Equos, Asinos, Boues: ac si cum mansueta Elephantis aluntur, non modo eos non timere, uerum per eos etiam ipsos gradi. Iam enim Gallinacei, ut in eorum dorsis confidere audent: Sic magnum eis metum Mustella uel praeteriens inijcit, & qui uocem uel mugientium, uel rudentium praclare contemnunt, eius illius clamorem uehementer horrent, Anferes item, & Canes, & magnas Struthiones nihili faciunt. Contra Accipitrem uel multo minimum formidant. Gallorum cantus Leones exterrit, metu Basiliscos exanimat, Miluos extimescit, Clangorem quidem aut Aquilarum aut Vulturum facile Columbæ spernunt, non item Circi & marinae Aquilæ.

De Auium pugna.

CAP. VII.

Si eius belli quod cum mare committit scemina, uictoriam reportet, eius collum uoluptate effertur, atque inflatur, tum maximis spiritibus impletur, & longo tibiaram tractu graditur.

De Castoridibus.

CAP. VIII.
Castorides

Castorides marinae ad littora & saxa eminentia Cululatum diritatis plenum edunt, & grauissime rugiunt: earum sonitum quicumq; audierit, non effugiet, quin paulo post excedat è uita.

De Caspia uoluce.

CAP. IX.

Fama quaedam uenit in sermonem hominum apud Caspios aue procreari magnitudine maximi Gallinacei, uersicolore uarietate florentem: atque auditione accepi eam supinam uolare, & sub collum extensis cruribus ipsum eisdem subleuare, tum catelli uocem mittere, neq; in sublime, sed circum terram idcirco uolare, quod in altum non queat sese attollere.

De Catreo aue.

CAP. X.

Catreum aue, ita nuncupatam, cum eximia forma pulchritudine Clitarchus ait, tum Pauonis magnitudine esse, tum pennarum eius extremitates smaragdi similitudinem gerere: ac si alios intueretur eius oculi nescias quo colore sint: sin te aspiciat, pureos dices. Quod in aliorum oculis album, in illius pallidum est: acri atque acuto uidendi sensu praedita est: Capitis plumæ partim candidulis ocellis, partim guttis quibusdam alijs in alias implicatis distinctæ sunt: Eius pedes Sādaricini, & uox canora, & sicut Luscinia sic eadem acuta & concisa est. Eam in delicijs maxime omnium auium Indi habent, ut aspectu illius expleri non possunt. Ex oculis facula splendet, lucidissima ut flammæ similis sit: tantoq; opere gregatim uolant, ut nubes esse uideantur. Cantandi suauitas

suauitas & oris expressio tanta est, ut comparationem nullam habeat, ut crassum sit, Sirenes quasdam alas eas dicere.

De aue Caspia, uel potius Indica. CAP. XI.

Avis Caspia, uel potius Indica (nam in India etiam nascitur) Anseris magnitudine, & lato quidem, sed tenui capite, cruribus paruis est; uario colore distinguitur, nam eius dorsum purpureum est, uenter maxime coccineus, caput & cutis exalbescunt, uocem caprinam mittit.

De aue quam Indi Celam uocant. CAP. XII.

Auem in India nasci accepi, magnitudine triplo maiorem Otide, ore permagno, & longis cruribus, absouum quiddam sonare, eiusque summas alas pallidas, caeteras uero pennas cinericias esse.

De aue quam Indi uocant Cercionem, eam Latini Motacillam appellare possent. CAP. XIII.

In India auis ad Sturni magnitudinem accedens, uarijs coloribus picta, nascitur, quae & humanam uocem effingit, & Psittacis uocalior, & maiore est docilitate & ingenio; non tamen humanum uictum aequo animo sustinet, sed libertatis desiderio fame potius, quam seruitute cibis referta amplectitur. Vrbes quas Alexander in India excitauit, ideo Cercionem appellant, quod similiter caudam atque Cinclus mouet.

De Indicis auibus Sandaricino colore. CAP. XIII.

Paruularum quarundam auium Indicarum natio in excelsis rupibus nidificat, quarum magnitudo

tudo accedit ad ouium Perdicum, Sandaricino colore est: Indi sua lingua Dicærum solent nominare: Graeci, sicut audio, Dicæum; eius stercus si quis milij magnitudine sumpserit in potionem dissolutum, ad uesperam morietur: mors suauis somno similis est, & nullum omnino sensum doloris habet. Quamobrem summopere Indi id assequi student, ipsum enim malorum obliuionem existimant inducere. Quod quidem ex India muneris missum rex Persarum omnibus rebus antefert, & asseruat, insanabilium malorum remedium, si sumere sit necesse: neque apud Persas quisquam alius quam rex id habet.

De Meleagridibus. CAP. XV.

Histrus in Olero ait, Meleagrides a nullis auibus quae unguibus sint uncinatis, uiolari. Clytus Milesius, Aristotelis discipulus, primo libro scribit, Meleagrides ad templum situm in loco palustri comorantes, suos pullos uel a partu recentes negligere, itaque sacerdotes habere necesse illos curare. Idemque affert, tum generosarum auium magnitudine esse, tum paruo & tenui capite, eisque apicem carneum durum turbinatum ex capite tanquam clauum ligneum eminare, tum auium barbula carere, rostro acuto, & maiore quam pro aue, & collo nigro, & crassiore, & breuiore quam auium, praeditas esse.

De auibus Memnonis. CAP. XVI.

Terram Mariandyneam aues aspectu nigras incolere ferunt, quae figura corporis & forma Accipitribus

tribus similes esse uidentur; eæ usu carniū cum se abstinent, tum in omni uictus ratione se continent, eis enim ad cibum semina satis sunt. Cum autumnus esse cœpit, Illium gregatim aduolant. Eas autem idcirco Memnonias uocāt, quod rectā ad Memnonis sepulchrum proficiscātur: id enim uel etiam nunc à Troas dis incolis ad ornamentum Memnonis conditum ibi fuisse dicitur, atq; Memnonis cadauer ex cæde à matre in Susa tantopere decantata exportatum fuisse, ut humatione afficeretur, eç; dignitate illius exequiarū iusta ei persoluerentur. Aues igitur Memnonis gentiles quotannis eò proficisci, ibiq; primum in contrarias partes distrahi, deinde pugnam cōmittere, eamq; summa contentione tandiu pugnare, dum ex his media pars pereat, altera uictrix discedat. Iam de causis cur hæc accidant philosophari, nec mihi libet, neque etiam uacuum sum ad scrutanda naturæ abstrusa atq; abdita.

De Parnopibus Galatarum. CAP. XVII.

EVdoxus ait Galatas, qui ad orientem solem pertinent, eiusmodi facere, quæ si cui credibilia uidentur, fidem adhibeat: sin minus, reijciat. Cum maximi Parnopum greges, ut nubes esse uideantur, in Galatiæ agros inuolantes, frugibus incommodant, tum Galatæ quibusdam precationibus & obsecrationibus utuntur, simul & sacra conficiunt, quibus aues implorant: eæ autem illorum precibus obsequentes, frequentes ueniunt, & Parnopes perdunt. Ac si quis è Gal

è Galatis eas ipsas comprehenderit, hoc supplicium in eum ex legibus illius gentis constitutum est, ut morte mulctetur. Ac si huic qui eas ceperit ignotum fuerit, aues tantopere offenduntur, ut iterum inuocatae, propter impunitatem illius, non ipsorum precationibus obtemperent.

De Phattage Indica. CAP. XVIII.

IN Indis nascitur bestia, quæ Crocodili terreni speciem similitudinemq; gerit, magnitudine est Melitensis canis: eius pellis adeo asperis squammis quibusdam scatet, ut more ferræ æs dissecet, & ferrum exedat, & conficiat, eam Indi Phattagen uocant.

De Stymphalidibus. CAP. XIX.

Desertam Arabū regionē Pausanias aues scribit procreare, nuncupatas Stymphalidas, quæ hominibus nō minus immanes, quàm aut Leones sint, aut Pantheræ: nam in eos, qui insidias sibi moliuntur, inuolantes, rostris uulnerant, atq; adeo interficiunt, simul & quod homines gestant ferrum, perforant: & ad corticeā uestem, quam crassam sibi uenatores accommodant, eiusmodi auium rostra sic adhærescunt, tanquam ad uiscum paruularum auicularū alæ. Iam uero ad Gruum magnitudinem accedunt, atq; Ibidum similitudinem gerunt, præter rostrum, quod & robustius, & haudquaquam incuruum est.

De Tetrace aue. CAP. XX.

APud Athenæum libro nono Dipnosophistæ Arum, hæc de Tetrace legi: Quum quidam, inquit,

Gyllij ac
cessio.

Gyllij ac
cessio.

K 2 quit,

quit, auis genus esse dixisset, more grammaticorum, qui de omnibus dubijs dicere solent, genus herbæ, genus auis, genus lapidis. Tum Larensius, uir Romanus inquit, uirorum optime, scio Aristophanem, in Auibus, mentionem fecisse Porphyrionis, Pelecanis, & Tetracis. Tum Alexandrum Myndium secundo de auibus, non magnam auem, sed inter paruas commemorasse Tetracem, magnitudine auis frugilegæ, colore figulinæ testæ distinctam, fruges comedere: cum oua pepererit, uoce *τετρακτεν*. Epicharmus in Nuptijs Hæbæ: Cipientem, ait, Coturnices, Passeres, Galeritas, Purpureas, Tetragas frugilegas. Postquã, inquit, nihil habetis, ut ex silentio intelligo, uobis auẽ demonstrabo. Ab Imperatore enim præfectus eram Misix, hanc auem ubi uidi, & sic appellari à Misijs & Pæonibus didici. At Tetracem esse ex dictis Aristophanis recordatus sum. Cum autem existimarem dignam auem esse, de qua mentionem Aristoteles faceret, tractatum illum eius tot talentis æstimatum (nam ipsum octingenta talenta ab Alexandro ex historia animalium accepisse peruagatum est) legens, non de eiusmodi aue quicquam inueni. Itaque gaudebã me habere Aristophanem, qui recens ab illius ætate fuit. Ac nimirum cum hæc dixisset, ingressus quispiam est, qui in calatho Tetracem ferret: hæc maximum Gallinaceum magnitudine superabat, & Porphyrionis speciem similitudinẽq; gerebat, ac quemadmodum Galli barbularas propendentes, habebat eius uox
grauis

grauis erat. Cum autem floridam & pulchram auem admirati fuisset, cocta nobis non multo post allata fuit, cuius carnes magnarum Struthionum non dissimiles sæpe comedimus.

De ætate Apium.

CAP. XXI.

APium quispiam ætatem ad hunc modum inter noscere poterit: quæ anno non excesserunt, nitescunt, oleiq; similitudinem & speciem gerunt: uetula uero & aspectu & tactu horridulæ euadunt, atque ex ætate affecta rugis plenæ uidentur: eæ tamen fingendorum fauorum experientia & industria præcellentiores sunt, ex longitudine nimirum temporis ad mellis scientiam eruditæ. Eademq; tanta diuinitate præstât, ut & pluuias, & frigora futura præsentiant: & quando horum alterum, uel utrunq; impendere coniecturis assequuntur, non longissime ab alueo uolatu procedunt, sed circum apiaria uolantes, ueluti foribus incubant. Ex his rebus alueorum custodes futura augurati, agricolis turbulentæ tempestatis aduentum prædicunt. Longe autem magis frigoris, quàm pluuiæ, aut niuis metuentes sunt. Sæpe uero uento aduersæ uolant, paruulum lapillum pedibus portantes, quantulus inter uolandum commode gestari possit: itaq; in hunc modum contra uentorũ incursiones, & afflatus auræ, ne ex itinere deducantur, eiusmodi firmitamentum ac robur sibi machinantur.

De Apibus inertibus,

CAP. XXII.

EX Apibus quædam sunt inertes, non tamen moribus

K 3 ribus

ribus fuci sunt, neque enim fauos corrumpunt, neque melli insidiantur, sed ex floribus aluntur, ac cum alijs compascentibus ad pastiones uolant: tamen si mellis conficiendi & condendi industria carent, non tamen prorsus otiosae sunt: earum enim quaedam aquam Regi, & Apibus uetulis apportant, nam seniores apud Regem ad eius stipationem selectae permanent: aliae uero hoc munere funguntur, ut mortuas ex alueo efferant, mundos enim & puros fauos eis esse oportet: mortuam apem intra alueum fauorum non esse patiuntur: aliae uero ex his nocte excubant, substructiones, non secus ac paruam urbem uigilijs asseruantes.

De ratione aedificandi Apium. CAP. XXIII.

Seniores Cyrum de regia quam in urbe Persarum siple aedificasset magnam gloriam adeptum fuisse fama celebratum est. Darius lautae aedificationis substructione, quam Susis omnium sermone decantata struxerat, efferebatur. Cyrus minor ex hortis, quos purpureae nitore, & gemmarum fulgore ornatus in Lydia sua manu conseruisset, gloria magna cum apud omnes Graecos, tum apud Lyfandrum Lacedaemonium, cum is in Lydiam ad eum uenisset, fuit. Sed haec plusquam satis historici praedicauerunt. Apium non item domos, solertiori ratione aedificatas, scripserunt: cum illi tamen in regijs aedificandis permultos uexarunt: apibus uero, ut nihil minus molestum, sic solertius nihil esse potest. Primum regum cellas eminentiore loco, magna laxitate amplas aedificant, easque sepimento tanquam muro quodam,

quodam, ad maiestatem regiam tuendam, circumuallant: ac ut aetate & conditione triplices sunt, sic tripartito suas cellas diuidunt. Quaedam enim summa senectute affectae, regiae aulae uicinae, proximae tanquam satellites sunt: post quas habitant natu minimae, & quae annum non excesserunt: adulescentiores uero, & aetate confirmatiori, extimae manent, ut illae exacta aetate, satellites lictoresque regum sint. Eae autem quae aetatis firmitate robustiores existunt, tanquam murus quispiam illarum natu minimas sepiant. Opinio una est, Apium reges non aculeatos esse: est rursus altera, eos robore aculeorum peracutorum armatos esse: nunquam tamen eo neque contra hominem, neque contra Apes uti, quoniam non fas sit tantae nationis imperatorem malum admittere. Reliquas autem Apes, harum rerum prudentissimi testantur, in conspectu suorum imperatorum aculeos summittere, quasi fasces, ueluti imperio, potestatemque his cedentes. Iam uero hoc utrumque in illis regibus quispiam admirari possit, siue aculeo careant, ad inferendam iniuriam, siue quia habentes, ab iniuria aculeos abstinere queant.

De Apium insidiatoribus. CAP. XXIIII.

Hostilem in modum Apibus insidias moluntur pari auiculae Vespae, Hirundines, Serpentes, Aranei, a quibus omnibus Apes de uita sua incredibiliter timent. Apiarum pulicariae suffimento, aut uiridi papauere, locum ante alueos sternendo cum eiusmodi animalia ab eis depellunt, tum Vespas hoc modo
K 4 compreh

comprehendunt : ante earum nidos nassam, in quam prius paruulam Mænam aut Membradē, cum Chalicide imponi conuenit, appendunt : eæ uero sua natura edaci esca allectæ, frequētes in nassam incidūt, quibus nassa comprehensis, non amplius retro regredi licet, simul & eas aqua cōspersas facilius interimūt, aut igni cremant. Lacertæ item insidias in Apeis faciunt, ac terreni Crocodili pestē perniciemq; illis instruunt, farina ad ueratrum admista, aut maluæ succo suffusa, ante alueos dispersa, gustantibus illis omnibus modo commoratis perniciem affert. Aranei ante alueos ad lumen accensæ lucernæ, cui uas aqua plenum subiectum sit, uolitantes, in oleum decidunt, ac sic pereunt, alia ratione non facile tolli queunt. Soboles Ranarū lutariarum, si quis in earum lacum uerbasci nucis uel folia inijciat necatur, pari aues gustatu farinæ uino dilutæ, primum ebrîæ factæ capite grauantur, deniq; cadunt, & abiectæ uolare non queunt, & facile tolluntur. Hirundo musicæ reuerentia permotis non ab apiarijs occiditur, alioqui ad necandum facilis, satis enim est eas prope alueos nidificare prohibere. Tetro odore non modò Apes offenduntur, sed unguento odorato, tanquam enim puellæ urbanæ & modestæ teterrimū odorem præclare contemnunt, & unguētī suauitatem à se detestantur.

Quod ex Bubus Apes nascuntur. CAP. XXV.

Genus Bubulum plurimas commoditates habet, homines enim ex eo infinitis commodis afficiuntur. Pr

tur. Primum cum hominibus Boum societas rei rusticæ, & uectionis uariorū onerum cōmunitas intercedit: deinde lactis ex hoc magna utilitas percipitur, aræ exornātur, ac hominū conuentibus epulum copiosissimum præbetur. Bos mortuus generosa quædā res, & dignitatis plena existimanda est, quòd Apes ex illius reliquijs enascuntur, animalis operosissima, fructumq; utilissimū & suauissimū homini comparātia.

De Apibus.

CAP. XXVI.

Quædam ex apibus duces appellantur, quædam sirenes, aliæ operariæ, aliæ figulæ. Nicander ait Cephenas fructum afferre, atque in Capadocia mel sine fauis Apes conficere ferunt, idq; ut oleum perinde pingue esse. In Trapezunte Pontica ex buxo mel nasci accepi, hocq; cum esse odoratu graue, tum eos qui deducti sunt de mente, ad sanitatem restituere, atque comitali morbo laborantes sanare. Itemq; in Media mel ex arboribus stillare, ut ait Euripides in Bacchis : in Cithærone dulcis ex ramis guttas manare : in Thracia ex plantis mel nasci dicitur : in Mycono non gigni Apis, quin etiā importata moritur.

De studio Apum erga regem suum. CAP. XXVII.

Regem suum Apes lenitudine imperij dulcem, & mansuetudine morum suauem, nulloq; spiculo armatum, cum is defugiēdo ipsas reliquit, accersunt, & fugitiuum à regno insequuntur : ipsum autem sagacissime odorantur, ac nimirum ex eius odore deprehensum, sua sponte moderationis amantes, de fu

K s ga in

*vide
p. l.º xci. cap. 17
et g. not. in. c. vi
l.º xxv. in l.º
ecl.º. N.º 10.*

ga in regnum reducunt. Athenienses de ciuitate Pisistratum expulerunt, atque principatu exuerunt, Dionysium Syracusani regno eiecerunt. Alij alios tyrannos iniquos, & regnandi artem, quae humanitas & subditorum moderatio est, facitare nescientes, ex tyrannide deiecerunt, & omnibus fortunis funditus euerterunt.

De earum rege, CAP. XXVIII.

Apum Regi curae est, modum alijs statuere, ordinem afferre: alias enim aquari iubet, alias intus mella fingere, extruere, expolire, suggerere: alias uero ad partitiones proficisci, mutationem operarum, & uicissitudinem munerum faciunt: prouecta aetate probe ad id delectae sunt, ut domo se teneant. Rex ipse satis habet illa curare quae ante dixi, leges nimirum, perinde ut summi principes, dicere: quos philosophi uel politicos, uel ad moderanda regna aptos esse scribunt. Caeterum munerum operosorum immunitatem habens, ab laborando quiescit. Quod si migratio potior ad usum sit, quam mansio, tum Rex pergunt migrare, ac si ab aetate firmus sit, antecedit examen, dux ad proficiscendum, reliquae eius ductum sequuntur. Sin aetate affectus sit, caeteris Apibus uehitur. Signo dato somnum capiunt, cum tempus est ad quietem proficisci, una quaequam a rege iubetur somni significationem dare, quae simul ut ad dormiendum signum sustulit, statim eae somnum accipere pergunt. Quoad Rex uiuit, tandiu examen pace fruitur, omnique ordinum perturbatione caret: Fuci suis cellis libenter se continent

continent, seniores suum locum habent, nati minores item suum. Et Rex separatim a reliquis habitat, soboles Apum post manet. Excrementa in locum separatum congeruntur. Rege extincto, omnia perturbantur, & funditus peruertuntur. Fuci in Apum cellis pariunt atque miscent, omnia denique regis defensione ac inopia pereunt. Tum etiam pure & mundum uiuunt, nullius animalis carnes edunt: neque tamen ad hanc cautionem Pythagorae symbolum istius opus est: satis habent floribus uelci, quod maxima temperantia sint: libidinem & delicias odio persequuntur, cuius rei testimonio est, quod unguento delibutum infectantur, & tanquam hostem qui nefarium quippiam admisit, exagitant: a complexu uenereo recedentem cognoscunt, atque illum sicut hostem insequuntur: fortibus nihil concedunt, neque ab animalium ullo refugiunt. Cum istius qui sibi molesti non interueniunt, quique nec malitiose, nec dolose alueos adeunt, pacem seruant, foedereque deuinciuntur. Contra inexpiabile bellum cum interpellantibus & uexatibus gerunt: mellis populator in hostium numero locoque ducitur. Vespas acerrime uerberant, eas alio quando Equum Aristoteles affirmat, non modo fortissime inuasisse, sed etiam interemisse. Atque inter se contendunt, & potentiores uincunt debiliores. Eis nocent Rubetae, & Ranæ lutariae, Meropes, Hirundines, & Vespae, quas quicumque uicerit, Cadmeam reportat uictoriam: nam ualde afflictus, aculeis discendit

dit uictor, non enim animi robore minus quàm aculeis armatae sunt.

Quemadmodum Apes hyeme ex alueis non se mouent. CAP. XXXIX.

HOc quidem ipsum Apum sedulitati & operoso labori testimonio est, ab occasu Vergiliarum ad uernum æquinoctium in locis hyberno frigore infestissimis non se ab alueis commouent, sed teporis desiderio, & frigoris fuga intus manent: reliquo anni tempore segniciam & otium odio habentes, diligentissime & laboriosissime operantur; nec quispiam extra hyemale tempus, ac morbum, uideat Apem otiosi.

De Geometria Apum. CAP. XXX.

Geometriam, figurarum pulchritudinem, singendi elegantiam, sine arte, sine regulis, sine circino, simul & figuras sexangulas, & sex laterum, & æquilaterum Apes conficiunt. Cum autem ex sobole alueus Apibus redundat, tanquam maximæ urbes hominum multitudine redundantes, sic illæ colonias deducunt. Ingruentis pluuiæ aduētum præsentunt. Cum in fugam se erumpunt, & ab alueo aberrare ceperunt, tum apiarij crepitaculis sonoris concrepant: eæ uero tanquam Sirenibus retrahuntur, atque adeo in consuetis domicilijs reuolant.

De Apibus. CAP. XXXI.

Gyllij accelsio.

APes solitudine gaudet, hominum autem accessu offenduntur, consuetas passionem amant, nec libenter loco se mouent, ut ad alienas profiscantur.

Cum

Cum omnibus ad se appropinquantibus infestæ sint, tum maxime uinum, aut unguentum olentibus, & ueneris libidine flagrantibus.

De Fuco. CAP. XXXII.

FVcus, qui inter Apes nascitur, de die in mellarias cellas abditus manet, nocte uero cum Apes dormire obseruauerit, eorum opera inuadit, uastatque alueos. Hoc illæ cum intellexerunt, plurimæ enim Apium dormiunt, nempe defessæ, paucae uero excubant. Cum uiderint furem, uerberant eum modicè & leniter, expelluntque alis, & in exilium proijciunt. Iste uero non ob id corrigitur, sua natura piger, & uorax est, duobus malis præditus intra fauos se abdit. Ut uero ad passionem Apes profectæ sunt, ille rursus opus inuadens, quod suum est, facit, confert se melle, & depopulatur thesauros dulcis Apum: eæ ex passione redeunt, cum ei occurrerint, non amplius leniter eum uerberant, neque tanquam essent in exilium eum eiectione, sed asperè aculeis inuadentes, percutiunt latronem: nec amplius mulctatur increpationibus, sed uoracitatis, & gulæ nimiae pœnas uita persoluit. Apiarij hæc dicunt, ac mihi persuadent.

De Musca. CAP. XXXIII.

Musca, etsi ad omnia audax existit, si tamen in aquam decidat, nec natare scit, nec ex submersione se seruare quit, si eam humore exanimatam extrahas atque in cinere condas, ad pristinam uitam reuiuiscit.

De

De Afilo & Tabano. CAP. XXXIII.

Asilum maxime similem Muscæ esse ferunt, robustum, & bene compactum, habere quoque aculeum durum & ualidum ex ore appensum, sonumque tumultuosum edere. Tabanum autem similem uideri Muscæ caninæ, sonum ut Afilo maiorem edere, sic aculeum minorem possidere.

De Locustis. CAP. XXXV.

AD Acridophagos desertæ regionis confinium ac colentes maxima macie ac nigrore infuscatos homines uerno tempore Zephyrus & Libycus uenti ex deserto maximam Locustarum uim conferunt, Aethiopes ad fruendas eas assueti in conuallem longe lateque patentem ex proximis locis materiae plurimum comportant, ac cum Locustarum tanquam nubes uentis supra uallem feruntur, congestam materiam & concisam antea loci herbam funditus incendunt, Locustæ ingenti fumo suffocatae, paulo ultra uallem ad terram tanta copia decidunt, omni illi nationi ut abunde suauem uictum sufficient: eas enim sale conditas, ad uescendum seruant: non enim in omni uita quicquam aliud, neque pecorum carnes quibus carent, comedunt, neque pisces, à mari longe remoti.

De Vespa. CAP. XXXVI.

Equi cadauer proiectum Vespas gignit: ex huius putrescentis medulla euolant Vespæ, nimirum uolucris progenies ex Equo animali uelocissimo.

Vespæ regno, non tyrannide regunt. CAP. XXXVII.
Sub

Sub regnum & potestatem Vespæ etiam subiunguntur: non tamen sicut homines tyrannide tenentur, cuius rei testimonio est, & quod sine spiculo sunt, & quod earum principes, quanquam duplo maiore corpore sunt, & mansueti tamen sunt, & qui neque uolentes, neque inuiti molestiam exhibere possint. Quis igitur non oderit in Sicilia Dionysios, in Heraclea Clearchum, Apollodorum, Cassandrinorum prædonem. Siquidem hi gladiatorum confidentia regnarunt: Reges uero Vespæ, sine aculeo mansuetudine nituntur.

De Aculeatarum Vespæ malitia. CAP. XXXVIII.

ACuleatae Vespæ illud facere dicuntur, in Viperam quam mortuam perspexerint inuolantes, ueneno aculeum imbuunt: unde mihi homines, disciplinam non eam quidem bonam, ueneno inficiendi sagittas hausisse uidentur: quod quidem ipsum Homerus in Odyssea testatur, cum ait, Venenum quaerens, ut iacula aerea obliueret. Ac sane Hercules ut hydræ ueneno iacula tinxit, sic Vespæ uiperina acerbitate aculeos afficiunt.

De Cicadis. CAP. XXXIX.

CAeteræ aues Indiae os expressum habent, ac ore ualent ad cantum, moreque hominum lingua loquuntur. Cicadae non ita, sed membrulae uerberatione loquuntur: Rore uescuntur. A prima luce, donec impleantur hominum conuentu fora, silent: uigore solis progressante, cantare aggrediuntur: & tanquam laboriosi cantores supra caput mellorum stantes, aures ipsorum, & pastorum, uiatorumque demulcere student. Hoc autem cantandi

cantandi studium, solis maribus à natura tributū est: Cicada foemina muta est, ac more sponsæ, uerecundæ silentium sibi conuenire existimat.

De Cicadis Rheginēsis & Locrensibus. CAP. XL.
Rhegini & locri pacem inter se habēt, atq; utrisq; ad alterorū agros accedere & agriculturā exercere liberum est. Cicadæ tamen cum ijs non sentiunt: nam Locrenses in Rhegino agro silent: Rheginæ uicissim Locris mutæ sunt. Huiusce silentij nec ipse causam, neq; quisquā alius, nisi ad differendū sit temere audax, intelligit: sola natura nouit. Fluij igitur etsi inter Rheginos & Locros mediū ripæ non iugeris spatio distant, tamen neutræ transuolant Cicadæ. In Cephalenia fluuius est, qui inter Cicadarum sterilitatem & copiam medijs interfluit. In Macedonia etiam Cicadarum genus mutum habetur.

Cicadarum nomina. CAP. XLI.
Cicadarum genus multiplex à peritis harum rerū & collectum & nominatū est. Vnum appellatur ex colore Cinereū, alterum Membrax, quod quidem nomen nescio cur huic generi impositum sit: aliud argutum, aliud Cercopam, aliud Achatiam nuncupāt: tot Cicadarum genera me audisse memini, cui plura ueniunt in mentem, explicet.

De animalibus unū diem uiuētibus. CAP. XLII.
Animalia Ephemera idcirco sunt appellata, quòd id ætatis uiuūt, ut uno die cursum uitæ cōficiāt, ex fece uini acscentis originem trahunt, aperto dolio
ut in

ut in lucem suscepta sunt, è uita excedunt, ea facilitate prædita, ut ingredi quidem in uitam natura illis det, malis quidē quibus uita referta est, celerrime liberet, ne nimirum quam partem suarum calumniarum sentiant. Aristoteles ait bestiolam apud Hypanin fluuium, unum diem uiuentem, sub lucem matutinā nasci, post autem ad solis occasum extinguui.

De Pyrausta. CAP. XLIII.
Ex ignis fulgore Pyrausta, quòd uehementi afficitur uoluptate, idcirco cum flamma uel maxime uiget, ad lucernas aduolat, atque nonnihil apprehendere uidetur, at enim delapsus, uiuus comburitur.

De Pyrigonis. CAP. XLIIII.
Terra mariq; nasci animalia nihil mirum: nam materia nutrimentum, & natura horum causa est. Ex igni uero generatas bestias uolucres existere, nuncupatas Pyrigonas, & in eo ipso igni uiuere, & alii hucq; & illuc uolare, hoc admirabilitatem facit. Illud item admirationem excitat, cum extra ignem nutrimentum egrediuntur, & frigidum cœlum attingunt, statim exeunt è uita. Quæ autem causa sit, ex igne ut nascantur, contraq; aëre temperato elemento extinguantur, alijs dicendum relinquo.

De Musicis auibus. CAP. XLV.
Cantu ualent Hirundines, Merulæ, & Cicadarum genus. Scimus etiam Picas loquaces esse, & bombis strepere Locustarum nationem, & musicas esse Halcedines, Psittacos, Item auium alias flebili &
L mulieb

muliebri, alias acri & contenta uocalitate uti, alias se migrantes de ramo in ramum, tanquam ex priore domo in aliam, occinere: alias in pratis cantantes, tanquam festos dies agere, & uitam (ut ita dicam) floridam & mollem degentes, ueris aduentum canoris omnibus, & lætis acclamationibus excipere. Pica cum alias uoces, tum maxime humanam imitatur: Florus, equi hinnitum: Salpinx, tubæ sonitum: & Torquilla, obliquam tibiam imitatur: imbrium guttas Coruus effingere conatur.

De auibus cantum mutantibus, itemq; de marino Lupo & Ceruario terrestri, CAP. XLVI.

LVscinia colorem & uocem per æstatem in aliam speciem immutat, neque enim sic cantum uariat, distinguit, inflectit, acuit, quemadmodum uerno tempore. Merula æstate quidē canit, at enim hyeme strepit, & quasi uestis mutatione facta, ex nigro colore in ruffum conuertitur. Turdus uere inspicitur murino colore, æstate uarietate circa collum coloris distinguitur: Et uero pisces ex alio colore in alium mutabiles sunt, ut Turdi, Merulæ, Fucæ, Mænæ. Lupi item ceruarij æstiuo tempore à pilis nudi, hyberno contra hirti efficiuntur.

Quemadmodum plantæ ramus alienæ arbori inseritur opera auium, CAP. XLVII.

VNius plantæ ramus sæpe innascitur & succrescit alienæ arbori. Causam cur id fiat Theophrastus, abstrusas rerum naturas perscrutatus, affert: Aues enim

enim arborum fructum comedentes, posteaq; in arboribus confidentes, excrementa egerere, semenq; in cauernas delapsum pluuia irrigatum enasci & pullulare, itaque in oliua ficum, in alijsq; alias ingenerari.

De Arabiorum animalium uarijs coloribus, & de rubri maris Ostreis, CAP. XLVIII.

ARabiorum animalium uarijs color & multiplex, omnem picturam longe multumq; superat, neque modò magna animalia & generosa hac permulta colorum uarietate picta, atque ornata sunt, sed etiã ignobilia: etenim Locustæ & Serpentes aurei coloris similitudinem speciemq; gerunt, tum maris rubri ad Arabiam pertinentis Ostrea, huius splendoris expertia haudquaquam sunt: imò uero flammeis illustratus zonis, ea ut diceret uarij coloris temperatione ad iridis similitudinem accedere: adeo lineis perpetuo ductu æque inter se distantibus distinguuntur, atque describuntur.

Animalium diuersi soni, CAP. XLIX.

Quemadmodum homines uarijs linguis loquuntur, sic animalibus rationis expertibus natura comparauit ut diuersum quiddam & uarium sonent. Ex hominibus aliter Scytha, aliter Indus loquitur, aliter Græcus. Animalium alia fremunt, alia mugiunt, alia hinniunt, quædam rudunt, quædam latrant, alia rugiunt, nonnulla clangunt, aut strident, alia suauiter cantant: sunt etiam quæ balbutiant: & sexcenta naturæ dona alia alijs animantibus propria existunt.

L 2 Quemad

Quemadmodū aliena hortatione non egent bestiae
ad fortitudinem, sicut homines. CAP. L.

Homines ut boni uiri sint, hortatione egent, & suasionis oratione plena, quæ & metum tollat, & addat animos. Athletæ quidem ad stadia hortandi sunt, milites ad arma. Robore non item extrinsecus assumpto bestiae egent, at ex sese potius uires incitant, & semet confirmant. Aper quidem pugnaturus, lapidibus (Homero teste) dentes exacuit. Leo ne quid ignauè faciat, flagellās semetipsum cauda excitat. Elephanti autem ad certamen ut incendantur, promisside sese uerberant: neque tamen ad hoc ipsum cuiusquam egent præceptis. Taurus gregis dux, cum ab altero fuerit duce superatus, se in quendam locum ab alijs segregat, & semetipsum non alieno impulsu, sed sua sponte exercet, atque omni contentione cornibus, calcibus, unguibus certat: Cornua quidem in arbores infligit, pedibus puluerem spargit, cæterisque exercitationibus sese accommodat: à uaccis se continet, sicque à uenere abstinet, & libidini suæ moderatur. Quemadmodum Ictus palestrita Tarentinus, quem Plato toto certaminum tempore omnis coitus expertem permāsisse affirmat. At enim Ictum ratione præditum, atque Olympiorum cupidum, simul & gloriæ sensu affectum, nihil admodum mirum uideri debet, emendatè, & summa corporis castimonia uixisse. Nam ei præmia proposita uidebātur illustria, Pinus Isthmica, Laurus Pythica, Oleaster Olympicus: tum uero

uero sperabat se quoad uiueret circumspiciendum esse, & cum è uita excessisset, magnam laudem ex ea re adepturum. Amœbæum citharœdum accepi uxorem duxisse, omni tamen tempore cum in certaminibus uersaretur, ab ea se abstinuisset. Diogenes, tragicœdiarum actor, uniuersum omnino ueneris usum abiicit. Clitomachus Pancratiastes Canes si quando complexu uenereo iunctos perspiceret, oculos ab eorum conspectu remouēs, & totum se auertebat: & si quod in conuiuio uerbum lasciuum, libidinosum audisset, à confesso exurgēs, discedebat. Atqui homines ratione ualentes, hæc uel ad quæstum, uel ad gloriam fecisse, non magnam admirationē habet. At tauro suum aduersarium uincenti, quæ præconia à Plato laborum deferuntur: aut quæ decernuntur præmia:

De animalibus quæ in Plutonis hiatus
deiciuntur. CAP. LI.

A pud Arianos Indos hiatus Plutonis est, in cuius profundo occultæ cauernæ, & recessus immēsi, & hominibus incogniti. Quemadmodum autem sit in tantam altitudinē depressus, neque Indi explicant, neque id cognoscere admodum laboro: Amplius tria millia diuersorum animalium, Ouium, Caprarum, Bouum, eò agunt Indi, ac nimirum secūdam quietem quicūque perniciosæ rei metu perculsus fuerit, mali uel auspicii auem inspexerit, pro facultatibus suis se redimens, deiciēda curat animalia, quæ quidē ipsa nec constricta uinculis, sed sua sponte uiam conficiūt, tanquam

quam illecebris quibusdā allecta: postea uero quā ad barathri fauces accesserunt, non inuita defiliunt: neq; sanè postquam in hiatum immensum & cæcum inciderunt, amplius hominibus comparent: Boum tamen mugitus, & Ouium balatus, Caprarum uox, Equorum hinnitus exaudiuntur: ac si quis aures illius faucibus admouerit, diutissime eiusmodi audiet, neq; enim sanè p̄miscuus sonus cessat resonare, quòd eò quotidie præcipites bestiae aguntur. An ne uero solæ recentes deiectæ exaudiuntur, an etiam ne ex primis quædam, haud equidem scio.

Quemadmodum pinguescunt animalia. CAP. LII.

REi pastoritæ peritos audio, cum ad pinguitudinem uolunt animalia perducere, cornua eis amputare: ad coitum uero procliuiiores Hircos cum efficere student, horum nares & mentum odorato unguento perungere, contraq; eosdem medijs caudis lino alligatis, à uehementi coitus appetitione reprimere. Abortum Equa facit, si paulo uehementius fumantis funiculi odorem extinctæ lucernæ senserit. Itemq; ut ne Canes aufugiant, audio hac machinatione ac solertia retineri: Eorum caudam primū arundine, quæ butyro sit oblita, dimetiuntur: deinde hanc eis ad lambendum concedunt: eo fit, ut postea tanquam ligati permaneant. Vis etiam hæc est Canis, ut eum non latret, qui Mustellæ caudam secum habeat, modò abscissa cauda uiuam dimittat. Aiunt etiā Asinum, si ex eius cauda lapidem appendas, non rudere.

Vbi cre

Vbi crebrius abortus fiant. CAP. LIII.

IN Austrinis uel regionibus uel tempestatibus partus magis relaxari, atq; adeo excidere, Democritus ait, quā Septentrionibus. Quod quidem ipsum cur fiat, causam affert: Quia uentrem ferentibus corpora Austro laxentur, & dissoluantur: idcirco receptaculo dilatato, & longe lateq; diffuso, & male compacto partus errare, & uagari: eosdemq; calefactos huc & illuc dilabi & diffluere, ac iam locis disclusis & remissis facilius excidere. Contra si tempestatas sit frigida, & Septentriones uenti sint, locorū astrictione foetus contrahi, & comprimi, ut de locis dimoueri ac depelli nō queant: nec sane dissolutione & laxitate quasi tempestate quati, præsertim cum ab perturbatione conquiescant, & firmissima sede dstringantur, & ut facile ad pariendi tempus durare possint.

Quenam facile capiatur à quibusdā. CAP. LIIII.

NVllo negotio Lupi Asinos comprehendunt, & facile è uita tollunt. Meropibus, Apes: Hirundinibus, Cicadæ sunt faciles captu: à Ceruis serpentes expedite capiuntur, & interficiuntur: Pardalis cursus celeritate cum alia pleraque assequitur, tum uero maxime Simias assequitur.

Quemadmodum diuersæ nationes uario modo bestijs utuntur. CAP. LV.

HAec etiam non à cognitione, scientiaq; animalium abhorret: Scythæ ligni inopia quæ Dijs immolant, eorundem olsibus succensis coquunt. Apud

L 4 Phryg

Phryges, si quis aratorē Bouem occiderit, morte mul-
tatur. Sagarēses quotannis summa aduersus Miner-
uam obseruātia, ei celebrant Camelorum certamen:
enimvero uelocissimi apud eos procreātur. Saracori
Asinis ad ferēda onera nec utūtur: neq; tamen otio-
sos, sed bellatores habent: & quemadmodū in Equis
Græci sedentes, sic Asinis hi bellica pericula excipiūt.
Clearchus peripateticus dicit solos de Pelopōnensib;
Argiuos certis quibusdā diebus, quos illi sacros
agunt, serpentē non interimere. Sin Canis in forum
ingreditur, eum interficere. In Theffalia uero is qui
uxorem ducturus est, pro nuptijs sacrificans, Equum
bellatorē inducit frenatum, & omnibus armis instru-
ctum: Deinde sacraficatione facta, Equum uxori has
benis ducendum tradit. Iam porrò id quam significa-
tionem habet, Theffalis explicandū relinquo. Tenes-
dij præstantissimam grauidam uaccam alunt, & cum
peperit, tanquam sanè puerperæ inseruiunt: Pullum
recentem natum coturnis induti immolant: qui eum
securi percusserit, lapidatione facta appetitur, atq; ad
expiandam occisionem in mare fugit.

De inuidis bestijs. CAP. LVII.

TRiste esse nomen inuidiæ, omniq; dedecore infas-
me, Euripides inquit: quod etiam in nonnullis
animalibus rationis expertibus habitat, penitusq; in-
hæret. Stellio enim, ut Theophrastus ait, simulatque
senectutem membranā hybernā exuit, eam uorans
consumit, ob inuidiam, ex qua laborat aduersus ho-
minem,

minem, quòd suam tuniculam planè scit cōtra comi-
tiales morbos plurimum ualere. Ceruus item non in-
scius dextrum suum cornu usui magno hominibus
esse, hoc ipsum inuidia flagrans ne tanto bono homi-
nes fruantur, in terram occultat. Equa pariter non
ignorat se unā cum pullo amoris ueneficia parere. Id-
circo simulatque editus pullus est, id agit, ut caruncu-
lam in pulli fronte innatam magnitudine caricæ, co-
lore nigro, nuncupatam hippomanes, uoret. Hi au-
tem qui per præstigias & captiones mulieribus illu-
dere solent, uim aiunt quandam alliciendi ad libidi-
nem, atque amatoriam flammam excitandi habere;
eamq; ob rem Equa furens inuidia, non homini has
præstigias permittit assequi. Vitulus marinus suum
coagululum, mortalibus inuidēs, ne eo comitiales mor-
bi sanari possint, deuorat.

Quemadmodum bestia quædam sine morfu mor-
tem inferunt. CAP. LVII.

MEgasthenem audio dicentem, in mari Indico
quendam pisciculum nasci, eumq; quoad uiuit,
in profundo quidem natantem non apparere, mor-
tuum uero ad summam aquam existere, & fluitare:
qui eum contigerit, animi defectionibus primum ten-
tari, deinde obire mortē. In libro de Theriaca Apol-
lodorus ait, eum qui Cherfydrum cōculcauerit, etiam
si morsus non fuerit, mortem cum uita commutare;
quod eius tactus quiddam omnino tabificum habere
dicatur: tum ei qui curare & quoquomodo reme-
dium

diū afferre moriēti tentauerit, ex sola eius, qui conculcauit, tactione pustulas ipsi exoriri. Aristoxenus quodam loco dicit, uirum qui Serpentem quandam interfecisset, nullo morfu ab ea affectum, ex solo tactu uitam amisisse: illiusq; uestē, quam eo tempore cum Serpentem interimibat, gestaret, non ita multo post putruisse. Nicander Amphisbenæ pellem inquit, bacillo circumiectam omnes Serpentes pellere.

Quaedam bestiae postquam attigerunt uenenatū quippiā, acerbiores sunt ad plagas.

CAP. LVIII.

Non eam uim ad plagas & morsus semper habēt animalia, sed saepe propter causas quasdam morsus acerbitas intenditur, nam gustata Serpente Vespa, longe morfu infestior est. Musca itē, cum eiusmodi quippiam attigerit, acriores morsus habet, & dolorem maiorem facit. Aspidis morsus si Ranam comederit, insanabilis omnino fit. Canis si incolumis morsu morderit, uulnus quidem infert & dolorem, non tamen pestiferum inurit: si rabiosus plagam inflixerit, perniciem molitur. Primo enim aquae metum inicit, deinde ingrauescente rabie in dolorem exardescit, & latrat, denique moritur. Cum autem uestem quam rabidus Canis lacerasset sarcinatrix mordicus, ut eam sarciret, tenuisset, in rabiem acta perit. Ieiuni hominis morsus acerbior est, atque ad sanandum difficilior. Scythae dicuntur ad toxicum, quo sagittas oblinunt, humanum sanguinem admiscere.

Quemadmodū apud Indos lac dulcescit.

CAP. LIX.

In

In India, & maxime in Prasiōrum regione, liquido melle pluit: quod in herbas, ac palustriū arūdinum comas decidens, mirificas pastiones ouillo & bubulo pecori praestat: quod quidem ipsum à pastoribus eō, ubi dulcis plus roris de caelo delapsum est, agitur: & sic illis pastionibus tanquā epulis iucunde accipitur, pastoresq; uicissim prolixo epulo compensat: nam ex pecore suauissimum lac exprimit, neque sicut Graeci faciunt, mel miscere & temperare habent necesse.

Quænam animalia apud quosdam uenationem habent.

CAP. LX.

Lvum Delphi colunt: Samij Ouem uenerantur: Laenam Ampraciotæ adorant. Causas autem quamobrem huiusmodi bestias diuini cultus honore prosequantur, non alienum est, explicare. Delphis aurum sacrum furto lectum, direptumq;, & in Parnasso defossum, sicut dicit Polæmon, inuestigauit. Lupus, Samijs item aurum furto sublatum Ouis inuenit: Quare Mandrobulus Samius Iunoni Ouem consecrauit. Ampraciotæ Laenam, quod tyrannum suum lacerasset, & distraxisset, idcirco ut suæ libertatis uindicem, summa religione colunt. Miltiades tres Equas Olympiæ occisas, sepulturæ honore in Seramico affecit. Euagoras Lacon, idemq; Olympionices Equos ad sepulturam magnificè dedit.

Quæ animalia quibus locis non sint.

CAP. LXI.

Bœotia terræ solum Talpis caret: iisdem Leba dia non foditur, ac si importentur aliunde, moriuntur

riuntur: ad eius uicinam Orchomenem permultæ procreantur, & arua subruunt. In Africa nulli sunt neque Apri, neque Cerui. In Ponto neque mollia neque testacea, nisi raro & perpauca gignuntur. Vnicornes aues in Aethiopia, & Sues tricornes: itemq; ouilum pecus à lana quidem inops, ueruntamen pilis Camelorum hirsutum est.

Quemadmodū foeminis mares præstāt. CAP. LXII.

In rationis expertibus mari prærogatiuum honorem atque præstantiam quandam natura largita est: mas enim Serpens cristam habet: Gallus item formæ excellentia illustratur: Ceruus cornibus præstat: iuba Leo antecellit: Cicadarum mas uoce anteit.

De animalibus mutuo inter se odio flagrantibus.

CAP. LXIII.

Gallinaceum ac ignem Leo: Pardalim, Hyena: Stellionem, Scorpius hostiliter odit. Scorpionem Torpedo admota, eum comprimit. Draconem Elephantus perhorrescit. Omne iumentum Mustellam reformidat. Astacus Polypum extimescit. Attagenes & Gallinacei inter se inimici grauius sunt. Inimicitia intercedunt Cornici cum Circo. Mutuo uterq; in alterum odio Pelagius, Accipiter, & Coruus flagrant. Cum Turture Coruus & Circus insitas inimicitias gerunt: & Turtur uicissim hostili odio ab utroque dissidet. Ciconia non modo magno Vespertilionis odio tenetur, sed hæc etiā illius. Pelecanes de Coturnicis exitio acerbè & crudeliter cogitant: rursus Coturnix

nix ab ea uehementer dissidet. Inimica inter se Testudo & Perdix: Ciconia, Crex: Harpa, Herodius: Galerita, cum Lygurino dissidet: Turtur cum Ignaria: Miluus & Coruus hostes sunt: Sirenes Apes dissident cum Circa. Itemq; Circa & Circus non solum genere, sed & natura inter se diuersi sunt.

De amicitia & inimicitia diuersorum animalium.

CAP. LXIIII.

Id summam mihi turpitudinem habere uidetur, quod non inter se homines amant, cum expertia rationis animalia amicitiam inter se faciant, & retineant: neq; modo ea quæ sunt eiusdem speciei, uerum etiam inter se nihil genere attingentia. Cum enim Capris Oues amicitia coniunctæ sunt: Cum Turture amicitia Columbæ intercedit: Palumbes item & Perdices bene inter se sentiunt: Alcedo & Carulus mutuo inter se amore tenentur: Cornix & Ardeola mutuam inter se amicitiam colunt: Gavia cum Monedula amoris conjunctionem habet: Cum Harpa Miluus amicitiam seruat. Contra, Cornices & Noctuæ inexpiabili bello dissident: hostes sunt Miluus & Coruus: itemq; Ignaria & Turtur: ac rursus Luteus cum Turture dissidet: Vultures & Aquilæ, Cygni & Dracones hostes inter se sunt.

Diuersorum animalium repugnantia. CAP. LXV.

Hienæ umbra Canes obmutescere facit. Odorum, & unguentorum suauitas Vulturibus mortem affert. Olori autem cicuta perniciem infert. Quantum uero

uero Camelum Equus reformidet, Cyrum & Croesum cognouisse aiunt. Theophrastum audio dicentē, Cretam Lupis & Serpentibus infestissimam esse. Macedonicum uero Olympum à Lupis non adiri solere. Capras item Cephalenidas sex mensibus non bibere. Abidenas autem Oues nullas uideri albas, sed nigras omnes ferunt.

Quæ gentes à minutis animalibus deletæ. CAP. LXVI.

MUscarum multitudo Megarenses sedibus pepulit. Phaselitas Vespæ fugarunt. Scolopendræ exegerunt Rhœtienses. Antenor in tractatione Creticarum rerū in Rocciorum urbem ait diuino quodam impulsu Apium, quæ uocarentur Chalcocides, examen accessisse, & defixis aculeis molestiā eis exhibuisse: Illos earum impetum non sustinentes solum mutasse.

Quæ animalia sedibus hoies expulerūt. CAP. LXVII.

DE patrijs sedibus quosdam Italiæ populos in cursio murium agrestium expulit, atque in fugam compulit. Quod sanè sic segetes & plantas, tanquam summa siccitas, aut teterrimum frigus, alia ue tempestas uastarent, radices succidentes. Autoriatis Indi Ranis inchoatis & imperfectis, de cœlo lapsis, in alium lacum demigrare coacti sunt, & quandam nationem Libycam Nomadum, cum alijs rebus felicem, tum lacte abundantem, maximorū Leonum magna multitudo de suis locis depulit.

Ex diuersis animalibus serenitatis prognostica & tempestatum. CAP. LXVIII.

Grues

GRues ex mari in mediterranea uolantes, tempestatis atrox minas intelligenti significāt: eadem silentio & quiete uolantes, serenitatem promittunt. Quod si turbulentè clamant, acerbam tempestatem denuntiant. Hoc idem sonans triste Ardea præsignificare existimatur: eademq; ad mare rectā proficiscens, pluuiam portendit. Si noctua pluuius tempore sit garrula, serenitatem & lætissimos dies prænūtiat. Contrā sereno canens tempestatem ostendit. Coruus excitato & uolubili sono crocicans, & alarum plausu se concutiens, tempestates præmonstrat. Rursus si Coruus, Cornix, Graculus, crepusculo uespertino uocales sint, tempestatis aduentum prædicunt. Mosnedulæ uolantes modò in sublime, modò deorsum uersus, frigus & pluuiam monstrāt. Cum autem aues albæ frequentes conueniunt, multam tempestatem demonstrant. Anates alarum gestu exultantes uehementem uentum prædicunt. Aues ex mari in mediterranea cum impetu uolantes, pluuiam testantur. Rubecula auis stabula circumiens, & habitata loca lustrans, ex aduentu tempestatis se fugere declarat. Gallinacei, cæteræq; domesticæ aues, alarum percussione concrepantes, gestientes, exultantes, strepentes, tempestatem nuntiant. Aues lauacione utentes, uenti procellas & turbines significant. Quod si cum est tempesta aliæ in alias uolent, & ultro citroq; inter se commeent, serenum tempus pollicentur. In stagna & fluuiorum ripas congregantes, tempestatem impen

impendere nō ignorant. Contrā marinæ & palustres in terram proficiscētes, plurimam tempestatem prænuntiant. Terrestres uero si modò silentes sint, ad humidiora loca contententes, serenitatem denuntiant. Aegyptij dicunt Orygem caniculæ exortum cognoscere. Libyci confidenter & fortiter asserunt, suum caprinum pecus similiter eiusdem stellæ exortum præscire; itemq; pluuias præsentire. Nam ut extra capris le processit, concitato cursu ad pastionem accedit: deinde pabulo expletum se in stabula domestica conuertit, eoq; intuens pascitur, pastorem, ut se festinet cogere expectans. Hipparchus tempore Neronis in theatro sedens, ex caprina pelle quam ferebat, quod futuram tempestatem prænuntiaffet, tantam Neronis admirationem mouit, ut ille Bithyniæ Nicensibus gratulatus fuerit, quod Hipparchum suum ciuem haberent. Iam si proximum est ut pluat, ad dextram Bos coxæ uertebam inclinatur: sin serenum tempus propè futurum est, ad sinistram incuruatur. Præterea si mugit, & terram olfacit, pluuiā impendet: si suprā quā consueuit pabulo completur, tempestatem futuram ostendit. Oues fodientes terram pedibus, uidētur tempestatem significare. Capræ dormiētes, frequētes eandem monstrant. Muscæ in aromatis apparētes, pluuiā præsignificant. Agni & Hædi lasciuētes, & inter se saltātes, lætos dies pmittunt. Mustellæ & Mures stridētes, uehementē præsaugiunt tempestatē. A desertis locis ad habitata refugientes

tes Lupi, tempestatem acerbiter se horrere ostendūt. Leonis ad frugifera & fructuosa loca profectio, siccitatem prænuntiat: lumenta supra consuetudinem exultantia, humidiorē tempestatem præsciunt; hanc eandem si unguis puluerem spargunt, denuntiant. Democritus ait, Sues iactatis manipulis insanientes, uentum aut imbrem imminere significare.

Quænam sint quibusdam animalibus mortifera.

CAP. LXIX.

VT symphyto interimitur Aquila, sic Ibis felle Hienæ: allij semine, Sturnus: Charadrius, sulfure: Herinaceus, potamogitone. Iam Circus, Larus, Turtur, Merula, & Vulturū natio, & Scopes, malis punici grano pereunt. Amerinæ flore Atricapilla: Coruus, erucæ semine: unguento Scarabeus occiditur: feræ Capræ adeps, Vpupam interficit: ac si Cornix inciderit in comesæ à Lupo reliquias carnis, moritur: Alaudam, synapis semen, & Gruem hausta uitis lachryma conficit.

Quæ bestiae belli causa fuerint. CAP. LXX.

GRæcis & Troianis belli causam Helena dedit. Darij uxor, quod ancillas Atticas, & Ionicas habere desideraret, Persis ad bellum Græcis inferendū argumentum dedit: & Tabella causam attulit Græcis longissimi belli gerendi cum Megarensibus. Magnesium atque Ephesios Locusta ad bellum excitauit, atque inflammauit. Columba Carnos & Illyricos in bellum commisit. Thebani in Aegypto de Cane

M contra

contra Romanos pugnasse dicuntur.

De Libycis bestijs scientibus numerare,

CAP. LXXI.

Rationis expertia animalia numerorū rationem tenere Eudemus affirmat: quod quidē ipsum Libycorum animalium testimonio, quorum nomen nō explicavit, comprobat. Quæ autem dicit hæc sunt: quod coeperint in undecim partes diuidere, & decem quidem edere, undecimam autem relinquere: cur eam tanquam decumam relinquunt, consideratione dignum est, suo ingenio unum & duo & deinceps reliquos numeros scire, Mirum igitur uideri debet bruta animalia sua sponte nullo docente numerandi scientiam percipere, hominem autem rationis participem, nisi uehemēti cura, assiduo studio, ac nonnunquam ne multa quidem uerberatione numerorum uim, cognitionemq; comprehendere posse.

FINIS LIBRI XVI. ET VLTIMI
DE VI ET NATURA
ANIMALIVM.

LITERARVM AC HVMANI

OFFICII PERITISSIMO

Domino Iacobo Colino Diui Ambrosij
Abbatii Petrus Gyllius, S.

CVM è tota Gallia atque Italia Massiliam concursus fieri intelligerem, ut consilia capiant in ea urbe, quæ sic olim optimatum consilijs regebatur, ut omnes eius instituta laudare facilius possent, quàm æmulari: Cumq; toto animo & studio omnes audirem magis in ornandos istius parietes incumbere, quàm in eam curam & cogitationem, ut nobilissimæ urbis instaretur uetus disciplina, quam non solum Græciæ, sed cunctis gentibus antiquorum elogia iure anteposuerūt. Tum profecto arbitratus sum me recte facere, si (postea quàm historiam de Vi & natura animalium à me tuo hortatu susceptã, in lucem retulissem) hoc libello, quem cõfecissem, ex ijs quæ de nominibus piscium obseruassem, partim in Gallico litore, partim Ligustico, ubi tuum nomen non minus præclarum, quàm mihi aliquãdo periclitanti salutare inueni, ipsum te currentem incitarem, ut quemadmodum optimam principis mentem ad tuenda Parisiensis Gymnasij recta studia, sua sponte inclinantem, primo impulisti, deinde aluisti: Sic nunc longo interuallo desertæ Massiliensium disciplinæ patrocinium susciperes. Regem ad optima quæq; natum admoneres, ut pro dignitate urbis ueterem sedem studiorum reponat, antiquum Musarum domicilium restituat. Quod si fortè huic meo consilio magis studioso, quàm sapienti, iure respondere possis, iam istic inter tot nautas, tot piscatores, quibus nihil à Musis auersius, non modò literarum studiosos nullum curriculum, sed ne sedem quidem ullam habere posse: non deerit mihi rursus in quo preces apud te

M 2 exhaustiam:

exhauriam: nimirum mihi ut saltem uelis ad renouanda piscium Malsiliensium nomina adiumento esse: eris autem maxime, si interea cum istis uersaris, unumquench ex meis piscibus otiose & considerate animaduertere, atque non solū trutina eorum qui de his scripserunt, quorum egregium conatum semper laudauī, uerum etiam tui grauissimī iudicij æquis ponderibus examinare non graueris, nunquid à pisciū Latina germanitate interpretandī nomina aberrarim ut me incitiā cum huc reuerteris admonere possis, Quod quidem ipsum nisi à te acerrime expectarem, nisi metuerem priusquam hunc tibi redditum coram cum re præsentī conferre posses, non ipsum tantopere properassem ad te præcipitare, ac potius diutius compressissem, quoad Oceanī Gallicæ littora, & Hispanica perscrutatus, huic & reliquæ tractationi de bestiarum nominibus terrenarum, & uolatilium, maturitatem quandam afferre possem ac nimirum iam ut & tecum & cum alijs plerisque doctis, qui erunt in isto conuentu, hanc totam rem conferrē, istuc reuertissem, si modo suspicari possem pisces tam pontificis studiosos, quàm Gallos esse: eodemq; tanta frequentia istuc undique concurrere. O si id uisueniret me auidum spectatorem, qui nimirum possem tãto

compendio intueri Tritones, Nereidas, Echneidas, cæterosq; pisces, quos omnes ut uiderem, facile omnia littora obirem. At enim dubito spiritiosam piscium nationem à tot obuallatis hominum gulis publico consilio in altum bene penitus recessuram esse,
Bene Vale.

PETRI GYLLII

LIBER SVMMARIVS DE GALLICIS ET LATINIS NOMINIBVS PISCIVM MASSILIENSIVM.

De Serris beluis, CAP. I.

SERRAS, beluas marinas, cute aspera tectas, uidi ex eo nomen trahentes, quod serræ speciem similitudinemq; quandam gerant. Nam ex fronte os unum eminet, longum, planum, rectū tanquam ensis, in modum serræ dentatum.

De Cucumere pisce, CAP. II.

CUCUMIS piscis à Plinio dicitur, colore & odore Cucumeri similis. Sed is magis similis est ei, quē uulgò Peponem uocamus: nisi arbitremur Plinium peruulgatū Melonem, Cucumerem appellare: quod ipsum simile uero uidetur legenti ea quæ idem scribit de Cucumeribus.

De Equis beluis, CAP. III.

NAUTA rei piscatorię bene peritus, & cætera quàm bonus, & à mendacijs alienus, mihi religiose affirmauit, se beluam uidisse marinā, cuius non modò caput, sicut Plinius ait, sed etiam pedes Equi speciem similitudinemq; gererent.

De Physitere, CAP. IIII.

M 3 Physit

Physsiterem existimo esse, quem uulgo uocant Calderonē, quod hunc ex omnibus beluis maximā diluuiem aquarū eructare dicunt. Hunc quidem arbi trantur esse quem Malsilienses uocant Mulassum. Equidem ipse cum hunc Mulassum non uiderim, iudicare non audeo Physsiterem esse.

De Rota.

CAP. V.

Rota cetaceus piscis, à similitudine rotarum appellatus, quem Malsilienses Molam ex eo uocant, quod Molæ similis sit. Neq; tamen, ut Plinius putat, quaternis distinguitur radijs.

De Balena.

CAP. VI.

Ego Capitoletum arbitror Balenam ex eo potius Equam Orcā esse, quod Græci etiam nunc uocant *φαιάκω*, quam uulgo appellamus Capitoletū: & quod etiā in Capitoleo, & non in ea, quæ nunc alicubi Balena uocatur, fistula in fronte spectetur. Itaque cum Orca in nullis scriptis (quod iam mihi ueniat in mentē) tradatur habere fistulam in frōte, mihi tam diu apud nonnullas regiones Italiæ peruulgata Balena uidebitur, quoad totam rem melius inquisiero.

De Delphinis.

CAP. VII.

Cum Delphini Simones appellātur, nomē agnoscunt, & sic appellari mirifice gaudent. Quod quidem ipsum non esse fabulam expertus sum, cum ad Antipolim urbem Prouinciæ Narbonensis nauigarem, & Delphinum uel longinquo interuallo contenta uoce Simonem appellarem, confestim ad me propè accessit, ut manibus attingere potuissem. Non

parum miror Aristotelem, & Plinium, scribentes infra parte supina Delphinos ora habere. Equidē Delphinum cum in manibus haberem, sole clarius uidi non infra parte supina, sed in rostro Thunni modo scissa ora habere.

De Hippocampis.

CAP. VIII.

Hippocampus Ligures & Malsilienses uocāt Caballos marinos, capite & collo equino & rostro oblongo sunt, & sic ab eorum fronte tanquam equorum coma perpendet, & eo loco quo equi iubam habent pilis diffluunt, horum cauda draconis speciem similitudinemq; gerit.

De Phoca.

CAP. IX.

Phocam Latini Vitulum marinum, Malsilienses uulgò bouem marinum appellant.

De Attilo Padi.

CAP. X.

Atrilum, qui Padum accolunt, uocant Attinam, siue Adenam, siue Ladanum. Plinius hunc ait ad octingentas & mille aliquando libras peruenire: is quem uidi, ad sexcentas libras accedebat.

De Thrissa.

CAP. XI.

Nostræ ætatis Græci hanc uocitāt Phrissam, corruptè: Romani, Lacciam: Malsilienses, Halachiam: quidam ex eo Clupeam esse opinantur, quod Veneti etiam nunc Chiepam appellant.

De Martone pisce.

CAP. XII.

In Danubio non modo extrahitur Mario, sed in alijs plerisque fluuijs, quem nūc parua immutatio-

M 4 ne Moro

552 PETRI GYLLII LIB.
ne Moronem uulgò appellant.

De Thunnis & Pelamidibus. CAP. XIII.
Piscatores Ligures, & Malsilienses, aperte mihi ostenderunt, ex Pelamidibus nunquã fieri Thunnos, sicut Aristoteles, & Plinius opinantur. Quarũ rationes reiçio in aliud tempus, cũ mihi maius otium erit.

De Scombris. CAP. XIII.
Scombrum arbitror esse ex genere Lacertorum. Ligures & Neapolitani uocant Lacertum; Malsilienses Auriolum; Parisienses Macareum.

De Colia. CAP. XV.
Colia, siue Parianus, siue Saxitanus ex Plinio Lacertorum minimus est: etiam hac ætate à Græcis Colios corruptè uocatur: ab ijs qui Niceam incolunt, Coguiol corruptè, quasi Colias appellatur.

De Pompilo. CAP. XVI.
Malsilienses piscatores non hunc ignorantes corrupte Pampalum uocant.

De Turdis & Merulis. CAP. XVII.
Turdum & Merulam Malsilienses promiscuè Rotquaudos uocitant: Hispani & Sardi adhuc utriusque nomen latinum retinent.

De Sardinis. CAP. XVIII.
Sardinæ, quas Trichidas arbitror à Græcis nuncu Spatas, à minutis ossiculis pili subtilitatem æquantibus, antiquum nomen retinent in Prouincia Narbonensi. Leonides dicit rei marinæ peritos betarum folijs facile capere, huiusmodi enim olere & mirifice delectan

DE GALL. NOMINIB. PISC. 553
delectantur, & facile comprehenduntur.

De Asilo. CAP. XIX.
Asilus uexator piscium Scorpij speciem similitudinemque gerit, is quem uidi albus erat, & ad piscem Pagrum inhærescebat. Piscatores affirmant maximos pisceis cõficere posse. Ligures uocant Prusam.

De Rubellione & Pagro. CAP. XX.
Inter Rubellionem & Pagrum tanta est similitudo, ut eadem magnitudine inter se collati, non ab imperitis internoscantur, ut Ligures Rubelliones etiam Pagros imperitè uocent: & tota prouincia Narbonensis atque Hispania Pagellos, quod Pagri longe maiores euadunt. Sed à piscatoribus facile distinguuntur, nam Pagrus capite est rotundiori, Rubellio longior: tum hic tenuiori est habitu, & cauda longiore: ille crassiori & cauda breuiore. Huius extrema pars magis attenuatur, illius multum larga & crassa: Pagri pinnae in imam uentris partem inflexæ, Rubellionis uero magis in dorsum eminent. Rubelliones Græci memoriæ nostræ uocant Lethrinos corruptè, quasi Erythrinos. Malsilienses recte Pagrũ, & Græci Phagrum adhuc uulgò nominant.

De Chana. CAP. XXI.
Chana, Fuca, Perca similes sunt: Græci etiam hac ætate, & Veneti uocant Chanen: piscis pelagijs est, spinas in dorso robustas & acutas habet, eius labrum inferius & rubet & eminent, exiguis est dentibus & acutis, itemque aculeatis branchijs. Ad stagnum
M s uulgò

uulgò Martegam nuncupatum, quosdam pisces etiã nunc Chanadelas nominari auditione accepi. Quod quidem ipsum commemoro, ut harum rerum studiosos admoneam, si quando iter illac faciant, animaduertant, an ne recte uulgò appellentur.

De Chromi, CAP. XXII.

CHromis, Pagrus, Rubellio, Hepatus, Orphus, Anthias, Dentex, Synagris, similes sunt, is lapides in capite habet. Ligures, etsi corruptè, tamen non longe à nominis gentilitate Chro etiam nunc uocant, falsò Veneti Coruum.

De Coracino, siue Cornuulo, CAP. XXIII.

Cornu piscem, quem Malsilienses uocant Castaneum, à colore castaneæ, piscatori cuiquam ostendisse, dixit in Corsica, unde ille ortus esset, uocari Cornuulum. Cum Neapolitano etiam piscatori demonstrassem, statim respondit, Coracinum Neapoli uulgò nominari, à quorum probando tandiu iudicio me sustinebo, quoad uidero magis similem Coracinum, quem Speusippus, in libro Similium, Melanuri dicit similitudinem gerere.

De Melanuro, CAP. XXIII.

Melanurum, qui etiam Ophtalmia appellatur, Malsilienses Olhadam, hoc est oculatam corruptè: Niceani corruptius Ibladam uocant: Siculi Ochiadam. Plinius unum eundemque piscem, tanquam diuersos commemorat: sed hoc idem sepius facit, quòd infinitæ lectionis studiosior, quam cupidior experien

experiendarum rerum fuerit: ex quo factum est, ut sæpe cõfusam nobis de piscibus reliquerit historiam.

De Umbra, CAP. XXV.

Umbra nondum apud multas nationes nomen amisit, Græci etiam nunc Scion nuncupant.

De Orpho, CAP. XXVI.

Orphum Theodorus ausus est conuertere Cernuam, Siculos secutus, Cernham uulgò appellantes. Malsilienses Ernham corruptè: Græci etiam nunc Orphum appellant.

De Congro, CAP. XXVII.

Congrus nomen retinet: soli Malsilienses non Malsilicè, sed planè barbarè Phialasum appellant.

De Perca, CAP. XXVIII.

Perca & marina est, & fluuiatilis: marina inter saxatiles numeratur: Latinum nomen etiam nunc retinet: est branchijs quaternis, duplici ordine, ultima excepta.

De Aurata, CAP. XXIX.

Aurata suo antiquo nomine adhuc appellatur, ac si amisisset, facile tamen ex aureis supercilijs recognosceretur, quam Græci Chrysophrin in hanc ætatem appellant.

De Mugilibus & Capitonibus, CAP. XXX.

Mugiles etiam nunc à Gallis appellantur: Veneti omne Mugilum genus Cephalos uocant: Capitones Malsilienses Calugos: in sinu Adriatico Capitellos, siue Capistellos à capitis magnitudine.

Myzones, siue Myxones Mugilum genus etiam hac ætate Græci Myxones appellant; qui Niceam accosunt Massonos nuncupant.

De Sphyrena. CAP. XXXI.

Sphyrenam Pollux Cestram, Plinius Sudem appellat: Theodorus audax in nouandis nominibus, rem ipsam magis quam Latini sermonis consuetudinem secutus, Malleum conuertit. Hac etiam ætate Græci uocant Sphyrenam: Massilienses idcirco piscem Iudæum, quod capitis tempora tanquam cornicula emineant, more Iudæorum, qui sic olim Massiliae induebantur.

De Trutta. CAP. XXXII.

Piscis quem uulgò Truttam appellamus, sine dubitatione is est, qui ab Ausonio in Mosella Salar his uersibus uocatur:

Purpureisq; Salar stellatus tergora guttis.

Et infra:

Qui necdum Salmo, nec iam Salar ambiguusq;

Truttarum duplex est genus, alterū guttis nigris, alterum purpureis maculosum. Truttæ quæ maculis purpureis maculosum, meliores existimantur. Iam porrò quas Aelianus & Ambrosius Truttas appellant, marinæ sunt, & Amiæ ab alijs scriptoribus nuncupantur, ut ei planè liquebit, qui apud Aelianum pugnam Truttarum cum Delphino eandem esse animaduertet, quam Oppianus Amiarum cum Delphino pulcherrime uersibus explicat.

De

De Cyprino siue Carpone. CAP. XXXIII.

Cyprinus, etsi Plinius & Oppianus eum marinum facere uidentur, tamen Aristoteles, quem sequor, fluuiatilem facit, quarto de historia, cum ait: Aquatiliū tamen generi, quos pisces uocamus, data quidē est lingua, sed imperfecta, incertaq;: ossea enim, nec absoluta: sed palatum nonnullis carnosum pro lingua est, ut inter fluuiatiles Cyprino, nisi diligenter inspexeris, lingua id esse uideatur. Similiter Dorion lacustrem & fluuiatilem facit, eum Cyprianum nominans: etiam Græci nonnulli hac ætate Cyprinum appellant: utraque Gallia & Germania corruptè Carponem nuncupant.

De Accipensere. CAP. XXXIIII.

Ovidius dicit Elopem esse Italicis littoribus incognitum, ex quo Plinio uidentur falli ij, qui eundem Accipenserem existimauerunt. Columella & Aelianus Elopen dicunt non nisi Pamphilio profundo capi. Theodorus secutus Appionem, & Plutarchum, Elopen conuertit Accipenserem: quod ipsum si recte fecit, miror Aristotelem (qui Elopen uidisse conijcitur ex secundo libro de historia, cum scribit, branchias quaternas utrinque eum simplices, atque etiam fel propinquum iecori habere) omisisse scribere squammas huic ad os uersas, rem cōmemoratione dignam, inesse. Arcestratus autem inquit, nō Elopen, sed Galeon à Græcis Accipenserem appellari.

De Lupo. CAP. XXXV.
Luporum

LVporum duo genera ex Collumella, alterū sine macula, alterum uarium: ex quo etiam hac ætate Veneti Vairolum quasi uarium corruptè appellant: littus Ligusticum & Gallicum uocat Lupum, Græci nondum cessant recte appellare Labraca.

De Afello,

CAP. XXXVI.

ASellus piscis etiam nunc ab Italis Asinus, à Galis Merlus appellatur: duos in capite lapillos molari figura, & cor in uentre habet. Varro ab Asinino colore sic nuncupari ait. Eius duplex est genus, alterum Callarias minor, quod & Gallarias, & Galeridas uocatur: alterum Bacchus maior, is non nisi in alto capitur. Dorion maiorem uocat Onon, & Gadum, minorem uero Oniscon. Græcus quispiā nauta Malsiliæ mihi dixit, etiam nunc Gallariam in Græcia appellari: sed mihi non potuit piscem, cum tamen summè ab eo contenderem, repræsentare.

De Melanderinis,

CAP. XXXVII.

Pisces Sargis aut Melanuris similes, excepto rostro, quod acutius est, paruis dentibus non ferratis, sed hominis similibus, optimi cibi, ex Istria Venetias afferuntur, Picij uulgò nuncupati: eos esse arbitror, quos Speusippus Melanderinos appellat, & Melanuro similes esse dicit, nonnulli prouinciæ Narbonensis appellant dentones.

De Mullo.

CAP. XXXVIII.

Mullus à colore Mulleorum calceorum, quibus purpurei coloris primo reges Albani, post Patricij

tricij usi sunt; is marinus piscis, cum ab alijs, tum maxime à Cicerone Barbatulus uocitatus, nobilitatē habet: Gemina enim barba eius inferius labrum ornatur. Græci etiam nunc recte, seruato nomine antiquo, Triglam: Ligures, & Malsilienses corruptè Trigam, quasi Triglam, corruptius: qui Niceam à Malsiliensibus conditam incolunt, Strilham appellant.

De Sargis.

CAP. XXXIX.

ICestus Melanuro Sargum dicit esse similem, nondum suum nomen neq; apud Græcos, neq; Malsilienses amisit.

De Garo.

CAP. XL.

Garum ex intestinis piscium, præcipuè Scombrogrum, sale exelis fiebat: ex Garo pisce, ex quo primum conficiebatur, sic nuncupatū. Nostræ ætatis Græci pisciculos falsos uulgò Garos uocant.

De Oataricho.

CAP. XLI.

Oataricha ex ouis piscium falsis conficiuntur: Vulgò Itali Cauiaria uocant. Græci nostræ ætatis corruptè Botaricha nominant: quæ quidem ipsa inter lautissimos cibos numerantur.

De Fabro.

CAP. XLII.

Zeus, siue Faber figura orbiculata, quem Chaldea olim Græci uocabāt, nunc in templis suspendunt & Christopharon ideo arbitror appellant, quia olim Zeus Iuppiter nuncuparetur. Romani uocant piscem sancti Petri, siue Situlam. Dalmatæ etiam hac ætate Fabrum: qui, cum ex eis percunctarer, cur sic nomi

nominarent, mihi pulchre responderunt, se ideo ita nuncupare, quod omnia instrumenta fabrilia in ipso reperiantur: quod quidē ipsum statim uerū esse periclitatus sum. Ligures Rotam, Mafsilienses Truēiam, hoc est porcam, quod dum capitur eum grunnire testentur. Hispani nuncupant Gallum: & quemadmodum olim inter lautissimos pisces, sic nunc apud eos numeratur. Quod autem quibusdam modo uideatur Chalcis, modò Galeos, modò Columbus, possem amplissime confutare, nisi amarem eos, qui primi conati sunt huic parti lucem aliquam afferre.

De Salpa.

CAP. XLIII.

Salpa ubique gentium nomen suum retinet, ad pedis magnitudinem accedit, luteis quibusdam lineis à capite ad caudam pertinentibus uariatur. Epicharmus dicit dentata parere.

De Apro.

CAP. XLIIII.

Per pelle est aspera & dura: hunc piscem uidi Venetijs in foro diui Marci conditum in opificis cuiusdam officina pendere. Cum Thraci cuiquam ostendissem, Capriscum dixit à suis nuncupari solere: cumq; huius pictam effigē Siculis piscatoribus ostendissem, porcum esse affirmarunt.

De Rhombo, & Passere, & Solea, & Vitta. CAP. XLV.

Passer & Rhombus corporum duntaxat situ differunt: Si enim Rhombum sic in latus componas, ut oculi cœlum suspiciant, & mentum deorsum uersus spectet, pars supina erit dextra: sed si similiter passerem

serem constituas, supina pars erit læua. Rhombus igitur est Passeri similis, sed amplior. Mafsilienses, & Ligures Rhombum uocant, Galli ultiores Turbotū: nostræ ætatis Græci nondum antiquū nomen *ἰσθαπ* commutarūt. In multis littoribus Italiæ Passer etiam nunc uulgò appellatur. In Gallia non distinguitur à Solea, quam Plautus & Varro Lingulacam nominant. Græci à bubulæ linguæ similitudine Buglossū appellant, quam hac ætate Romani Soleam uocant: Hispani Lingulacam. Iam porrò affines sunt Psetta, Buglossus, Tenia. Ab auis gentilis suæ colore nomē duxit Passer: quemadmodū enim uolucris Passer, sic parte supina candidus, prona terreus est. Tenia quæ nunc ab Hispanis Azedia nuncupatur, Soleæ similis, sed minor ac strictior est.

De Myro & Murena.

CAP. XLVI.

Myrus non idem est qui Murena, nam hæc quidem uaria & infirmior est: Myrus uero sine maculis, & robustus habetur, colore Laricis arboris. Sexu etiam differunt: hic mas, illa & foemina est, & piscis longus, haud longè anguillæ dissimilis. Murenarum alia colore est subnigro, luteis maculis distincto: alia albo nigris maculis distincto, oris rictu non aliter quàm Anseres, largissimo: ijs foraminibus quibus Lampreta prædita est, caret: nullasq; habet neque branchias, neque pinnas: integra flexuoso corporis impulsu natat: in arido similiter etiã atque Serpentes serpit: dentibus maleficam non modò legi,

N sed

sed etiam expertus sum, cum Massiliæ illius naturam perscrutans, temere lubricum rostrum cepissem, non sine magno dolore uulnus accepi: ubique gentium in hunc diem Murena nuncupatur.

De Raia & Leuiria & Asteria. CAP. XLVII.

RAiam piscem planum & cartilagineum, etiam nostræ ætatis Græci Batin, & Baton ex eo appellant, quod huius cauda aculeis quibusdam rubi similibus horrescat. Leuiria à Græcis Liobatos nuncupata, à leui cute: maior est quam Raia: piscatores uocant Bubosam, siue Mucosam, à luto & mucore, quo eius pellis sordida spectatur. Batis Asterias à maculis quas habet in dorso, minor est quam Raia, cute leui. Massilienses à stellis, hoc est maculis, uocant Mirasetum, id est, speculum paruum: eam uero quæ spinas habet, Clauelatam duro nomine appellant.

De Pastinaca. CAP. XLVIII.

PASTINACA piscis planus cartilagineus, radium digiti, interdum semipedis longitudine, ad similitudinem ferræ dentatum, dentibus reflexis, in cauda habet: quo nihil usquam pestilentius mare generat. Ligures uocant Ferrasam: Massilienses Glorium: Siculi Bastonacam, corruptè, quasi Pastinacam: detracto radio in littore Ligustico ac Gallico comeditur.

De Squatina, & Squatria. CAP. XLIX.

SQUATINA piscis planus & cartilagineus, non tanta amplitudine quanta Raia dilatatur, sed & contractior est, & ut Ranæ palustri eius os ex rostro eminet: non

non autem infra parte supina, ut maxima pars cartilagineorum, habet: itemque eiusdem fel in iecore situm est, perindeque ut Ranam marinam pinnas in lateribus possidet: cute tantopere aspera & dura est, ut ea ligna & eboram poliantur: cauda item longa in mucronem procedit: simul & similiter ut Polypus colorem mutat: nostræ ætatis Græci & Rhinam & Rhinobaton uocant. Rhinam ut Latini utrunque Squainam, siue Squadam, hoc est, Squatinam: Massilienses piscem Angelum appellant, quod tanquam alas picti Angelii, sic hæc pinnas habet.

De Torpedine. CAP. L.

TORPEDINIS piscis plani & cartilaginei torporem meæ manus tactione periclitatus sum: sed haudquaquam mihi manus tantopere obtorpuit, quam scriptores decantant. Torpor non modo letalis non est, sed non ita multo post euanescit. Venetijs, Ianuæ, Massiliæ, ac ubique puto gentium comeditur. Massilienses Turpilliam corrupte uocant: Ligures, Tremorizam.

De Boue. CAP. LI.

BOS, quem Plinius inter planos & Cartilagineos commemorat, ad trecentas aliquando libras accedit. Dalmatæ etiam nostra ætate Bouem uocant. Alius Bos est, inter cetarios numeratus ab Aristotele, quem, etsi nullis est uiribus, tamen eum terroribus homines in periculum adducere, Aelianus, & Oppianus tradunt.

N 2 De Aq

De Aquila. CAP. LII.

Aquilam piscem planum & cartilagineum Neapolitani etiam hac ætate uocant Aquilam, similemque Pastinacæ esse dicunt, strictiori tamen corpore esse, & pinnis longioribus, & acutioribus: capite prominentiore, atque ad trecentas sæpe libras accedere: sed nihil affirmo cum solam ex piscatore Neapolitano auditionem acceperim.

De Rana marina. CAP. LIII.

Rana marina, piscis planus, & cartilagineus est: is, quem uidi ad portum Sabatorum, duos pilos in uertice habebat, longitudine duorum pedum: & hi quidem, tanquam frumentorum summi calami spicam, sic caudam gerebant: ex his pilis propilatis id nomen duxit, ut Piscatrix appelletur: nam in lutum abiecta, sicut linzæ piscator, sic hos ante ora sua prætendit, eosdemque cum pisceis comprehendere uult, sensim ad os adducit. Oris rictu tum immenso est, tum capite ingenti ut mediam corporis partem huius magnitudo occupet: os in rostro est, non infra in parte supina: inferius tamen labrum adeo eminet, & superius contrahitur, ut os in cœlum spectare uideatur. Neque modò dentium series solitis locis, uerum in medio etiam palato permultas habet. Eius oculi similiter supra caput ut Squatarum siti sunt, magni & glauci: dorso est duro, & osseo, & nigro: & capite aspero, & durissimo: tota corporis facies Ranæ speciem similitudinemque gerit: & item pinnæ duæ in ima parte,

parte, & in lateribus aliæ duæ: tum aliquot pili in dorso insunt, sed minores quàm ij qui eminent ex capite. Siculi uocant Lamiam: Mafsilienses Bodroyum, hoc est, Batrachum corruptè: Ligures, Piscem piscatorem: Neapolitani, Piscatricem.

De Squalo. CAP. LIIII.

Quem Veneti uulgo Squalū cōmemorant: squamosus est, & Barbi piscis speciem similitudinemque gerit, exceptis pilis, quibus barbibus ornatur. Lacustris & fluuiatilis est. Lugdunenses uero Munium uocant.

De Mustellis spinacibus. CAP. LV.

ACanthiæ Mustelli à spinis, quibus duobus albis eorum dorsum inhorrescit, nuncupati: cor habent pentagonum: squammis carent: aspera sunt cute: à Mafsiliensibus Agullati nuncupantur, quasi aculeati.

De Centrinis. CAP. LVI.

CEntrinæ Mustellorum spinacium speciem similitudinemque gerentes, squammis carent, & cute sunt aspera, aculeos habent nigros, alterum in capitis uertice, alterum ad caudam.

De Mustellis leuibus & stellatis. CAP. LVII.

Mustelli leues & stellares idcirco uocantur, quòd tanquam stellis quibusdam, sic maculis uariantur: à Mafsiliensibus Gatti algarij appellantur.

De Echeneide, siue Remora. CAP. LVIII.

Echneis, à Latinis Remora nuncupata, pisciculus semipedali longitudine, & quinque digitorum Crassitudine

N 3

situdine, anguillæ speciem similitudinemq̄ gerit: nigro colore, acuto ore: hunc non uidi, neq̄ ex quantumlibet infinitis percunctatus sim, quenquam piscatorē reperire potui, qui hunc ipsum hac ætate uiderit.

De Mæna, Smaride, & Boope. CAP. LIX.

MAENA pisciculus, hyberno tempore candidus, Mæstiuo cærulea uarietate pictus, Ligures Mæx nulam, Mafsilienses Mendolam uocant: neq̄ modo speciei, uerū etiam generis nomē esse ex eo conijcio, quod uarium & multiplex est earum genus: aliæ in utroq̄ latere nigram maculam orbiculatam habent, quas ij qui Adriaticū sinum accolūt, uulgò Mænas Sclauas appellant: aliæ Leucomenides, hoc est albæ Mænx, à Græcis Smarides nuncupatæ, quas nostræ ætatis Siculi etiam Smaridas uocant: Mafsilienses, Gerres: Neapolitani Cerres, per c. quos Theodorius secutus, Smarides Cerros uidetur cōuertisse, non Gerres: de quibus Martialis, ueluti uilibus piscibus, ita ait: Fuisse Gerres, aut inutiles Mænas. Theodorius Menidas, in Aristotele Mænas & Aleces, & Mænidia, id est, Mænas paruulas Aleculas appellat: ut Alecula nomen generis sit, hoc idem latinè significās, quod Græcè, ut Hermolaus putat, Anthracides, hoc est, pisceis qui succensis carbonibus commodè coqui possint, cuiusmodi sunt Smarides & Mænx. Equidem ipse generatim pisciculos ignobiles significari ex Columella arbitror, qui Aleculas riuales pisciculos, ignobiles uocauit: atq̄ alios pisceis sale exesos, Arencos

Arencos nuncupatos, Thrifsis similes: itemq̄ sunt Mænx Boopes appellatæ, quas Græci adhuc recte Boopas uocant. Ligures, & Mafsilienses Bogas corruptè nominant.

De Phycide, siue Fuca. CAP. LX.

SOLUS Phycis ex marinis piscibus nidum construet, atq̄ in eo substrato parere dicitur: colorem mutat, alio anni tempore candida est, uerno uariatur: idcircoq̄ Phycis nuncupatur, quod ex alga nidificat, quam Græci phycon uocant. Diocles & Speusippus Percam, Chanam, Phycida, similes esse dicunt. Memorix nostræ Græci recte Phycida uocant. Falsò Veneti quendam piscem Phycum uocant: is enim squammis caret, & paruulæ Palamidis similitudinē gerit: Phycis squamosus est, & saxatilis, trientalis longitudinis. Iam uero Phycida Mafsiliensi piscatori, ex oppido Neapoli oriundo, cum demonstrarem, dixit Neapoli Leprem uocari: ab Hifychio Phycis dicitur etiam appellari Lelepris.

De Hirundine. CAP. LXI.

HIRUNDO, Coccyx, similes sunt: Mafsilienses nomine Græci extremas syllabas adhuc ex antiquitate sua retinentes, Lendolas appellant, quasi Chelidonas. Quatuor cubitis extra summam aquam hunc eminentem in Gallico littore maris interni uidi ad iactum lapidis uolare.

De Cocyge, siue Cuculo. CAP. LXII.
COCCYGEN Numenius rubrum esse dicit: Mafsilienses

lienses eum Gallinam appellant: Neapolitani etiam nunc antiquitatis retinentes, Coechum: Siculi Coechum corruptè quasi Coccygem. Hunc piscem cum à uoce, quam Coccygis uolucris similem mittit, nomen traxisse non ignorarem, ex piscatoribus percontatus sum, nunquamnam uocem mitteret: Responderunt hunc cum se irretitum sentit, quiddam uocale strepere, nihil præterea se obseruasse. Quod quidem ipsum facile credidi. Quicquid enim habent aurium, in quæstum piscium conferentes, ad piscium uoces obsurduerunt.

De Lucerna.

CAP. LXIII.

Miluus, siue Lucerna piscis rufus, sine squammis, Maspera cuticula, pinnis longis, & tam bene latis, ut multum accedant ad Hirundinis piscis pinnas: & Græci hodie ob eam similitudinem falsè Chelidonem uocent. Accolæ Adriatici sinus, etiam nostra ætate antiqui nominis retinentes, Lucernam appellant: Massilienses Belugam: Romani Caponem. Hunc Plinius Lucernam nuncupari ait, quod huius lingua per os exerta, tranquillis noctibus luceat: sed id omnes piscatores negant, & non uero proximum uidetur, ex Aristotelis libro secundo de partibus animalium, atque ex eiusdem Plinij libro nono, cum de Delphinis loquitur, itemque ex undecimo, ubi ait, pisces linguam explanatam & mobilem non habere. Itaque si immobilis sit, atque minus explanata, quomodo exerta esse poterit? Forte potius Lucerna appellata fuit

fuit, uel quod pinnæ uersicolores noctu fulgorem quendam mittunt, uel quia antiquæ lucernæ speciem similitudinemque gerit.

De Cornuta:

CAP. LXIIII.

Piscatores Massilienses mihi narrarunt, se aliquando piscem cepisse, cuius cauda accederet ad duorum cubitorum longitudinem, largo ore, & duobus cornibus cubiti longitudine fuisse, & ad ducentas libras accessisse, eiusque nomen ignorasse: equidem ipse ex Plinio arbitrabar Cornutam esse: is enim hunc inter maiores pisces numerat, & cornua ait sesquipedaia habere.

De Dracone, & Serpente pisce.

CAP. LXV.

Quod Plinius Draconi, Aristoteles Ophi, hoc est Serpenti marinæ attribuit, cum ait libro nono: Serpens marina colore & corpore Congro proxima est, sed obscurior, atque acrior: hæc si capta dimittatur, foris in harenam rostro quam primum adacto terebrat, subitque tota: acutiore ore est, quam terrestris. Plinius libro xxxij, Draconem à Dracunculo distinguit, huncque dicit Gracculo similem esse, atque in branchijs ad caudam spectantes aculeos habere, eiusque ictum uenenatum esse. Hunc Dracunculum Aristoteles & Oppianus uocant Draconem, & similiter Plinius ipse, cum inquit libro xxxij: Draco marinus ad spinæ suæ, qua ferit uenenum, impositus prodest. Ab Ehippo uocatur Dracænis: ipsum arbitror esse, quem Ligures, & Massilienses, & Plinius

N s ipse

ipse alio loco Araneum uocat. Hac ætate Græci Dra-
cænam: Siculi, & Neapolitani, Traginam appellant,
corruptè, quasi Dracenam. Secundum Pastinacam
nihil in mari uenenatius: acutissimos in dorso habet
aculeos, quos piscatores ab hoc capto statim abscin-
dunt. Magnam admirationem habet, quod multi pi-
scatores mihi testati sunt, eo tempore cum piscium ge-
nus amore tenetur, se uidisse in uulnere, quod huius
modi piscis inflixisset, pisciculos illius similes genera-
tos esse. Aculeos in branchijs habet ad caudam spe-
ctantes. Iam porrò eum qui ab Aristotele Araneus
uocatur, nulli Græci autores uenenatum esse tradunt:
hunc uero omnes scriptores, atque ætatis nostræ pi-
scatores: cum à Pastinaca discesserunt, omnium maris
norum uenenatissimum esse asseuerant. Serpentes ma-
rinas uidi, quarum color ad Congrum accederet, ro-
strum longum & tenue esset, Anterior corporis pars
sexangula, à uentre ad caudam quadrangula pertine-
ret: ab hac longe diuersus est marinus Draco, quem
Aelianus alijs piscibus ait reliquo corpore asimilem
esse, eius caput, & oculorum magnitudinem terreni
Draconis speciem similitudinèq; gerere, magnos
enim esse & uenustos: maxillas similitudinè etiã non-
nullam cum terrestribus habere: pellem non procul à
terrena tactu abesse: simul & uenenatis aculeis esse,
quæ omnia pisci Araneo conuenire uidentur. Sed cum
Græci incoluerint Italiã, fieri potuit, ut alicubi Plinij
temporibus uocaretur Araneus, alicubi Draco.

De

De Lolligine, & Lollio, & Sepia. CAP. LXVI.

Lolliginem Ligures, atq; pleriq; alij Itali ex eo Ca-
lamarium appellat, uel quòd eius corpus calama-
rij, quo utimur ad scribendũ, speciẽ similitudinèq;
gerit: uel quia atramentum habet. A Mafsiliensibus
etiã nunc antiquitatis suæ retinẽtib; Taute appella-
tur, quasi Græcè ταυτε. Lollium, qui maior est Lollis-
gine, & pinnas propius accedentes ad extremã caudã
habet, Mafsilienses quasi Latine nuncupãt Lollium:
ad Sepiæ quidẽ similitudinẽ accedit, sed & longior
& strictior est: octo pedibus, ijsq; quàm Polypi mi-
noribus nititur. Sepia Lolligini similis, quemadmo-
dum Polypus, mutat colorem. Cum atramẽtum mit-
tit, Mafsilienses exiguæ cuiusdam uetustatis retinen-
tes, uulgò dicunt eam atramentare.

De Polypo & Osmylo. CAP. LXVII.

EX molliũ genere Polypus octo pedes habet, sim-
plicibus singulos acetabulorum ordinibus ple-
nos, quibus attrahit id ad quod adhæserit, & tam fir-
miter retinet, ut comprehensum hominem ad terram
abijciat: à Lolligine & Sepia hoc differt, quòd eius
alueus & paruus, & crura longa sunt: ubiq; ferè gene-
tium uulgo Polypus nominatur. Quis non miretur
Polyporum uarietatem? nam horum alius tetram
odoris fœditatem habet, alius nomine Osmylus bene
olet, & nihil muscosius sensi: quem hac ætate Græci
Moschitem appellant: Mafsilienses Muscum, ex ea
odoris suauitate, quòd muscum nõ leuiter non modò

uiuus

uiuus, uerum mortuus etiam oleat. Ut is qui cum uel occultissimum fert, circumstantes suauissime permulceat: in arcis ad imbuendas grato odore uestes reponitur: gracilioribus est brachijs, quam cæterorum genus Polyporum. Helidonam genus etiam Polypi nostræ ætatis Græci Halidonā corruptè nominant.

De Barbo fluuiatili pisce. CAP. LXVIII.

BArbus ex eo nomē duxit, quod similiter ut Mullorum natio barbatulus est: huius enim inferius labrum geminis pilis utrinque ornatur. Is etsi piscis est haudquaquam in uulgus ignotus, tamen in sermone Latino ignotius esset nihil, nisi Ausonius suo carmine, quod Mosellam inscripsit, illustrasset:

Tuque per obliqui fauces uexare Sarauī,
Qua bis terna fremunt scopulosis ostia pilis:
Cum defluxisti famæ maioris in amnem
Liberior, laxos exerces Barbe natatus.
Tu melior peiore æuo: tibi contigit omni
Spirantum ex numero non illaudata senectus.

De Alburnis piscibus fluuiatilibus. CAP. LXIX.

Alburnos arbitror esse, quos uulgo Ablos nominamus. Hos ignobiles Ausonius suis uersibus de Mosella inscriptis nobilitauit, cum ait:

Quis non & uirides uolgi solatia Tincas
Norit? & Alburnos prædam puerilibus hamis.

De Orcyno. CAP. LXX.

MAsilienses cetaceum quendam piscem uocant Organam, quem cum non uiderim, iudicare non audeo.

audeo esse Orcynum. Nam Aelianus etiā Orcynum dicit cetaceum esse. Hoc duntaxat dictum uelim, ut diligentiores incitem ad exactiorem inquisitionem.

De Lucio pisce fluuiatili. CAP. LXXI.

Lucius stagna, paludes, fluuios incolit. Galli qui Laccolunt Lygerim & Sequanam, Brochetum appellant: prouincia Narbonensis Lucium: neque enim sanè quampiam dubitationem debet asserere, quod cum ex Ausonio olim nullo in precio esset, nunc inter lautos fluuiatiles censeatur: non enim modo mores, uerum etiam palatum mutauimus. Cui nunc tam parum palatus sapit, ut principem locum inter aues Turdo adiudicet? Quis ex nostris non tantum lautus atque urbanus, sed etiā agrestis, qui post Accipenserem, ex omnibus piscibus præcipuam autoritatem Afellis, sicut Plinius, daret? Ego potius Pagris, alijsque non paucis sapientius attribuerem. Quis modò octo millibus nummum Mullum piscem emat? Equidem nisi incipiens palati insulsitas me fallit, huic non paucos longè anteponerem.

De Locusta. CAP. LXXII.

Locusta, Carabos Græcè appellata, Astaci speciem similitudinemque gerit: ex pedibus quos utrinque quinque dentatos habet, postremi forcipibus armanatur. Valde miror quosdam etiam doctos scripsisse ex Aristotele Locustis forcipes deesse, cum non semel Aristoteles aliter doceat: eius dorsum quod ad caput pertinet, aculeis horret, quorum duo ferrea duritate tanquam cornua

cornua supra oculos eminēt, nec minus duri: alij duo infra oculos ad horum tuitionē eriguntur: simul & inter aculeos, tanquā uuæ ex racemo longa radice nitētes, oculi foras eminēt: os habet in parte supina, duobus dentibus buccam implētibus, munitū: in rostro bina flagella bene longa prætēdit, quorum rostro uicina pars spinis horrida est, cætera caret aculeis; huius cauda crustaceis obducitur uertebriis uiolaceis, supinæ partes molli pelle uestiuntur. Locustam memoria nostra nominant Malsilienses, & Ligures. Plinius tradit Elephantum locustarum nigrum genus, pedibus quaternis, bisulcis, brachijs duobus, duplici articulo, & forcipibus dentatis. Neapolitani genus quoddam crustatorum etiam nunc Elephantum uulgo nominant: sed hunc ne, an alium appellent, iudicare non possum, cum piscem non uiderim.

De Astaco.

CAP. LXXIII.

Astacus brachia dentata forcipibus habet, nigris maculis distinguitur, dentes huic similiter ut Locustæ, cornua breuiora, tenuioraq; quàm Locustæ: Græci & qui accolunt Adriaticum sinum etiam hæc ætate Astacum uocant. Theodorus in nouandis nominibus audax (secutus non paruam nationē, Cammarum adhuc uulgo nominantem) Cammarū conuertit: Malsilienses & Leonem & Astacum, ex Plinio diuersos pisces uno eodemq; nomine Ligombaudos nominant: forcipibus firmiter Astaci & Leones retinent, quicquid comprehenderunt. Cum enim

Malsi

Malsilienses permultas Boopes, Mænarum genus, & Leones, & Astacos cepissent, nauiculamq; ubi huiusmodi pisces captiui tenebantur, in littus expulsum reliquissent, & Vulpes in eam ipsam ad exedendas Boopes inuasisset, accidit ut hæc in horum forcipes pedem poneret, ex quo totam noctem retenta, mane a piscatoribus capta fuit.

De Leone marino.

CAP. LXXIIII.

Leonem marinū Aelianus scribit locustæ speciem similitudinemq; gerere, sed corporis tenuitate, & gracilitate habitus maiori esse, brachiaq; habere, tum maxima, tum Cancris similia: cæruleo colore esse, & subnigris maculis distingui. Plerique dum nationes nonnullas etiam nunc Leonem Astacum nominantes sequuntur, arbitrantur Leonem esse Astacum. Plinius tamen separatim ab Astaco Leonem tractat: & Athenæus separatius utrunque ab altero distinguit, cum inquit, Astaco Leonem maiorem esse. Malsilienses Ligombaudum appellant. Oppianus inter marinas beluas Leonem quendam numerat.

De Cicadis marinis.

CAP. LXXV.

Est etiam Cicadarum, sicut Aelianus ait, genus marinum, quarum maxima Locustæ paruæ speciem similitudinemq; gerit: ueruntamen cornua non similiter atque illa magna, nec aculeos habet: huius pinæ terrenarum cicadarum alis similes sunt. Malsilienses tenuis suæ cuiusdam uetustatis retinētes, etiā nunc Cicadas nominant.

De

Plin. lib. 9. cap. 31. lib. 32. cap. 11.

Aelianus lib. 3. cap. 13. contra ait Astacū Leone maiorem.

De Maijs Cancris.

CAP. LXXVI.

MAijs ex Cancrorum genere maximis cauda des-
est, atque ex utroq; latere quinque pedes tenues
ualde eminent, forcipibus carentes, exceptis duobus
anterioribus ultimis, qui subtilibus forcipibus detati
sunt; earundemq; os similiter duobus grandibus ut
Locustarum dentibus impletur, & tanquam brachio-
lis quibusdam circummunitur, eiusq; color rubet:
corporis figura posterior rotundior, anterior pyrami-
datior: extremæ partes aculeorum serie circumuals-
lantur, quorum duo ex fronte tanquam cornua emi-
nent: crura quibusdam spinulis horrent. Malsilienses
Squinadas nominant: idemq; quorū industria in pesca-
tione uersatur, mihi narrarunt, se perraro piscari soles-
re aliud Cancrorū genus, quorū corpus ut longe mi-
nus sit, quàm Maiarū, multo tamē longiores pedes
existere: sint ne heracleotici an equites. Cancri, dijudi-
care non queo, cum solā rudem auditionē acceperim:
quod ipsum idcirco adscripsi, ut alios, quibus maius
otium est, ad horum inquisitionem incitarem.

De Squillis.

CAP. LXXVII.

Squillas, Caridas Græci nominant, & nisi forcipe
scarerent, Locustarum speciem similitudinēq; ge-
runt. Harum triplex est genus, Gibbæ, Crangines,
& paruæ, quæ ad maiorem magnitudinem nūquam
accedunt. Veneti Squillas quasdam uocant paruæ
Gammaris similes: sed recte nec ne, alijs iudicandum
relinquo. Easdem nostræ ætatis Græci etiam nūc Ca-
ridas

ridas uocant. Athenæus ait, Cammarum quoddam
Caridum genus à Romanis nuncupari, idemq; Caris-
das inquit reliqua corporis parte maius caput habes-
re. Libellus falsò quidem Aspicio inscriptus, exiguæ
tamen uetustatis retinens, Squillas & Cammaros tes-
ta obductos dicit: cum ex Aristotele sint crustacei ge-
neris: secutus Diphilum, & Athenæum, qui non tam
religiosè crustacea à testaceis distinguunt: quin nisi
mendum sit, aliquando Squillas, Astacos, Locustas,
Cancros, Leones Ostracodermos uocent, id est, testa
circunclusos: cum tamen ex Aristotele sint Malaco-
straci, hoc est, crusta obtekti. Plinius aliàs Herinaceos
rum tegmentum uocat crustam, aliàs testam: cum ta-
men Aristoteles religiosè semper Herinaceos inter tes-
taceos numeret.

De Paguris.

CAP. LXXVIII.

E Genere Cancrorum Pagurus leui dorso est, in
utraq; sede uiuit, & in aridum sæpe procedit: huius
pedes breuiiores quàm Maiarum: quicquid com-
prehendunt, strictissimè constringunt, idemq; oculos
modò recondit, modò profert, ut interdum tanquam
cornua extra emineant, interdū intra in testam abditi
recedant: neque modò in mari, sed in terram eiectus,
uel captiuus contra facessentes sibi negotiū pugnant:
quod quidē ipsum usu percepi. Cum enim Lazarus
Baysius, post præclarè obitā antemeridiano tempore
legationem, aliquoties me ad littus Adriatici sinus du-
ceret, ut piscium naturas explorarem, cum alia ple-
raque per

racq̃ periclitabamur, tum puerorū ludicram pugnam cum Paguris forte in sicco repentibus spectabamus: pueros quidem in eorum forcipes festucam infereret: hos uero magno robore animi hominum multitudinem, qua circumcludebātur, præclare contemnentes, pertinaciter quicquid arripuissent, retinere: neq̃ uel sæpissime uictos tandiu obsistendi finem facere, quoad omnibus uiribus defecti, tanquam homines pugillatione & luctatione certantes, strennue decumbebāt. Illic ibidem hos Cancros Porros uocant, quasi Paguros: Mafsilienses Carabassos.

De Pinnotere, & Canello, & Squilla,

CAP. LXXIX.

Minorum Cancrorū duplex est genus, utrunque cognitum habemus: alterum rotundū, in Conchis quibusdam uiuus inuenitur, ut in pinnis Concharū maximis, idq̃ Pinnother, siue Carcinion nuncupatur: alterum longum, quod etiam Carcinion, id est, cancellus, aut Squilla uocatur, neq̃ in Conchis uiuentibus stabulatur, sed principio ex terra ac limo nascitur: post uero Conchulas uacuas subit. Cancellus Aranei speciem similitudinēq̃ gerit, nisi partem ad pectus subiectā Araneis ampliōrē habet, & cornicula duo rubra tenuia, sub hæc oculi subditi nunquā ut Cancrorū intro recedunt, sed semper eminent: eius os tanquam capillis quibusdā circummunitur: præterea in cubilibus Spongiarum Aranei similem bestiolam nasci scio, & degere in eodem cubili, modoq̃ aperiē

a periendo, modò claudendo pisciculos comprehendere aperit, cum ingredi habet necesse: postea autem quam est ingressa, claudit & contrahit.

De Echinis. CAP. LXXX.

Echinus orbiculatus è genere testa obductorum est: undiq̃ aculeis armatur, quibus pro pedibus ad ingressionem utitur: purpureo colore, & cæruleo, aliāq̃ colorū uarietate distinguitur, ut si colores durarent, nullam cum gemmis comparationē haberēt: at enim pisce extincto, colores euanescent: eius oua stellæ speciem similitudinēq̃ gerentia, etsi amaro, non ingrato tamen sapore sunt. Huius triplex genus est, aliud Spatagus, & Brissus appellatur aliud, quod esculentum est: tertium Echinometra quasi Echinorum matrix. Aristoteles dicit Echinometras ceteros magnitudine calicis superare. Plinius Echinometras spinis longissimis, & calicibus minimis descripsit, quod ipsum mihi uero similius uidetur, cum ab aculeis nomen omnes Echini traxerint, rectius nominantur Echinometræ, qui aculeorum proceritate præstant, quam ob magnitudinem calicis, ex hoc genere maximi ut uidimus, minimis aculeis sunt: hos Mafsilienses uocant Rascaffos. Huiuscemodi uidi, qui quoquoersus palmos dirigeres, plusquam duorum essent palmorum crassitudine: alium etiam inspexi calice exiguo, & aculeis digiti longitudinem superantibus, longitudine aculeorum præstantes: à Siculis Masculi appellantur, Mafsilienses uulgò omnes

O 2 nomin

nominant Ericios. Aristoteles semper Herinaceorum tegmentū appellat testam. Plinius aliās crustam, aliās testam. Qui Aristotelicam disciplinam profitentur, nō modò Georgio Merulæ, qui inter crustacea Echis num numerauit errati ueniam non dabunt, sed qua sunt obseruādi Aristotelis summa religione, Plinium ipsum de negligentia damnabunt.

De Aquatilibus Cochleis. CAP. LXXXI.

Aquatiles Cochleas Græci etiam Strōbos appellant. Theodorus ausus est alio nomine Turbinas nominare. Vidi cochleam marinam quæ ad eam magnitudinē accederet, ut tantū uini caperet, quantū piscator exsiccare uno prādio posset: Limaces marinos uulgò Massilienses nuncupāt: itemq; Cochlon Aristoteles animal testaceum aliud à Limace tradit, quod Theodorus Umbilicum conuertit.

De Pectinibus. CAP. LXXXII.

Pectinum genus sanguinis expers, striatum, id est, pectinatim diuisum, à rugis illis, siue imbricaturis ita nuncupatū: huius generis quidam arbitrātur eas esse, quas uulgò appellant Conchas sancti Iacobi: sed aliæ oceani littoribus Gallicis cognitæ habent. Theodorus Ctenas in Aristotele cum nunc Pectines, nunc Pectunculos cōuertit, eosdem facere uidetur: ueruntamen Plinius à Pectūculis Pectines seiunxit, per paruuli Cancrī in Pectinibus nascuntur, quos pisces simul cum eis, quorum testas incolūt, nasci asseuerāt.

De Vnguibus, siue Digitis. CAP. LXXXIII.

Vngues

Vngues seu Digi è genere testa obductoræ, nostræ ætatis Græci, antiquo nomine seruato, etiā nunc Solenas appellant. Qui accolunt Adriaticum sinum, Cappas longas nominant. Ex eo digiti appellantur, quòd speciem similitudinemq; humani digiti gerant. Vngues item uocātur, quòd eorum testa unguibus similis sit. Hic piscis binis conclusus ualuulis utroq; lateri connexis, manubrii, quod ex cornu apponitur gladijs, speciem & similitudinē habet. Apuli ideo uulgò Imbrices appellant, quia quodāmodo imbricibus horum testæ similes uidentur. Græce etiam Auli, & Donaces nominantur.

De Mytulis, & Musculis. CAP. LXXXIII.

Myes à Theodoro uertuntur Mytuli, sed quā mrectè, iudicare nondum audeo. Plautus tamen Myes in Rudēte Musculos uidetur appellare: & Cornelius Celsus inter ea quæ aluum mouent, falsamentum ponit Ostrea, Pelorides, Echinos, Musculos, & omnes ferè Conchulas. Equidem cum Græcis hominibus eos quos uulgò Veneti uocant Musculos, & Cuniculos ostenderem, dixerunt esse Mydia, hoc est, Musculos. Athenæus tradit sua ætate Tellinas à Romanis Mytulos nominatos fuisse.

De Nerite. CAP. LXXXV.

Aelianus dicit Cochleam marinam magnitudine exigua, formæ pulchritudine eximia, eò maris ubi fordium uacuitas sit, & tranquillitas uigeat, in saxis ad imam maris sedem adhærescētibus, nasci, quæ

O 3 Nerite

Nerite nōminetur. Theodorus Natricem conuertit, Turbinati generis est, leui testa, ampla, & rotunda. Qui accolunt sinum Adriaticum etiam nunc Neritem appellant. Hispani uocant Caragolum.

De Balanis.

CAP. LXXXVI.

Genus Concharū est quod Græci nostræ ætatis, adhuc antiqui nominis retinentes, Balanos uulgò nomināt. Plautus & Columella etiam Balanos à glandiū similitudine, sunt enim leues, ut uidimus: in cauernis saxorū stabulātur. Veneti non rectè Dactylos appellant. Huiuscemodi Conchā, cū piscatoribus Malsiliensibus nulla descriptione repræsentare potuerim, ipsius nomen Malsilicum non potui adscribere.

De Tellinis.

CAP. LXXXVII.

Athenæus dicit Romanos sua ætate Tellinā nominasse Mytulum. Marcellus, Dioscoridis interpretres, Tellinas opinatur conchulas esse, quas memoria nostra Tellinas Romani uocant. Sed Aristophanes grammaticus Tellinas dicit patellis similes esse, eisdemq; pueros pro cornibus uti solitos fuisse: à quibus longe diuersæ sole clarius uidentur eæ, quæ uulgò Tellinæ nuncupantur.

De Patellis.

CAP. LXXXVIII.

Patellæ, quas Græci Lepadas, etiam hac ætate nominant, Ligures & Malsilienses Patellas uocant: una Concha clauduntur, earumq; altera pars à testa inops, ad saxa sic adhærescit, ut alieno tegumento se circumcludentes, biualuæ esse uideantur, aliæ ex alijs nexæ

nexæ sæpe capiuntur, easq; permultas inter se nexas tanquam examen Apium uidi.

De Purpura.

CAP. LXXXIX.

Purpuram Græci hac ætate etiam Porphyram appellant: Concha est è genere Turbinatorū, clauiculatim intorta, aculeos certis ordinibus dispositos, corpus gradatim Cochleæ in modum ambientes habet. Purpuram diu multumque consideravi, cum aliam Concham tandiu mordicus premeret, quoad suffocata hisceret. Conficiendi purpurei coloris rationem nostri homines ignorare putantur. Olim purpurarum testas confringebant, & carnes ad tincturam condiebant, & aqua dilutas, & sordibus expurgatas, succensis ignibus in lebete coquebāt, harum sanguis ab igne incalescens, fluebat, & efflorescebat, partimq; flauescibat, partim Cyaneo colore fiebat, partim in alium colorem conuertebatur, ac nimirum quicquid imponebatur, commutabatur in illius colorem. Purpuræ tinctura in sole uersari gaudet, à sole enim radiata illuminatur & magis enitescit. Malsilienses hanc, & Murices, & Buccinos uocant Bios.

De Murice, & Buccino.

CAP. XC.

Mvrex, concha est clauiculatim intorta, & turbinata, scabra, magnitudine purpuris inferior, Buccino turbinato, quo sonus editur, similis, excepto ore rotundo in margine inciso. Buccinū enim quo sonus edit, nō est incisum. Ligures Buccinos nūc uulgò Cornetos noīant: Malsilienses Bios Cornetos: Græci

O 4 quidam

quidam hac ætate Strophilidas : Speusippus dicit si-
miles esse *λεγύνας*, & *πορφύρας* ἢ *στραβιλῶς*, siue *ἀστραβυλῶς* :
Dercilus dicit commodos esse ad reddēdum sonum,
narbonenses corruptè Muricem appellant Buricem.

De Pinna.

CAP. XCI.

Pinna Conchæ genus, in limosis locis uiuit, excelsa
sedem nunquam mutat, radice enim nititur, ac si
ex eo loco quo nititur & erecta manet reuellatur, am-
plius uiuere non potest: nostræ memoriæ Græci etiã
nunc Pinnam nominant : Mafsilienses Nacram : Si-
culi Lanam Pinnulam : Neapolitani Pernamappel-
lant : Plinius Pinnis haud dissimiles Pernas Con-
charum generis circa Pontias insulas frequentissime
ait stare, uelut suillo crure longo in harena defixas
hiantesq;. Cicero Pinnam lib. ij. de natura deorū no-
bilitauit, cum ait : Pinna duabus grandibus patula
Conchis, cum parua Squilla quasi societate coit com-
parandi cibi : itaque cum pisciculi parui in Concham
hiantem innatauerint, tum admonitu Squillæ Pinna
morsu comprimit Conchas : sic dissimilimis bestiolis
communiter cibus quæritur.

De Scolopendra.

CAP. XCII.

Scolopendra, quam Theodorus uertit Centipes
dam à pedum multitudine, quos utrinq; permul-
tos habet, terrenæ Scolopendræ speciem similitudi-
nemq; gerit : sed huius color magis rubet, pedes nu-
merosiores habet, & graciliores, & magnitudine infe-
rior est, quàm terrestris : hæc quam uidi ad digiti lon-
gitud

gitudinem & crassitudinem accedebat, Græci Scolis
petras corruptè nominant.

De Vrtica & Spongia.

CAP. XCIII.

Plinius Vrticam & Spongiam numerat inter
ξωόφυτα, hoc est, si quid Theodoro dignum co-
nari audes, Plantanimalia, quæ nec animalium, nec
fruticum, sed temperatam ex utroq; naturam habet.
Vrtica tota ex carne constat, nulla clauditur testa:
eam Græci hac ætate uulgò uocant Colizanam, quod
pedunculis suis firmiter Polyporum more adhæres-
cit : ac similiter ut terrenæ urticæ eius tactio dolo-
rem inurit. Ligures, & Mafsilienses nondum cessant
recte Vrticam appellare. Si Plinius Vrticam cogni-
tam habuisset, eius pediculos potius Cirros, quàm
frondes dixisset.

De Scyllio canicula.

CAP. XCIIII.

Scyllion chartilagineum è genere Galeorum, non
in rostro os, sed infra in supina parte dentatum ha-
bet. Scyllion ab Aristotele nominatur: iam nunc Græ-
ci Scyllofaron nominant : Mafsilienses, Palum: nõs
nullæ regiones, Caniculam.

De Ostreis.

CAP. XCV.

Ostreum, penultima quidem breui, Concharum
species: longa uero, genus omnium testaceorum
est. De uiris non paucis spectatæ fidei accepi Byzanti-
nos Ostrea serere, & eorū quasi lac seminare, id ipsum
enim in aquam abiectum, ad saxa ima adhærescere, &
Ostrea fieri.

O s De

De Tuberibus, & Callis. CAP. XCVI.

HOlothuria, quæ & Tethia uocatur, Theodorus uertit Tubera, & Callos, & Vertibula: & Tubera quidem, quòd sic nullis fibris, quemadmodum tubera terrena nitantur: ac Callos, quòd callosa materia tegantur. Iam nunc Græci non Græco nomine, sed plusquàm barbaro Spherdoclos nūcupāt. Ineptius ij, qui accolunt Adriaticum sinum, ex eo Spongias nominant, quia cum premuntur, tanquam Spongiæ, sic aquam foraminibus reddunt. Hoc genus piscium Malsiliæ in uulgus ignotum à paucis cognoscitur: quidem senes, cum huius descriptionem sub eorum oculos subiecissem, & multum inculcassem, nominarunt Vichonos: ueruntamen propter tempestates hos mihi ostendere non potuerunt.

De Pulmonibus marinis. CAP. XCVII.

Pulmones marini sua sponte nascuntur, cum narrant, Cirros ex imo, more Polypi, emittunt: quòd autem speciem quãdam mulieris uulvæ repræsentiāt, tota idcirco Italia eos turpibus nominibus appellat, ut nulla ratione scriptis honestè mandari queant. Ligures nominant, Capellos marinos: Malsilienses, Carneos pileos: cum iacent, omaso similes sunt: cum eriguntur, Pulmones uidentur: tanquam uitrum translucent: cum suspenso tenentur, quandam imaginem Polypi gerunt, nisi brachia breuissima & crassa habent: Cum autem eos secuissem, nihil in ea parte quæ Polypi uentri respondet reperi: ubi uero mem-

bratim

bratim dissecuissem, in ijs partibus unde pedes exoriuntur, quosdam meatus harenarum plenos uidi. Adeo omnino lucidi, & tanquam uitrei sunt, ut sine sectione interiora omnia uidere possis: ac quauis fluctibus in littus expulsi, nullo negotio capiuntur, tamen cum non sint esculenti, à prætereuntibus præclare contemnuntur.

De Stellis marinis. CAP. XCVIII.

Marina Stella, non quod similiter ut Stellatus Galeos maculis quibusdam tanquam stellis uarietur: sed stellæ pictæ quia speciem similitudinemque gerat, ex eo nomen duxit: ut enim stellam pictores radiatam pingunt, sic hæc quinque pedes, tanquam radios habet. Huius durum callum cum gladij mucrone experiri studerem, uix tandem multa ui molliorem mediam superficiem potui perfringere: nam radiorum anguli ad silicum duriciem accedunt, & non minus ab ictibus inuictos, quàm ferrum ipsum se præstant. Malsilienses etiam nunc Stellam nominant. Græcia quemadmodum totius linguæ suæ negligens est, sic piscium nominum antiquorum nihil obseruans hunc Scauron appellat.

De Carcharia pisce. CAP. XCIX.

Carchariam marinum piscem omnium canicularum robustissimum & maleficientissimum uidi Niceæ, & Malsiliæ: os in rostro non parte supina habet, multis dentium ordinibus dentatum. Malsilienses suæ antiquitatis retinentes, proprie Lamiam uulgo

uulgò nominant. Nam Nicander Colophonius, in Linguis, scribit, Carchariam etiam Lamiam appellari. Magnam admirationem habet id quod mihi Nicenses testati sunt, se cum huiusmodi piscem ad quatuor millia librarum accedentem cepissent, in eiusdem uentre solidum hominem reperisse. Simile quiddam Malsilienses mihi narrarunt, se aliquando Lamiam comprehendisse, in eademq; lorica tum hominem inuenisse. Huius dentes ab aliorum canum dentibus diuersi sunt: nam aliorum incurui in partem oris interiorem spectant, & teretes sunt: Lamia uero lati & pyramidati, mucronem ensium, quibus hac ætate utimur, referunt: pretiosi existimantur, & in argento includuntur. Cum unum ad huius naturam diligentius considerandam licitarer, alius quispiam ad delicias hunc maiore proposito præmio mihi præripuit.

De Myllo.

CAP. C.

Nicea non procul à Varo amne in Ligustico litore sita, piscem uocat Figon, quem nostræ ætatis Græci Myllocopion appellant, Oppianus, & Plinius inter pisces numerant Myllon, quem Oppiani commentaria eum interpretantur, quem uulgò nominant Græci Myllocopion. Hunc Malsiliæ uidere non potui, an sit lecorinus, an Myllus, an alius, certi nihil habeo. Hoc dūtaxat dixi, ut ex mea inscitia alios exactam ad diligentiorē inquisitionem.

De Mormylo.

CAP. CI.
Mormy

Mormylus marinus piscis in dorso peracutos habet aculeos. Oppianus αἰόλου esse scribit: interpres Pictum ore non satis explicatè conuertit. Ouidius rectè Pictum appellauit: non enim in ore, sed per eius utrunq; latus lineæ nigræ transversæ à dorso ad uentrem decurrunt: Malsilienses, & Ligures Mormurum: alij non modò literati, sed etiam rudes appellant Mormylum.

De Sphondylis.

CAP. CII.

Sphondylos inter Concharum genera Columella annumerat. Apuli & Siculi uocant Spondylos. Græci Gaidarupoda, hoc est, pedem Asini, quòd Asini pedis speciem similitudinemq; gerat. Huius externæ partes scabræ sunt, internæ uero leues & candidæ. Duabus Conchis constat, atque ex posteriori parte uertebri quibusdam continetur, unde nomen traxisse opinor. Malsilienses Hostia appellant.

De Testudinibus.

CAP. CIII.

Testudinum genus est multiplex, aliud marinum, aliud Lutarium, quod etiam Mus aquatilis appellatur, in dulci aqua uersantes: Aristoteles Omydas, siue Emidas appellat. Marinae testudines Conchulas petunt, os enim omnium robustissimum habent: oris robore nullum non frangere siue lapidem, siue quiduis aliud possunt.

De Mustella.

CAP. CIIII.

Mustellam aliam ab ea esse quam Perotus prius mus Lampretam existimauit, Aelianus describit

bit, cum inquit, Mustellam brevis piscis, nullam cum Mustello cōmunitatē habet: nam hic quidem cartilagineus est, & pelagius, & magitudine præstans, simul & Canis speciē similitudinemq̃ gerit: Mustellā uero diceres esse lecorinum, Pupillæ oculorum ad cæruleū colorem accedunt, illius quasi mentū quā lecorini maius est, & minus quā Chremytis: Algas depascitur, & saxatilis est. Malsilienses & Ligures Mustellā appellant piscem marinum non è genere longorum, qui sane pinnam in dorso ex pelle molli habet, ad caudam pertinentem: atque alteram in ima corporis parte, similiter cuticula perpetua ad caudam usque constantem. Vidi fluuiatilem piscem, huic omnino simile, quem Lugdunenses uulgò uocant Lotam. Huiusmodi uterq̃ piscis iuxta branchias utrinq̃ pinnas habet cuteas, & in labro inferiori unicum filum: uterq̃ etiā in gutture pinnas quasdā habet, similiter & in utroq̃ opimus uenter est, & terrenæ Mustellæ ambo similitudinem quandam habent. In utriusq̃ capite lapillos inueni, Plinius cum inquit, Proxima est his mensa generis duntaxat Mustellarum quas mirum dictu inter alpes lacusq̃ Rhetiaë Brigantinus æmulas marinis generat, hoc est, cum sint marinae, & fluuiatiles, & palustres Mustellæ: solæ illius generis quas lacus Brigantinus gerat, dignitatem habent: nam fluuiatilis lauti cibi est: marinam uero nō boni cibi esse percepi. Mustella quā Ausonius describit huic magis quā lama prætae similis est, cum ait:

Quæq̃

Quæq̃ per Illyricum per stagna binominis Istri,
Spumarum indicijs caperis Mustella natantum:
In nostrum subuecta fretum: ne lata Mosellæ,
Flumina tam celebri defraudarentur alumno.
Quis te naturæ pinxit color? atra superne
Puncta notant tergum, qua lutea circuit iris,
Lubrica cæruleus perducit tergora fucus.
Corporis ad medium fartim pinguescis: at illinc
Vsque sub extremam squallet cutis arida caudam.
Hæc quam dixi Lotam squammis caret, & corporis
ad medium fartim pinguescit, lutea iris huius corpus
distinguit, atra puncta superne notant tergum.

De Sargis.

CAP. CV.

SArgus Canthari piscis speciē similitudinemq̃ gerit, neq̃ modò Malsilienses, & Ligures, sed omnes quas obiui regiones, Sargum uulgò nominant.

De Sparo.

CAP. CVI.

SParus pisciculus marinus Auratæ parua speciē similitudinemq̃ gerit, aurea supercilia excipio: Malsilienses corruptè Sparum appellant.

De Cantharo.

CAP. CVII.

CAntharus piscis marinus Sargo similis: Malsilienses etiā nunc Cantharum uulgò, Ligures Tamidum, Græci corruptè Scatarum nominant.

De Acu.

CAP. CVIII.

BElona, siue sicut Dorion ait, Raphis, quam Latini Acum conuertunt, longus piscis, & tenuis: rostro longo

PETRI GYLLII LIB.

longo, & acuto: dorso cæruleo, & uiridi: uentre argenteo, ubique gentium nomen retinet.

De Aphyæ.

CAP. CIX.

Aphyæ multiplex est genus, aliud Encraulos generat. Cum Græco cuipiã eas, quas Anchoias, siue Amploias littus Ligusticum & Gallicū nominat, ostendissem: summa alleueratione appellabat Lycostomos. Aelianus eosdē esse ait Encraulos & Lycostomos. Aliud genus Aphyæ est, quod ex Mænis, & Mugilibus pcreatur. Phalerica Membradas gignit. Item alia species quã Aristoteles Aphron, Athenæus & Oppianus Aphritin, quod ex spuma maris, nō semine nascatur: Nam Aphyæ ortus spuma appellata ex terra fabulosa cōstat: quod quidē genus nullā accretionem habet, nec quicquam gignit. Aphyam Plinius Apuam, Theodorus Apluam uertit, adeo pusilla est, ut ij, qui Niceam incolunt, Nonnatam appellant, quasi nondum natam, id quod Græcum nomen significat. Ligures testantur pisciculos perparuulos, quos Ianquetos nominant, effici Sardinias.

De Atherina.

CAP. CX.

Atherina congregatilis pisciculus. Nullus fuit ex Græcis quotquot ostendi (in finitibus enim Ianuæ & Malsiliæ ostendi) quin statim Atherinam appellaret. Malsilienses Sancleros uocant: Theodorus Aristam conuertit. Est aliud Atherinæ genus quod trāuersum in uentre habet aculeum, unde arbitror Atherinæ nomen traxisse.

De

DE GALL. NOMINIB. PISC. 593

De Dentice.

CAP. CXI.

Synodontes, & Synagrides, Latine Dentices dicuntur: tam similes sunt, ut Ligures, & Malsilienses utrosq; Dentices, contra Græci, eosdē utrosq; Synagridas nominant. Hiccius dicit Pagrum, Chromin, Anthiam, Synodontem, & Synagridem similes esse.

De Thymo pisce.

CAP. CXII.

Aelianus piscem Thymum, sic nuncupatum, scribit in Ticino flumine Gallie transalpinæ procreari, eumq; ad cubiti magnitudinē accedere, & Lupi, & Mugilis communem & mediam speciem similitudinēq; gerere, eiusdemq; capti odorem magnam admirationem habere: Non enim ut cæteros pisces pisculentum quendam odorem mittere, imo uero, sicut idem ait, existimares te gentilem herbam recentē ex terra lectam manibus tenere. Equidē ipse huiusmodi uerbis Aeliani admonitus, cum ad Ticinū peruenissem, ab accolis diligenter etiam atq; etiam inquisiui, num quempiam piscem haberent, quem Thymū nominarent. Responderunt, in hoc fluuio sæpe capi solere piscem, quem uulgō Temerū, siue Temelum, hoc est, Latine Thymum nuncuparēt: cuius adipem auribus salutarem multi pisces conditum seruarent, quem suaue quiddam olere testabatur. Ego cum piscatorē ad hunc ipsum capiendum misissem, diemq; unum expectassem, isq; ad uesperam, quoniam ad piscandum tempestas idonea non esset, nihil attulisset, postridie discelsi.

P

De Gl

Gladius à nostræ ætatis Græcis etiam recte Xiphias appellatur: Mafsilienses piscem imperatoꝝ rem nominant, quod gladium ueluti imperatoꝝ picti, gerat. Idemq; alium piscem Spatam ex eo appellant, quòd eius cauda gladij speciem similitudinemq; gerat. Itaq; cum audies in prouincia Narbonensi nominari Spatam, non existimes esse, quem Itali Spatam piscem appellant, sed alium hunc, quem modò dixi: eius rostrum leuiter in ensẽ procedit, non minus durus hic quàm ferrum existit: Dentibus & squammis caret, aspero corio ut natio canum obducitur: quadruplicibus est branchijs: pinnam, ex membrana constantem, in dorso habet: adeo hebetibus aculeis, ut ossicula diceret intertexta. Hunc piscem Galeotem Strabo appellat, quem etiã & Canem marinum, & Thurionem, & Tomum thurianum quidam opinantur.

Plinius dicit Cinædũ solum piscem luteum esse. Is quem Mafsilienses Cenudum appellant, quiddã luteum habet, sed & alij pisces, quare nihil iudico.

Cum supra in eo opere, quod uerti ex Aeliano, Nicandro, Oppiano, & alijs Græcis nondũ conuersis, satis dilucide docuerim, quis sit Aulopios, nõ hic ibidẽ rursus repetã. Græci etiam nunc Aulopion uocãt. A Neapolitanis de piscatore probò uiro accipi piscem

pi piscem quendam uocari Aulopenã: sed cum hunc non uiderim, neque ille mihi quantislibet propositis præmijs uno toto mense piscem capere potuerit, certi nihil tibi representare possum: hoc tantum adscripsi, ut qui Neapoli uersantur docti, aduertant num recte Aulopenam uulgò nomenent.

Aelianus scribit, in Bubasto Aegyptia stagnũ esse ubi cicures permulti Siluri alantur, & exultãtes alij in alios saliant, & obiecto ad se nutriẽdos pane pascantur: eosdemq; ait etiam in fluminibus procreari, ut in Cydno Ciliciæ fluuio: sed eos quidem minutos prouenire, quòd eius cõfluens nitidus & frigidus sit, quo ipsi non delectãtur, sed turbido potius, ac planè limoso gaudent, & pinguescũt: & Pyramus quidem, atq; Sarus Cilices fluuij eos longe pleniore ferunt: tum Orontes Syrorum amnis: itemq; Ptolemæus fluuius, & Apamiẽse stagnũ maximos generãt. Idemq; Aelianus cum docet quemadmodũ Istrianus Silurus capitur, uidetur dentatum significare, cum ait, Hamum asso tauri pulmone instructum ad illicendum Silurum deijcit, & linea ad quam alligatus est hamus, quantum satis est plumbi ad moderandum tractum appendit, ubi Silurus bubulæ escæ sensum percepit, statim escam appetens, hamum incaute deuorat: quo transfixus, ex eo inuadere cupiẽs, omnibus uiribus funem bene robustum exagitat, & uexat, & omni uirium contentione in altitudinem deprimit.

Aelianus non eosdem esse dicit Silurum & Glanium, cum inquit, Glanis piscis incola Meandri, & Lyci Asianorum fluminum, & Europæi Strimonis, speciem Siluri similitudinemque gerit: ex piscibus suorum foetuum amatissimus est, nam simul ac foemina peperit, cura quidem illa de partu suo liberatur, ac nimirum cubitans suorum tuitione exoluitur. At uero mas se assiduum præstans custodem, ad conseruationem eorum quæ procreauerit aduigilat, & eos ex omnibus insidijs prohibet: atque, sicut Aristoteles inquit, hamum exedere & conficere potest. Itemque Pausanias non hos esse eosdem designare uidetur, cum dicit, Feras in perniciem hominum non ferunt Græcorum amnes, quemadmodum Indus, & Nilus: præterea Rhenus, & Istrus, Euphrates, & Phasis. Hi enim feras, similes Glanijs, in Hermo, & Meandro uersantibus, procreant: excepto colore nigriore, & robore: nam his Glanijs inferiores sunt. Athenæus inter pisces Nili Porcos, & Siluros numerat. Non igitur solus Theodorus errat, dum semper Glanium cõuertit Silurum: uerum etiam Plinius, cum ait, Silurum marem solum omnium piscium edita custodire oua, sæpe quinquagenis diebus ne absumentur, aperte Siluro attribuit, quæ Aristoteles Glanio propria esse dicit. Cum tamen Plinius sæpe aliàs in commemoratione medicinarum Glanis & Siluri, tanquam diuersos ponat: atque etiam uno eodemque capite primo medicinas Siluri, deinde Glanis commemorat. Idemque libro no

bro nono dicit, Glanium auersum mordentem hamum non deuorare, sed esca spoliare: Aristoteles contra hunc deuorare. Quamobrè cum in hoc pisce non satis sibi constare Plinium uideam, malo sequi Pausaniam, & Aelianum. Iam si Plinius uerum dicit, cum Silurum hominum & equorum deuorantem facit, aperte liquet Sturionem neque Glanium, neque Silurum esse, cum horum uterque dentatus & hamifragus: Sturio uero dentibus careat.

De Chalcide. CAP. CXVII.

Chalcidis, quam Ericam mihi uideri Theodorum non recte conuertisse ostenderem, si uel iam mihi otium esset, uel multum ad rei notionem interesset. Aristoteles quidem inter fluuiatiles mentionem facit: Oppianus uero marinam facere uidetur: Athenæus Chalcides & Triffas & Sardinias similes esse dicit: Oppianus semper in Thrissæ commemoratione etiam Chalcidis meminit: & similiter Columella, cum inquit, piscibus in piscinis præberi cõuenit, Tabentes, Haleculas, & salibus exesam Chalcidem putremque Sardiniam. Ego non audeo eas appellare neque Anchoas, neque Mesletas, neque aliam ex ijs quas uulgo uocamus Sardinias: sed tandiu meum iudicium sustinebo, quoad rem melius inquisiero: neque ob aliam causam Chalcidis notionem meam implicatam hic ibidem profiteor, nisi ut si mihi maior facultas inquirendi non permittatur, harum rerum studiosos ex mea ignorantia admoneam, & incitem ad exploratorem notitiam, Cum ex Græculis pi

scatoribus percunctarer, quasnam putarent Chalcidas, & tandem quispiã dixisset, à suis ciuibus accolis Acheloi fluuij hac ætate Nungrias nuncupari, etiam atq; etiã diligenter rogavi, ut mecum ad piscariã proficisceretur: sed cū ibi nullas inuenissemus, in aliũ diem rem distulimus: hic interea paucis post diebus, me nihil tale cogitante, cum in Græciam reuertisset, in pristinam dubitationem reuolutus sum. Veruntamen cum sit Thrissis, & Sardinis similis, non esse potest, ut falsò Merula putat, è genere Rhomborum.

De Scorpione, & Scorpena. CAP. CXVIII.
CUM Scorpio, & Scorpena eiusdem generis sint, multũ tamen & colore & bonitate differũt. Nam Scorpio ruffus & pelagius est, Scorpena nigra & littoralis, & cibi suauitate lōgè Scorpiõe inferior: quod ipsum non modò ex antiquorũ cõscriptione accepi, sed certa palati sapientia expertus sum. Iam porrò nonnullæ regiones Italiæ utrumq; Scorpenã appellant: & Græci à uero nomine aberrarũt: nam utrũq; Scorpion appellat: Malsilienses ut nondum cessant recte Scorpenam appellare, ita parũ Malsilicè Scorpion uulgò Rascassam nominant. Secundum Pastinacam & Draconem nihil in mari uenenatius: etenim in dorso & branchijs bene acutos & robustos habet aculeos, quos si Syponinus uidisset, nõ à similitudine terrestrium nomen duxisse scripsisset, sed ex eo potius quòd quemadmodum terrenorum aculei, sic horum perniciosi sint, nuncupatos esse.

De Gob

De Gobionibus. CAP. CXIX.

Gobionum multiplex est genus, alij palustres, alij saxatiles, uulgò Goatæ uocati, quos Cothonas, sicut Nicander inquit, Siculi appellant: quosdam alios Gobioni saxatili propemodum similes: Aristoteles Cottos nominat, quos adhuc nonnulli Coranos nuncupant.

De Citharo. CAP. CXX.

Malsilienses cuiusdam piscis, quem unum aut alterum in omni uita tantum cepissent, cuiusq; nomen ignorarent, mihi formam adumbrate designarunt, qualem ex Aeliano supra Cithari piscis descripsimus: eundemq; similiter Rhombo similem testati sunt, ut Galenus dicit, & Aelianus etiam addit Lingulacæ similitudinem gerere,

sed cum olim piscis hic frequens
esset, mihi interdũ non alius

uidetur ab eo, quem

supra fabrum

appellat

ui.

F I N I S.

P 4

INDEX ANIMALIVM,
quorum historia in hoc opere
describitur.

TERRESTRIA.

A gnus	pagina 188	Chelydrus	275
Amphisbena	pag. 278	Ciconia	164
Aper	167	Cochlea	232
Aranei	239	Coluber	276
Araneus mus	241	Crocota	163
Aries	184	Cuniculus	219
Asinus	149	Cynocephalus	190
Asinus	260, 262	Dipfas	274
Basiliscus	262	Dorcas	179
Bifon taurus	136	Dryina	275
Bos, Taurus, Vacca	124	Elephantus	27, 447
Bubalus	176	Equus	111
Bufo	239	Felis	205, 220
Camelus	158	Formica	233
Camelopardalis	159	Hæmorrhous	275
Campe uermiculus	238	Halce	198
Canis	87	Herinacei	228
Capra	180	Hinnulus	176
Capræ feræ	177	Histrix	189
Catoblepon	193	Hydra	277
Cartazonus	195	Hyena	162, 278
Cemas	179	Iaculus serpens	277
Cenchryne	271	Ichneumo	203
Cepus	200	Lacertus	281
Ceraftes	272	Leo	63
Cercopithecus	208	Lepus	214
Ceruus	169	Lupus, ac luporæ genera	140
Chalcida serpens	279	Manticora	193
Chameleon	196	Monoceros	195
		Monops	

INDEX

Monops	198	Tharandrus	197
Mulus	155	Tigris	157
Mures	221	Typhlops, siue Typhlena	
Mustella	227		277
Natrix	277	Vacca, Taurus, Bos	124
Onager	153	Vespa	209
Onocentaurus	154	Vipera	231, 267, 366
Oryx	149, 188	Vpupa	164
Oues	184	Vrus	197
Pardalis, siue Panthera	81	Vulpes	209
Parias serpens	280	Vulpanser	164
Phalangium	241	Vrsus	146
Pœphagi	199		
Porphyrus serpens	280	AQUATILIA.	
Præster serpens	278	Piscium diuisio	411
Rhinoceros	161	Pisces Nili	412
Rubeta rana	231	Pisces hieropolitani	412
Salamandra	282	Piscium coitus	ibid.
Satyri	192	Piscium partus	413
Scarabeus	233	Pisces nō omnes muti	414
Scarabeus pilularius	232	Piscium sedes diuersæ	414
Sciurus	228	Pisces aqua dulci in mari	
Scorpius	241	aluntur	415
Scythale	278	Pisces fossiles, ac uaria pi-	
Sepedon serpens	279	scium genera	415
Seps serpens	279	Piscium uaria natatio	418
Serpentes	244	Pisces quomodo in summa	
Simia	205	hyeme se tepefaciāt	419
Simiuulpa	209	Pisces in feruenti aqua ui-	
Sphinx	202	uentes	420
Subus	200	Pisces Armeniæ	423
Suillum pecus	164	Pisces Taprobanae	424
Talpa	220	Accipiter marinus	383
Taurus, Vacca, Bos	124	Acus piscis	331
Testudo	230	Adonis piscis	331

I N D E X,

Aetneus piscis	332	Echinus piscis	406
Amia piscis	332	Ellopis	328
Anthia piscis	334	Engraulis, siue Engrasichon	
Anguilla	334	lis	342
Antaceorum natura	426	Epathus	369
Apua	335	Equi fluuiatiles	342
Aries marinus	294	Exocoetus	331
Armeniae pisces	423	Fiber	408
Asellus marinus	336	Glanis	344
Aspurgus	337	Glaucus	ibi.
Astacus	390	Grus marinus	ibi.
Aulopius	329	Hamerocita	345
Aurata	337	Hieropolitani pisces	412
Balena	270	Hippocampus	347
Callionymus	337. 345	Hirundo marina	383
Cancer cursor	392	Hyena piscis	347
Cancer	394	Hygrophoenix piscis	346
Cancelli pisces	394	Iulides pisces	349
Canicula marina	322	Leo marinus	383
Canicula fluuiatilis	322	Lepus marinus	349
Cantharus marinus	386	Locusta marina	353. 391
Capito	338	Lolligo	351
Castor	408	Luna piscis	359
Ceti maximi	270	Lupus marinus	360
Chamae	396	Melanurus	361
Charax	346	Merula marina	361
Cochleae ponticae	397	Mugiles pisces	363
Cicada marina	340	Mullus	365
Citharus	340	Muraena	366. 353
Conchae maris rubri	397	Mus marinus	367
Conchae margaritiferae	398	Mustellus piscis	384
Crocodylus	310. 447	Myrion	368
Delphinus	296. 332	Nauta, siue Nautilus pi-	
Dentices	341	scis	398
Draco marinus	341	Nerite	397
		Nili	

I N D E X

Nili pisces	412	Simia marina	377
Orcynus	368	Spongia piscis	408
Orphus	369	Squatina	391
Ostrea	401	Squilla	388
Ouis marina	369	Stella marina	407
Oxyrynchus	370	Taprobanae pisces	424
Pagrus	371	Testudo	403
Pagurus	395	Thymus	378
Pardalis piscis	371	Thynnus	316
Pastinaca	388	Triffa	377
Patellae	401	Torpedo	347. 378
Pelamis	371	Trachurus	347
Persaeus marinus piscis	373	Tritones	277
Phyfa	373	Trocta	380
Phyffalus	373	Turbo piscis	394
Physeteres	274	Vermis Indicus	409
Pinna	402	Vitulus marinus	380
Polypus	352. 391	Vrtica piscis	312
Pompylus	374	Vulpes marina	383
Purpura piscis	402	Xiphia	eadem
Raia	388		
Rana piscatrix	387	VOLUCRES.	
Rana marina	387		
Ranae Seriphiae	421	A Accipiter	442
Ranarum coitus	422	Alcedo auis	480
Rana Aegyptia	422	Anas	500
Remora	375	Anser	450
Rotae Cete	294	Apes	517
Sagittarius piscis	346	Aquila	431
Sargus	327	Asteria	476
Scarus	325	Asylus	526
Scolopendra	324	Attagenes	452
Scombrus	376	Auium pugna	510
Sepia	351. 358	Aues musicae	529. 530
Silurus	319	Aues caspij maris	509. 511
		P 6	Aues

I N D E X

Aues magnitudine	Cervorum	Horion auis	506
	509	Ibis	481
Auis uenatrix	494	Locusta	526
Caprimulgus	476	Luscinia	483
Carulus auis	480	Lutea	484
Catreus auis	511	Meleagrides aues	513
Cela	512	Memnonis aues	513, 514
Cercion	512	Merops auis	505
Charadrius	484	Miluus	498
Cicada	527	Monedula	498
Ciconia	469	Motacilla	479, 512
Cincedula	484	Musca	525
Cinclus	485	Noctua	501, 489
Cinamomus auis	485	Otis auis	502, 503
Cyanus auis	485	Otus uolucris	503
Cygnus	449	Palumbes	488
Columbae	486	Parnopes aues	514, 515
Cornix	489	Passer	493
Coruus	490	Passer marinus	446
Coturnix	468	Pauo	458
Cuculus	472	Pelicanes	494
Dacnades aues	486	Perdix	461
Diomedea auis	504	Phattage auis	515
Fucus	525	Pica	497
Galgulus	484	Picus martius	497
Gallus	454	Platea	493
Gallinaceus	453	Pyrausta	529
Gallinacei Indici	455	Porphyrio	459
Gallina	457	Psittacus	507, 508, 509
Graculus	454	Scopes aues	507
Gryphs	438	Syroperdix	468
Grues	473	Spinus auis	496
Halciones	480	Stymphalides aues	515
Harpa	498	Struthiocamelus	449
Hirundo	477	Struthio	446

Tabanus

I N D E X.

Tabanus	526	Volucris Caspia	512
Tarda auis	502	Vulpanfer	496
Tetrax auis	516	Vpupa	503
Turtur	495	Vultur	440
Vespa	526		

I N D E X P I S C I V M Q V O R V M N O M I N A
 postremo uolumine collegit
 Petrus Gyllius.

A Blus	capite.69	Attina	cap.eodem
Accipenser	capite.34	Anlopena	cap.115
Acus	capite.108	Aulopeius	cap.eodem
Adena	cap.10	Aulus	cap.83
Agullatus	cap.55	Aurata	cap.29
Alburnus	cap.69	Auriolus	cap.14
Alec	cap.59	Azedia	cap.45
Alecula	cap.eodem	Bacchus	cap.36
Anchoia	cap.108	Balena	cap.6
Angelus	cap.49	Barbus	cap.61
Anthracidés	cap.59	Bastonaca	cap.48
Aper	cap.44	Batis	cap.47
Aphia	cap.109	Beluga	cap.63
Aphron	cap.eodem	Bodroyus	cap.53
Aplua	cap.eodem	Boga	cap.59
Apua	cap.eodem	Boopes	cap.eodem
Aquila	cap.52	Bos	cap.51
Araneus	cap.65	Bos marinus	cap.9
Areneus	cap.59	Botarica	cap.41
Arista	cap.110	Briffus	cap.80
Asellus	cap.36	Brochetus	cap.71
Asinus	cap.36	Bubossa	cap.47
Asilus	cap.19	Buccinus	cap.90
Asteria	cap.47	Buglossus	cap.45
Atherina	cap.110	Caballus	cap.8
Attius	cap.10	Caldero	cap.4

I N D E X

Callarias	cap.36	Clauelata	cap.47
Calugus	cap.30	Clupea	cap.11
Callus	cap.96	Coccix	cap.62
Camarus	cap.77	Cœchus	cap.eodem
Canicula	cap.94	Cochus	cap.eodem
Capellus	cap.97	Cochlea aquatilis	cap.81
Capitellus	cap.30	te	81
Capito	cap.eodem	Coguiol	cap.15
Capitoleus	cap.6	Colias	cap.eodem
Capo	cap.63	Colizana	cap.93
Cappa longa	cap.83	Columbus	cap.42
Caprifcus	cap.44	Concha sancti Iacobi	cap.82
Carcharia	cap.99	te	82
Carcinion	cap.79	Congrus	cap.27
Carneus pileus	cap.97	Coracinus	cap.23
Carpo	cap.33	Coranus	cap.119
Carragolus	cap.85	Cornetas	cap.90
Castaneus	cap.23	Cornulus	cap.23
Cauiarium	cap.41	Cornuta	cap.64
Centrina	cap.56	Cottus	cap.119
Cernha	cap.26	Coruus	cap.22
Cermia	cap.eodem	Cucumis	cap.2
Cephalus	cap.30	Cuniculus	cap.84
Cestra	cap.31	Dactylus	cap.86
Chalcis	cap.42	Delphinus	cap.7
Chana	cap.21	Dentex	cap.110
Chanadela	cap.eodem	Digitus	cap.83
Chanis	cap.eodem	Donaces	cap.eodem
Chelido	cap.63	Dorion	cap.36
Chiépa	cap.11	Dracenis	cap.65
Chro	cap.22	Draco	cap.eodem
Chromis	cap.eodem	Dracunculus	cap.eodem
Cicada marina	cap.75	Echinus	cap.80
Cyprinus	cap.33	Echinometra	cap.eodem
Citharus	cap.119	Echineis	cap.58
		Emida	

I N D E X

Emida	cap.103	Lana	cap.91
Encraulus	cap.109	Lepris	cap.60
Equus bellua	cap.3	Lendola	cap.61
Erica	cap.117	Leo marinus	cap.74
Ericinus	cap.80	Lethrinus	cap.20
Ernha	cap.26	Leucomenides	cap.59
Erythrinus	cap.20	Ligombaudus	cap.74
Faber	cap.42	Limax marinus	cap.81
Figon	cap.100	Lingulaca	cap.45
Ferrassa	cap.48	Liobatos	cap.47
Gadus	cap.36	Locusta	cap.72
Galeos	cap.34	Lolligo	cap.66
Galeotes	cap.113	Lollium	cap.eodem
Gallus	cap.42	Lota	cap.104
Glamus	cap.116	Lucerna	cap.63
Glorinus	cap.48	Lucius	cap.71
Goata	cap.119	Lycostomus	cap.108
Gobionus	cap.eodem	Macareus	cap.14
Halachia	cap.11	Mædofa	cap.59
Helidona	cap.67	Mæna Mænula	cap.eod.
Hippocampus	cap.8	Maia	cap.76
Hirundo	cap.61	Malleus	cap.31
Holoturiam	cap.96	Mario	cap.12
Hostia	cap.102	Masculus	cap.80
Ianquetus	cap.109	Maffonus	cap.30
Iblada	cap.24	Melanderinus	cap.37
Imbrex	cap.83	Melanurus	cap.24
Iudæus	cap.31	Melo	cap.2
Labraca	cap.35	Merlus	cap.36
Lacea	cap.11	Merula	cap.17
Lacertus	cap.14	Millus	cap.100
Ladamis	cap.10	Miluus	cap.63
Lamia	cap.99	Miraletus	cap.47
Lampetra	cap.104	Mixo	cap.30
		Mola	

I N D E X

Mola	cap.5	Orca	cap.6
Moro	cap.12	Orcinus	cap.70
Mormurus	cap.101	Organa	cap.eodem
Mormylus	cap.eodem	Orphus	cap.26
Moschites	cap.67	Osmylus	cap.67
Mucofa	cap.47	Ostreum	cap.95
Mugil	cap.30	Pagellus	cap.20
Mulaffus	cap.4	Pagrus	cap.eodem
Mullus	cap.38	Pagurus	cap.78
Munius	cap.54	Palus	cap.94
Murena	cap.46	Pampalus	cap.16
Murex	cap.90	Parianus	cap.15
Mus aquatilis	cap.103	Passer	cap.45
Muscus	cap.67	Pastinaca	cap.48
Musculus	cap.84	Patellæ	cap.8
Mustella	cap.104	Pecten	cap.82
Mustelli leues sine stellares	cap.57	Pectunculus	cap.eodem
Mustelus	cap.55	Pelamis	cap.13
Myes	cap.84	Pepo	cap.2
Mylocopion	cap.100	Perca	cap.28
Myrus	cap.96	Phagrus	cap.20
Mytulus	cap.84	Phialaffus	cap.27
Nacra	cap.91	Phoca	cap.9
Natrix	cap.85	Phrissa	cap.11
Neritæ	cap.eodem	Phycis	cap.60
Nonnata	cap.109	Phyfter	cap.4
Nungria	cap.117	Pictus	cap.101
Oatarichum	cap.41	Pinna	cap.91
Ochiada	cap.24	Pinnula	cap.eodem
Olhada	cap.eodem	Pinnoter	cap.79
Omyda	cap.103	Piscator	cap.53
Onifcon	cap.36	Piscatrix	cap.eodem
Onan	cap.eodem	Piscis sancti Petri	cap.42
Ophthalmia	cap.24	Polypus	cap.67
		Pompilus	cap.16
		Porcus	

I N D E X

Porcus	cap.44	Spherdoclus	cap.96
Porphira	cap.89	Spondylus	cap.102
Prufa	cap.19	Spyrena	cap.31
Pulmo marinus	cap.97	Spongia	cap.93
Purpura	cap.89	Squadra	cap.49
Raia	cap.47	Squalus	cap.54
Raphis	cap.108	Squatina	cap.49
Rhina	cap.49	Squinada	cap.76
Rhinobatos	cap.eodem	Squilla	cap.79
Rhumbus	cap.75	Stella	cap.98
Roquandus	cap.17	Strilha	cap.38
Rota	cap.5	Strombus	cap.81
Rubellio	cap.20	Strophilida	cap.90
Salar	cap.32	Sudes	cap.31
Sanctetus	cap.110	Synagris	cap.110
Sardina	cap.19	Tanudus	cap.107
Sargus	cap.39	Taute	cap.66
Saxitanus	cap.15	Temerus	cap.112
Scauror	cap.98	Tenia	cap.45
Scios	cap.25	Testudo	cap.103
Scolipetra	cap.92	Tethion	cap.96
Scolopendra	cap.eodem	Thario	cap.113
Scombrus	cap.14	Thunnus	cap.13
Scorpena	cap.118	Thurianus	cap.113
Scorpio	cap.eodem	Thymus	cap.112
Scyllion	cap.94	Tomus	cap.113
Scyllopfaron	cap.94	Torpedo	cap.50
Serra bellua	cap.1	Tragina	cap.65
Silurus	cap.116	Tremoriza	cap.50
Smarides	cap.59	Trichida	cap.18
Solea	cap.45	Trigla	cap.38
Sparus	cap.106	Triffa	cap.11
Spata	cap.113	Trueia	cap.42
Spatagus	cap.80	Trutta	cap.32
		Tuber	

I N D E X

Tuber	cap. 96	Vmbra	cap. 25
Turbotus	cap. 45	Vmbilicus	cap. 81
Turdus	cap. 17	Vnguís	cap. 93
Turpillia	cap. 50	Xiphias	cap. 113
Vairolus	cap. 35		
Vichonus	cap. 96		
Vitulus marinus	cap. 9		

F I N I S.

799.

